

P.4/2

AKADEMIA NAUK – BIBLIOTEKA W WARSZAWIE
STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH

przeгляд biblioteczny

ROCZNIK 45
zeszyt 2

1977

OSSOLINEUM

KOMITET REDAKCYJNY

MARIA DEMBOWSKA — redaktor naczelny
CECYLIA DUNINOWA, JOANNA GRABOWSKA
MARIA LENARTOWICZ (sekretarz redakcji), LEON ŁOŚ
HENRYK SAWONIAK, HANNA ZASADOWA

Stały dodatek do Przeglądu Bibliotecznego

BIBLIOGRAFIA ANALITYCZNA BIBLIOTEKOZNAWSTWA I INFORMACJI
NAUKOWEJ

Opracowanie:

Instytut Bibliograficzny Biblioteki Narodowej
Redaktor: BARBARA EYCHLEROWA

Adres Redakcji:

Biblioteka PAN, 00-901 Warszawa, Pałac Kultury i Nauki VI p. tel. 20-33-02

Adres Wydawnictwa:

Zakład Narodowy im. Ossolińskich — Wydawnictwo PAN, 50-106 Wrocław, Rynek 9

INFORMACJA DLA AUTORÓW PRAC PRZYGOTOWYWANYCH DO PRZEGLĄDU
BIBLIOTECZNEGO

Redakcja zamawia materiały u autorów, ewentualnie na podstawie wcześniejszego zgłoszenia tematu lub konspektu. Materiałów nie zamówionych Redakcja nie zwraca.

Maszynopisy materiałów zamówionych powinny być przygotowane według dostarczonej autorowi instrukcji. Redakcja zastrzega sobie prawo skracania materiałów oraz wprowadzania zmian.

PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY
LIBRARY REVIEW

R. 45

1977

Zeszyt 2

TREŚĆ

Artykuły

KONRAD FIAŁKOWSKI: Główne kierunki prac naukowo-badawczych i projektowych dla systemu SINTO	109
JANINA WILGAT: Bibliografia polska 1901-1939	117
LILIANA MANUELA MOLL: Biblioteka Główna Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Katowicach 1945-1975	135

Opinie. Poglądy. Propozycje

MARIA DEMBOWSKA: Informacja naukowa i informatyka	141
---	-----

Sprawozdania

XLII Sesja Rady Głównej IFLA, Lozanna 22-28 sierpnia 1976 (<i>Jadwiga Kotodziejska</i>)	145
XVI Sesja plenarna ISO/TC 46, Bruksela 3-7 maja 1976 (<i>Barbara Karamac</i>)	151

Recenzje

Normy dla bibliotek	
F. N. Withers: Normes pour l'établissement des services de bibliothèque. Paris 1975 (<i>Irena Brachel</i>)	157
Bibliotekarstwo w Związku Radzieckim	
K. J. Abramov: Bibliotečnoe stroitel'stvo w pervye gody Sovetskoj vlasti. Moskva 1974 (<i>Jadwiga Kotodziejska</i>)	159
Przegląd piśmiennictwa i wydawnictw informacyjnych krajowych (<i>Alicja Olejnik</i>)	162

Z życia SBP

OGÓLNOKRAJOWY ZJAZD DELEGATÓW
STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH
Rzeszów 19-20 czerwca 1976

WITOLD STANKIEWICZ: Aktualne zadania Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich	165
--	-----

Sprawozdanie Zarządu Głównego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich za okres 1.10.1972-20.6.1975	173
Protokół Ogólnokrajowego zjazdu delegatów SBP	205
Uchwała Ogólnokrajowego zjazdu delegatów SBP	219
Kronika krajowa	221
Kronika zagraniczna	225
Wydawnictwa otrzymane	229
Autorzy	230

CONTENTS

Articles

KONRAD FIAŁKOWSKI: Main trends in the research and planning work for the SINTO (Summary — 115)	109
JANINA WILGAT: The Polish bibliography 1901-1939 (Summary — 134)	117
LILIANA MANUELA MOLL: The Library of the State College of Music in Katowice 1945-1975 (Summary — 140)	135

Opinions. Views. Suggestions

MARIA DEMBOWSKA: Information science and computer science . .	141
---	-----

Reports

IFLA XLII General Council Meeting, Lausanne 22-28 August 1976 (<i>Jad- wiga Kołodziejska</i>)	145
ISO/TC 46 Plenary Session, Brussels 3-7 May 1976 (<i>Barbara Karamać</i>)	151

News from the Polish Library Association

GENERAL MEETING OF THE DELEGATES
OF THE POLISH LIBRARY ASSOCIATION
Rzeszów 19-30 June 1976

WITOLD STANKIEWICZ: Actual problems under examination of the Polish Library Association	165
Report on the activities of the Main Board of the Polish Library Associa- tion 1.10.1972-20.6.1975	173
Minutes of the General Meeting of the Delegates of the Polish Library Association	205
Resolution of the General Meeting of the Delegates of the Polish Library Association	219
News from the country	221
News from abroad	225
Publications received	229
Contributors	230

KONRAD FIAŁKOWSKI

GLÓWNE KIERUNKI PRAC NAUKOWO-BADAWCZYCH I PROJEKTOWYCH DLA SYSTEMU SINTO*

Rozpoczęte prace nad realizacją systemu informacji naukowej, technicznej, ekonomicznej i organizacyjnej SINTO skupiają się wokół problematyki związanej z tym rodzajem informacji, która powstaje w procesie badań naukowych, prac rozwojowych i wdrożeniowych oraz działalności produkcyjnej i usługowej. Usprawnienia w zakresie tej informacji będą miały wpływ na dalszy rozwój nauki, postępu technicznego i ekonomicznego, polepszenie działalności dydaktycznej i oświatowej, podnoszenie kultury organizacyjnej na wszystkich szczeblach zarządzania i wykonawstwa oraz wzmoczenie różnych rodzajów działalności twórczej.

Decyzją nr 3/74 Prezydium Rządu z dnia 11 stycznia 1974 r. w sprawie kierunków zastosowań informatyki w latach 1974-1980 postanowiono, że w dziedzinie rządowych systemów informatycznych istotnym zadaniem jest utworzenie systemu informacji naukowej, technicznej i organizacyjnej. W ramach realizacji tego systemu, pod nazwą SINTO, przewidziano w okresie do 1980 r. prowadzenie prac naukowo-badawczych oraz uruchomienie podsystemów dla wybranych dziedzin nauki i techniki. Prace związane z wykonaniem tej decyzji prowadzono w ramach problemu węzłowego 06.1.3, a następnie ujęto je w planie problemu węzłowego 13.3 pt. „Systemy organizacji i zarządzania z zastosowaniem informatyki w gospodarce narodowej”. Ponadto w czerwcu 1976 r. powołano do życia poświęcony w całości tym zagadnieniom problem resortowy Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki pt. „System Informacji Naukowej, Technicznej, Ekonomicznej i Organizacyjnej SINTO”. Koordynatorem tego problemu jest Instytut Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej.

Zgodnie z założeniami systemu SINTO¹, struktura funkcjonalna tego systemu zawiera trzy wzajemnie powiązane układy:

* Zawarty w artykule przegląd głównych kierunków prac naukowo-badawczych i projektowych dla systemu SINTO przedstawiony został na XV Krajowej Radzie Informacji.

¹ Założenia SINTO. 1976, powiel. Centrum INTE. — M. Derentowicz: Krajowy system informacji naukowej, technicznej i organizacyjnej „SINTO”. Omówienie założeń. *Aktual. Probl. Inf. Doś.* 1976 R. 21 nr 5 s. 3-7.

- specjalistyczny,
- dziedziniowo-gałęziowy,
- terytorialny.

Układ dziedziniowo-gałęziowy i terytorialny zajmują ten sam poziom w hierarchii organizacyjnej i są koordynowane przez układ centralny.

Systemy wchodzące w skład układu specjalistycznego gromadzą informacje według podziału problemowego przyjmującego za podstawę typ dokumentu lub kompleksowe zagadnienia gospodarki narodowej. Celem tych systemów jest rejestracja i dokumentowanie źródeł informacji oraz zasilanie wytworzonymi serwisami układów dziedziniowo-gałęziowego i terytorialnego. W ramach tych systemów będą organizowane monoproblemowe banki danych będących podstawą retrospektywnego wyszukiwania informacji dla potrzeb użytkowników różnych ogniw systemu SINTO.

Na obecnym etapie rozwoju SINTO przewiduje się utworzenie 11 systemów specjalistycznych, między innymi:

- system informacji o pracach naukowo-badawczych, rozwojowych i wdrożeniowych,
- system informacji o sprawozdaniach z wyjazdów zagranicznych,
- system informacji o dokumentach opublikowanych,
- system informacji patentowej,
- system informacji normalizacyjnej i metrologicznej,
- system informacji archiwalnej,
- system informacji o naukowo-technicznej współpracy międzynarodowej,
- system informacji o gospodarce materiałowej.

W Instytucie INTE prowadzi się już obecnie prace nad automatyzacją dwóch pierwszych z wymienionych systemów (SYNABA i SAZAPS).

Systemy należące do układu dziedziniowo-gałęziowego gromadzą informacje według podziału tematycznego. Celem ich jest rejestracja źródeł informacji należących do ich tematycznego obszaru działania, gromadzenie informacji pochodnych uzyskiwanych z systemów specjalistycznych SINTO lub systemów zagranicznych oraz przetwarzanie tych informacji dla celów wydawniczych i bieżącej obsługi użytkowników. W ramach tych systemów będą organizowane monotematyczne banki danych. Jak więc wynika z podanej charakterystyki, systemy dziedziniowo-gałęziowe są bezpośrednio zorientowane na użytkownika i integrują większość funkcji obsługi informacyjnej.

W chwili obecnej przewiduje się w systemie SINTO utworzenie 17 systemów dziedziniowo-gałęziowych, m.in.: informacji chemicznej, informacji o przemyśle wydobywczym, o energetyce, o ochronie i kształtowaniu środowiska, o ochronie zdrowia, informacji w zakresie nauk społecznych. Najważniejszą rolę w realizacji systemów dziedziniowo-gałęziowych będą odgrywać właściwe resorty.

Systemy wchodzące w skład układu terytorialnego gromadzą informacje o szczególnym znaczeniu dla obsługi informacyjnej danego terytorium, zwłaszcza zaś informacje nie mieszczące się w pozostałych układach SINTO. Celem tych systemów jest zapewnienie całościowej obsługi w wyznaczonym zakresie użytkownikom różnych ogniw systemu SINTO.

Ważnym aspektem funkcjonowania SINTO jest współpraca z systemami zagranicznymi i międzynarodowymi. Dużą wagę przykładają się w szczególności do współpracy z Międzynarodowym Systemem Informacji Naukowej i Technicznej realizowanym przez kraje należące do Międzynarodowego Centrum Informacji w Moskwie. Współpraca ta polegać będzie przede wszystkim na udostępnianiu partnerom zagranicznym baz danych systemu SINTO oraz wykorzystywaniu przez SINTO baz danych uzyskanych z zagranicy, a także na wymianie serwisów informacyjnych.

Przyjęcie przedstawionej struktury funkcjonalnej systemu SINTO² służy realizowaniu następujących celów:

1. zapewnienie dostępu do informacji zgodnie z zasadami niezależności od cech formalnych i treściowych dokumentów, miejsca ich przechowywania i miejsca zgłoszenia zapotrzebowania na dokument lub informację pochodną;
2. uniezależnienie funkcjonowania systemu od struktury powiązań administracyjno-organizacyjnych ośrodków informacji przy jednoczesnym silnym związaniu SINTO z jednostkami gospodarki społecznej i administracji;
3. osiągnięcie otwartości systemu dla współpracy z informacyjnymi systemami międzynarodowymi, zarówno w układach bi- jak i multilateralnych.

Prace naukowo-badawcze prowadzone oraz koordynowane przez IINTE aktualnie i w przyszłości, mające służyć realizacji systemu SINTO, koncentrują się wokół trzech głównych kierunków. Są to:

- badania podstawowe (na które przeznaczają się ok. 20% ogólnych nakładów finansowych),
  - zastosowanie środków informatyki w informacji (ok. 70% nakładów),
  - zagadnienia metodologiczno-organizacyjne (pozostałe 10% funduszy).
- Badania podstawowe koncentrują się m.in. wokół takich problemów, jak: podstawy naukowe informacji, automatyczne indeksowanie, lingwistyka stosowana, automatyczne tworzenie tezaursów. Do ciekawszych prac z tego zakresu należy optymalizacja struktury i zawartości tezaursów, badania nad eksperymentalnym systemem automatycznego indeksowania dokumentów, automatyzacja przekładów opisów deskryptorowych z języka polskiego na inne języki naturalne i odwrotnie oraz translacja z danego języka informacyjnego na inny.

²J. L. Kulikowski: Zarys koncepcji systemu informacji naukowej, technicznej i organizacyjnej SINTO. Warszawa 1976.

Badania podstawowe mają zasadnicze znaczenie nie tylko dla SINTO i będą w przyszłości, w miarę posiadanych kadr, szerzej rozwijane poza wymienioną tu tematyką. Ich cechą charakterystyczną jest to, że przy znacznej części tych prac nie można korzystać bezpośrednio z doświadczeń zagranicznych. Wynika to ze ścisłych związków przedmiotu tych badań z naszym językiem naturalnym. Przykładem w tym względzie mogą być badania nad automatycznym indeksowaniem. Zadaniem prac z tego zakresu jest stworzenie metod automatycznego opisu dokumentów w określonym języku informacyjnym na podstawie analizy części lub całości odpowiedniego dokumentu źródłowego. Rozwiązanie tych zagadnień z uwagi na ogromną liczbę dokumentów objętych działaniem systemu SINTO ma istotne znaczenie dla zapewnienia efektywnego działania tego systemu. Mając to na względzie w Instytucie INTE powołano do życia Zakład Matematycznych Podstaw Informacji, któremu powierzono zadanie rozwiązania najpilniejszych problemów z tego zakresu.

Jak wynika z podanych proporcji finansowych, główny wysiłek będzie położony na realizację zadań wchodzących w skład drugiego kierunku badań: zastosowanie środków informatyki w informacji. Prace w tym zakresie będą ogniskowały się wokół kilku centralnych problemów rozumianych szerzej niżby to wynikało z dotychczasowego znaczenia określenia „automatyzacja procesów informacyjnych”.

Pierwszy z tych problemów skupia się wokół zagadnień języka informacyjnego dla potrzeb SINTO. Problematyka ta ma zasadnicze znaczenie dla sprawnego funkcjonowania systemu jako całości, język bowiem pełni rolę czynnika integrującego poszczególne elementy systemu.

Z uwagi na trudności teoretyczne i praktyczne problemy te nie doczekały się dotychczas kompleksowego rozwiązania w skali światowej. Strategia realizacji SINTO przewiduje rozwiązanie większości tych problemów poprzez opracowanie polskiej klasyfikacji tematyczno-dziedzinowej, utworzenie pięciu tezaurusów podstawowych oraz opracowanie krajowego zbioru tezaurusów branżowych (dziedzinowych). Polska klasyfikacja tematyczno-dziedzinowa jest opracowywana w Instytucie INTE przez Zakład Teorii Języków Informacyjnych przy szerokiej współpracy ze specjalistami krajowymi. Do chwili obecnej opracowano dwa pierwsze poziomy hasel klasyfikacji.

Tezaurusy podstawowe dotyczą następujących dziedzin:

- technika; tezaurus ten będzie realizowany w środowisku wrocławskim;
- matematyka, fizyka i chemia; realizować go będzie środowisko krakowskie;
- nauki społeczne; ten tezaurus będzie opracowany w Warszawie przez zespół OIN PAN;
- nauki medyczne; opracowania tezaurusu z tego zakresu podjęła się Główna Biblioteka Lekarska;

— rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo; zespół realizujący ten tezaurus będzie zorganizowany w środowisku warszawskim.

Równolegle z pracami nad tezaurusami podstawowymi prowadzone są pod kierunkiem prof. O. Wojtasiewicza prace badawcze nad kodem semantycznym. Należy się spodziewać, że wyniki tych prac będą miały istotne znaczenie dla SINTO.

Drugim ważnym problemem, wokół którego ogniskują się prace związane z zastosowaniem informatyki w informacji, jest automatyzacja specjalistycznych i dziedzinowo-gałęziowych systemów informacyjnych w ramach SINTO. Prace z tego zakresu mają przede wszystkim charakter projektowy i wdrożeniowy. Skupiają się one wokół doboru i opracowania programowych środków automatyzacji systemów dla dostępnych środków technicznych. Tendencją docelową w tym względzie jest wykorzystanie dla realizacji wszystkich podsystemów SINTO zunifikowanego sprzętu wchodzącego w skład Jednolitego Systemu Elektronicznych Maszyn Cyfrowych RIAD. Na razie wszakże życie zmusza nas do przejściowego przyjęcia rozwiązania połowicznego, jakim jest wykorzystanie komputerów różnych typów.

Chciałbym podkreślić jeszcze jeden aspekt zastosowania informatyki w informacji, którym jest normalizacja i unifikacja formatów oraz zasad opisu dokumentów. Waga tej problematyki wynika ze znacznej liczby różnych typów dokumentów objętych systemem SINTO oraz z warunków narzuconych przez międzynarodową wymianę informacji.

Trzeci kierunek prac SINTO dotyczy zagadnień metodologiczno-organizacyjnych. Prace z tego zakresu będą poświęcone:

- badaniu potrzeb użytkowników,
- badaniu form obsługi użytkowników,
- ocenie efektywności systemów informacyjnych,
- aspektem prawnym funkcjonowania systemu SINTO.

Sz szczególnie istotne dla pełnego zaspokojenia zapotrzebowania użytkowników systemu SINTO są badania potrzeb użytkowników. Z uwagi na szerokie zróżnicowanie kręgu odbiorców informacji badania te będą prowadzone przez bezpośrednio współpracujące z użytkownikami placówki sieci inte. Dużą wagę dla zapewnienia sprawnego funkcjonowania systemu SINTO ma rozstrzygnięcie związanych z tym problemów prawnych.

Jak wynika z przedstawionego syntetycznego przeglądu, zakres tematyczny i zasięg działania systemu SINTO jest duży. Wymaga to dokładnego skoordynowania prac składających się na przygotowanie realizacji i samą realizację systemu. Prace te muszą być wykonane przez wiele różnych wyspecjalizowanych jednostek.

Przedstawiony w artykule przegląd problemów związanych z SINTO dotyczy jedynie prac badawczych, bowiem za projektowanie i wdrożenie całości prac SINTO odpowiedzialne jest Centrum INTE.

Koordynację prac o charakterze naukowo-badawczym i projektowym

prowadzi Instytut INTE. Funkcja koordynacyjna Instytutu urzeczywistnia się poprzez realizację wspomnianego wcześniej problemu resortowego MNSWiT pt. „System Informacji Naukowej, Technicznej, Ekonomicznej i Organizacyjnej SINTO”. Głównym celem tego problemu jest stworzenie bazy naukowej i metodologicznej, która zostanie wykorzystana przy realizacji systemu SINTO. Plany realizacji tego problemu resortowego w pełni odzwierciedlają przedstawione wcześniej kierunki i tendencje realizacji systemu SINTO. Na lata 1976-1980 przewidziano realizację prac o łącznej wartości ok. 100 mln zł. W chwili obecnej w prace tego problemu zaangażowane jest poza Instytutem INTE ok. 25 jednostek badawczych.

W zakończeniu omawiania głównych kierunków badawczych prowadzonych dla realizacji SINTO chciałbym wspomnieć jeszcze o celu ostatecznym realizacji tego systemu w nawiązaniu do wcześniejszych publikacji z tego zakresu³. Osobiście uważam, że bardziej odpowiadającym rzeczywistości określeniem zamiast „system SINTO” byłoby „program SINTO”, bowiem SINTO jest zamierzeniem wieloetapowym, którego pełny kształt powstanie w ostatnich dwu dziesiątkach lat naszego wieku. Koszty jego pełnej realizacji i stopień komplikacji są zapewne wyższe niż innych realizowanych obecnie systemów rządowych. Z drugiej strony, w swoim zamyśle docelowym SINTO jest systemem informacji narodowej, zamierzeniem tak ambitnym, że nie podjął go dotąd żaden inny kraj w takim zakresie. Być może nie jest przypadkiem, że w kraju, w którym przed dwoma wiekami powstało pierwsze w świecie ministerstwo oświaty — Komisja Edukacji Narodowej, dziś tworzy się pierwszy program informacji narodowej.

Powstanie programu SINTO jest z jednej strony bezpośrednim dowodem znaczenia, jakie w naszej kulturze narodowej zajmuje słowo drukowane będące zapisem naszej wiedzy i tradycji, a z drugiej strony dalekiego spojrzenia w przyszłość, w której systemy przetwarzające informacje zmieniają postać otaczającego nas świata.

Dziś może pewność, z jaką mówi się w SINTO o przepływach i przekształcaniach informacji w złożonej sieci wzajemnych powiązań, wydaje się przekroczeniem niezbędnej konieczności uwarunkowanej dniem dzisiejszym. Należy jednak pamiętać o uzasadnionym przypuszczeniu, że w perspektywie najbliższych kilku dziesiątków lat właśnie taki obraz systemu informacyjnego stanie się codzienną powszedniością, bowiem taki jest kierunek rozwoju współczesnego świata. A patrząc uważnie można dostrzec, że wynalazek Gutenberga zamykający myśl w niezmiennej w czasie formie linii druku jest niczym innym jak szczególnym przypadkiem sytuacji, gdy informacje w różnorodności i zamierzonej zmien-

---

³ M. Derentowicz: Krajowy system ... (por. przyp. 1). — J. L. Kulikowski: System informacji naukowej, technicznej i organizacyjnej — SINTO. Prz. bibliot. 1975 R. 43 z. 1 s. 3-28; —: Zarys koncepcji... (por. przyp. 2).

ności wydruków czy obrazów uzyskiwane są z maszyny innej, maszyny, która powstała dopiero w naszym wieku. I dlatego też przyszłość, nie ta jutrzejsza czy przyszłoroczna, ale przyszłość dalsza należy w zakresie informacji do takich właśnie systemów jak SINTO.

KONRAD FIAŁKOWSKI

MAIN TRENDS IN THE RESEARCH AND PLANNING WORK FOR THE SINTO
(System of Information in Science, Technics, Economics and Organization)

The work for the realization of the national information system SINTO is being conducted and co-ordinated nation wide by the IINTE (Institute for Scientific, Technical and Economical Information). The work is concerned, among others, with the following problems: scientific bases of information, information languages, the structure and contents of thesauri, needs of users, evaluation of effectiveness of information systems, legal aspects of SINTO. 70% of the funds earmarked for the above mentioned work will be spent on exploration of employing computers in information work, among others, for automation of special information systems within SINTO. To complete this work about 25 research institutions are co-operating with IINTE.

Od Redakcji: Zamieszczając artykuł dyrektora Instytutu Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej na temat prac badawczych dla systemu SINTO pragnęlibyśmy, aby zawarty w tym artykule ramowy program prac stał się przedmiotem dyskusji w szerokim środowisku pracowników informacji naukowej, w szczególności — bibliotekarzy, którym przypadają ważne, podstawowe zadania w realizacji SINTO. Redakcja „Przeglądu” zaprasza Czytelników do przesyłania uwag na temat programu badań dla systemu informacji narodowej SINTO.

JANINA WILGAT

BIBLIOGRAFIA POLSKA 1901-1939

Wieloletni okres dzielący nas od opublikowania na łamach *Przeгляdu Bibliotecznego* obszerniejszego omówienia prac nad narodową bibliografią retrospektywną XX wieku¹ oraz fakt, że w roku bieżącym mija 70 rocznica pierwszej próby podjęcia tych niełatwych działań, skłaniają do rekapitulacji ich dziejów.

W 1907 r. Instytut Bibliograficzny Towarzystwa Biblioteki Publicznej w Warszawie podjął „kontynuację Estreichera”². Zaferowano wydać bibliografię tomami obejmującymi kolejne pięciolecia; każdy tom miał zawierać materiał w układzie alfabetycznym i rzeczowym (według systemu dziesiętnego)³. Jak wynika z pracy Elżbiety Słodkowskiej *Instytut Bibliograficzny w Polsce*⁴ w okresie 1907-1912 zgromadzono materiały z lat 1901-1905 oraz 1907-1909. Nie ma jednak informacji o kompletności materiałów i metodzie ich opracowania. Przyczyny zaprzestania prac wydają się jasne, jeśli weźmie się pod uwagę warunki, w jakich przyszło je prowadzić: gromadzenie materiałów utrudniał brak bieżącej bibliografii narodowej⁵, a Towarzystwo Biblioteki Publicznej w Warszawie, założone w 1907 r., borykało się z licznymi trudnościami dysponując skromnymi funduszami społecznymi i znikomą liczbą pracowników. Toteż w dziejach prac nad „kontynuacją Estreichera” trud włożony w pierwszą jej próbę stanowi tylko dowód zrozumienia potrzeby tego przedsięwzięcia od wczesnych lat naszego wieku. Los zgromadzonych materiałów nie jest dostatecznie wyjaśniony.

W Polsce niepodległej inicjatorem i twórcą retrospektywnej bibliografii narodowej XX w. był Jan Muszkowski, bibliotekarz, bibliograf i teoretyk nauki o książce. Anna Sitarska w pracy *Jan Muszkowski jako bibliograf*⁶ wskazuje — opierając się na artykule Muszkowskiego

¹ Prace nad polską bibliografią retrospektywną za lata 1901-1939. *Prz. bibliot.* 1962 R. 30 z. 3 s. 236-246.

² Z Archiwum Towarzystwa Biblioteki Publicznej w Warszawie. Odezwa III-cla. *Prz. bibliot.* 1908 T. 1 s. 75-77.

³ W sprawie wydawnictwa „Bibliografii polskiej XX wieku”. *Prz. bibliot.* 1908 T. 1 s. 147-148.

⁴ Warszawa 1964 s. 13-14.

⁵ Funkcje bieżącej bibliografii ogólnej pełniły wówczas czasopisma bibliograficzne (głównie *Przewodnik Bibliograficzny* wyd. w Krakowie i *Książka* wyd. w Warszawie), które ze względu na warunki życia narodu pod zaborami nie zapewniały kompletnej rejestracji.

⁶ *Studia o Książce* 1973 T. 3 s. 227-245.

z 1915 r.⁷ — że źródłem jego późniejszych działań bibliograficznych był przede wszystkim pogląd na sprawy kultury narodowej i świadomość potrzeby utrwalania jej ciągłości poprzez informacje o dorobku lat minionych. Nie bez znaczenia była też praktyka własnych prac Muszkowskiego związanych z bibliotekarstwem i historią literatury. Przedstawiając zapoczątkowanie w latach 1918/1919⁸ kartoteki retrospektywnej bibliografii narodowej Muszkowski pisał, że skłoniły go do tego doświadczenia codziennej pracy w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie⁹, utrudnionej koniecznością wertowania kilkunastu roczników czasopism bibliograficznych dla zdobycia drobnej nieraz informacji. Początkowo pracował sam; już w następnym roku zaprosił — jak pisze — „do współpracownictwa kilka osób wynagradzanych z funduszków prywatnych”. W 1925 r. patronat nad dalszymi pracami objęło Towarzystwo Naukowe Warszawskie, a kwartalne zasiłki Wydziału Bibliotek Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego pozwoliły utworzyć stały zespół złożony z 3 pracowników oraz Muszkowskiego jako redaktora. Sprecyzowany przez niego plan bibliografii polskiej 1901-1925 został celowo oparty na wzorach Estreicherowskich, co autor uzasadniał nie tylko potrzebami statystyki wydawniczej, ale także nowoczesnością metody Estreichera w jej głównych zarysach. Bibliografia miała zarejestrować kompletnie: „1. druki w języku polskim wydane na obszarze ziem polskich i zagranicą, 2. druki w językach obcych, wydane na obszarze ziem polskich, wzgl. od 1918 r. na obszarze państwa polskiego¹⁰, oraz wydane za granicą, o ile dotyczą Polski, a mianowicie: a) prace Polaków w językach obcych, b) przekłady z języka polskiego, c) dzieła traktujące w formie naukowej, publicystycznej oraz artystycznej sprawy, zagadnienia, tematy dotyczące kraju, narodu i życia polskiego”¹¹. Zgromadzony materiał miał być podany w układzie alfabetycznym z włączeniem liczniejszych niż u Estreichera odsyłaczy przedmiotowych. Od 1925 r. uzupełniano zgromadzoną przez Muszkowskiego kartotekę (ok. 50 000 pozycji) na podstawie źródeł drukowanych oraz (w l. 1926-1935) na podstawie zasobów 3 wielkich bibliotek polskich¹². Brak środków i czasu powstrzymał dal-

⁷ J. Muszkowski: *Potrzeby bibliografii. Myśl pol. 1915 R. 1 T. 2 z. 6 s. 319-322.*

⁸ J. Muszkowski: *Konsekwencje „Bibliografii polskiej” Karola Estreichera. Sprawozdania z Posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Wydz. I 1929 R. 22 z. 3/9 s. 95.* Na tym źródle opierał też datę podjęcia prac. Wobec świadectwa pochodzącego od samego Muszkowskiego przyjmuję jako omyłkę podanie daty 1915 w *Encyklopedii wiedzy o książce* (Wrocław 1971) i *Słowniku pracowników książki polskiej* (Warszawa 1973).

⁹ J. Muszkowski pracował w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie w l. 1915-1920, następnie do 1936 r. był dyrektorem Biblioteki Ordynacji Krasieńskich w Warszawie.

¹⁰ Dopiero w toku prac trudności warsztatowe w gromadzeniu druków ukraińskich, hebrajskich i żydowskich skłoniły Muszkowskiego do pominięcia całkowicie w bibliografii piśmiennictwa mniejszości narodowych i to bez względu na alfabet, w jakim było drukowane; niekompletnie zgromadzone opisy wyodrębnił w osobnej kartotece „do przyszłego opracowania przez kompetentne osoby”.

¹¹ Szczegółowe omówienie metody Bibliografii polskiej 1901-1925 znaleźć można w następujących publikacjach: J. Muszkowski: *Bibliografia polska 1907-1925. Komunikat. W: Pamiętnik IV Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Poznaniu 6-8 grudnia 1925. I. Referaty. Lwów 1925. Sekcja VI s. 9 [paginacja własna]; — *Konsekwencje... s. 84-100* (por. przyp. 8); — *Bibliografia polska 1901-1925. Komunikat. W: I Zjazd Bibliotekarzy Polskich Referaty Warszawa 1936 s. 341-345.* Przytoczony tekst pochodzi z drugiej publikacji (s. 97).*

¹² *Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, Biblioteka Jagiellońska w Krakowie, Biblioteka Ordynacji Krasieńskich w Warszawie.*

sze, szeroko zakrojone plany gromadzenia materiałów. Muszkowski zamierzał jednak zrealizować je inną metodą, rozsyłając do bibliotek odbitki korektowe bibliografii w czasie jej druku. Od grudnia 1935 r. pracował nad redagowaniem surowego materiału bibliograficznego, zgromadzonego w kartotece liczącej ok. 125 000 kart.

Równolegle z pracami nad bibliografią polską 1901-1925 pojawiały się od 1929 r. projekty retrospektywnego bibliograficznego ujęcia dalszego okresu, określane jako komasacja *Urzędowego Wykazu Druków*¹³. Najobszerniejszy i najbardziej konstruktywny projekt przedstawiła Helena Hleb-Koszańska w 1938 r.¹⁴ Według proponowanej przez nią koncepcji przyszła bibliografia okresu po 1925 r. (1926-1935 lub nawet 1926-1940) rysowała się jako uzupełniona komasacja materiałów z *Urzędowego Wykazu Druków* stosująca własne zasady doboru, opisu i układu. Mówiąc o uzupełnianiu autorka projektu nie ograniczała się do postulatu ujęcia w komasacji materiałów z l. 1926-1927 (luka między bibliografią Muszkowskiego a publikowaną bieżącą bibliografią narodową), ale uzasadniała potrzebę wypełnienia poważnych braków istniejących w *Urzędowym Wykazie Druków*. E. Słodkowska w swej pracy o Instytucie Bibliograficznym¹⁵ wspomina, że w jego planach na rok 1939/40 znalazł się postulat podjęcia pracy nad komasacją UWD.

Na dalszych losach zamiarów i prac związanych z „kontynuacją Estreichera” zaważyły dotkliwie wypadki wojenne, przynosząc zagładę bibliografii polskiej 1901-1925. Przytoczę tu słowa jej twórcy, J. Muszkowskiego, napisane po wojnie: „Ostateczne opracowywanie surowego materiału i redagowanie kartotek do druku prowadziłem jeszcze podczas okupacji do zimy 1943 roku, tj. do chwili, w której byłem zmuszony do opuszczenia Warszawy — bibliografia była wtedy gotowa do druku do litery R; cała kartoteka, rozmieszczona w trzech miejscach, uległa zniszczeniu podczas pożaru miasta”¹⁶. Dla Muszkowskiego była to — jak sam określił — utrata podstawowej pracy jego życia¹⁷. Dla kultury i nauki polskiej — jedna z najdotkliwszych strat czasu ostatniej wojny.

Po wojnie pracę nad „kontynuacją Estreichera” podjęła Biblioteka Narodowa. Do wykonania tych zadań powołano w jej Instytucie Bibliograficznym w maju 1950 r. osobną komórkę, noszącą nazwę Dział (a od 1954 r. Zakład) Bibliografii Retrospektywnej. Według wstępnych zamie-

¹³ Bieżąca bibliografia narodowa oparta na egzemplarzu obowiązkowym publikowana od 1928 r., rejestrująca również polonica zagraniczne. Na zainicjowanie jej czekał wiele lat Muszkowski przesuwać ciągle górną granicę chronologiczną swej bibliografii. Straciwszy wreszcie nadzieję na rychłe powstanie bibliografii bieżącej, zamknął gromadzenie swych materiałów na 1925 r. Gdy po dwóch latach ukazał się *Urzędowy Wykaz Druków*, za późno było na zmianę okresu w Bibliografii Muszkowskiego (kończono już niemal uzupełnianie jej na podstawie katalogu Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie).

¹⁴ H. Hleb-Koszańska: *Perspektywy komasacji Urzędowego Wykazu Druków*. *Prz. bibliot.* 1938 R. 12 s. 245-263.

¹⁵ E. Słodkowska: *Instytut Bibliograficzny...* s. 43 (por. przyp. 4).

¹⁶ Tekst ten cytuję Z. Brzozowska w pracy: Jan Muszkowski. Przegląd ważniejszych wydarzeń życia i twórczości (*Studia o Książce* 1973 T. 3 s. 41) na podstawie rękopisów z archiwum rodziny Muszkowskiego. Jak wynika z innego tekstu, przytoczonego przez J. Iwaszkiewicza w pracy: *W Stawisku w czasie wojny (W: Walka o dobrą kulturę. T. 1. Warszawa 1970 s. 174)*, największą część kartotek była ukłowana w firmie Węglek przy ul. Pawiej 56.

¹⁷ Z. Brzozowska: *Jan Muszkowski...* s. 14 (por. przyp. 16).

rzeń, przedstawionych w 1951 r. przez pierwszego kierownika Działu Marię Dembowską¹⁸, planowano opracować bibliografię za okres 1901-1950 obejmującą wydawnictwa krajowe i polonica zagraniczne. W tak określonym zasięgu widoczne jest nawiązanie do tradycji Estreichera i Muszkowskiego. Za ujęciem w bibliografii wielkiego okresu przemawiały znane także z przeszłości względy praktyczne: z punktu widzenia warsztatu bibliograficznego — korzyści ekonomiczne płynące z jednorazowego przeglądania niekiedy bardzo obszernych źródeł rejestrujących wieloletni materiał, a dla użytkowników przyszłej bibliografii — dogodność prowadzenia poszukiwań bibliograficznych w jednej publikacji. Tendencje te przeważały przy ustalaniu wstępnej koncepcji; jednakże autorka cytowanego artykułu wskazywała na niejednolity charakter bibliograficzny materiałów z lat 1901-1950, nakazujący zróżnicowanie stosowanej wobec nich metody bibliograficznej. Tak np. materiały z lat 1901-1927 (brak bieżącej bibliografii narodowej) będą wymagały wykorzystania liczniejszych źródeł, częstszej autopsji, łagodniejszej selekcji. Przedstawiając jako łatwiejsze prace nad stosunkowo jednolitym metodycznie materiałem z l. 1928-1939, autorka przypomniała jednak jego niekompletność powołując się na omówienie tej sprawy w 1938 r. przez H. Hleb-Koszańską¹⁹. Jako najtrudniejsze oceniła prace nad materiałami z lat okupacji niemieckiej 1939-1945, wskazując na konieczność uwzględnienia wydawnictw konspiracyjnych, nie ujętych wówczas w żadnej rejestracji bibliograficznej. Najprościej zapowiadało się opracowanie materiałów z lat po drugiej wojnie światowej, choć i tu kompletność *Przewodnika Bibliograficznego* nie była całkowita²⁰. M. Dembowska przedstawiła również plany i organizację prac nad gromadzeniem materiałów²¹ oraz projekty selekcji (szczegółowe zasady planowano ustalić w toku prac; na okres gromadzenia przyjęto dążenie do kompletności) i układu bibliografii (zrąb główny w układzie alfabetycznym oraz indeks rzeczowy — klasowy lub przedmiotowy). Ogólną liczbę pozycji szacowano na ok. 300 000. Przewidując jako pożądany termin ukończenia prac w okresie 5-6 lat, wiązano to z warunkiem zatrudnienia przy bibliografii 20 pracowników²².

Po 5 latach pracy według przedstawionych założeń (tzn. w 1955 r.)

¹⁸ M. Dembowska: *Bibliografia polska 1901-1950*, *Bibliotekarz* 1951 R. 18 nr 3/4 s. 39-41.

¹⁹ H. Hleb-Koszańska: *Perspektywy...* s. 249-253 (por. przyp. 14).

²⁰ Dotyczyło to głównie poloników zagranicznych, w mniejszej mierze wydawnictw z terenu Polski, i tu jednak mogły być braki, a przede wszystkim istniała luka w wydawaniu *Przewodnika Bibliograficznego*. W latach 1941-1945 *Przewodnik* nie ukazywał się wcale; w 1946 r. wyszły tylko numery 1-3, 10-12, a w 1947 r. numery 4-8. Pozostałe materiały, nie opublikowane bieżąco z braku funduszy, przechowywano w kartotekach Redakcji *Przewodnika*. Lukę tę wypełniono dopiero w 1955 r., wydając uzupełnioną komasację: *Przewodnik Bibliograficzny*. Urzędowy wykaz druków wydanych w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej 1944-1947.

²¹ Informacje te, choć zapewne nużące dla czytelnika nie związane z warszatem pracy, pokazują warunki, w jakich ją prowadzono. Np. autorka pisze m.in. o niemożności zdobycia niektórych roczników *Przewodnika Bibliograficznego* (Włostockiego) do dwustronnego wyliczenia pozycji. Z prób zreprodukowania mechanicznego trzeba było zrezygnować, ponieważ orientacyjne obliczenie kosztów tej metody okazało się wyższe niż koszty przepisania ręcznie. Dodam, że ówczesny brak maszyn do pisania BN odczuwała może nawet bardziej niż inne instytucje.

²² M. Dembowska: *Prace bibliograficzne w Polsce*. *Prz. bibliot.* 1953 R. 21 z. 1 s. 47. — Takiej liczby pracowników Zakład Bibliografii Retrospektywnej nie osiągnął nigdy.

w Zakładzie istniały już kartoteki utworzone z podstawowych źródeł: z l. 1901-27 — opisy z *Przewodnika Bibliograficznego*; z l. 1928-39 — opisy z *Urzędowego Wykazu Druków*; z l. 1939-1945 — opisy wydawnictw krajowych opublikowanych jawnie²³; z l. 1944-50 — rozpoczęto wycinanie opisów z powojennego *Przewodnika Bibliograficznego*. W toku były również prace nad uzupełnianiem kartotek na podstawie różnych źródeł drukowanych; w zakresie poloników zagranicznych opisywano ponadto z autopsji wydawnictwa z l. 1901-1950, wpływające bieżąco do BN. Od 1951 r. trzeba było opisywać również polonica zagraniczne wydane po 1950 r., ponieważ *Przewodnik Bibliograficzny* przestał je rejestrować w 1949 r.²⁴, a nie było wówczas warunków do utworzenia osobnej komórki organizacyjnej dla bieżącej bibliografii poloników zagranicznych. Nie wolno było dopuścić do włączenia do zbiorów BN tego cennego materiału bez uprzedniego zarejestrowania go dla potrzeb bibliografii retrospektywnej.

W 1955 r., przed podjęciem dalszych etapów gromadzenia, rozważono ponownie wstępne założenia bibliografii. Głównym celem było przyspieszenie opublikowania materiałów i uwzględnienie ówczesnego stanu rejestracji poloników zagranicznych. Ten ostatni powód zdecydował o przesunięciu górnej granicy chronologicznej całości prac nad bibliografią retrospektywną XX wieku do roku 1955²⁵, gdyż od rocznika 1956 polonica zagraniczne uzyskały osobną publikację. Przyspieszenie publikacji spodziewano się osiągnąć przez podział materiałów na wymagające dalszego wieloletniego uzupełniania (przede wszystkim na podstawie katalogów wielkich bibliotek polskich) oraz na te, które wymagały przejrzania innych, mniej licznych źródeł, co umożliwiłoby szybsze podjęcie prac redakcyjnych.

Tak więc postanowiono prowadzić równoległe prace nad przygotowaniem 3 publikacji bibliograficznych rejestrujących druki zwarte²⁶:

1) Bibliografia za okres 1901-1939 (do wybuchu wojny) obejmująca wydawnictwa krajowe i polonica zagraniczne.

Mimo niejednorodności historycznej i bibliograficznej tych materiałów postanowiono nie dzielić ich na szczegółowe okresy. Nie podlegała wątpliwości konieczność sprawdzenia z katalogami wielkich bibliotek i innymi źródłami materiałów lat 1901-1927. Wyłączenie z tego koniecznego

²³ Możliwość stworzenia tej kartoteki przez pracowników przedwojennego Instytutu Bibliograficznego BN w czasie okupacji zawdzięczamy Józefowi Gryczowi, który kierując w tym okresie Biblioteką Narodową zdołał przekonać władze niemieckie o potrzebie gromadzenia druków z terenu tzw. Generalnej Guberni.

²⁴ Postanowienie takie uzasadnione było tym, że *Przewodnik Bibliograficzny* ukazujący się tygodniowo nie mógł sprawnie rejestrować poloników zagranicznych, których opisy używa się z reguły z opóźnieniem.

²⁵ W latach 1956-1969 Zakład Bibliografii Retrospektywnej pełnił nadal dodatkowo funkcję komórki do spraw bieżącej bibliografii poloników zagranicznych. Materiały po 1955 r. gromadzono jednak osobno, a w 1960 r. rozpoczęto wydawanie roczników nowego czlonu bieżącej bibliografii narodowej: *Polonica Zagraniczne. Bibliografia*. Dzięki temu, gdy w 1970 r. można było utworzyć osobną Pracownię Bieżącej Bibliografii Poloników Zagranicznych, czytelnicy dysponowali już 11 rocznikami tego wydawnictwa i — co najważniejsze — uniknięto luki w rejestracji cennego materiału.

²⁶ Opisy czasopism gromadzono tylko na marginesie tych prac.

a wielkiego przedsięwzięcia okresu rejestrowanego przez *Urządowy Wykaz Druków* pozbawiłoby na zawsze przyszłych użytkowników kompletnej w miarę możliwości bibliografii dwunastu lat niepodległej Polski.

2) Bibliografia poloników zagranicznych za okres od września 1939 do 1955 r.

Materiały te były również niekompletne; uzupełnianie prowadzono przede wszystkim na podstawie obcych źródeł drukowanych oraz wpływu wydawnictw do BN. Osobne opracowanie materiałów z lat 1939-1945 i 1944-1955 wiązałoby się z koniecznością ustalenia szczegółowych dat wydania dokumentów opublikowanych w 1945 r. i utrudniałoby gromadzenie²⁷, a z historycznego punktu widzenia nie jest niezbędne.

3) Bibliografia wydawnictw opublikowanych w Polsce Ludowej w okresie 1944-1955.

Bibliografia miała za zadanie uzupełnić niewielkie braki w rejestracji bieżącej, a przede wszystkim — podobnie jak to miały na celu projekty komasacji *Urządowego Wykazu Druków* w okresie międzywojennym — umożliwić prowadzenie poszukiwań bibliograficznych bez konieczności wertowania bieżących wykazów tygodniowych. Ponieważ podstawą opracowania tej bibliografii były stosunkowo jednolite metodyczne materiały ze współczesnej bieżącej bibliografii narodowej, spodziewano się szybkiego tempa prac redakcyjnych i rychłego jej opublikowania.

Jednocześnie postanowiono nie podejmować systematycznych prac nad bibliografią wydawnictw krajowych z okresu 1939-1945 (lata okupacji) ponieważ przekraczałoby to możliwości Zakładu. Decyzję taką uzasadniał dodatkowo fakt, że ówczesnie gromadzono już poza Biblioteką Narodową kartotekę druków konspiracyjnych tego okresu²⁸. Zakład ograniczył się więc tylko do sporadycznego uzupełniania posiadanych materiałów na marginesie innych prac, odkładając na przyszłość ustalenie koncepcji retrospektywnej bibliografii wydawnictw krajowych 1939-1945 i podjęcie nad nią systematycznych prac.

Nim przejdę do omówienia pierwszej z wymienionych bibliografii, co jest głównym celem tego artykułu, chcę przypomnieć, że zapotrzebowanie społeczne potwierdziło słuszność przedstawionej w 1951 r. koncepcji doboru materiałów do „kontynuacji *Estreichera*” w jej głównych zarysach (tzn. zasady rejestrowania wydawnictw krajowych i poloników zagranicznych oraz rozległego zasięgu chronologicznego). Świadczyły o tym częste odwiedziny czytelników korzystających (począwszy od 1951 r.) z naszych kartotek w toku ich gromadzenia oraz liczne postulaty szyb-

²⁷ Wiele źródeł, np. podstawowa dla tego okresu praca J. Zabielskiej: *Bibliography of books in Polish or relating to Poland published outside Poland since September 1st, 1939*. Vol. 1-2. (London 1953-1959) rejestruje materiał z wielu lat podając go w układzie alfabetycznym.

²⁸ W wyniku tych prac ukazała się publikacja W. Chojnacki: *Bibliografia zwartych druków konspiracyjnych wydanych pod okupacją hitlerowską w latach 1939-1945*. Warszawa 1970.

kiego opublikowania materiałów. Zaproponowana w 1955 r. koncepcja podziału istotnie dawała szansę szybszego udostępnienia czytelnikom w formie publikacji przynajmniej niektórych odcinków bibliografii. Możliwość wykorzystania tej szansy związana była jednak ściśle z posiadaniem odpowiednio licznego, ustabilizowanego zespołu pracowników, zdolnego do równoległego prowadzenia prac nad trzema osobnymi bibliografiami²⁹. Uzasadnione nadzieje na posiadanie takiego zespołu nie potwierdziły się w przyszłości. Zawiodła też przewidywana łatwość prac nad bibliografią wydawnictw krajowych z okresu 1944-1955. Typowe dla bibliografii retrospektywnej zjawisko licznych wątpliwości występujących przy zestawianiu w jednym układzie opisów publikacji z różnych lat wymagało gruntowniejszych badań i częstszej autopsji niż można było się spodziewać po tym stosunkowo krótkim i współczesnym okresie. Wspomnę też, że pewne zakłócenia w toku prac redakcyjnych powodowała selekcja prowadzona w tej bibliografii przy pomocy specjalistów z różnych dziedzin.

W 1968 r. wyjątkowo trudna sytuacja personalna zmusiła do koncentracji sił na najbardziej niezbędnych odcinkach narodowej bibliografii retrospektywnej XX wieku. Zawieszono więc prace nad bibliografią wydawnictw krajowych okresu 1944-1955. Prace nad dwiema pozostałymi bibliografiami prowadzono nadal mimo powtarzających się trudności kadrowych. Zgodnie z przewidywaniami szybciej można było przystąpić do publikacji bibliografii poloników zagranicznych z l. 1939-1955. W 1971 r. ukończono redagowanie pierwszego tomu³⁰, prace nad tomem drugim są poważnie zaawansowane. Całość obejmie trzy tomy zrebu głównego oraz indeks.

Stan prac nad bibliografią polską 1901-1939 przedstawia się następująco. Kartoteka materiałów, licząca obecnie ok. 360 000 pozycji w stanie surowym³¹, powstawała w ciągu 26 lat, a i dziś jeszcze trwa jej uzupełnianie (w 1976 r. włączono do kartoteki ok. 3000 nowych pozycji). Główne etapy gromadzenia materiałów dają się ująć w następujące okresy:

1950-1955 — zgromadzenie kartoteki zasadniczej na podstawie *Przewodnika Bibliograficznego* oraz *Urzędowego Wykazu Druków*; uzupełnianie jej na podstawie różnych bibliografii ogólnych i katalogów księgarskich (wykorzystano także rękopiśmienne materiały Wisłockiego z l. 1922 i 1923³² oraz archiwum *Urzędowego Wykazu Druków* z lat 1926-1927).

²⁹ W latach 1956-1969 Zakład Bibliografii Retrospektywnej prowadził właściwie równoległe prace nad czterema bibliografiami, jeśli uwzględnić dodatkowe czynności związane z rejestracją bieżących poloników zagranicznych (zob. przyp. 25).

³⁰ Polonica zagraniczne. Bibliografia za okres od września 1939 do 1955 r. T. 1: A-J. Warszawa 1975.

³¹ Liczba ta ulegnie znacznemu zmniejszeniu (zob. s. 132).

³² Biblioteka Narodowa nabyła w 1950 r. kartotekę (ok. 5000 poz.) po W. T. Wisłockim, redaktorze *Przewodnika Bibliograficznego*, zawierającą opisy z 1922 r. (w większości nie publikowane) i 1923 (za ten rok *Przewodnik* nie ukazał się wcale). Należy tu sprostować mylnie sformułowaną informację o tych materiałach w publikacji J. Starnawskiego (Warsztat bibliograficzny historii literatury polskiej. Warszawa 1971 s. 103). Podano tam, że *Przewodnik Bibliograficzny* „nie wyszedł za r. 1922 i 1923; gotowe maszynopisy dostępne są

1956-1961 — uzupełnianie kartoteki na podstawie katalogu alfabetycznego Biblioteki Narodowej w Warszawie. Od ukończenia tych prac sprawdza się bieżąco wpływ nowych kart do katalogu.

1961-1964 — uzupełnianie kartoteki na podstawie katalogu Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego³³.

1964-1968 — uzupełnianie kartoteki na podstawie katalogu Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie³³.

1973- — uzupełnienie kartoteki na podstawie katalogów wybranych bibliotek z terenu objętego w przeszłości zaborem pruskim: Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, Książnicy Miejskiej w Toruniu, Biblioteki Śląskiej w Katowicach³⁴.

Ponadto przez cały czas uzupełniano kartotekę na podstawie:

— obcych bibliografii narodowych (dla wyszukania poloników zagranicznych);

— bibliografii poloników zagranicznych (np. A. Wolanin: *Polonica americana*. Chicago 1950; Maria Bersano Begey, Marina Bersano Begey: *La Polonia in Italia*. Torino 1949; M. Morszczynier: *Chudożestwiennaja literatura stran narodnoj diemokratii v pieriewodach na russkij jazyk. Bibliograficzeskij ukazatel. Polsha. Koniec XVIII w. — 1950 g.* Moskwa 1951);

— bieżącego wpływu do BN książek stanowiących polonica zagraniczne;

— drukowanych katalogów wielkich bibliotek (British Museum, Library of Congress, Bibliothèque Nationale w Paryżu);

— różnych bibliografii specjalnych (dziedzin, osobowych, regionalnych i lokalnych), drukowanych katalogów bibliotek polskich, w niektórych wypadkach — nawet bibliografii załącznikowych (szczególnie zawierających polonica zagraniczne).

Gromadzenie materiałów do bibliografii okresu 1901-1939 na podstawie licznych i różnorodnych źródeł napotykało na wiele trudności. Za w Bibliotece Narodowej". Autor oparł to stormulowanie na pracy W. Piusińskiej: Polskie czasopisma bibliograficzne w latach 1901-1927 (Prz. bibliot. 1963 R. 31 z. 2 s. 93), gdzie stwierdzono ogólnie: „Materiały za lata 1922 i 1923 opracowane przez Wiślickiego znajdują się w Instytucie Bibliograficznym i po przepisaniu zostały wcielone do kartoteki bibliografii retrospektywnej za lata 1901-1939”. Tymczasem już w 1951 r. M. Dembowska informując o kupnie materiałów po Wiślickim (por. przyp. 18) dodała, że „opisy wykonane są pismem trudno czytelnym, na kartkach różnego formatu”. Z poważnymi wątpliwościami, czy dobrze rozumiemy tekst Wiślickiego, przepisaliśmy jego pozycje na osobnych kartkach, które weszły do ogólnej kartoteki. Dalsze prace nad bibliografią, polegające na konfrontacji kartoteki ogólnej z różnymi źródłami, do dziś pozwalają wykrywać i poprawiać błędy w nazwiskach i wyrazach tytułu popełnione przy odczytywaniu niewyraźnego pisma Wiślickiego. Oryginalną kartotekę zachowano osobno i istotnie udostępnia się ją na miejscu w BN, uprzedzając o doświadczonych przez nas trudnościach.

* Przy sprawdzaniu zasobów Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego i Biblioteki Jagiellońskiej posługiwano się specjalnie w tym celu sporządzonymi mikrofilmami pozycji wybranych z tych katalogów stosownie do naszych potrzeb. W BUW wyjątkowo rozszerzono zakres mikrofilmowanych pozycji na lata 1901-1944, aby mieć możliwość uzupełnienia kartoteki druków okupacyjnych i częściowo kartoteki poloników zagranicznych 1939-1955. Mikrofilmy były porównywane z kartoteką na miejscu w naszym Zakładzie.

* Penetrację tych zbiorów prowadzi się inną metodą. W Bibliotece Narodowej wykonuje się na arkuszach A4 (4-5 opisów na jednym arkuszu) kserograficzne kopie kolejnych partii materiałów zgromadzonych w kartotece. W bibliotekach zorganizowano zespoły współpracowników, którzy porównują miejscowy katalog z otrzymanym egzemplarzem kopii. Rezultaty ich działań wprowadzają do kartoteki pracownicy naszego Zakładu. Do chwili obecnej sprawdzono ogółem ok. połowy zawartości katalogów tych bibliotek. Z pięciu wykonywanych odbitek kopii kartoteki trzy służą do uzupełniania (dzięki temu prowadził się prace równoległe we wszystkich bibliotekach), a dwie stanowią egzemplarze archiwalne, zabezpieczające unikalne materiały zebrane w kartotece.

równow wykorzystane bibliografie obce czy drobne źródła specjalne, nie zawsze opracowane przez bibliografa, jak i podstawowe źródła polskie dla tego okresu są niejednolite i nie zawsze wiarogodne. Dowodów na to dostarcza przeprowadzona przez Wandę Piusińską analiza źródeł, z których opisy są licznie reprezentowane w naszej kartotece⁸⁵. Wskażę tu tylko ważniejsze zjawiska:

— niejednolitość zespołów elementów opisu (opisy pełne, niekiedy nawet z adnotacją zawartościową, obok opisów skróconych do podstawowych elementów);

— różnice w wyborze hasła, dotyczące nie tylko opisów antologii, przeróbek itp., ale także wydawnictw posiadających tytuły oboczne (np. tytuł na okładce odmienny niż na karcie tytułowej) lub równoległe tytuły w różnych językach, co jest tym bardziej dla nas kłopotliwe, że często „nie wybrane” tytuły pomijano w opisie;

— niejednolitość zasad konwersji alfabetów niełacińskich (powodująca zjawisko rozpraszania w alfabecie opisów publikacji jednego autora, zależnie od zasad transkrypcji lub transliteracji stosowanych w poszczególnych opisach);

— zawodność podanych w opisach informacji, np. zasada przedstawiania członów kryptonimu i pseudonimu (stosowana zresztą nie zawsze konsekwentnie w jednym źródle); używanie nawiasów nie zawsze w jasno określonych funkcjach; nie sprecyzowane lub zmieniające się symbole formatu książek; różny stopień wnikliwości przy sporządzaniu opisu (np. wypadki niedostrzeżenia autora podpisanego pod tekstem) i ustalaniu brakujących elementów (np. przy rozwiązywaniu inicjałów imion autorów, ustalaniu dat wydania nie wymienionych w tytularzurze).

Mimo tych mankamentów, spotykanych zresztą nie we wszystkich opisach, wykorzystanie licznych źródeł przy gromadzeniu materiałów stanowi poważny walor metody pracy nad bibliografią. Konfrontując sukcesywnie zgromadzone materiały z kolejnymi bibliografiami nie tylko pomnażano liczbę pozycji wypisując uzupełnienia, ale też zaznaczano w naszej kartotece dostrzeżone różnice oraz dopisywano brakujące elementy opisu. Notatki te stanowią cenny materiał pomocniczy dla dalszych prac nad korygowaniem i uzupełnianiem opisów w czasie redakcji. Szczególnie ważnym źródłem są katalogi bibliotek. Dały one poważny procent uzupełnień, wśród których — jak podała W. Piusińska — znalazły się „cenne publikacje z zakresu wydawnictw naukowych, popularnonaukowych i literatury pięknej”⁸⁶, pozwoliły poprawić niektóre błędy źródeł drukowanych (np. przedstawione elementy kryptonimu lub pseudonimu) i — co bardzo ważne — dostarczyły wiadomości o miejscu przechowywania

⁸⁵ W. Piusińska: Polskie czasopisma bibliograficzne w latach 1901-1927. Prz. bibliot. 1963 R. 31 z. 2 s. 92-101; —: Katalogi wielkich bibliotek naukowych jako źródła polskiej retrospektywnej bibliografii narodowej. W: Z problemów bibliografii. Warszawa 1970 s. 171-183.

⁸⁶ W. Piusińska: Katalogi... s. 176 (por. przyp. poprzedni).

egzemplarzy książek, ułatwiając tym autopsję. Stosowano ją już przy gromadzeniu materiału (w wypadkach poważniejszych wątpliwości i różnic między kartoteką a katalogiem), a także sięga się do niej często w pracach redakcyjnych. Generalna zasada autopsji w dalszych pracach nad bibliografią 1901-1939 jest postulatem w zasadzie słusznym, jednakże sceptycznie oceniamy szansę i zasadność jego realizacji. Założenie takie wymagałoby wielkiej i kosztownej pracy. Wbrew przekonaniu wielu osób, Biblioteka Narodowa nie posiada w swych zbiorach kompletu książek wchodzących w zasięg bibliografii. Nasze dotychczasowe doświadczenia w sprowadzaniu książek z wykorzystanych bibliotek pokazują, że nieraz zabieg ten trwa dość długo, choć jest o tyle łatwiejszy, że sigła wprowadzone do kartoteki umożliwiają wysyłanie adresowanego rewersu. Dla dokonania autopsji książki, w której opisie nie mamy podanego siglum, trzeba by wysłać rewers okrężny, którego obieg będzie trwał znacznie dłużej.

Po ukończeniu sprawdzania mikrofilmu katalogu Biblioteki Jagiellońskiej (1968), za najbardziej potrzebne uznawaliśmy zbadanie zasobów wybranych bibliotek z terenu objętego w przeszłości zaborem pruskim (rejestracja bieżąca publikacji polskich z tego terenu była szczególnie niekompletna, ponieważ do 1918 r. kordon zaboru uniemożliwiał ich swobodny obieg). Gdy jednak przez kilka lat (do 1973 r.) nie było środków finansowych i technicznych na zorganizowanie tych prac, byliśmy gotowi zamknąć etap gromadzenia materiałów³⁷ i przystąpić do prac redakcyjnych. Wniosek taki został przedstawiony w listopadzie 1972 r. na posiedzeniu Rady Naukowej BN. Rada Naukowa BN uznała, że nie można rezygnować z penetracji katalogów wybranych bibliotek z terenu byłego zaboru pruskiego, i zaleciła potraktować to uzupełnianie materiałów jako czynność towarzyszącą pracom nad przygotowaniem bibliografii do druku, które należy rozpocząć.

Wcześniej, w grudniu 1971 r., rozpoczęto prace przygotowawcze, które — choć niezmiernie czasochłonne — trzeba było nieodzownie wykonać przed przystąpieniem do redakcji materiałów:

- 1) Sporządzono w formie kartoteki roboczy indeks tytułów (każda pozycja występująca w kartotece głównej pod hasłem autorskim wprowadzona została do tego indeksu pod tytułem, z podaniem w dalszej kolejności nazwy autora, miejsca i roku wydania). Podjęcie tej wielkiej a pozornie nieprzydatnej dla bibliografii narodowej pracy wymaga wyjaśnienia. Przy uzupełnianiu materiałów „nowa” pozycja wydawała się niekiedy znajoma. Dzięki doświadczeniu, pamięci czy nawet intuicji bibliografów zdarzały się wypadki odnalezienia jej dubletu opisanego pod

³⁷ Gotowość rezygnacji z dalszego uzupełniania materiałów w zakresie wydawnictw z terenów byłego zaboru pruskiego usprawiedliwiał częściowo fakt, że sprawdziliśmy już pierwszy tom Katalogu Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu (Poznań 1932; tom drugi nie został wydany) oraz pracę B. Żyńdy: Bibliografia wydawnictw Księgarni św. Wojciecha 1895-1969 (Poznań 1970). Ponadto luki w rejestracji wydawnictw z tych terenów zostały częściowo wypełnione przy sprawdzaniu katalogów BN, BUW i BJ.

zupełnie innym hasłem³⁸. Zjawisko to — nie zawsze znajdujące „szczęśliwe rozwiązanie” — było na tyle częste, że uznaliśmy za konieczne stworzenie kartoteki pomocniczej, która by w sposób bardziej pewny i mniej czasochłonny umożliwiła eliminację dubletów (więcej — opisów nieprawdziwych) w zgromadzonym materiale³⁹.

2) Przeprowadzono unifikację i modernizację zasad transliteracji alfabetów cyrylickich w zgromadzonych opisach.

3) Wykonano czynność nazwaną roboczo kontrolą wyboru haseł. Wiązała się ona ściśle z postanowieniem sukcesywnego opracowywania i przekazywania do druku kolejnych tomów *Bibliografii polskiej 1901-1939*. Praca polegała na przejrzaniu całej kartoteki dla skontrolowania i uzupełnienia systemu odsyłaczy (stosowanych według specjalnej instrukcji i liczniej niż w katalogu alfabetycznym) sygnalizujących w przyszłości redaktorom w toku ich pracy, że w innym miejscu kartoteki znajduje się opis, którym winni się zająć i — ustalwszy ostatecznie jego hasło — przenieść do redagowanej partii materiałów lub sporządzić tu tylko odsyłacz do niego.

Pracom nad *Bibliografią polską 1901-1939* towarzyszyło zawsze żywe zainteresowanie, objawiające się przede wszystkim w apelach o jej szybką publikację, ale także w trosce o jej doskonałość, a przede wszystkim — kompletność. Krańcowym przykładem pierwszego z tych postulatów jest wystąpienie Jerzego Tyneckiego. W interesującym, ze swadą napisanym artykule⁴⁰ autor przedstawia trudności, jakie napotyka badacz literatury przy istniejących niedostatkach narodowej bibliografii retrospektywnej XX wieku (dotyczy to zresztą nie tylko okresu 1901-1939). Z tego punktu widzenia autor stawia Bibliotece Narodowej zarzut, że „panuje tam mit, niemieckiej proveniencji, tak zwanego „Gesamtkatalogu” [Katalogu centralnego]...”, co zdaniem jego sprawia, że „wypełnienie luki między Estreicherem i powojennym *Przewodnikiem Bibliograficznym* pozostaje w sferze coraz mniej jasnych zapowiedzi”. Nie kwestionując celowości uzupełniania materiałów na podstawie katalogów bibliotek, autor stwierdza jednocześnie, że „przy takim trybie prac nie otrzymamy retrospektywnej bibliografii narodowej 1901-1939 zbyt szybko, bo dla kompletności szuka się w różnych bibliotekach dewocjonaliów, literatury straganowej, podręczników szkolnych, odbitek, w ogóle — luk w egzemplarzu obowiązkowym napływającym do BN przed 1939 rokiem”.

³⁸ Były to przede wszystkim opisy książek, w których nazwę autora podano poza pierwszą stroną karty tytułowej (na okładce często usuwanej w egzemplarzach bibliotecznych lub pod tekstem) oraz opisy, w których została zniekształcona forma nazwy autora z karty tytułowej (np. przedstawiono kolejność członów kryptonimu). Wykryto nawet kilka wypadków opisania w katalogach dzieła anonimowego pod osobowym hasłem przedmiotowym, przy czym nie w tych opisach nie wskazywano, że nazwy umieszczonej w hasle nie należy traktować jako nazwiska autora.

³⁹ Dodam, że ten indeks pomocny jest także niektórym innym zakładom Biblioteki Narodowej. Np. Oddział Wypożyczenia Krajowego i Zagranicznego korzysta z niego, gdy istnieje podejrzenie, że nie odnaleziono zamówionej książki w BN ze względu na niejasne lub mylne podane informacje w rewersie.

⁴⁰ J. Tynecki: Poszukiwania regionalistyczne a ogólnoliterackie w polonistyce. Problemy optymalizacji warsztatu badawczego. *Prace Polonistyczne* 1973 Ser. 29 s. 227-255.

Autor stawia też pytanie, „dlaczego nie poszukano wyjść cząstkowych”, dając jako przykładowe propozycje takiego rozwiązania kumulacje roczników lub indeksów *Urzędowego Wykazu Druków, Przewodnika Bibliograficznego* i bibliografii piśmiennictwa polskiego z lat 1914-1919 oraz wydanie ich w formie przedruków fotomechanicznych. „Były to chyba prace do wykonania do roku 1972 i to na marginesie czy jako wstępna czynność przed opracowaniem pełnej bibliografii retrospektywnej druków 1901-1939. I to są chyba prace, które powinniśmy postulować nadal”⁴¹. Sądzę, że publikowany obecnie w *Przeglądzie Bibliotecznym* artykuł ukazuje w nieco innym świetle zarzuty i projekty J. Tyneckiego. Warunki, w jakich rozpoczynano pracę w 1950 r. (por. przyp. 21), nie stwarzały szans na wykonanie proponowanych przez niego rozwiązań cząstkowych. Gdyby nawet można było podjąć wówczas taką inicjatywę, to — zważywszy na podaną przez W. Piusińską⁴² charakterystykę źródeł, o których mówi J. Tynecki — czynności redakcyjne, nawet ograniczone do najbardziej niezbędnych zabiegów bibliograficznych, zajęłyby wiele czasu, nie zaspokoiliłyby potrzeb użytkowników, a prace nad właściwą bibliografią byłyby jeszcze mniej zaawansowane niż obecnie. Jeśliby zaś zrezygnowano całkowicie z zabiegów redakcyjnych i przedrukowano opisy skomasowane tylko w jednym układzie, powstałby twór dziwny, wywołujący dziś zapewne pytanie, czy wolno było angażować w takie przedsięwzięcie siły i środki (skromne zresztą) przeznaczone wówczas na „kontynuację Estreichera”.

Przykładem opinii krańcowo różnej od poglądów J. Tyneckiego, stawiającej przed *Bibliografią polską 1901-1939* cel osiągnięcia doskonałej kompletności, jest zgłoszony (spoza BN) postulat wykorzystania przy gromadzeniu materiałów katalogów wszystkich bibliotek polskich, więcej nawet — utworzenie siatki naszych reprezentantów w całej Polsce, którzy by penetrowali dla bibliografii lokalne księgozbiory właścicieli prywatnych, przede wszystkim bibliofilów. Jednakże plany Zakładu Bibliografii Retrospektywnej dotyczące dalszego gromadzenia materiałów musiały się opierać na bardziej realnej ocenie sytuacji.

W dotychczasowym omówieniu prac nad *Bibliografią polską 1901-1939* dominowały sprawy warsztatowe, co zresztą — zgodnie z rzeczywistością — ukazuje jeden z ważniejszych czynników kształtujących jej ostateczną postać.

Równoległe z gromadzeniem materiałów prowadzono od lat prace związane z precyzowaniem koncepcji i metody opracowania bibliografii, wyznaczonych w ogólnym zarysie założeniami wstępnymi, przedstawio-

⁴¹ J. Tynecki: *Poszukiwania...* s. 238, 229, 231, 229-230 (por. przyp. poprzedni). — Przypomnę, że w momencie, gdy ukazał się artykuł Tyneckiego, dostępna już była publikacja W. Piusińskiej, wieloletniego kierownika prac nad gromadzeniem materiałów do *Bibliografii polskiej 1901-1939*, która inaczej oceniała materiał wpływający do naszych kartotek ze zbiorów wielkich bibliotek polskich (por. przyp. 36).

⁴² W. Piusińska: *Polskie czasopiśma...* (por. przyp. 35).

nymi w 1951 r. przez M. Dembowską⁴⁵. W początkowym etapie badano metody stosowane w obcych opublikowanych retrospektywnych bibliografiach narodowych. W późniejszych latach kilku pracowników miało możliwość odwiedzić niektóre zagraniczne ośrodki zajmujące się tym rodzajem bibliografii i bezpośrednio poznać organizację i metody ich pracy. Dostarczyło to ciekawych spostrzeżeń, zgodnych zresztą z oceną przedstawioną przez innych autorów w ich publikacjach⁴⁴, że pojęcie bibliografii narodowej — mimo istnienia od kilku wieków publikowanych bibliografii tego rodzaju — nie jest jednoznaczne, a różnice w koncepcjach i niemożność ich ujednoczenia dotyczą przede wszystkim bibliografii retrospektywnej. Podstawowe kryteria doboru materiału stanowiące ramy bibliografii narodowej w najszerszym rozumieniu tego słowa (tzn. kryterium terytorialne, językowe, etniczne i — dla eksteriorików — przedmiotowe) stosowane są w rozmaitych wyborach i połączeniach. Różnice te, związane ściśle z odmiennością dziejów politycznych i kulturalnych oraz tradycji bibliograficznej w poszczególnych krajach, nie sprzyjają powstawaniu wzorów metodycznych⁴⁵.

Prowadzono też w Zakładzie badania bezpośrednio związane z bibliografią polską 1901-1939; dotyczyły one analizy gromadzonego materiału pod względem kompletności i metody opisu⁴⁶ oraz typów publikacji, wobec których można by zastosować selekcję⁴⁷. Począwszy od 1962 r. najważniejsze sprawy dyskutowano w gronie pracowników Instytutu Bibliograficznego i innych komórek BN, na specjalnych konferencjach zorganizowanych z udziałem historyków, bibliotekarzy i bibliografów spoza BN, a także — jak już wspominałem — na posiedzeniu Rady Naukowej BN. Nie kwestionowano nigdy w tych dyskusjach głównego założenia *Bibliografii polskiej 1901-1939* — Estreicherowskiej zasady rejestracji wydawnictw krajowych i poloników zagranicznych. Różnice poglądów dotyczyły szczegółowych problemów metodycznych. Tak np. trudności w ujednoczeniu zasięgu terytorialnego i zasad selekcji dla całego okresu rodziły postulaty dokonania podziału zgromadzonych materiałów na osobne publikacje. Wsuwano rozmaite propozycje podziału:

- 1) według kryteriów historycznych:
  - a) podział na okresy 1901-1918 i 1919-1939;

⁴⁴ M. Dembowska: *Bibliografia...* (por. przyp. 18).

⁴⁵ H. Hleb-Koszańska: *Międzynarodowa Konferencja Bibliograficzna w Warszawie 19-22 IX 1957. Prz. bibliot.* 1957 R. 25 z. s. 325-340. — M. Dembowska: *Ewolucja pojęcia bibliografii narodowej od Karola Estreichera do naszych czasów. W: Księga pamiątkowa ku czci Karola Estreichera 1827-1908. Kraków 1964 s. 98-113.* — L. Ryłłowa: *Exteriorica. Z problemów bibliografii narodowych. Rocznik Biblioteki Narodowej 1971 T. 7 s. 161-179.*

⁴⁶ Tak np. słowacka retrospektywna bibliografia narodowa książek za lata 1901-1938, a więc okres analogiczny do *Bibliografii polskiej 1901-1939*, podzielona jest na odcinki: za okres 1901-1918 — bibliografia obejmująca wydawnictwa w języku słowackim z terenu Austro-Węgier; za lata 1919-1938 dwie osobne części obejmujące: wydawnictwa w języku słowackim wydane na terenie Czechosłowacji i wydawnictwa obcojęzyczne wydane na ziemiach słowackich. W przyszłości planuje się podjąć prace nad retrospektywną bibliografią słowackich zagranicznych, nie sprezyowano jednak ani terminu ani koncepcji metodycznej. Czy ewent. bibliografia słowackich zagranicznych za lata 1901-1918 pominię słowackiego wydane np. w Wiedniu?

⁴⁷ W. Piusińska: *Polskie czasopisma...* (por. przyp. 35); — : *Katalogi...* (por. przyp. 35).

⁴⁸ W. Piusińska: *Problemy selekcji w polskiej bibliografii narodowej 1901-1939. Warszawa 1969.*

b) podział na okresy 1901-1920 i 1921-1939 (w uzasadnieniu zwrócono uwagę na płynność granic II Rzeczypospolitej w latach 1918-1920; dodano także — jako argument innej natury — że materiał bibliograficzny z lat 1901-1920 jest bardziej rozproszony w różnych źródłach);

c) podział na okresy: 1901-1905, 1906-1913, 1914-1918, 1919-1939 (uwzględniono tu szczegółowo niejednorodność historyczną okresu 1901-1939, przyjmując jako wydarzenia graniczne: rewolucję 1905 r., wybuch I wojny światowej, odrodzenie niepodległego państwa polskiego);

2) według charakteru bibliograficznego zgromadzonego materiału: podział na okresy 1901-1927 i 1928-1939 (wydzielenie materiałów z okresu, kiedy istniała bieżąca bibliografia narodowa dałoby stosunkowo większą jednolitość metodyczną zgromadzonych opisów, a także umożliwiłoby stosowanie tu ostrzejszej selekcji);

3) według kryteriów językowych: podział na wydawnictwa w języku polskim (bez ograniczania zasięgu terytorialnego) i na pozostały materiał w językach obcych (idea tego projektu opierała się na przekonaniu, że opisy w języku polskim można będzie łatwo opracować i szybko udostępnić czytelnikom w publikacji, po czym będzie czas na zajęcie się trudniejszym materiałem obcojęzycznym).

Opracowując w 1973 r. ostateczną koncepcję *Bibliografii polskiej 1901-1939* analizowaliśmy zarówno wyniki własnych badań i doświadczeń, jak i uwagi zgłoszone w dyskusjach. Odrzuciliśmy projekt podziału według kryteriów językowych ze względu na złudność przekonania o wynikających z niego korzyściach. Problem wielojęzyczności zgromadzonego materiału nie jest ani jedyną, ani główną trudnością w przygotowaniu bibliografii⁴⁶ i tempo prac prowadzonych według tego podziału nie byłoby na tyle szybkie, aby usprawiedliwić liczne niedogodności wynikające dla użytkowników z takiego rozwiązania (rozproszenie opisów dzieł jednego autora; pominięcie w bibliografii materiałów tak ważnych, jak oryginalne prace Polaków w językach obcych oraz obcojęzyczne przekłady polskich prac naukowych i literatury pięknej). Słuszniejsze wydawały się projekty podziału oparte na chronologii. Oczywiście jest, że — jak to określiła A. Kawecka-Gryczowa — „refleks wydarzeń dziejowych pada na periodyzację bibliografii, wyznaczając dla każdego odcinka odrębną problematykę i specyfikę materiałową”. Jednakże dalej autorka zwraca uwagę, że „nie wszystkie cezury, które można by zastosować w bibliografii, są zgodne z cezurami przecinającymi dzieje Polski”⁴⁶. W przypadku bibliografii okresu 1901-1939 istotne znaczenie ma rozbieżność między podstawową cezurą w dziejach narodu (1918), a datą graniczną

⁴⁶ Często opracowanie redakcyjne opisu obcojęzycznego przejętego z jego rodzimej bibliografii narodowej jest znacznie łatwiejsze, niż opisu wydawnictwa opublikowanego w języku polskim na obczyźnie, pochodzącego z bibliografii specjalnej opracowanej nie dość skrupulatnie.

⁴⁶ A. Kawecka-Gryczowa: Aktualne zagadnienia retrospektywnej bibliografii narodowej w Polsce [Warszawa 1957] s. 13-14 (powielony maszynopis polskiej wersji referatu na Międzynarodową Konferencję Bibliograficzną w Warszawie, przechowywany w zbiorach Instytutu Bibliograficznego).

dla charakteru bibliograficznego materiału (1928). W tej sytuacji każdy wybór kryteriów jest niedoskonały, wobec czego zdecydowano ująć okres 1901-1939 całościowo.

Za podstawę prac redakcyjnych rozpoczętych w końcu 1973 r. przyjęto następujące generalne założenia metodyczne.

Bibliografia polska 1901-1939 obejmie w jednolitym układzie wszelkiego rodzaju polonica: wydawnictwa opublikowane na ziemiach polskich (w latach 1918-1939 w granicach Drugiej Rzeczypospolitej) bez względu na język publikacji i narodowość autora oraz wydawnictwa opublikowane na innych terenach, a stanowiące polonica etniczne (dzieła, których autorami — w szerokim znaczeniu tego słowa — byli Polacy), polonica językowe (dzieła opublikowane w języku polskim) lub przedmiotowe (dzieła obcych autorów treścią dotyczące spraw związanych z Polską i Polakami).

Bibliografia rejestruje wydawnictwa zwarte, w tym również poszczególne tomy wydawnictw seryjnych i zbiorowych, oraz wydane w postaci książek atlasy, albumy i wydawnictwa nutowe. Nie wejdą do bibliografii czasopisma ani pojedynczo wydane mapy i ryciny. W zakresie poloników spoza ziem polskich bibliografia wykaże także i te wydawnictwa, które nie dotyczą Polski w całości, ale zawierają m.in. utwór lub większy fragment stanowiący polonicum.

Zasady selekcji ustalono ostrożnie, licząc się z rozproszeniem zgromadzonego materiału w różnych, nie zawsze łatwo dostępnych źródłach, a także z częstymi wypadkami niemożności dokonania autopsji. Spośród wydawnictw krajowych pominięte zostaną w bibliografii:

— druki o objętości do 4 stron — z wyjątkiem: prac autorskich, tekstów literackich (łącznie z literaturą dziecięcą, tzw. literaturą brukową, brykami, streszczeniami librett operowych i operetkowych), wydawnictw wchodzących w skład serii, tekstów o charakterze naukowym, jednodniówek nie stanowiących początku czasopisma, odbitek i nadbitek, nut;

— dokumenty życia społecznego (np. cenniki, katalogi i prospekty handlowe — z wyjątkiem księgarskich i wydawniczych, programy imprez, rozkłady jazdy, ulotki, bilanse finansowe i księgowo, spisy abonentów sieci telefonicznej, taryfy opłat);

— odezwy.

Dla poloników spoza ziem polskich selekcja ograniczy się w zasadzie do pomijania obcych dzieł o charakterze encyklopedycznym traktujących m.in. o Polsce.

Przy ustalaniu zasad redagowania opisów do *Bibliografii polskiej 1901-1939* starano się w miarę możliwości przyjąć rozwiązania przeważające w zgromadzonym materiale. Nie dążono przy tym do osiągnięcia całkowitej jednolitości metodycznej za cenę uproszczeń czy pominięcia elementów opisu podawanych nie przez wszystkie źródła (np. nazwa dru-

karni, wysokość nakładu, adnotacja zawartościowa). Opisy będą opatrzone sigłami bibliotek polskich, których katalogi wykorzystaliśmy przy gromadzeniu.

Zrąb główny *Bibliografii* będzie podany w układzie alfabetycznym. Włączono tu obok opisów głównych tylko wybrane rodzaje odsyłaczy, niezbędnych dla informacji o pozycjach:

- które są opisane w bibliografii pod innym hasłem niż wskazuje na to tytułatura (np. w przypadku ustalenia autorstwa druku anonimowego),
- w których wybór hasła jest fakultatywny (np. przy przeróbkach),
- w których źródło bibliograficzne przypuszczalnie dokonało przedstawienia wyrazów w elemencie opisu stanowiącym hasło (np. kolejność wyrazów w pseudonimie typu Stary Wojak).

Inne zapisy pomocnicze wejdą tylko do indeksu ułożonego alfabetycznie. Będą to:

- wszelkie nazwy autorów (z wyjątkiem pierwszego w hasle), współautorów i współpracowników,
- tytuły publikacji, w których autor był podpisany poza pierwszą stroną karty tytułowej,
- tytuły dzieł wydanych i opisanych w bibliografii pod nierozwiązanym kryptonimem,
- tytuły serii i nazwy ich redaktorów.

Surowy materiał zgromadzony w kartotece będzie sukcesywnie opracowywany bibliograficznie i oddawany do druku kolejnymi tomami. Całość zrzębu głównego (ok. 290 000 opisów bibliograficznych⁵⁰ i ok. 70 000 odsyłaczy) obejmie ok. 30 tomów formatu B5. Aby umożliwić sprawne korzystanie z sukcesywnie publikowanych tomów, każdemu z nich będzie towarzyszyć indeks tymczasowy w postaci osobnego dodatku. Po opublikowaniu ostatniego tomu zrzębu głównego materiał z tych dodatków zostanie skomasowany alfabetycznie i wydany jako podstawowy indeks do całej *Bibliografii*. W przyszłości przewidujemy także możliwość publikowania suplementów z uzupełnieniami i ewentualną erratą, ponieważ przez najbliższe 2-3 lata będziemy kontynuowali uzupełnianie materiałów na podstawie zasobów Biblioteki Śląskiej, Książnicy Miejskiej w Toruniu i Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, a ponadto do końca prac redakcyjnych zamierzamy wykorzystywać jako źródło uzupełnień bieżący wpływ wydawnictw do BN.

Od lutego 1975 r. prace nad *Bibliografią* prowadzi się w osobnej komórce organizacyjnej Instytutu Bibliograficznego — w Zakładzie Bibliografii Polskiej 1901-1939⁵¹. We wrześniu 1976 r. ukończono przekazywa-

⁵⁰ Różnica między liczbą opisów przewidywaną w publikacji a stanem kartotek tłumaczy się nie tylko stosowaniem selekcji. Przy redakcji bibliograficznej często z kilku opisów w kartotece tworzy się jedną pozycję, np. w wypadku stwierdzenia, że nieco odmiennie opisy z różnych źródeł dotyczą tego samego wydania, lub przy łączeniu poszczególnych części dzieła wielotomowego zarejestrowanych osobno w bibliografii bieżącej.

⁵¹ Zlikwidowano Zakład Bibliografii Retrospektywnej, a wchodzące w jego skład dwie sekcje przekształcono w odrębne jednostki: Zakład Bibliografii Polskiej 1901-1939 i Pracownia Bibliografii Poloników Zagranicznych 1939-1955.

nie wydawcy (Ossolineum we Wrocławiu) maszynopisu pierwszego tomu *Bibliografii polskiej 1901-1939*, obejmującego hasła: A — Barszczewski. Gotowej publikacji spodziewamy się w 1978 r. Tom drugi, nad którym obecnie pracujemy, prześlemy wydawcy w 1977 r. Dla skrócenia okresu realizacji wydawniczej całego dzieła Instytut Bibliograficzny będzie dążył w przyszłości do równoległego prowadzenia prac nad dwoma tomami. Obecnie takie rozwiązanie jest niemożliwe, nie tylko ze względu na brak drugiego zespołu redakcyjnego, ale także z powodu trudności lokalowych.

Polska narodowa bibliografia retrospektywna XX wieku
Wykaz materiałów zgromadzonych bądź opublikowanych przez BN

Wydawnictwa zwarte*

1	Okres 1901-1939: wydawnictwa krajowe i polonica zagraniczne	Bibliografia polska 1901-1939. T. 1: A — Barszczewski. W druku. (Por. s. 123-133).
2	Okres 1939-1955: wydawnictwa krajowe: — okres 1939-1945	Kartoteka wydawnictw opublikowanych jawnie. (Materiały zgromadzone w okresie okupacji, po wojnie uzupełniane tylko na marginesie innych prac)**
3	— okres 1944-1955	Kartoteka stanowi uzupełnioną komasację materiałów z <i>Przewodnika Bibliograficznego</i> . Por. s. 122, 123).
4	polonica zagraniczne	Polonica zagraniczne. Bibliografia za okres od września 1939 do 1955 r. T. 1: A-J. Warszawa 1975, 611 s. (Por. s. 122, 123).

Czasopisma

5	wydane w kraju: — okres 1901-1939	Kartoteka niekompletna; zgromadzona przy wykorzystywaniu źródeł drukowanych do <i>Bibliografii polskiej 1901-1939</i> (por. punkt 1)
6	— okres 1939-1945	Kartoteka czasopism opublikowanych jawnie (por. punkt 2)***

* We wszystkich kartotekach istnieją wyodrębnione grupy pojedynczo wydanych map i rycin oraz wydawnictw nutowych (tylko w okresie 1901-1939 nuty wchodzą do zřębu głównego).

** Wydawnictwa konspiracyjne rejestruje publikacja: W. Chojnacki: Bibliografia zwartych druków konspiracyjnych wydanych pod okupacją hitlerowską w latach 1939-1945. Warszawa 1970.

*** Jako główne źródło informacji o czasopismach konspiracyjnych tego okresu można wskazać pracę L. Dobroszyckiego: Centralny katalog polskiej prasy konspiracyjnej 1939-1945. Warszawa 1962.

7	— okres 1944-1955	Kartoteka opisów wyciętych z <i>Przewodnika Bibliograficznego</i> przy okazji prac nad bibliografią druków zwartych tego okresu (por. punkt 3); materiały nie były uzupełniane.
8	polonica zagraniczne okres od 1901 r.	Kartoteka niekompletna. Zawiera głównie materiały ze źródeł drukowanych, wykorzystywanych przy innych pracach nad bibliografią retrospektywną (por. punkty 1 i 4); sukcesywnie włącza się do niej opisy czasopism z lat po 1955, zarejestrowane w rocznikach <i>Polonica Zagraniczne. Bibliografia</i> . W 1963 r. wykorzystano w czasie pobytu stypendialnego zasoby czasopism Instytutu Historycznego im. gen. Sikorskiego w Glasgow, Biblioteki Polish Research Centre w Londynie oraz Biblioteki Polskiej w Londynie, dopisując ponad 700 nowych pozycji, a uzupełniając ok. 500 opisów już posiadanych. Prace te dotyczyły czasopism z lat 1939-1963

JANINA WILGAT

THE POLISH BIBLIOGRAPHY 1901-1939

The Polish Bibliography 1901-1939 represents one of the retrospective sections of the 20th century national bibliography 1901-1955. This work has been carried out since 1950 by the Bibliographical Institute of the National Library in Warsaw. *The Bibliography* contains books which were published at home as well as „polonica” from abroad (works of Polish authors printed abroad, works in Polish and also works of foreign authors concerning Poland and Poles).

The Polish Bibliography 1901-1939 registers in an alphabetical order both home publications and polonica from abroad. The material is compiled from numerous printed references both Polish and foreign as well as from the catalogues of six big Polish libraries. The total of the main text will comprise approximately 290 000 bibliographical entries in about 30 volumes. Each volume will be provided with its own provisional index in a form of a special supplement. On completed publication of the last volume of the main text, the material comprised originally in the provisional indexes will be cumulated in an alphabetical order and published as basic index for the entire bibliography. In 1977 the publisher was given typewritten volume 1 comprising items from A to Barszczewski. We expect the publication to leave the press in 1978. Volume 2 will be sent to the publisher in 1977. In the future we shall endeavour to work on two volumes yearly.

The remaining sections of Polish bibliography 1901-1955 are:

a) Polonica from abroad. The bibliography for the period from September 1939 to 1955. Volume 1: A-J appeared in 1973; the editorial work on volume 2 is nearing its completion. The lot will consist of 3 volumes of the main text plus index.

b) Assembled on file cards material for the bibliography of publications edited openly in Poland during the German occupation 1939-1945 which is supplemented occasionally. As to clandestine publications, in 1970 appeared the bibliography of clandestine publications issued during the Hitlerite occupation 1939-1945 prepared by W. Chojnacki independently from the National Library.

c) The bibliography of publications edited in Polish People's Republic in the period 1944-1955, representing a cumulation of material from *Przewodnik Bibliograficzny* (the current national bibliography). Further edition work has been suspended owing to inadequate staff.

LILIANA MANUELA MOLL

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
PAŃSTWOWEJ WYŻSZEJ SZKOŁY MUZYCZNEJ
W KATOWICACH
1945-1975

Zbiory muzyczne w Polsce nie stanowią zazwyczaj odrębnych jednostek bibliograficznych, lecz wchodzą w skład bibliotek związanych najczęściej z różnymi instytucjami, jak: uniwersytety, placówki PAN, Polskie Radio i Telewizja, biblioteki publiczne czy instytucje kościelne.

Odrębne zagadnienie stanowią biblioteki wyższych szkół muzycznych. Zbiory w polskich uczelniach muzycznych w okresie międzywojennym były stosunkowo nieduże i na ogół ograniczały się do gromadzenia materiałów niezbędnych dla realizacji procesu dydaktycznego. Dopiero po II wojnie światowej, kiedy w wyniku reformy szkolnictwa muzycznego powołano do życia siedem Państwowych Wyższych Szkół Muzycznych (Katowice 1945, Kraków 1945, Łódź 1945, Poznań 1946, Warszawa 1947, Wrocław 1949, Gdańsk 1951), powstały nowe warunki dla rozwoju uczelnianych bibliotek muzycznych.

Śląsk stanowi jeden z głównych ośrodków muzycznych w Polsce. Jednakże w szeregu instytucji artystycznych i wyjątkowo gęstej sieci szkół muzycznych Biblioteka Państwowa Wyższej Szkoły Muzycznej w Katowicach to jedyna naukowa biblioteka muzyczna. Biblioteka ta — będąc zarazem jedynym na Śląsku ośrodkiem informacji muzycznej — stanowi nie tylko zespół ciekawych z muzycznego czy bibliotecznego punktu widzenia pozycji, ale odzwierciedla również kulturę muzyczną, praktykę wykonawczą i repertuar regionu. I to regionu bardzo specyficznego, zarówno ze względu na swoisty „klimat”, jak i na wyjątkowo duże i różnorodne zapotrzebowanie na muzykę wszelkiego rodzaju.

Biblioteka PWSM w Katowicach działalność swą podjęła wkrótce po wyzwoleniu Katowic, niemal równocześnie z rozpoczęciem działalności Uczelni macierzystej, bazując pierwotnie na niewielkiej liczbie nut i książek ocalałych po dawnym Konserwatorium Śląskim. Zakup, darowizny różnego pochodzenia, zespoły muzykaliów przejęte z innych księgozbiorów stanowiły pierwszy, już wówczas kilkutyśięczny zbiór, z którego rozwinęła się dzisiejsza postać Biblioteki.

Wśród podobnych placówek w kraju Biblioteka katowicka zajmuje szczególne miejsce, a to ze względu na liczbę zbiorów, która osiągnęła sumę blisko 80 tysięcy jednostek. W porównaniu ze zbiorami muzycznymi bibliotek ogólnych, jak Biblioteka Narodowa, Biblioteka Jagiellońska czy Biblioteka Uniwersytecka im. M. Kopernika, nie jest to liczba imponująca, należy jednak pamiętać, że wspomniane biblioteki posiadają wieloletnie czy nawet wielowiekowe tradycje. Natomiast zbiór katowicki jest ewenementem w skali krajowej, gdyż stanowi wynik pracy zaledwie powojennego trzydziestolecia.

Działalność podstawowa Biblioteki, tj. gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie zbiorów, od kilkunastu lat idzie w parze z szeroko zakrojoną aktywnością naukową, popularyzacyjną i wydawniczą. Toteż rodzaj gromadzonych zbiorów jest uzależniony od tego potrójnego charakteru placówki.

Tak więc Biblioteka gromadzi wszelkie dokumenty muzyczne: piśmiennictwo o muzyce (książki i czasopisma), druki (stare i nowe) i rękopisy muzyczne, a także literackie związane z muzyką, mikrofilmy, reprodukcje, grafikę, dokumenty życia muzycznego, znaczki pocztowe o tematyce muzycznej oraz nagrania.

Specjalistyczne dzieła encyklopedyczne, bibliograficzne i słownikowe, tak polskie jak i zagraniczne, oraz najważniejsze prace z zakresu muzykologii i historii muzyki to podstawowy zasób Biblioteki, stwarzający szerokie i wielokierunkowe możliwości poszukiwań dotyczących zarówno dawnych zabytków, jak i prac współczesnych i najnowszych. Podobnie rzecz ma się w zakresie druków muzycznych, które stanowią podstawę dydaktyki i praktycznego wykonania. Wreszcie Biblioteka dysponuje ciekawym, jednym z największych zbiorów periodyków muzycznych w Polsce, sięgających początków XIX stulecia. Biblioteka służy nie tylko studentom i pedagogom własnej Uczelni, ale również zainteresowanym placówkom i indywidualnym użytkownikom na terenie województwa i całego kraju.

Część rzadkich i cennych materiałów przechowuje się w postaci mikrofilmów, utrwalających zarówno zabytki własne Biblioteki, jak i dokumenty pochodzące z innych placówek, krajowych i zagranicznych, co pozwala na dotarcie do niedostępnych u nas lub unikalnych partytur. Nieduży zespół przezroczy może służyć natomiast jako materiał pogładowy do zajęć z historii muzyki. Całości dopełniają różnorodne dokumenty życia muzycznego, jak: plakaty, afisze, ulotki i programy, będące obrazem działalności artystycznej i stanowiące równocześnie to, co nazywamy dokumentacją życia kulturalnego, a ponadto ikonografia w postaci oryginalnej grafiki, rysunku i obrazów olejnych oraz reprodukcje o tematyce muzycznej, jak również nagrania antologii muzyki światowej i produkcji artystycznej najwybitniejszych wykonawców. Wyjątkową pozycję w zbiorach Biblioteki stanowią rękopisy. Ich nieocenioną wartość

archiwalną i badawczą tworzą takie dzieła, jak na przykład autograf F. Chopina (dedykacja kompozytora na rzadkim egzemplarzu jego Poloneza g-moll wydanego w roku 1817 w Warszawie) czy rękopisy J. Elsnera. Wśród materiałów gromadzonych w Bibliotece znajdują się także dzieła teoretyczne oraz kompozycje pierwszych lub wczesnych wydań utworów klasycznych i romantycznych — Haydna, Mozarta, Beethovena, Schumann, Schuberta, Liszta oraz innych wielkich twórców przeszłości.

Z bogatego zbioru poloników wydanych w ubiegłym stuleciu na wyróżnienie zasługują m.in.: J. Elsner: *Dwa tańce polskie* (Warszawa br.), M. Gomółka: *10 psalmów* (Warszawa 1938), S. Moniuszko: *Tańce góralskie z opery Halka* (Warszawa br.).

Bogata kultura muzyczna regionu śląskiego, zarówno dawna jak i współczesna, wymaga intensywnych prac dokumentacyjnych tudzież badań kompleksowych, toteż stworzenie bazy dla badaczy przyszłych opracowań syntetycznych historii muzyki śląskiej było cenną i niewątpliwie potrzebną inicjatywą Biblioteki. Tak więc od początku istnienia Biblioteki szczególny akcent położono na gromadzenie dokumentów dotyczących kultury ziemi śląskiej w jej najróżniejszych przejawach. Wynikiem badań dotyczących kultury muzycznej regionu było założenie w 1968 r. przy Bibliotece PWSM Archiwum Śląskiej Kultury Muzycznej, którego głównym celem stała się dokumentacja historii, a także współczesności regionu, tym bardziej że żadna z istniejących placówek bibliotecznych posiadających cenne zabytki naszej kultury muzycznej nie ujmuje całościowo odrębności etnicznej Śląska. Inspirowanie badań naukowych oraz organizowanie koncertów historycznych i muzyki współczesnej to pozostałe dwa nurty działalności Archiwum.

Wielostronna działalność Biblioteki rozwija się coraz bardziej, wykraczając daleko poza tradycyjne bibliotekarstwo, w kierunku ambitnych poczynań naukowych, ciekawych prac edytorskich oraz interesujących propozycji w dziedzinie upowszechniania muzyki i wiedzy o muzyce. Biblioteka katowicka żywo uczestniczy w życiu kulturalnym, nie tylko poprzez swoją działalność dokumentacyjną, lecz również poprzez aktywne i twórcze udział w życiu artystycznym środowiska.

W 1960 r. otwarto pierwszą w kraju nowoczesną naukową czytelnię muzyczną, zaopatrzoną w bogaty księgozbiór podręczny, oraz gabinet słuchania muzyki, wyposażony w niezbędną aparaturę odtwarzającą. Tutaj też wypracowano własny model rzeczowego opracowania zbiorów muzycznych.

Podjęto szereg cennych przedsięwzięć organizowanych zarówno we własnej siedzibie, jak i okolicznych miastach a także poza granicami województwa. Wystawy, pokazy, prelekcje, wykłady publiczne i inne imprezy artystyczne, odbywające się najczęściej z okazji ważniejszych rocznic wybitnych twórców muzycznych z zastosowaniem muzyki żywej, nagrań płytowych i taśm, pokazów filmowych i przezroczy, dają sze-

rokie możliwości propagowania muzyki i wiedzy o muzyce. Jak bogaty jest ten repertuar, niech świadczy kilka tytułów audycji i wystaw: Enrico Caruso (1962), Arnold Schönberg (1962), A. S. Puszkina w twórczości muzycznej (1962), Formy artystyczne muzyki Orientu (1962), Wprowadzenie do muzyki jazzowej (1962), Chopiniana w Bibliotece PWSM w Katowicach (1972), Józef Elsner w 120 rocznicę śmierci (1974), XXX lat Opery Śląskiej (1975).

Szeroko zakrojona akcja koncertowa obejmuje zarówno małe formy, np. recitale, jak i imprezy o większym formacie z udziałem zespołów kameralnych, chórów i orkiestr symfonicznych, w najlepszej obsadzie artystycznej z udziałem artystów tej miary, co: A. Bachleđa, H. Łazarska; instrumentalni: A. Jasiński, B. Woytowicz, K. Zimmerman, S. Shulman (Kanada); dyrygenci i zespoły: K. Stryja, Con Grazia, kwartet im. G. Filtelberga, Pro Musica (Łódź) i in.

Właśnie na koncertach Biblioteki mieliśmy okazję usłyszeć 30 praproykonań światowych i krajowych; rzecz znamienita — zarówno kompozycji starych, zapomnianych czy nieznanych, jak i — dla kontrastu — dopiero co ukończonych partytur kompozytorów współczesnych po jazz i awangardę włącznie (J. Elsner, F. Schubert, W. Friemann, E. Bogusławski, W. Szalonek, P. Warzecha).

Pośród szeregu ciekawych inicjatyw Biblioteki na czoło wysuwa się akcja koncertowa o ogólnopolskim już rozgłosie, nazwana „Silesia Cantat”, propagująca dawną i współczesną muzykę śląską¹. Są to prezentacje utworów renesansowych, barokowych, czy klasycznych skomponowanych przez twórców urodzonych bądź przez pewien okres życia działających na Śląsku, awangardowe propozycje śląskich twórców współczesnych z utworami o estradowych już tradycjach, praproykonania utworów wyrażających skrajnie odmienne postawy twórcze. Wydarzeniem stało się między innymi wykonanie Completorium G. G. Gorczyckiego czy nowo odkrytych pieśni J. Elsnera, a z wielkim zainteresowaniem publiczności spotykały się interesujące próby happeningowe.

Źródło wysokiego poziomu organizowanych imprez wywodzi się z ciągłego poszukiwania różnorodnych form prezentacji, będących raz tłem do muzyki, to znów muzykę inspirujących czy też współdziałających z nią na zasadzie równorzędnego partnera.

Aktywność naukowa Biblioteki w życiu muzycznym regionu i kraju odzwierciedla się w liczbie zorganizowanych sesji, sympozjów i konferencji, których wyniki publikowane są w wydawnictwach własnych placówki. Od 1951 r. wydano ponad 30 cennych rozpraw z zakresu bibliografii, bibliotekoznawstwa muzycznego i historii muzyki. Pierwszą z nich była skromna broszura dotycząca osoby Enrico Caruso. Dzisiaj wydawnictwa Biblioteki ukazują się w 4 cyklach: *Wykłady i Prelekcje Biblioteki*, *Prace Biblioteki*, *Faksymilia*, *Prace Archiwum Śląskiej Kultury*

¹ B. Gieburowska-Gabrys: *Silesia cantat. Poradnik Muzyczny 1974* nr 12 s. 15-16.

Muzycznej. Publikacje Biblioteki poruszają z zasady tematykę całkiem nową lub słabo jeszcze zbadaną, związaną bezpośrednio lub choćby pośrednio z regionem śląskim.

Działalność naukowa związana z dorobkiem wydawniczym to osobny rozdział prac Biblioteki. Pierwszą sesję zorganizowano już w 1963 r. Sesji tej pod nazwą „Ryszard Wagner a polska kultura muzyczna” towarzyszyła okolicznościowa wystawa. Wysokie walory poznawcze tej imprezy, jak i odpowiedniej publikacji² podkreśliła fachowa prasa krajowa i zagraniczna. Druga sesja w 1965 r. poruszała tematykę wychowania muzycznego, a dotyczyła działalności Emila Jaques-Dalcroze'a i Carla Orffa³. Także w gmachu PWSM w Katowicach odbył się w 1965 r. I Ogólnopolski Zjazd Bibliotekarzy Muzycznych, w którym uczestniczyło wiele znanych osób, jak m.in. prof. dr H. Feicht, prof. dr H. Więckowska, K. Michałowski. Z innych ważniejszych imprez warto odnotować sympozjum naukowe pod nazwą „W kręgu Chopina”⁴, w którym uczestniczył znany, wybitny muzykolog radziecki prof. dr I. Bełza, oraz zorganizowane wspólnie z Zakładem Wychowania Muzycznego Filii Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie sympozjum „Kultura muzyczna ziemi cieszyńskiej”⁵.

Warto też dodać kilka słów o ciekawych znaleziskach Biblioteki. Podczas prac nad dokumentacją śląskich czasopism muzycznych K. Musioł, dyrektor tej placówki odnalazł cztery pieśni J. Elsnera oraz *Wariacje fortepianowe* napisane prawdopodobnie przez 12-letniego F. Schuberta.

Biblioteka PWSM prowadzi korespondencję z bibliotekami i instytucjami muzycznymi, w kraju i za granicą, a przedmiot wymiany stanowią zarówno wydawnictwa własne Biblioteki, jak i dublety. W ten sposób wykorzystywana jest możliwość bezdewizowego powiększania własnych zbiorów przy równoczesnym propagowaniu zdobyczy polskiej kultury muzycznej.

Związki i porozumienia międzynarodowe z placówkami bibliotecznymi na całym niemal świecie nie ograniczają się tylko do wymiany muzykaliów, ale przejawiają się również w uczestnictwie pracowników Biblioteki katowickiej w sympozjach i konferencjach zagranicznych. Na Konferencji Międzynarodowego Stowarzyszenia Bibliotek Muzycznych w Lipsku w 1970 r. przewodnictwo nowo założonej Komisji do spraw Bibliotek Akademii, Konserwatoriów i Wyższych Szkół Muzycznych powierzono właśnie doc. drowi Karolowi Musiołowi, dyrektorowi Biblioteki Głównej PWSM w Katowicach. W tym samym roku, w ćwierćwiecze działalności Biblioteki, decyzją Ministerstwa Kultury i Sztuki wpisano Bibliotekę w poczet członków wymienionego Stowarzyszenia (Association Interna-

² Ryszard Wagner a polska kultura muzyczna. Katowice 1964. Zeszyty Naukowe PWSM nr 5 — K. Musioł: Ryszard Wagner a Polska. Wystawa. Katowice 1963.

³ E. Jaques-Dalcroze (1865-1950) w 100 rocznicę urodzin. C. Orff (ur. 1895) w 70 rocznicę urodzin. Katowice 1968. Zeszyty Naukowe PWSM nr 7.

⁴ L. Baranowska: W kręgu Chopina. *Poradnik Muzyczny* 1975 nr 1.

⁵ Sympozjum poświęcone muzyce Ziemi Cieszyńskiej. [Przez] mb. *Ruch Muzyczny* 1974 nr 10.

tionale des Bibliothèques Musicales). Również w tym samym roku przyznano Bibliotece Medal Elsnerowski za upowszechnianie muzyki śląskiej.

Szczególny dowód uznania dla dotychczasowych osiągnięć Biblioteki stanowią nagrody władz ministerialnych i wojewódzkich dla jej pracowników. Innym dowodem uznania, świadectwem wysoko cenionej aktywności było powierzenie Bibliotece Głównej PWSM w Katowicach funkcji gospodarza II Sympozjum przedstawicieli bibliotek i ośrodków dokumentacji muzycznej krajów socjalistycznych, które odbyło się we wrześniu 1976 r. Trzeba także podkreślić liczne piśmiennictwo dotyczące Biblioteki w postaci prac, artykułów, sprawozdań i recenzji (które osiągnęły sumę stu pozycji w czasopismach i prasie krajowej oraz zagranicznej) wysoko oceniające zarówno codzienną pracę Biblioteki, jak i jej twórczy wkład w kulturę muzyczną kraju⁶.

LILIANA MANUELA MOLL

THE LIBRARY OF THE STATE COLLEGE OF MUSIC IN KATOWICE 1945-1975

The Library began to work soon after the College had resumed its activity, basing originally on the scanty part of the stock of music and books which had survived the war, previously belonging to the former Silesian Conservatory.

Towards the end of 1958 a complete reorganization of the Library was begun. In a very short period of time, owing to new allowances, modern contrivances of storing books were introduced. At the same time the collections were divided into three main departments: 1) literature on music, 2) printed music, 3) recordings.

A reading room, a music room, an efficient lending section and reference section were introduced in 1960. The materials concerning Silesian music culture, having been collected for many years, were now placed in the Archives of Silesian Music Culture, founded within the Library in 1968. The main aim of the Archives is the documentation of old-time and contemporary music culture of the Silesian region. The field of activity chiefly covers research into the history of music in Silesia.

At present the Library is acquiring all possible documents connected with music: literature (books and periodicals), printed music (old and new), music and literary manuscripts, microfilms and other reproductions, works of graphic art, documents of musical life (posters, placards, leaflets and programmes), postage stamps and recordings.

The research activity of the Library primarily consists in arranging sessions, symposiums and conferences; the proceedings appear in the Library's publications.

Concerts and monographic auditions, organized by the Library, were often preceded by lectures the aim of which was to bring nearer the composer himself, his production and his epoch.

The publications of the Library cover 30 titles. The above works chiefly concern bibliography, music libraries and history of music.

For the past thirty years the Library has been performing various functions, being the only one of this kind in the region. This thirty years activity comprising teaching, research and popularization shows that the Library plays a very active part in the growth of culture in Silesia.

⁶ L. Baranowska: Biblioteka PWSM w Katowicach. *Biuletyn Informacyjny Biblioteki Śląskiej* 1962 nr 3/4 s. 97-107. — L. Markiewicz: Biblioteka Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Katowicach. 1945-1965. Katowice 1965. — K. Musiol: Sonderkataloge für Musiksammlungen. Aus der Praxis einer öffentlichen Hochschulbibliothek. *Musikbibliothek Aktuell* 1975 3/4 s. 134-145. — L. M. Moll: Biblioteka Główna PWSM w Katowicach. 1945-1975. Katowice 1976.

MARIA DEMBOWSKA

INFORMACJA NAUKOWA I INFORMATYKA

W tytule tego tekstu użyte zostały dwa terminy, których wzajemny stosunek ciągle jeszcze nie jest jednoznacznie interpretowany w naszym piśmiennictwie naukowym i fachowym. Stanowi to źródło częstych nieporozumień, powoduje trudności we wzajemnym komunikowaniu się pracowników informacji naukowej, jak również w przekazywaniu wiedzy z zakresu tej dziedziny w procesach dydaktycznych.

Jak wiadomo, słowo „informatyka” przyjęte jest w niektórych krajach, przede wszystkim w Związku Radzieckim, Czechosłowacji i Niemieckiej Republice Demokratycznej, jako nazwa dziedziny zajmującej się badaniem procesów informacji naukowej. W języku polskim nazywamy tę dziedzinę nauką o informacji naukowej. Odczuwa się przy tym potrzebę znalezienia krótszej nazwy dla tej nauki, co znalazło wyraz w dyskusji prowadzonej (od 1974 r.) na łamach czasopisma *Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji*. Zaproponowano tam m.in. terminy: „informatologia”, „informatoryka”, „informologia”^{*}.

Zdarzają się jednak przykłady używania słowa „informatyka” w znaczeniu nauki o informacji naukowej. Tak np. Krzysztof Migoń w wydanej niedawno pracy pt. *Nauka o książce wśród innych nauk społecznych* (Wrocław 1976), idąc za terminologią przyjętą w ZSRR, Czechosłowacji i NRD, używa terminu „informatyka” zamiennie z terminem „nauka o informacji naukowej”. Stwierdza przy tym (s. 154, przypis 10), przytaczając nazwy proponowane przez uczestników wspomnianej dyskusji w APID, że „żaden z tych terminów [tj. informatologia, informatoryka, informologia — M. D.] nie jest jednak dotąd powszechnie używany”, więc „zastosowanie któregoś z nich, zwłaszcza przy omawianiu poglądów radzieckich i czechosłowackich, byłoby tu chyba niesłuszne”. Uzasadnienie to nie wydaje się przekonujące, ponieważ również termin „informatyka” w znaczeniu nauki o informacji naukowej nie jest „powszechnie używany” ani w Polsce, ani na terenie międzynarodowym. Co więcej, termin ten ma w języku polskim inne znaczenie, poświadczone przez normę

^{*} Por. artykuły: M. Dembowskiej: *Informatologia a naukoznawstwo* (1974 R. 19 nr 6 s. 3-5), O. Wojtasiewicz: *W sprawie terminologii* (1975 R. 20 nr 4 s. 12-13), K. Tittenbrun: *Refleksje terminologiczne* (1976 R. 21 nr 3 s. 8-9).

PN-71/T-01016 *Przetwarzanie danych i komputery*, w której podano następującą definicję: „(2,5) informatyka — zespół dyscyplin naukowych i technicznych zajmujących się przetwarzaniem danych zwłaszcza przy użyciu środków automatycznych”, odpowiednik w języku angielskim: „computer science”. W książce Zbigniewa Gackowskiego *Informatyka w zarządzaniu* (Wyd. 2. Warszawa 1976) informatyka jest określona jako „dziedzina nauki i techniki związana z automatyzacją przetwarzania informacji”. W tym znaczeniu występuje ten termin w takich nazwach, jak: Komitet Informatyki PAN, Zjednoczenie Informatyki, Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Informatyki (OBRI), czy w tytule czasopisma *Informatyka*, którego zakres dotyczy zastosowania komputerów w gospodarce, technice i nauce.

Zakres omawianej dziedziny został przedstawiony w *Tezaurusie z zakresu informatyki* (Warszawa 1976) opracowanym w OBRI. Kilka lat wcześniej jak wiadomo ukazał się *Tezaurus informacji naukowej* Marii i Kazimierza Leskich (Warszawa 1972). Są to oczywiście tezaury dwóch różnych dziedzin (mających zresztą wzajemne powiązania).

Nauka o informacji naukowej nazywana jest często po prostu informacją naukową, to znaczy tym samym terminem, co praktyczna działalność informacyjna lub jej wytwór. (Zachodzi tu analogia do terminu „bibliografia”, który ma 3 znaczenia: 1) spis bibliograficzny, 2) działalność bibliograficzna, 3) dyscyplina badawcza — teoria bibliografii).

Między innymi w znaczeniu nauki o informacji naukowej występuje termin „informacja naukowa” w tytulaturnie 14-stojącego słownika terminologicznego, wydanego (1975 r.) przez Międzynarodowe Centrum Informacji Naukowej i Technicznej w Moskwie. Tytuł tego słownika w języku polskim brzmi: *Słownik informacji naukowej*, stanowiąc odpowiednik tytułów: rosyjskiego — *Терминологический словарь по информатике* i czeskiego — *Terminologický slovník informatiky*. Mamy więc dowód, że i na terenie międzynarodowym, również w kręgu krajów socjalistycznych, uznawana jest przyjęta w języku polskim nazwa „informacja naukowa”, nie „informatyka”.

Konieczność rozróżnienia znaczeń tych terminów w naszym języku wynika jasno z takiego np. kontekstu: „Zastosowanie informatyki w informacji naukowej”; jest to nazwa jednej z grup problemowych występujących w programie badań dla krajowego systemu informacji SINTO, oznaczająca badania dotyczące zastosowania komputerów w procesach informacji naukowej.

Informatyka, której przedmiotem są zagadnienia związane z automatycznym przetwarzaniem danych w różnych dziedzinach nauki, techniki, zarządzania i produkcji, ma też duże znaczenie dla usprawnienia procesów informacji naukowej. Istnieje nawet specjalne określenie tej specjalności informatycznej: informatyka dokumentacyjna.

Streszczając powyższe uwagi można stwierdzić krótko: termin „in-

formatyka" wiąże się w języku polskim (podobnie jak w języku francuskim słowo „informatique”) z pojęciem elektronicznej maszyny cyfrowej, tj. komputera, czyli z pojęciem narzędzia, stosowanego m.in. w dziedzinie informacji naukowej. Określanie tym terminem całej dziedziny wprowadza niepotrzebne zamieszanie do kształtującej się dopiero terminologii informacji naukowej.

XLII SESJA RADY GŁÓWNEJ IFLA
(Lozanna 22-28 sierpnia 1976)

42 Sesja Rady Głównej IFLA odbyła się w Lozannie w gmachu Szwajcarskiego Instytutu Techniki. Zgromadziła ona ok. 500 uczestników. Bibliotekarstwo polskie reprezentowali: Witold Stankiewicz — przewodniczący Zarządu Głównego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Edward Paliński — wicedyrektor Departamentu Bibliotek, Dcmów Kultury i Działalności Społeczno-Kulturalnej, Hanna Uniejewska — dyrektor Biblioteki Szkoły Głównej Planowania i Statystyki, Irena Morsztynkiewiczowa i niżej podpisana. Głównym tematem Sesji był program pracy IFLA na lata 1976-1980. Wszyscy członkowie Rady Głównej oraz osoby pełniące określone funkcje w IFLA otrzymali kilka miesięcy wcześniej dokument pt. *Medium-term programme*¹, opracowany przez specjalnie powołaną grupę roboczą (Programme Development Group). Zawierał on omówienie nowej struktury organizacyjnej IFLA oraz propozycje tematów badawczych dla poszczególnych sekcji i komisji. Były one omawiane na posiedzeniach plenarnych oraz na pierwszym zebraniu powołanego zgodnie z nową strukturą organizacyjną IFLA Zarządu Fachowego (Professional Board), do którego wchodził przewodniczący oraz sekretarze sekcji i komisji IFLA. W sekcjach tych i komisjach omawiano problemy dotyczące bibliotek naukowych, publicznych, fachowych, szkolnych, szpitalnych oraz sprawy wspólne dla wszystkich typów bibliotek, jak: kształcenie bibliotekarzy, problemy statystyki bibliotecznej, normalizacji, wymiany publikacji. Ponieważ sprawy bibliotek publicznych, szkolnych i szpitalnych oraz sprawy wspólne dla wszystkich typów bibliotek, jak kształcenie bibliotekarzy, statystyka i normalizacja, wymiana publikacji i nowe techniki stosowane w bibliotekach omówiono osobno², obecnie postaramy się poinformować o kilku ogólniejszych sprawach, które były przedmiotem obrad w Sekcji Bibliotek Narodowych i Uniwersyteckich, Komisji Teorii i Badań Bibliotekoznawczych, Biurze Wypożyczeń Międzynarodowych oraz Komisji Katalogowej. Uwzględnimy też pokrótce niektóre zagadnienia dotyczące bibliotek publicznych, szkolnych i szpitalnych.

Badania bibliotekoznawcze

Programowanie i organizacja badań bibliotekoznawczych podejmowane są od 1970 r. w Komisji Teorii i Badań Bibliotekoznawczych IFLA. Podczas sesji w Lozannie głównym tematem obrad tej komisji były kierunki badań bibliotekoznawczych w różnych krajach. O stopniu zainteresowania tymi zagadnieniami świadczy udział w nim 80 osób. Zebranie prowadziła niżej podpisana, która poinformowała o tradycjach i głównych kierunkach badań bibliotekoznawczych w Polsce. Zgodnie z programem, wygłoszono 6 referatów prezentujących stan badań bibliotekoznawczych w poszczególnych krajach w następującej kolejności: H. C. Campbell, wiceprzewodniczący IFLA — „Rola badań bibliotekoznawczych w IFLA”; L. K. Kaj-

¹ The Hague 1976.² J. Kołodziejewska: 42 Sesja Rady Głównej IFLA. *Bibliotekarz* 1977 R. 44 nr 1/2,

berg — „Badania bibliotekoznawcze. Krótkie sprawozdanie o sytuacji w Danii”; I. P. Osipowa — „Organizacja i planowanie badań w dziedzinie bibliotekoznawstwa w ZSRR”; Kolářova — „Organizacja badań bibliotekoznawczych w Czechosłowacji”; D. Vidović — „Główne kierunki badań bibliotekoznawczych w Jugosławii”; J. Hagger — „Teoria i badania bibliotekoznawcze w Australii”.

W referatach i w dyskusji wyłoniono kilka zasadniczych problemów, które będą stanowiły cenne wskazania dla przyszłych prac Komisji. Rozwinięte badania nad znaczeniem radia, prasy i telewizji w procesie komunikacji społecznej upoważniają do podjęcia rozważań nad społeczną funkcją książki. W I. 1960-1970 biblioteki rozwinęły w wielu krajach bardzo żywą działalność. Przede wszystkim zwiększył się zakres ich usług. IFLA powinna więc włączyć do swego programu nie tylko organizacyjne problemy bibliotek, ale również badania nad rzeczywistymi potrzebami społecznymi w poszczególnych krajach. Biblioteki umożliwiają przepływ między różnymi grupami społecznymi treści zawartych w książkach, dzięki czemu stwarzają warunki do indywidualnego, świadomego uczestnictwa w kulturze narodowej i ogólno ludzkiej. Rozpatrywanie bibliotecznych problemów organizacyjnych w oderwaniu od rzeczywistych potrzeb społecznych w dziedzinie usług informacyjnych i udostępniania zbiorów jest błędne. Nawet najkosztowniejsza technika w bibliotekach nie zastąpi wiedzy o tym, czego naprawdę społeczeństwo oczekuje od bibliotek, jak sobie wyobraża ich działalność.

Zdobywanie funduszków na prowadzenie badań bibliotekoznawczych nie zawsze jest uwieńczony powodzeniem. Wśród wielu przyczyn niebagatelny jest fakt niedoceniania wyników badań przez centralne komórki administracji bibliotecznej. W 1960 r. Królewska Szkoła Bibliotekarska w Kopenhadze powołała specjalną komórkę badawczą, w której prowadzone są badania bibliotekoznawcze z udziałem studentów starszych lat. Liczba podejmowanych tematów jest jednak ograniczona. Pracownicy dydaktyczni Szkoły 70% swego czasu poświęcają nauczaniu. Nie wiele więc czasu mogą przeznaczyć na własną pracę badawczą, zwłaszcza że dochodzą jeszcze czynności administracyjne. Wydaje się, że lepszą sytuację w tym względzie ma kwalifikowany personel bibliotek naukowych. Wielu bibliotekarzy może poświęcić 50% swego czasu na prace badawcze. Nauczanie i badania naukowe nie powinny być traktowane oddzielnie, bowiem stanowią one jedność. Wyniki badań wzbogacają proces dydaktyczny, wprowadzają studenta bibliotekoznawstwa w problematykę metodologiczną i praktyczną własnej dyscypliny. Duże znaczenie mają zwłaszcza badania nad motywacjami korzystania z książki i bibliotek wśród rozmaitych grup społecznych, nad kryteriami wyboru literatury itp.

Badania bibliotekoznawcze rozwinęły się w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych. Wiele podejmowanych tematów dotyczy społecznych uwarunkowań wpływających na działalność bibliotek. Socjologiczny aspekt badań wynika z ilościowego i jakościowego rozwoju bibliotekarstwa w poszczególnych krajach. W Związku Radzieckim badania bibliotekoznawcze stanowią integralną część ogólnokrajowych planów rozwoju w dziedzinie ekonomii i kultury. Opracowanie ogólnokrajowego planu badań bibliotekoznawczych nie jest łatwym zadaniem. Biblioteki różnych typów należą do rozmaitych resortów, są jednostkami samodzielnymi lub też stanowią integralną część instytucji naukowych lub gospodarczych. Personel, który prowadzi wyłącznie prace badawcze, nawet w największych bibliotekach nie jest liczny, a czas bibliotekarzy, którzy mogliby się włączyć do badań, jest bardzo ograniczony. Stąd wymiana poglądów i doświadczeń na temat planowania i koordynacji badań w skali krajowej powinna mieć miejsce w programie działania IFLA. W poszczególnych krajach socjalistycznych doświadczenia w dziedzinie planowania są rozmaite. W 1975 r. na spotkaniu dyrektorów bibliotek narodowych i przedstawicieli ministerstw kultury krajów socjalistycznych, które odbyło się w

Czechosłowacji, sformułowano kilka problemów mogących stanowić przedmiot współpracy na polu badawczym. Należy do nich m. in.: rola biblioteki narodowej w rozwiniętym społeczeństwie socjalistycznym, społeczna funkcja bibliotek publicznych we współczesności, rola książki w kształtowaniu osobowości obywatela państwa socjalistycznego, model bibliografii narodowej w krajach socjalistycznych i inne.

W Słowackiej Republice Socjalistycznej Ministerstwo Kultury opracowało tematyczny plan badań na najbliższe lata. Włączono do niego 12 głównych problemów, takich jak: relacje między systemem bibliotecznym a systemem informacji naukowo-technicznej, metody pracy z dziećmi i młodzieżą, społeczna funkcja biblioteki, automatyzacja słowackiej bibliografii narodowej, budownictwo i wyposażenie bibliotek itp.

W niektórych krajach badania bibliotekoznawcze podejmowane są bardzo nieśmiało. Proces ten w bardzo interesujący sposób przedstawił w swoim referacie D. Vidović. Dokonał on analizy 14 tytułów jugosłowiańskich czasopism bibliotekarskich za l. 1971-1975 i na tej podstawie ustalił tematy cieszące się największym zainteresowaniem. Spośród 450 opublikowanych w tych latach artykułów 34% dotyczyło ogólnych problemów wielkich bibliotek naukowych, 16% — zagadnień historii książki i bibliotek, 13% — bibliografii, 10% — organizacji pracy, 7% — czasopism, informacji i komputeryzacji, 10% — katalogów, 6% — budownictwa, kształcenia bibliotekarzy. Autor zarejestrował zaledwie kilka artykułów poświęconych teorii i metodologii badań w zakresie czytelnictwa i społecznej funkcji biblioteki.

Biblioteki narodowe i uniwersyteckie

Projekt budowy krajowych systemów informacyjnych — NATIS, dyskutowany na międzynarodowej konferencji przedstawicieli rządów w 1974 r. w Paryżu, przewiduje zintegrowaną współpracę ośrodków dokumentacji, bibliotek i archiwów w krajowym obiegu informacji. Do tak pomyślanej infrastruktury włącza się: użytkowników, zbiory informacyjne i wykwalifikowany personel. System NATIS przewiduje udział w krajowym obiegu informacji wszystkich typów bibliotek: narodowych, publicznych, uniwersyteckich, specjalnych i innych.

O konieczności włączenia do systemu NATIS bibliotek uniwersyteckich informował referat M. Chauveina — „Biblioteki uniwersyteckie i NATIS”. Wedle opinii autora, zakres działania bibliotek uniwersyteckich jest zróżnicowany. Z jednej strony mają one charakter bibliotek publicznych, z drugiej pełnią funkcje centrów dokumentacji i informacji bibliograficznej dla własnego środowiska naukowego i studenckiego. Dlatego też w systemie NATIS biblioteki uniwersyteckie mogą odegrać ważną rolę, zwłaszcza że trudności gospodarcze, które występują w całym świecie, odbijają się niekorzystnie na budżetach bibliotecznych i wprowadzenie nowych technik będzie efektywne tylko wtedy, gdy bibliotekarze opracują sami zasady ściślej współpracy między bibliotekami różnych typów. Przedmiotem badań powinny więc stać się relacje, jakie zachodzą między bibliotekami uniwersyteckimi a specjalnymi i publicznymi w układzie: lokalnym, regionalnym i krajowym.

O konieczności podejmowania badań na temat funkcjonowania bibliotek uniwersyteckich mówili również inni autorzy referatów. K. Humphreys w referacie „Efektywność działania bibliotek uniwersyteckich” postulował podjęcie badań nad strukturą budżetów bibliotek uniwersyteckich, która ma duży wpływ na efektywność ich działania. W Stanach Zjednoczonych największe biblioteki naukowe wydatkują 75% ogólnych budżetów na płace personelu. W Wielkiej Brytanii w Bodleian Library wydatki na płace stanowiły w l. 1974-1975 około 60%, a na zakup książek 15% całego budżetu. We wszystkich bibliotekach uniwersyteckich Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii obserwuje się wzrost liczby personelu pomoc-

nicznego, a zmniejszanie się grupy bibliotekarzy z wysokimi kwalifikacjami. Wśród wielu problemów organizacyjnych, które powinny stać się przedmiotem badań, autor wymienił na pierwszym miejscu zasady centralizacji i decentralizacji sieci bibliotek w obrębie uczelni, zaś na drugim — formy współpracy bibliotek uniwersyteckich z bibliotekami innych typów, w układzie: lokalnym, regionalnym i ogólnokrajowym.

Ten pierwszy problem został również podniesiony przez A. I. Eatona w referacie „Biblioteki uniwersyteckie w krajach rozwijających się”, w którym autor zwracał uwagę, iż ustalenia dotyczące funkcji centralnej biblioteki wyższej uczelni są bardzo ważne dla tych krajów, w których dynamicznie rozwija się szkolnictwo wyższe. Szczególnie młode uniwersytety z krajów Azji, Afryki i Ameryki Łacińskiej borykają się z problemami organizacyjnymi w zakresie specjalizacji zbiorów, ich rozmieszczenia w uczelni itp. Również zastosowanie nowych technik wymaga podjęcia badań nad organizacyjnym układem: biblioteka główna uczelni a biblioteki instytutowe. Podkreślił to G. Pflug w referacie „Procesy elektronicznego przetwarzania danych” (w programie Podsekcji Bibliotek Uniwersyteckich). W tradycjach bibliotekarstwa europejskiego sieć bibliotek instytutów i katedr jest bardzo rozbudowana, zwłaszcza w starych uniwersytetach. Nowe uniwersytety amerykańskie i angielskie mają przeważnie zbiory scentralizowane w jednej bibliotece, która jest głównym źródłem informacji i udostępniania wszelkich materiałów dla całej uczelni.

Problemy relacji: biblioteka główna a biblioteki instytutowe były poruszone niemal we wszystkich referatach. Bibliotekarze mają świadomość ilościowego powiększania się zbiorów bibliotek uniwersyteckich i — jak to określił K. Humpheys — powstawania bibliotek gigantów. Brak miejsca dla nowych nabytków w angielskich bibliotekach uniwersyteckich zmusił bibliotekarzy do przyjęcia zasady, że każda książka, której nie wypożyczono w ciągu 5 lat zostaje przekazana do utworzonej w 1973 r. wypożyczalni międzybibliotecznej Biblioteki Brytyjskiej (the British Library Lending Division). O pracy tej nowej instytucji bibliotecznej informował M. B. Line w referacie „The British Library Lending Division jako przykład centralizacji krajowego systemu wypożyczeń międzybibliotecznych”. Dział ten powstał z połączenia dwóch bibliotek: the National Central Library i the National Lending Library for Science and Technology. Jest on wielką, centralną wypożyczalnią międzybiblioteczną dla całej Wielkiej Brytanii i realizuje rocznie około 2,5 mln kwerend, 84% wpływających zamówień udostępnia na podstawie własnych zbiorów, co stanowi 2/3 wypożyczeń międzybibliotecznych dokonywanych w skali krajowej. Pozostały procent realizowany jest w obrębie systemów regionalnych (7 angielskich, 1 szkocki i 1 walijski). M. B. Line jest dyrektorem the British Library Lending Division i jednocześnie kieruje Biurem Wypożyczeń Międzynarodowych IFLA (the Office for International Lending). Będąc wybitnym praktykiem w tym zakresie, opracował program badań porównawczych nad krajowymi systemami wypożyczeń międzybibliotecznych, które powinny stać się pomocne w opracowaniu zasad współpracy międzynarodowej w tej dziedzinie. Proponował on przeprowadzić badania pilotażowe w dwóch krajach: Wielkiej Brytanii, gdzie organizacja wypożyczeń międzybibliotecznych jest całkowicie scentralizowana, i w Republice Federalnej Niemiec, gdzie — przeciwnie — cały system jest zdecentralizowany. Po opracowaniu wyników badań i odpowiednich korektach metodologicznych można by je przeprowadzić w innych krajach. Propozycja M. B. Line'a, by uniwersalną rejestrację bibliograficzną (UBC) traktować łącznie z udostępnianiem materiałów bibliotecznych w skali międzynarodowej, wydaje się słuszną. O organizacji wypożyczeń międzybibliotecznych informowała również N. G. Samojkina w referacie „System wypożyczeń międzybibliotecznych w ZSRR”. Wymieniła ona kilka głównych uwarunkowań, które umożliwiają tę formę udostępniania zbiorów: 1) publiczność czytelnicza musi mieć dostęp do zbiorów większości bibliotek; 2) udział bibliotek wszystkich typów

w wypożyczaniu międzybibliotecznym powinien być obowiązkowy; 3) koszty przesyłek pocztowych powinny być wolne od opłat; 4) do systemu wypożyczeń międzybibliecznych muszą być włączone małe biblioteki specjalne oraz biblioteki publiczne; 5) organizacja wypożyczeń międzybibliecznych powinna być stopniowo centralizowana w obrębie regionu oraz w skali krajowej.

W Związku Radzieckim podstawą prawną dla funkcjonowania systemu wypożyczeń międzybibliecznych jest zarządzenie ministra kultury z 1969 r. System ten łączy poszczególne sieci biblieczne oraz ośrodki informacji naukowo-technicznej. Utworzono ok. 4000 regionalnych central, odpowiedzialnych za koordynację wypożyczeń międzybibliecznych na danym terenie. Państwowa Biblioteka im. Lenina jest ogólnokrajowym centrum wypożyczeń międzybibliecznych. Realizuje ona rocznie ok. 200 000 kwerend. Z innych wielkich bibliotek Państwowa Biblioteka Literatury Zagranicznej realizuje 50 000 kwerend rocznie, a Państwowa Publiczna Biblioteka Naukowa i Techniczna ponad 300 000. Wedle opinii autorki, tylko dobrze zorganizowany krajowy system wypożyczeń międzybibliecznych może ułatwić udział w wypożyczaniu międzynarodowym.

Chociaż referat G. Schlitta „Problemy rozwoju wielkich bibliotek na przykładzie Biblioteki Uniwersyteckiej Uniwersytetu Technicznego i Biblioteki Informacji Technicznej w Hanowerze” prezentował wyniki badań nad aktualnym i przyszłościowym rozwojem tej biblioteki, to niektóre jego fragmenty informowały również o ogólniejszych zjawiskach towarzyszących rozwojowi bibliotek uniwersyteckich w Republice Federalnej Niemiec. Biblioteka Informacji Technicznej powołana w 1959 r. jako część składowa Biblioteki uniwersyteckiej stanowi główną centralę informacji w zakresie matematyki, chemii i fizyki. W całej Bibliotece liczba kwerend wzrosła w 1976 r. w porównaniu z 1965 r. o 367%, a 79% ogólnej liczby kwerend załatwiono pozytywnie.

Biblioteki uczelni wyższych w RFN stają się z każdym rokiem coraz bardziej otwarte dla użytkowników spoza środowiska studenckiego i naukowego własnej uczelni. Instytucje przemysłowe, handlowe, administracyjne coraz częściej korzystają z ich usług informacyjnych i z nagromadzonych zbiorów. Współczesne funkcjonowanie bibliotek naukowych stwarza nowe problemy dla ich użytkowników.

Oprócz ogólnych, bibliotekarze muszą rozstrzygać wiele spraw szczegółowych, które mają duże znaczenie dla sprawnego działania biblioteki. Na przykład katalog biblieczny. Nie dość, że się niepomernie rozrasta, to w ostatnich latach zmienia również swój kształt fizyczny. W. J. Walsh w referacie pod znamienym tytułem „Przyszłość katalogu” informował, że do katalogu Biblioteki Kongresu włącza się rocznie 160 000 tytułów, a w 1979-1980 będzie się włączało 240 000 tytułów. Oprócz tradycyjnych katalogów kartkowych w bibliotekach używane są katalogi drukowane, np. w Bibliotece Brytyjskiej, Bibliotece Kongresu, francuskiej Bibliotece Narodowej i w innych. Są już również w użyciu katalogi zminiaturyzowane (mikrofilm), zapisane na taśmach magnetycznych (machine-readable). Biblioteki tworzące nowe formy katalogów dążą do opanowania produkcji wydawniczej, która wpływa do bibliotek. W dążeniach tych nie uwzględnia się jednak w dostatecznym stopniu życzeń użytkowników. W referacie „Konwencjonalny katalog kartkowy i jego alternatywy z punktu widzenia użytkowników” S. McElderry postulował badania nad użytkowaniem różnych form katalogu bibliotecznego i rzeczywistymi ich ocenami przez czytelników.

Biblioteki szkolne, publiczne i szpitalne

Referaty: D. P. Bakera — „Programy bibliotek szkolnych i publicznych a rozpowszechnianie informacji” oraz Lucy Scherrer — „Przekształcenie bibliotek szkół średnich w centra audiowizualne” informowały o coraz aktywniejszym wykorzysta-

niu w nauczaniu szkolnym radia, telewizji, magnetofonu, płyt. Wskazywano również na coraz szybsze zacieranie się różnic w działalności szkoły i biblioteki publicznej. W obu tych instytucjach oprócz tradycyjnych zbiorów książkowych i czasopiśmienniczych gromadzi się obecnie przezroczka, kasety, płyty, taśmy magnetofonowe, dokumenty życia społecznego. Dostęp do tych zbiorów jest wolny i każdy uczeń i nauczyciel może z nich korzystać bez żadnych ograniczeń. Dzięki szerszemu wykorzystaniu materiałów audiowizualnych biblioteki publiczne włączają się do najrozmaitszych programów oświatowych dla dorosłych i jednocześnie współpracują ze szkołą w realizowaniu procesów dydaktycznych.

O trudnym rozwoju bibliotekarstwa publicznego w krajach rozwijających się informował referat A. G. T. Ofori „Sytuacja bibliotek w krajach afrykańskich.” Po okresie dość dużego zainteresowania, jakie przejawiały rządy poszczególnych krajów afrykańskich sprawami bibliotek w latach pięćdziesiątych, dalszy ich rozwój okazał się niełatwy. Biblioteki publiczne działają głównie w miastach, ogromne obszary wiejskie są ich zupełnie pozbawione. Odczuwa się ogromny niedostatek książek. Zaopatrzenie bibliotek uzależnione jest od importu i wymiany, co jest kosztowne. Brakuje kwalifikowanych bibliotekarzy. Na całym kontynencie afrykańskim powstało dotąd 6 szkół bibliotekarskich: dwie w Nigerii, po jednej w Ghanie, Ugandzie, Etiopii i w Dakarze. W dalszym ciągu nie utworzono silnego stowarzyszenia zawodowego, które reprezentowałoby bibliotekarstwo wobec władz centralnych i lokalnych. Zdaniem autora, bibliotekarstwo afrykańskie oczekuje pomocy materialnej i merytorycznej od krajów rozwiniętych oraz od UNESCO i IFLA.

Podsekcja Bibliotek Szpitalnych konsekwentnie popularyzuje działalność bibliotek dla chorych i fizycznie upośledzonych. W swoim referacie „Szwajcarskie biblioteki szpitalne” C. Hoffmann informuje o doświadczeniach szwajcarskiego stowarzyszenia bibliotek szpitalnych. Współpracuje ono aktywnie z zarządem szpitali, Czerwonym Krzyżem, z bibliotekami publicznymi. Efektem tej współpracy jest sporządzenie przez stowarzyszenie list książek polecanych dla bibliotek szpitalnych, pomoc w zakładaniu bibliotek szpitalnych przez biblioteki publiczne, wspólne organizowanie kursów dla bibliotekarzy szpitalnych itp.

Wydawnictwa IFLA

Wydawnictwa książkowe IFLA stanowią opracowanie głównych problemów podejmowanych na kolejnych sesjach Rady Głównej. Skupienie prac licznych sekcji i komisji wokół jednego tematu stwarza okazję do prezentacji najnowszych wyników badań opracowanych w poszczególnych krajach programów i planów. W 1975 r. ukazała się książka na temat budownictwa bibliotek narodowych³, w 1976 r. kilka interesujących pozycji poświęconych planom działalności bibliotek w skali krajowej i międzynarodowej⁴, organizacjom zawodowym bibliotekarskim⁵ oraz czytelnictwu w zmieniającym się świecie⁶. To ostatnie wydawnictwo zawiera 14 referatów spośród 140 wygłoszonych na 38 Sesji IFLA w Budapeszcie, wśród których znalazł się też referat dra hab. Janusza Ankudowicza „Dynamika rozwoju czytelnictwa na wsi i w mieście”. Książkę opatrzył wstępem ówczesny (obecnie honorowy) przewodniczący IFLA H. Liebaers. Wymienił on kilka powodów, dla których publikacja ta została wydana. M. in. konieczność widzenia czytelnictwa jako całościowego, społecznego procesu, na który składa się praca autora, wydawcy, księgarza, bi-

³ National library buildings. Proceedings of the Colloquium held in Rome, 3-6 September 1973. Ed. by Anthony Thompson. Füllach/München 1975. IFLA Publications 2.

⁴ National and international library planning. Ed. by Robert Vosper and Leone I. Newkirk. München 1976. IFLA Publications 4.

⁵ The organization of the library profession. Ed. by A. M. Chaplin. München 1976. IFLA Publications 6.

⁶ Reading in the changing world. Ed. by Foster E. Mohrhardt. München 1976. IFLA Publications 5.

bliotekarza. Głównym celem starań ich wszystkich jest upowszechnianie książki, umożliwienie każdemu czytelnikowi dostępu do krajowych i światowych zasobów piśmienniczych. Treści zawarte w poszczególnych rozdziałach wymienionej pozycji reprezentują wyniki badań nad książką w różnych krajach. Toteż wydawnictwo to powinno znaleźć się w spisie lektur studentów bibliotekoznawstwa oraz innych kierunków interesujących się funkcją książki we współczesnej kulturze.

O stronie organizacyjnej 42 Sesji Rady Głównej IFLA w Lozannie można powiedzieć krótko: była sprawna jak szwajcarski zegarek.

Jadwiga Kołodziejska

XVI SESJA PLENARNA ISO/TC 46
(Bruksela 3-7 maja 1976)

W XVI Sesji Komitetu Technicznego 46 Dokumentacja Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej (ISO/TC 46), zorganizowanej przez Belgijski Instytut Normalizacyjny, uczestniczyły wieloosobowe delegacje specjalistów z 16 krajów członkowskich TC 46: Austrii, Belgii, Danii, Finlandii, Francji, Holandii, Japonii, Kanady, Norwegii, Polski, RFN, Stanów Zjednoczonych, Szwecji, Węgier, Wielkiej Brytanii i Włoch oraz grupa obserwatorów — przedstawicieli organizacji międzynarodowych zainteresowanych działalnością normalizacyjną w tym zakresie, m. in. UNESCO, IFLA, FID, WIPO (World Intellectual Property Organization), a także krajów o statusie członków-obszerników, przede wszystkim krajów Trzeciego Świata. Polskę reprezentowali: dyrektor Centralnego Ośrodka Informacji Normalizacyjnej i Metrologicznej przy Polskim Komitecie Normalizacji i Miar Edward Kierski (przewodniczący delegacji), kierownik Ośrodka Normalizacji Bibliograficznej Biblioteki Narodowej Barbara Karamać, kierownik Samodzielnej Pracowni Normalizacyjnej Instytutu INTE Elżbieta Łazanowicz oraz kierownik Zespołu Terminologii Instytutu INTE Krystyna Tittenbrun.

W czasie Sesji odbyły się posiedzenia większości podkomitetów i grup roboczych¹, kilka posiedzeń koordynacyjnych oraz posiedzenie plenarne na zakończenie obrad Sesji. Zrealizowanie po wielu latach postulatu delegowania na te sesje liczniejszej niż kiedykolwiek dotąd grupy przedstawicieli Polski umożliwiło delegatom bezpośredni udział w odbywających się równocześnie obradach niemal wszystkich organów roboczych TC 46 (z wyjątkiem dwudniowego posiedzenia Podkomitetu ds. Konwersji Pism).

Krytyczna ocena kilku poprzednich sesji² — wielodniowych³ i bardzo licznych zgromadzeń rozstrzygających w odstępach mniej więcej 2-letnich wszystkie ogólne i szczegółowe problemy merytoryczne i organizacyjne TC 46 i jego organów roboczych — zdecydowała o nadaniu obecnej Sesji odmiennego charakteru. W pięciodniowych obradach Sesji dominowały sprawy proceduralne i organizacyjne, i to nie tylko na posiedzeniu plenarnym i konferencjach koordynacyjnych, ale również w czasie spotkań grup roboczych. Najwięcej miejsca poświęcono problemom współpracy w ramach TC 46 oraz z innymi komitetami technicznymi ISO, a także współpracy z organizacjami międzynarodowymi, zainteresowanymi rezultatami prac normalizacyjnych TC 46 lub prowadzącymi podobne prace. Za jeden ze środków zapobieżenia dublowaniu prac normalizacyjnych uznano szczegółowe rozpatrzenie zakresu działalności TC 46 i jego organów, a następnie precyzyjne zdefiniowanie

¹ Z wyjątkiem SC 1 Podkomitetu ds. Reprografii i jego grup roboczych, który złożył jedynie krótkie sprawozdanie z przebiegu swych prac między sesjami plenarnymi.

² A. Sitarśka: XV Sesja plenarna ISO/TC 46, *Prz. bibliot.* 1975 R. 43 z. 2 s. 185.

³ XIV Sesja w 1972 r. trwała 11 dni, XV w 1974 r. — 12 dni.

tematyki ich prac⁴. W czasie XVI Sesji sformułowano w następujący sposób zakres działania TC 46: Normalizacja w zakresie informacji, dokumentacji, bibliotekarstwa i pokrewnych służb informacyjnych, z uwzględnieniem problemów systemów informacyjnych oraz wymiany informacji właściwych tym dziedzinom. (Standardization in the field of information, documentation, librarianship and related information handling, including information systems and interchange networks as applied to these fields). Problemy te rozpatrywano również na posiedzeniach poszczególnych grup roboczych:

SC 2 — postanowiono utrzymać dotychczasową nazwę: Konwersja Pism (Conversion of Written Languages), definiując w następujący sposób zakres prac Podkomitetu: normalizacja w zakresie metod konwersji pism każdego języka na inne pisma;

WG 2 — w związku z zaplanowanym rozszerzeniem zakresu prac Grupa Robocza ds. Prezentacji i Kodowania Nazw Krajów sformuowała swą nową nazwę oraz zakres prac: prezentacja i kodowanie nazw krajów, grup ponadnarodowych i organizacji międzynarodowych (coding of country names and related entities);

WG 7 — obszerny, zróżnicowany program prac Grupy Roboczej ds. Kompozycji Wydawniczej Dokumentów, wymagający współpracy z wieloma organizacjami międzynarodowymi oraz innymi organami ISO, zdecydował o potrzebie zmiany statusu organizacyjnego tej grupy i przekształceniu jej w Podkomitet (SC 7) z zachowaniem dotychczasowego zakresu działania (presentation of publications).

Zatwierdzenie tych zmian, zgodnie z ustaloną procedurą ISO, nastąpił po przeprowadzeniu głosowania drogą korespondencyjną.

Kontroli i koordynacji przyjętego podziału zadań oraz zapobieganiu podejmowania tych samych lub podobnych inicjatyw służyć miały okresowe spotkania przewodniczących i sekretarzy poszczególnych grup roboczych i podkomitetów. Dwa takie posiedzenia koordynacyjne zorganizowane podczas brukselskiej Sesji poświęcono omówieniu dotychczasowych doświadczeń TC 46, wskazujących na istnienie szeregu mankamentów powodujących przewlekłość, dublowanie i jednoczesną niekompletność prowadzonych prac normalizacyjnych. Jest to w dużym stopniu pochodną gwałtownego rozwoju dziedzin należących do zakresu działania tego komitetu i — będącego jednym z wyrazów tego rozwoju — ciągle obserwowanego wzrostu ilościowego służb i systemów informacyjnych o bardzo zróżnicowanych zakresach i zasięgu działania. Rozwój i unowocześnianie działalności dokumentacyjnej i informacyjnej, w tym automatyzacja procesów informacyjnych, powodują coraz większy nacisk na ujednoczanie sposobów działania w dziedzinie gromadzenia, opracowywania, przetwarzania i rozpowszechniania informacji, będące warunkiem racjonalnego i efektywnego przepływu informacji bez względu na miejsce jej powstania i odbioru. Mimo dotychczasowej długoletniej działalności w tej dziedzinie, prowadzonej głównie pod auspicjami ISO, pozostaje jeszcze szereg problemów — od których zależy prawidłowy przepływ informacji w skali światowej — wymagających rozwiązań normalizacyjnych. Z drugiej strony należy stwierdzić, że wiele spraw wyntonionych w latach poprzednich nie doczekało się dotąd konkretnego rozwiązania bądź z powodu przewlekłości działań w łonie TC 46, bądź z racji niepełnej dojrzałości przedstawianych propozycji, a postęp naukowy, techniczny i społeczno-gospodarczy stwarza potrzebę stałej nowelizacji dokonanych już ustaleń normalizacyjnych.

Przytoczone refleksje i stwierdzenia potwierdziły konieczność poświęcenia szczególnej uwagi problemom programowania i koordynacji prac normalizacyjnych prowadzonych samodzielnie przez TC 46 lub przy współpracy innych komitetów ISO (np. TC 37 Terminologia, TC 97 Automatyzacja) oraz organizacji międzynarodowych (np. IFLA — problemy opisu bibliograficznego, UNESCO — międzynarodowe za-

⁴ A. Sitarska: XV Sesja... s. 180 (por. przyp. 2).

sady statystyki bibliotecznej, UNISIST — kompleks zagadnień związanych z zapewnieniem warunków realizacji międzynarodowych systemów informacyjnych). Dla zapewnienia zorganizowanego kierowania działalnością normalizacyjną w łonie TC 46 podjęto — gorąco dyskutowaną i kontrowersyjną — rezolucję o powołaniu rady doradczej tzw. Komitetu Kierującego (Steering Committee), który ma być złożony z mianowanych przedstawicieli 6 krajów członkowskich TC 46: Francji, RFN, Stanów Zjednoczonych, Szwecji, Węgier i Wielkiej Brytanii. Sekretariat Komitetu prowadzony będzie przez Sekretarza TC 46, który zarazem będzie pełnił funkcje jednego z członków Komitetu. Do zadań tego organu — nieformalnego z punktu widzenia *Wytucznych ISO*⁵ — będzie należało planowanie, koordynowanie, ustalanie priorytetu i ocena prac w obrębie TC 46, a także nawiązywanie współpracy z innymi organizacjami podejmującymi działania w tym samym zakresie.

Wyrazem troski TC 46 o zapewnienie spójności rozwiązań w ramach żywo i owocnie rozwijających się systemów międzynarodowej wymiany informacji jest powołanie — na razie nieformalnej — grupy roboczej WG 8, której zadaniem jest przeprowadzenie analizy stanu, potrzeb i wymagań dotyczących dokumentów normatywnych niezbędnych dla zmechanizowanych systemów wymiany informacji, następnie zaś sformułowanie programu działania zarówno dla TC 46, jak i organizacji z nim współdziałających.

Zgodnie z cytowanymi wyżej nowymi *Wytucznymi ISO*, również TC 46 wprowadzi odmienne niż dotąd zasady uczestnictwa w pracach grup roboczych, które zapewnić mają większą stabilizację składów osobowych grup poprzez mianowanie stałych ekspertów dla poszczególnych zagadnień. Po rozważeniu hierarchii potrzeb oraz możliwości zainteresowanych resortów Polska zadeklaruje prawdopodobnie udział kilkuosobowej grupy specjalistów w pracach TC 46 związanych z opisem bibliograficznym, niektórymi zagadnieniami automatyzacji (format maszynowy), być może również z innymi, nie mniej ważnymi zagadnieniami.

W dalszej części niniejszego sprawozdania omówiona zostanie pokrótce problematyka bieżących prac grup roboczych i podkomitetów, z nieco szerszym uwzględnieniem spraw znanych autorce sprawozdania z bezpośredniego uczestnictwa w obradach.

Grupa Robocza ds. Systemów Numeracji Dokumentów (WG 1) najwięcej uwagi poświęciła problemom organizacyjnym dwóch wprowadzonych już w życie systemów numeracji dokumentów: ISBN dla książek⁶ i ISSN dla wydawnictw ciągłych⁷. Przedstawiono sprawozdania Międzynarodowej Agencji ISBN oraz Międzynarodowego Centrum ISDS omawiające stadium wprowadzania ISBN i ISSN w poszczególnych krajach⁸. Szczególnie ożywioną dyskusję wzbudziła sprawa włączenia innych niż ISSN oznaczeń kodowych wydawnictw ciągłych zarówno do systemu ISDS, jak i do innych systemów informacji bibliograficznej. W rezolucji TC 46 stwierdza się, że system ISSN cechuje niezwykła dojrzałość koncepcji i możliwości zastosowań, tak że powiernen on być stosowany jako jedyny system numeracji dokumentów. TC 46 powinien aktywnie przeciwdziałać współistnieniu wcześniej używanych oznaczeń kodowych wydawnictw ciągłych oraz ich włączeniu w jakiegokolwiek międzynarodowe znormalizowane systemy kodowania⁹.

⁵ Directives for the technical work of ISO. Geneva 1975.

⁶ ISO 2108-72 Documentation — International standard book numbering (ISBN). — Z. D a s z k o w s k i: Międzynarodowy znormalizowany numer książki, Prz. bibtlot. 1973 R. 41 z. 4 s. 439-451.

⁷ ISO 3297-75 Documentation — International standard serial numbering (ISSN).

⁸ Polska jako jeden z pierwszych krajów opracowała normę PN-74/N-01206 Międzynarodowy znormalizowany numer książki (ISBN), o'owiazująca od 1.1.1975 r.; system numeracji wydawnictw zwartych, którego organizację powołano Zjeźdnozeniu Księgarstwa, nie został dotąd wprowadzony w życie.

⁹ W 1978 r. ustanowiona została norma PN-76/N-01207 Międzynarodowy znormalizowany numer wydawnictw ciągłych (ISSN), która obowiązywać będzie od 1.7.1977 r.; funkcję krajowego biuro ISSN pełnił będzie Biblioteka Narodowa.

¹⁰ Intencją tej dyskusji i podjętej w jej wyniku rezolucji jest przede wszystkim przeciwdziałanie ekspansji kodu literowego o nazwie CODEN, opracowanego w latach 60-tych przez:

Przedstawione w latach ubiegłych propozycje systemów numeracji dokumentów dźwiękowych — ISRN (International Standard Record Number) i ISRC (International Standard Recording Code) — nie doczekały się pozytywnych rozwiązań. Postanowiono zawiesić wszelkie działania dotyczące systemu ISRN wobec nieprzychylnych oceny tej koncepcji, dyskutowanej na forum ISO kilkakrotnie. Prace nad kodem ISRC (dla nagrań jednostkowych utworzonych na nośnikach techniką fonograficzną i wideograficzną) — ankietowanym w 1975 r. jako ISO/DIS 3901 *International Standard Recording Code (ISRC)* — postanowiono odłożyć do czasu rozpatrzenia przedłożonego przez Stany Zjednoczone dokumentu (*Development of identification codes for use by the bibliographic community*) zawierającego nowe propozycje dotyczące elementów podstawowych w systemach kodowych.

Grupa Robocza ds. Prezentacji i Kodowania Nazw Krajów (WG 2) zajmowała się przede wszystkim problemami związanymi z wprowadzeniem kodu numerycznego do normy ISO 3166-74 *Codes for the representation of names of countries*, zawierającej kody literowe dwu- i trzyliterowe¹⁰. Postanowiono, że przyjęty zostanie trzycyfrowy kod ONZ¹¹, oraz ustalono rodzaj i tryb wprowadzenia zmian konstrukcyjnych i redakcyjnych, jakie spowoduje włączenie kodu numerycznego do normy ISO 3166. Ważnym problemem omawianym w związku z tą normą była sprawa koniecznych ustaleń z WIPO/CIREFPAT¹², która stosuje odmienne od ustalonych w normie ISO kody nazw państw.

WG 2 podjęła decyzję o przystąpieniu do prac mających na celu opracowanie norm zawierających kody nazw grup ponadnarodowych oraz organizacji międzynarodowych. We współpracy z komitetami narodowymi sporządzona zostanie ponadto ewidencja mniejszych niż kraje jednostek terytorjalnych, nie podjęto jednak decyzji o sfinalizowaniu tego przedsięwzięcia w postaci normy.

Grupa Robocza ds. Tezaurusów (WG 5) kontynuowała prowadzoną w okresie między sesjami dyskusję nad dokumentami roboczymi dotyczącymi tezaurusów wielojęzycznych oraz zasad indeksowania dokumentów przy użyciu tezaurusów¹³. Różnorodność i mnogość zgłoszonych komentarzy i kontrpropozycji doprowadziła do powołania grupy ad hoc, której zadaniem jest podjęcie decyzji o podstawie i toku dalszych prac oraz przygotowanie dokumentów, które otrzymałyby formalny status projektów norm (ISO/DIS).

Grupa Robocza ds. Opisu Bibliograficznego (WG 6), zgodnie z ustalonym w 1975 r. priorytetem prac TC 46, zajmowała się przede wszystkim problemami nowelizacji normy ISO 690-75 *Documentation — Bibliographical references. Essential and supplementary elements*. W wyniku zasadniczej dyskusji nad uznaniem poszczególnych elementów opisu za elementy obowiązkowe lub fakultatywne, stwierdzono konieczność całkowitej weryfikacji założeń do nowelizacji ISO 690-75 i możliwość przystąpienia do prac nad projektem normy dopiero po ich zaakceptowaniu przez członków WG 6. Prace te powinny postępować w bardzo szybkim tempie, ze względu na konieczność zapewnienia jednolitej w skali światowej metody opisu bibliograficznego różnych typów wydawnictw, obecnie zachwianej wobec faktu

amerykański ośrodek Chemical Abstracts Service, a uznanego za jeden z elementów opisu identyfikacyjnego wydawnictwa ciągłego w systemie ISDB (International Serials Data System).

¹⁰ Norma polska PN-76/N-09010 Kody nazw krajów. Kody literowe obowiązywać będą od 1.7.1977 r.

¹¹ United Nations standard country or area code for statistical use. Statistical papers, Series M, Nr 49, Rev. 1.

¹² World Intellectual Property Organization/Committee for International Cooperation in Information Retrieval among Examining Patent Offices (Światowa Organizacja Własności Intelektualnej/Komitet ds. Międzynarodowej Współpracy Urzędów Patentowych w Zakresie Wyszukiwania Informacji).

¹³ Rezultatem prac tej grupy jest norma ISO 2788-74 *Documentation — Guidelines for the establishment and development of monolingual thesauri*. Polska norma z tego zakresu PN-N-09008 Wytczne opracowywania tezaurusów w języku polskim otrzymała na lata 1977-78 status tzw. projektu do doświadczonego stosowania i dopiero po tym okresie zostaną ostatecznie sprecyzowane jej postanowienia.

upowszechnienia się opracowanych przez IFLA międzynarodowych zasad opisu bibliograficznego: wydawnictw zwartych i ciągłych: ISBD(M) i ISBD(S), wprowadzających rozwiązania znacznie odbiegające od dotychczas obowiązujących przepisów¹⁴.

Drugi dyskutowany na posiedzeniu WG 6 dokument — *Outline ISBD(M)* — jest skróconą adaptacją pełnego tekstu ISBD(M), przygotowana w ramach programu nadawania zaleceniom IFLA statusu norm międzynarodowych. Wobec ogólnie pozytywnej oceny tej przeróbki przeprowadzona zostanie procedura głosowania nad tym dokumentem jako projektem normy.

Najwięcej wątpliwości w omawianych sprawach budziła kwestia potrzeby istnienia dwóch dokumentów ISO dotyczących opisu bibliograficznego. Problem ten wyjaśnia zakres stosowania obydwu norm: *Outline ISBD (M)* będzie przeznaczony dla opracowywania informacji bibliograficznej o charakterze prymarnym (bibliografie narodowe) a ISO 690 będzie służyć potrzebom wszystkich innych służb informacyjnych.

Grupa Robocza ds. Kompozycji Wydawniczej Dokumentów (WG 7) spośród problemów będących aktualnie przedmiotem jej prac wybrała do dyskusji dwa tematy. Dla nowelizacji zalecenia ISO/R 30-56 *Bibliographical strip* (oznaczenie wydawnicze) zaproponowano nazwę *Biblid* (bibliographic identification). Dyskusja dotyczyła zarówno doboru elementów tworzących oznaczenie wydawnicze, jak i jego kompozycji i miejsca druku na wydawnictwach¹⁵. Również w tej Grupie dyskutowana była kwestia współistnienia międzynarodowych systemów identyfikacji wydawnictw ciągłych, a zwłaszcza bardziej szczegółowa kwestia jednoczesnego występowania symboli ISSN i CODEN jako elementów składowych oznaczenia wydawniczego. Ostatecznego sformułowania projektu tej normy oczekiwać można w 1977 r.

Drugim tematem poruszonym w WG 7 były sprawy kompozycji artykułów, w związku z podjętą nowelizacją zalecenia ISO/R 215-61 *Presentation of contributions to periodicals*. Przedyskutowane założenia do nowelizacji uzyskiwały na ogół pozytywną ocenę, można więc spodziewać się szybkiego postępu prac nad tym zagadnieniem¹⁶.

Ze ścisłego związku merytorycznego i formalnego zakresów działania WG 6 i WG 7, tj. związku problematyki opisu bibliograficznego i kompozycji wydawniczej dokumentów, wynikała potrzeba wspólnych spotkań tych dwu grup. Przedmiotem obecnego posiedzenia koordynacyjnego były sprawy zgodności projektów dotyczących biblid-u z założeniami nowelizacji ISO 690-75. Postanowiono, że oba dokumenty będą opiniowane w każdej grupie w celu zapewnienia maksymalnej zgodności w sposobie zapisu, interpunkcji i kolejności poszczególnych elementów oraz ujednolicenia definicji występujących w pokrewnych dokumentach. Ponadto zobowiązano WG 7 do opublikowania jednocześnie z normą dotyczącą oznaczenia wydawniczego instrukcji dla wydawców, omawiającej sprawę uzyskiwania i drukowania w ramach oznaczenia wydawniczego ISSN i tytułu kluczowego¹⁷, a także zalecono uwzględnienie rezolucji dotyczącej priorytetu ISSN wśród innych systemów numeracji bądź kodowania wydawnictw ciągłych.

Podkomitet ds. Konwersji Pism (SC 2) w toku swego posiedzenia opracował dokument *General principles of script conversion*, który zastąpi powtarzany we

¹⁴ M. Lenartowicz: ISBD(M) a polskie przepisy katalogowania. *Prz. bibliot.* 1976 R. 44 z. 2 s. 173-181. — K. Pienkowska: Międzynarodowa konferencja IFLA w sprawie opisu wydawnictw ciągłych. ISBD(S) Revision Meeting. *Prz. bibliot.* 1976 R. 44 z. 2 s. 186-189.

¹⁵ Do prac tych włączyli się przedstawiciele środowiska wydawców czasopism naukowych, którzy przedstawili własny projekt, znacznie bardziej śmiały niż postanowienia normy PN-72/N-01157 Oznaczenie wydawnicze.

¹⁶ Ten nurt prac WG 7 jest dla nas szczególnie ważny ze względu na nowelizowaną aktualnie grupę norm z zakresu kompozycji wydawniczej czasopism: PN-71/N-01160 Kompozycja wydawnicza czasopisma, PN-71/N-01163 Kompozycja wydawnicza artykułów, PN-70/N-01164 Spis treści czasopisma.

¹⁷ K. Pienkowska: Międzynarodowa konferencja... (por. przyp. 14).

wszystkich normach z zakresu konwersji pism jednolity wstęp, będący wykładem podstawowych metod i zasad konwersji pism. Jednocześnie wobec braku naukowo uzasadnionych kryteriów wyboru jednej z dwu metod konwersji — transliteracji lub transkrypcji — postanowiono zwrócić się do UNESCO z prośbą o przeprowadzenie prac badawczych, mających na celu określenie stopnia przydatności każdej z metod, z uwzględnieniem możliwości dużej liczby zastosowań każdej z nich.

Podstawowy trzon prac SC 2 stanowi obecnie realizacja programu przekształcania dotychczasowych zaleceń w normy międzynarodowe, którym objęto następujące zagadnienia: transliterację słowiańskich alfabetów cyrylickich (ISO/DIS 9), pisma arabskiego (DIS 233), hebrajskiego (DIS 259), alfabetu greckiego (DIS 843). Wymienione projekty były oceniane drogą korespondencyjną, lecz wobec wielu sprzecznych uwag nie przewiduje się szybkiego zakończenia tych prac. Spośród nowych tematów stadium projektu normy osiągnął dokument dotyczący transliteracji alfabetów niesłowiańskich używających cyrylicy (DIS 2805) oraz zasad latinizacji pisma japońskiego (DIS 3602).

Trudności w uzgodnieniu stanowisk wobec poszczególnych zagadnień stały się powodem decyzji o potrzebie przeprowadzenia konsultacji ze wszystkimi członkami SC 2 na temat celowości utworzenia stałych grup roboczych ds. konwersji pisma japońskiego, hebrajskiego i arabskiego oraz alfabetów cyrylickich.

Podkomitet ds. Terminologii (SC 3)¹⁸ kontynuował prace nad projektem słownika terminologicznego z zakresu informacji i dokumentacji (Vocabulary of information and documentation — VID). Celem obecnej dyskusji było ustalenie tekstów poszczególnych części rozdziału III, zawierającego terminy i określenia z zakresu gromadzenia dokumentów, katalogowania i charakteryzowania treści (analizy dokumentacyjne, języki informacyjne). Zdecydowano, że — oprócz części dotyczącej katalogowania — dyskutowane materiały wymagają jeszcze gruntownej rewizji. Rozważano ponadto sprawę celowości i możliwości włączenia do prac SC 3 problematyki terminologicznej materiałów audiowizualnych; problem ten zostanie rozstrzygnięty drogą głosowania korespondencyjnego.

Podkomitet ds. Automatyzacji (SC 4) skoncentrował się przede wszystkim na sprawach proceduralnych i organizacyjnych dotyczących członkostwa i toku prac jego grup roboczych¹⁹. Do najważniejszych spraw merytorycznych należały rozważane w Grupie Roboczej ds. Struktury Formatów Danych Bibliograficznych (SC 4/WG 4) problemy nowelizacji normy ISO 2709-74 *Documentation — Format for bibliographic information interchange on magnetic tape*. Ustalono, że ostateczne decyzje dotyczące zakresu nowelizacji podjęte zostaną po przeprowadzeniu badań w gronie użytkowników tej normy.

Dyskusje merytoryczne pozostałych grup roboczych SC 4 nie wykroczyły poza krąg spraw rozważanych na poprzedniej sesji²⁰; żaden z przedstawionych na obydwu sesjach dokumentów roboczych nie uzyskał dotąd rangi projektu normy międzynarodowej.

Organizację następnej sesji, która odbędzie się w Paryżu jesienią 1977 r., powierzono Francuskiemu Stowarzyszeniu Normalizacyjnemu AFNOR.

Barbara Karamać

¹⁸ Przemianowany z WG 3 ds. Terminologii w okresie między XV i XVI sesją w wyniku oceny, że zakres prowadzonych prac przekracza możliwości ich realizacji w ramach grupy roboczej.

¹⁹ W związku z nowymi zasadami, jakie wprowadzają Wytyczne ISO z 1973 r. (por. przyp. 5).

²⁰ A. Sitarska: XV Sesja... s. 181 (por. przyp. 2).

NORMY DLA BIBLIOTEK

F. N. Withers: Normes pour l'établissement des services de bibliothèque. Enquête internationale. Paris: Les Presses de l'UNESCO 1975, 485 s.

Normalizacja biblioteczna to problem dyskutowany na całym świecie, zarówno w krajach o bogatej tradycji bibliotekarskiej, jak też w nowo powstałych państwach Trzeciego Świata. Rezultaty poczyniń w tej dziedzinie omawiane są na konferencjach i zjazdach, zwoływanych bądź przez poszczególne narodowe związki bibliotekarzy, bądź przez międzynarodowe organizacje bibliotekarskie.

Publikacje pokonferencyjne, a także artykuły ukazujące się na łamach czasopism potwierdzają potrzebę zdefiniowania normalizacji bibliotecznej, rozumianej niejednoznacznie przez specjalistów w wielu krajach. Na ogół rozróżnia się normy w znaczeniu szerszym — opracowane przez różne organizacje i instytucje międzynarodowe (np. IFLA, UNESCO) lub narodowe (np. poszczególne ministerstwa) i w znaczeniu węższym — opracowane przez instytucje normalizacyjne międzynarodowe (np. ISO) lub narodowe (np. PKNiM, British Standard Institution). Autor omawianej publikacji nie precyzuje, w którym znaczeniu używa terminu „norma.” Jednakże z tekstu pracy wynika, że jest on zwolennikiem szerszego rozumienia norm, gdyż powołuje się nie tylko na normy w znaczeniu węższym, ale również na zarządzenia ministerstw: budownictwa, szkolnictwa, kultury, stowarzyszeń bibliotekarskich itp.

W Polsce normy obowiązujące na całym obszarze państwa ustala Polski Komitet Normalizacji i Miar, centralny organ administracji państwowej w sprawach normalizacji. Ponadto poszczególne instytucje ustalają normy obowiązujące tylko w ich dziedzinach, np. w budownictwie.

W 1968 r. na wniosek UNESCO i IFLA przeprowadzono międzynarodową ankietę dotyczącą norm bibliotecznych zalecanych obecnie do użytku w bibliotekach wszystkich typów. Ankietę tę prowadził F. N. Withers, pracownik naukowy Polytechnic of North London School of Librarianship, który też opublikował w 1970 r. jej wyniki. Wobec tego, że opracowanie wzniciło duże zainteresowanie, postanowiono rozszerzyć następną wersję ankiety na większą liczbę krajów i oto mamy kolejne wydanie jej rezultatów w cytowanym w tytule opracowaniu. Ta druga ankietka została rozesłana do ministerstw i innych organów państwowych, do bibliotecznych ośrodków metodycznych, a także do związków bibliotekarzy wielu krajów. Otrzymaone materiały okazały się bardzo zróżnicowane jakościowo i ilościowo, wobec czego autor starał się je w miarę możliwości ujednoclić. Całość została podzielona na części według typów bibliotek: narodowe, uniwersyteckie i innych szkół wyższych, specjalne, publiczne i szkolne. Dodatek stanowią wytyczne dla działalności bibliotecznej w krajach rozwijających się. Każda część, oprócz dotyczącej bibliotek narodowych, opracowana jest według schematu: uwagi ogólne, a następnie wyniki ankiety dotyczące poszczególnych krajów, uszeregowanych alfabetycznie.

W rozdziale omawiającym biblioteki narodowe zreferowano wyniki dyskusji na kilku międzynarodowych konferencjach, które odbyły się w l. 1958-1970, a były zorganizowane pod auspicjami UNESCO. Omówiono pojęcie „biblioteka narodowa”, które — według autora — nie określa wyczerpująco i jednoznacznie wielofunkcyjnej, mającej liczne zadania i cele skarbnicy, jaką jest biblioteka tego typu. Podano zasadnicze tezy dotyczące zadań i roli bibliotek narodowych jako placówek wiodących i koordynujących działania bibliotecznych sieci krajowych. Zwrócono uwagę na specyfikę kultury regionów geograficznych, co ma mieć wpływ na charakter dokumentów gromadzonych w bibliotekach narodowych. Podkreślano pozycję bibliotek narodowych w ogólnokrajowej sieci bibliotecznej, wskazano na nie jako na placówki nowoczesne, ciągle rozwijające się, stanowiące wzór w swych poczynaniach dla bibliotek innych typów.

Problemy normalizacji w bibliotekach uniwersyteckich i innych szkół wyższych (np. politechnik, instytutów pedagogicznych) przedstawiono na podstawie materiałów nadesłanych z Francji, Indii, Kanady, Meksyku, NRD, RFN, Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii. Materiały te — opracowane na podstawie raportów specjalnie powołanych do tego komisji — poruszają następujące sprawy: księgozbiór w nowo powstających uczelniach (jego rozmiary i profil), zaspokojenie potrzeb czytelników przy odpowiednich nakładach finansowych, współpraca między bibliotekami, przygotowanie fachowe personelu biblioteki, budżet biblioteki (planowanie wydatków na zatrudnienie odpowiedniego personelu, zakup i konserwację dokumentów przechowywanych w bibliotece), usługi dla czytelników, lokal (magazyny, pracownie, czytelnie). Oddzielnie omówiono biblioteki college'ów (pedagogicznych i technicznych) w Kanadzie, Nowej Zelandii, Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii; zwrócono uwagę na ważną rolę i miejsce biblioteki w programie nauczania i wychowania.

Podobne problemy poruszono przy omawianiu bibliotek specjalnych (Australia, Kanada, NRD, Singapur, Stany Zjednoczone) wskazując na ich szeroką działalność informacyjną i związaną z tym specyfikę gromadzenia księgozbioru, ściślej — gromadzenia czasopism. Podkreślono też rolę kontaktów międzybibliotecznych a także kontaktów bibliotek z przedsiębiorstwami przemysłowymi i instytutami naukowo-badawczymi (NRD).

Najobszerniejszą partię stanowią materiały przedstawiające biblioteki publiczne z 20 krajów, w tym także z Polski. W kilku tabelach ujęto problemy zawarte w normach bibliotecznych dotyczących bibliotek publicznych jak: liczba woluminów wraz z liczbą nabytków rocznych, liczba czasopism i dzienników, materiałów audio-wizualnych, punktów obsługi czytelników i godzin otwarcia bibliotek, liczby dotyczące czytelników i wypożyczeń, personelu i lokalu bibliotek. Uwzględniono przy tym datę wprowadzenia oraz kategorię normy (obowiązująca lub zalecana). Następnie omówiono szerzej stan bibliotek publicznych w poszczególnych krajach.

Materiał dotyczący Polski jest żenująco skąpy i nie wyczerpuje zagadnienia. Dane statystyczne podano za publikacją *Biblioteki Publiczne w Liczbach za 1971 r.* (Warszawa 1972). Powołano się też na Zarządzenie nr 26 ministra budownictwa i przemysłu materiałów budowlanych z dnia 11 maja 1968 r. w sprawie ustanowienia normatywu technicznego projektowania bibliotek publicznych. Omówiono w wielkim skrócie normy dotyczące liczby woluminów w bibliotekach publicznych, miejsc w czytelniach, powierzchni bibliotek, zakupu książek. Do tekstu obejmującego ok. 1,5 strony dołączono 3 tabelki z danymi liczbowymi. Te suche informacje nie ukazują w pełni bogatej, przejawiającej się w różnorodnych formach działalności polskich bibliotek publicznych. Materiały traktujące o polskich bibliotekach publicznych zostały dostarczone autorowi przez Bibliotekę Narodową (s. 12), która nieśety nie podała bardziej wyczerpujących danych. Natomiast w materiałach dotyczących innych państw znajdujemy pełny obraz pracy nad normami bibliotecznymi,

np. we Francji, Holandii, Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii czy ZSRR, co daje możliwości nie tylko porównań, ale także oceny słuszności i realności aktualnie obowiązujących bądź proponowanych norm.

W części poświęconej bibliotekom szkolnym (dane z Australii, Kanady, RFN, Singapuru, Stanów Zjednoczonych, Węgier, Wielkiej Brytanii) zwrócono uwagę na miejsce i funkcje biblioteki szkolnej w programie nauczania, na różne typy bibliotek w zależności od typów i poziomu szkół oraz na związane z tym zapotrzebowanie bibliotek (rodzaje i selekcja gromadzonych dokumentów, m. in. audiowizualnych), personel (kwalifikacje nauczycieli-bibliotekarzy), lokal, wreszcie na specyficzne metody pracy mające na względzie kształtowanie i rozwój osobowości uczących się.

Podsumowaniem doświadczeń w dziedzinie normalizacji bibliotecznej jest ostatnia część publikacji, która zawiera model norm dla działalności bibliotecznej w krajach rozwijających się. Model ten obejmuje wytyczne dla wszystkich uwzględnionych w publikacji typów bibliotek, dotyczące roli i funkcji tych bibliotek, struktury i administracji, usług, księgozbiorów, personelu, lokalu, ogólnych zasad opracowania norm. To model idealny, który wymaga wielkiego wkładu pracy w jego realizację z uwzględnieniem rzeczywistych możliwości danego kraju.

Omawiana publikacja jest pozycją cenną, prezentuje bowiem pracę bibliotekarzy świata nad normalizacją biblioteczną, która w rezultacie ma doprowadzić do maksymalnego, nieskomplikowanego i szybkiego wykorzystania zbiorów bibliecznych. Jest też ona pouczająca: zwraca uwagę na problemy istotne w praktyce bibliotecznej, niejednokrotnie wybiegając w przyszłość z propozycjami uwzględniającymi rozwój nauki i techniki. W omawianej ankiecie biblioteka traktowana jest jako organizacyjna całość o specyficznej strukturze, gdzie każdy element ma jednakową wagę.

Jednakże przedstawione tu materiały nie mogą w pełni zadowolić czytelnika, gdyż nie są jednakowej wartości: są albo zbyt rozbudowane, poruszają tematy pośrednio lub wcale nie związane z normami (np. historia bibliotek publicznych w Holandii), albo zbyt zawężone (np. materiały dotyczące Polski, która wypadła raczej nieciekawie na tle innych państw).

Kraje socjalistyczne reprezentowane są tylko przez NRD, Polskę, Węgry i ZSRR, co nie daje możliwości porównania ich osiągnięć w pracy nad normalizacją biblioteczną w skali światowej.

Przedstawiona próba systematyzacji zagadnień bibliecznych podlegających normalizacji sugeruje ważność i potrzebę tego rodzaju skoordynowanych działań międzynarodowych, zwłaszcza obecnie, gdy na całym świecie powstaje coraz więcej placówek bibliecznych.

Irena Brachel

BIBLIOTEKARSTWO W ZWIĄZKU RADZIECKIM

Konstantin Ivanovič Abramov: Bibliotečnoe stroitel'stvo w pervye gody Sovetskoi vlasti. 1917-1920. Moskva: „Kniga” 1974, 262 s.

Książka K. I. Abramowa jest opracowaniem wprowadzającym czytelnika w historyczne problemy bibliotekarstwa radzieckiego. Umożliwia ona również zrozumienie wielu zagadnień współczesnych, zwłaszcza w zakresie struktury organizacyjnej bibliotek naukowych i publicznych. Kompozycja pracy jest przejrzysta i konsekwentna. W ośmiu kolejnych rozdziałach autor informuje o pierwszych aktach prawnych dotyczących bibliotek, wydanych nazajutrz po Rewolucji Październiko-

wej, utworzeniu centralnej administracji bibliotecznej i przejściu przez władzę radziecką obowiązków organizacyjnych i materialnych wobec bibliotek, akcji zabezpieczania zbiorów bibliotecznych, projektach budowy systemu bibliotecznego, opartego na zasadach całkowitej centralizacji w RSFSR i innych republikach narodowych, sytuacji bibliotek naukowych i publicznych oraz początkach kształcenia bibliotekarzy. Wiele uwagi poświęcił autor znaczeniu, jakie przypisywał W. I. Lenin bibliotekom, co znajdowało wyraz w jego osobistym wkładzie merytorycznym w przygotowanie zarządzeń poświęconych bibliotekom, określeniu ich funkcji kulturalnych, gospodarczych i politycznych, propozycjach co do ich struktury organizacyjnej. W. I. Lenin w swoich pracach naukowych i publicystycznych korzystał z wielu bibliotek zagranicznych, znał organizację bibliotek amerykańskich, angielskich i szwajcarskich, a szczególnie — powiązania sieciowe bibliotek publicznych umożliwiające czytelnikowi korzystanie z dużych i zasobnych bibliotek naukowych. Dlatego też domagał się od bibliotekarzy radzieckich wprowadzenia scentralizowanego systemu bibliotecznego, na wzór szwajcarsko-amerykański. Niestety, autor nie informuje w swojej książce, na ile ten system był wówczas znany bibliotekarzom radzieckim i czy w kraju rozległym i bardzo zróżnicowanym narodowościowo, językowo, kulturalnie i gospodarczo mógł on być adaptowany. W pierwszych latach po Rewolucji Październikowej, w latach wojny domowej biblioteki nie miały dostatecznie wyposażonych księgozbiorów, lokali ani kwalifikowanych bibliotekarzy. Próby centralizowania zakupów w jednej bibliotece gubernialnej lub powiatowej i obsługiwanie za ich pośrednictwem bibliotek w małych miastach i na wsi rozbiły się o brak środków transportu. Toteż kiedy w połowie 1919 r. opracowano projekt powołania bibliotek centralnych, które miały obsługiwać małe miejscowości, W. Ja. Briusow, kierownik działu bibliotecznego w Ludowym Komisariacie Oświaty, w Moskwie, odrzucił ten projekt jako nierealny i polecił opracować model odpowiedni dla warunków radzieckich. Sam — będąc doświadczonym bibliotekarzem — Briusow przedstawił własny projekt. Przewidywał w nim tworzenie: bibliotek gubernialnych, liczących przynajmniej 40 000 tomów, którym wyznaczał funkcje centralne, bibliotek powiatowych z ok. 10-tysięcznym księgozbiorem oraz punktów bibliotecznych, z których każdy miałby od 100 do 200 książek. Wszystkie biblioteki miały uczestniczyć w wypożyczaniu międzybibliotecznym, tak aby każdy czytelnik mógł otrzymać potrzebną mu książkę.

Postulat W. I. Lenina, by stworzyć ogólnokrajowy system biblioteczny włączając do niego wszystkie bez wyjątku biblioteki naukowe i publiczne, wybiegał daleko w przyszłość, ale środowisko bibliotekarskie przyjmowało go z dużymi oporami. Świadczy o tym m.in. nieudana inicjatywa A. A. Pokrowskiego, by do ogólnokrajowego systemu wypożyczeń międzybibliotecznych włączyć biblioteki publiczne. Z projektem tym wystąpił on w 1918 r. na państwowej konferencji bibliotek naukowych; w wyniku głosowania propozycja została odrzucona. Bibliotekarze naukowemu opracowywali ciekawe projekty tworzenia katalogów centralnych w skali ogólnokrajowej, centralizacji wypożyczeń międzybibliotecznych, jednolitego opisu bibliograficznego itp., ale wszystkie te sprawy rozpatrywali tylko w odniesieniu do bibliotek naukowych.

Dopiero dekret o organizacji bibliotekarstwa w RSFSR z 29 stycznia 1919 r. przeciął definitywnie wszystkie wątpliwości na temat organizacyjnego kształtu bibliotekarstwa radzieckiego. Zawierał on podstawowe zasady organizacji bibliotekarstwa, które dadzą się sprowadzić do następujących punktów:

1. Wszystkie biblioteki są powszechnie dostępne i w zakresie udostępniania zbiorów tworzą jednolity system, który dysponuje katalogami centralnymi i współdziała w wypożyczeniach międzybibliotecznych. Korzystanie z bibliotek jest bezpłatne.

2. Na sieć bibliotek publicznych składają się biblioteki gubernialne, powiatowe, miejskie, rejonowe, wiejskie oraz punkty biblioteczne. Współpracują one w zakresie wypożyczania książek, koordynacji uzupełniania zbiorów i świadczeniu usług użytkownikom.

3. Biblioteki publiczne są głównymi ośrodkami oświaty politycznej. Punkt ten został sformułowany na podstawie dyskusji, jaka toczyła się w 1919 r. na zjeździe poświęconym oświacie pozaszkolnej. N. K. Krupska w swoim referacie stwierdziła, że polityka oświatowa jest ściśle powiązana z polityką partii i państwa, a biblioteki publiczne prowadzą intensywną propagandę komunizmu oraz współuczestniczą w ogólnym programie społecznym, politycznym i ekonomicznym tworzonym przez partię i rząd radziecki.

Biblioteki wyższych uczelni i biblioteki specjalne dekret zobowiązywał do udostępniania swoich zbiorów szerokiej publiczności, rozwijania wypożyczeń międzybibliotecznych, przedłużania godzin otwarcia itp. W. I. Lenin interesował się osobliście, czy biblioteki naukowe dysponują najnowszą literaturą zagraniczną, naukową i techniczną. Sam był czytelnikiem przede wszystkim literatury ekonomicznej krajów kapitalistycznych; składane przez niego zamówienia obejmowały niejednokrotnie szereg tytułów w języku niemieckim i francuskim. Nic dziwnego, że sprawę zaopatrzenia bibliotek naukowych w piśmiennictwo zagranicze omawiano w 1920 r. na posiedzeniu Biura Politycznego Komitetu Centralnego Rosyjskiej Partii Komunistycznej. Drugim, równie ważnym aktem prawnym był dekret z dn. 3 listopada 1920 r. o centralizacji bibliotek w RSFSR. Nad jego tekstem pracowała N. K. Krupska, a poprawki wprowadził W. I. Lenin. Dekret w swoich postanowieniach łączył wszystkie typy bibliotek w jednolitą, ogólnokrajową sieć. W 1920 r. było w Związku Radzieckim 34 225 bibliotek. W porównaniu z 1914 r. księgozbiory bibliotek miejskich wzrosły z 3,6 mln tomów do 17,6 mln, zaś w bibliotekach wiejskich z 3,1 mln do 9 mln tomów (s. 115-117). Powiększyły się również zbiory bibliotek naukowych, do których włączono skonfiskowane zbiory prywatne: ziemian, arystokracji, członków rodziny carskiej, generałów carskich, uczonych, którzy opuścili Związek Radziecki. Głównymi zbiornikami konfiskowanych zbiorów prywatnych była Publiczna Biblioteka w Piotrogradzie (obecnie Biblioteka im. Sałtykowa-Szczedrina) i Biblioteka Muzeum Rumiancewa w Moskwie (obecna Biblioteka im. Lenina). Księgozbiory prywatne Romanowych, Golicyńów, Bołkońskich i innych trafiły do bibliotek uniwersyteckich w Kazaniu, Woroneżu, Irkucku, Jarosławiu itd. W drugiej połowie 1919 r. księgozbiory prywatne, które zostały znacjonalizowane i przejęte przez Publiczną Bibliotekę w Piotrogradzie, liczyły 247 000 tomów.

Wszystkie sprawy związane z bibliotekarstwem skupiały się począwszy od 1917 r. w Ludowym Komisariacie Oświaty, który działał w Piotrogradzie. W wydziale oświaty pozaszkolnej, którym kierowała N. K. Krupska, wydzielono w 1918 r. osobny podwydział zajmujący się bibliotekami publicznymi. Obok niego powstał oddział do spraw bibliotek naukowych. W marcu 1918 r. władze radzieckie przeniosły się z Piotrogradu do Moskwy, ale niektóre wydziały Ludowego Komisariatu Oświaty zostały w Piotrogradzie, a wśród nich oddział bibliotek naukowych, który jednak wkrótce utworzył swą filię w Moskwie. W lipcu 1918 r. utworzono Centralny Komitet Bibliotek Państwowych, któremu podlegały wszystkie biblioteki. Administrowanie bibliotekami naukowymi i publicznymi przez jedną, centralną instytucję nie było łatwe. Jednakże sam fakt powołania centralnej administracji bibliotecznej w trudnych latach rewolucji świadczy, iż władza radziecka ceniła wysoko działalność bibliotek.

Nie ustrzegł się autor zbytnich uproszczeń w swojej pracy, szczególnie w odniesieniu do grupy zasłużonych bibliotekarzy rosyjskich, takich jak A. A. Pokrowski i L. B. Chawkina, N. A. Rubakin, którzy w okresie przedrewolucyjnym tworzyli nowoczesne podstawy pedagogiki bibliotecznej, a funkcję biblioteki publicznej roz-

patrywali w ścisłym powiązaniu z uwarunkowaniami społecznymi. A. A. Pokrowski twierdził, że łatwa, rozrywkowa książka może być pierwszym krokiem do czytelnictwa utworów trudniejszych i ambitniejszych. K. I. Abramow określa ten pogląd jako reakcyjny nie podając żadnych dowodów, które by go uzasadniały. A przecież na przełomie XIX i XX w. właśnie postępową pedagogiką społeczną upatrywała w stopniowym przechodzeniu od lektur łatwiejszych do trudniejszych szansę oświatową dla tych warstw społecznych, które miały utrudniony dostęp do szkół. L. B. Chawkina była jedną z wybitniejszych postaci wśród postępowej inteligencji rosyjskiej. Przed Rewolucją Październikową w swoich publikowanych pracach przypisywała bibliotece oświatowej główną rolę w samokształceniu jednostki i całych grup społecznych. W swojej pracy *Kniga i biblioteka* wydanej w 1918 r. krytycznie oceniała kierowniczą rolę państwa w działalności bibliotecznej i stanowiska swojego nie zmieniła, mimo iż była ostro krytykowana na zjeździe bibliotekarzy w 1919 r. Nie zasłużył też na miano sabotażysty kierownik biblioteki uniwersytetu moskiewskiego A. I. Kaliszewski, który w 1918 r. na telefoniczną prośbę Lenina o książkę odpowiedział, że ją wypożyczy, ale zgodnie z obowiązującym regulaminem, tj. po uzyskaniu zgody rektora. I chyba ta postawa nie wydała się wówczas Leninowi naganna, jeżeli — podporządkowując się przepisom — wymaganą zgodę uzyskał (s. 166).

Nieprzekonywająco wypadła również ocena programów kształcenia bibliotekarzy w Instytucie Oświaty Pozaszkolnej w Piotrogradzie. Autor pisze (s. 207), że w latach 1918-1922 kadra dydaktyczna hołdowała burżuazyjnemu obiektywizmowi w nauce, o czym świadczą np. wykłady z bibliografii i klasyfikacji piśmiennictwa. Niestety, bliższych wyjaśnień na ten temat brak i czytelnik pozostaje w sferze domysłów.

Zastrzeżenia te i wątpliwości w niczym jednak nie umniejszają wartości książki K. I. Abramowa, która na pewno zajmie ważne miejsce w spisie bibliotekarskich lektur.

Jadwiga Kołodziejska

PRZEGLĄD PIŚMIENICTWA I WYDAWNICTW INFORMACYJNYCH KRAJOWYCH

Język informacyjny jest podstawowym elementem systemu informacyjno-wyszukiwawczego, a co za tym idzie nieodzownym warunkiem stworzenia zmechanizowanego lub zautomatyzowanego systemu informacji. Teoria języków informacyjnych jest jednak dyscypliną stosunkowo nową i chyba zbyt mało upowszechnioną. Dlatego warto zapoznać się z pracą Olgierda Unguriana [1], która przedstawia wybrane zagadnienia teorii języków informacyjnych. Skrypt Unguriana składa się z pięciu rozdziałów: Są to: 1. Języki informacyjne a system wyszukiwania informacji; 2. Wprowadzenie informacji do systemu i jej wyszukiwanie; 3. Struktura pola semantycznego języka informacyjnego; 4. System znaków języka informacyjnego; 5. Typologia języków informacyjnych. Mimo iż praca O. Unguriana przeznaczona jest dla szerokiego kręgu pracowników informacji, osoby nie mające do czynienia z problematyką języków informacyjnych mogą napotkać trudności w przyswojeniu niektórych partii materiału.

Projekt stworzenia programu UNISIST datuje się na rok 1965, lecz jego realizacja rozpoczęła się dopiero w 1973 r. wraz z powołaniem Komitetu Zarządzającego UNISIST oraz z zatwierdzeniem planu pracy i budżetu na 17 Konferencji Gene-

ralnej UNESCO. Aktualny stan prac nad programem światowego systemu informacji naukowej i technicznej, jego zadania oraz perspektywy rozwoju omawia książka Jerzego Kozakiewicza i Jerzego Ronikiera [2]. Autorzy przedstawili w niej następujące zagadnienia: kierunki prac nad systemem w l. 1973-1974, zasadnicze problemy długofalowego programu realizacji UNISIST na lata 1975-1980, organizacje i formy działania krajowych systemów informacji naukowo-technicznej dla potrzeb światowego systemu informacji, problemy kształcenia kadr informacyjnych i szkolenia użytkowników informacji. Ponadto omówiono dwa zagadnienia praktycznej realizacji systemu: doskonalenie form przepływu informacji oraz cel i zasady działania międzynarodowego systemu danych o publikacjach ciągłych. Osobny rozdział poświęcono kontaktom UNISIST-u z organizacjami o charakterze międzynarodowym. Ważne uzupełnienie książki stanowią aneksy, w których zamieszczono m. in. Statut Komitetu Zarządzającego UNISIST, wykaz krajowych ośrodków informacji naukowej utworzonych w ramach UNISIST-u do 1975 r.

Rozważania nad istotą nauki o książce są przedmiotem pracy Krzysztofa Migońia [3]. Autor wychodząc od definicji nauki przedstawia bibliologię jako jedną z nauk społecznych. Omawia kształt i etapy rozwojowe księgoznawstwa, jego przedmiot, podstawowy krąg i metody badań oraz strukturę; przedstawia problemy księgoznawstwa historycznego i współczesnego; omawia związki nauki o książce z innymi naukami społecznymi i określa miejsce bibliologii wśród nich. Analizuje też wzajemne powiązania nauki o książce z nauką o informacji naukowej. Praca K. Migońia wykazała, że księgoznawstwo jest nauką społeczną i nie jest to dziedzina zamknięta. Potrzeba istnienia bibliologii wśród nauk społecznych, jej historia, stan aktualny i zakres badań stwarza przesłanki dalszego rozwoju tej nauki.

Monografia Janiny Czerniatowicz [4] poświęcona jest dziejom książki greckiej w średniowieczu i Odrodzeniu. J. Czerniatowicz przedstawiła je na tle warunków politycznych i kulturalnych. Praca ukazuje całokształt zagadnień związanych z powstawaniem rękopisu: materiał piśmienny, pismo, zdobnictwo, skrypcyjność, pracę kopistów. Poznajemy też biblioteki bizantyjskie i ich zbiory. Dużo miejsca poświęcono recepcji literatury greckiej w Europie. Autorka zajęła się również drukowaną książką grecką; przedstawiła najstynniejsze oficyny europejskie (w tym także polskie) wytwarzające druki w języku greckim i ich dorobek w tym zakresie. Praca J. Czerniatowicz ukazała się w ossolińskiej serii *Książki o Książce*.

Dwie pozycje przedstawione poniżej dotyczą historii drukarstwa polskiego. Jan Sójka [5] opracował monografię poznańskiej typografii wolarabowskiej. Praca obejmuje działalność oficyny w l. 1636-1689, a więc okres, w którym drukarnia nie należała już do rodziny Wolarabów. J. Sójka przedstawia kolejnych właścicieli oficyny i ich działalność, charakteryzuje produkcję drukarni pod względem wielkości, treści i formy. Trzon pracy stanowi bibliografia druków oficyny wolarabowskiej, w układzie chronologicznym z indeksem alfabetycznym.

Celem monografii Anny Aleksiewicz [6] jest ukazanie procesu powstawania i rozwoju oficyn drukarskich na terenie Rzeczypospolitej Krakowskiej i Galicji Zachodniej w l. 1815-1860. Książkę A. Aleksiewicz można podzielić na dwie części. W pierwszej autorka przedstawiła drukarnie krakowskie i prowincjonalne, kreśląc biografie ich właścicieli (poziom wykształcenia ogólnego i zawodowego, stan majątkowy, status społeczny) i omawiając wyposażenie warsztatów. Część druga przedstawia efekty działalności omówionych wcześniej oficyn. Aleksiewicz daje tu przegląd tytułów, pozwalający ukazać różnorodność profiliów poszczególnych typografii oraz analizę dorobku drukarni pod względem ilościowym i zawartości treściowej.

Zawartość 12 zeszytu *Pamiętnika Biblioteki Kórnickiej* [7] związana jest ściśle z przypadającą w 1976 r. sto pięćdziesiątą rocznicą powstania Biblioteki Kórnickiej. Twórcą jej był Tytus Działyński i jemu poświęcili swe rozprawy Ryszard Marci-

niak, Jerzy Kaźmierczak, Helena Chłopocka i Zofia Nowak. Przedmiotem prac wyżej wymienionych autorów jest proces tworzenia Biblioteki, ustalenie daty jej powstania, znaczenie ośrodka kórnickiego dla nauki i kultury, działalność edytorska Tytusa Działyńskiego. Biblioteką za Jana Działyńskiego zajmuje się Andrzej Mężyński. Finanse Biblioteki w latach 1826-1924 omówił Stanisław K. Potocki, a Maria Łuczak — losy Biblioteki w czasie okupacji. Wśród materiałów znajdziemy charakterystykę księgozbioru Augustyna Działyńskiego wraz z inwentarzem (R. Marciniak), wykaz i ocenę pracy mało znanych bibliotekarzy kórnickich (S. K. Potocki) oraz tablicę genealogiczną kórnickiej linii Działyńskich (S. K. Potocki).

W numerze 1/2 za 1976 r. *Biuletynu Biblioteki Jagiellońskiej* [8] historyków książki zainteresować może artykuł Krystyny Bednarskiej-Ruszajowej o Michale Juszyńskim jako bibliografie i bibliofilu oraz listy Gabriela Korbuta do Piotra Grzegorzcyka opracowane przez Barbarę Sordylową. Interesujący bibliotekarzy-praktyków i nie rozwiązany w wielu bibliotekach problem opracowania dokumentów życia społecznego przedstawiła Teresa Smolarczykowa omawiając sposoby opracowania tej grupy zbiorów w Bibliotece Jagiellońskiej. W tym samym numerze *Biuletynu* znajduje się również zestawiona przez Władysława Berbelickiego i Krystynę Bednarską-Ruszajową bibliografia zawartości *Biuletynu* za l. 1949-1975 oraz omówienie dwóch wystaw zorganizowanych przez Bibliotekę Jagiellońską (Pięćsetlecie drukarstwa polskiego i Wydawnictwa naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego w 30-lecie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej).

WYKAZ OMÓWIONYCH PUBLIKACJI

1. Olgierd Ungurian: Elementy teorii języków informacyjnych. Warszawa: PAN OIN 1976, 253 s. Materiały Szkoleniowe.
2. Jerzy Kozakiewicz, Jerzy Ronikier: Problemy organizacji i realizacji programu UNISIST. Warszawa: PAN OIN 1975, 229 s. Prace OIN PAN.
3. Krzysztof Migoń: Nauka o książce wśród innych nauk społecznych. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1976, 176 s. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Seria A nr 188.
4. Janina Czerniatowicz: Książka grecka średniowieczna i renesansowa. Wrocław: Ossolineum 1976, 343 s. Książki o Książce.
5. Jan Sójka: Z dziejów drukarstwa w Poznaniu w XVII wieku. Drukarnia wolrabowska w latach 1636-1689 i jej produkcja. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1976, 170 s. Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Prace Komisji Historycznej t. 29.
6. Anna Aleksiewicz: Drukarnictwo w Rzeczypospolitej Krakowskiej i Galicji Zachodniej w latach 1815-1860. Wrocław, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1976, 177 s. Acta Universitatis Wratislaviensis nr 300. Bibliotekoznawstwo 8.
7. Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej. Z. 12. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1976, 264 s.
8. Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej. R. 26 nr 1/2. Warszawa, Kraków: Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1976, 167 s.

Alicja Olejnik

OGÓLNOKRAJOWY ZJAZD DELEGATÓW
STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH
(Rzeszów 19—20 czerwca 1976)

WITOLD STANKIEWICZ

AKTUALNE ZADANIA
STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH

W referacie tym podjąłem nietłatwą próbę odpowiedzenia na pytanie, które stawiamy sobie od kilku lat w szeregach naszego Stowarzyszenia. Pytanie to brzmi: co należy czynić i jak należy rozwijać dalszą działalność Stowarzyszenia, by stało się ono w pełni reprezentacją dążeń bibliotekarzy polskich; by jako organizacja w charakterze swym podobna do innych zrzeszeń twórczych i fachowych mogło w maksymalnym stopniu włączyć się w dzieło realizacji programu rozwoju i modernizacji bibliotek i ich twórczego udziału w rozwoju społeczno-kulturalnym i ekonomicznym naszego narodu i państwa.

Zdaję sobie sprawę, że w krótkim wystąpieniu mogę zaledwie wysunąć pewne kwestie ogólne i sformułować tezy robocze, które — mam nadzieję — staną się podstawą dyskusji zjazdowej, a następnie znajdą wyraz w przyjętych przez nas uchwałach.

Bibliotekarstwo polskie w ostatnim pięcioleciu poczyniło postępy i wniosło istotny wkład w rozwój kultury, nauki i oświaty. Zapoczątkowany został proces modernizacji bibliotek. Program w tej kwestii przyjęliśmy na VII Zjeździe bibliotekarzy polskich w Zielonej Górze w 1975 r. Obrady Zjazdu w powszechnej opinii bibliotekarzy oceniano jako poważny dorobek teoretyczny, a praktyczne wnioski jako prawidłowe wytyczne dalszego działania bibliotek.

Przypomnę w tym miejscu, że powszechną aprobatę zyskał pogląd, że proces wszechstronnej modernizacji naszego bibliotekarstwa wymaga uwzględnienia nowych funkcji bibliotek, nowej organizacji, nowych narzędzi i metod pracy oraz nowej świadomości samych pracowników bibliotek. Odpowiadał on powszechnej w naszym środowisku opinii bibliotekarstwa polskiego, sformułowanej w *Raporcie o stanie bibliotek polskich*¹. Istota owej oceny zamykała się w stwierdzeniu, że wobec przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz ogromnych zmian we wszystkich dziedzinach życia naszego społeczeństwa, jedynie wszechstronna modernizacja bibliotek może zapewnić społeczeństwu zaspokojenie jego stale wzrastających i różnicujących się potrzeb czytelniczych i informacyjnych.

Obecnie jesteśmy bogatsi w doświadczenia, jaśniej rysują się nam perspektywy, dysponujemy wieloletnim programem rozwoju bibliotekarstwa polskiego. Jest to sytuacja sprzyjająca refleksji nad przyszłością Stowarzyszenia Bibliotekarzy

¹ [Wyd. 2]. Warszawa 1974.

Polskich i rolę środowiska bibliotekarskiego w społeczno-gospodarczym i kulturalnym rozwoju kraju.

Wśród warunków przyspieszenia rozwoju kraju wymienić należy — jako bardzo istotne — śledzenie oraz szybkie poznawanie osiągnięć światowych w każdej dziedzinie, w nauce, technice i gospodarce a także stałe podnoszenie świadomości społecznej i umiejętności zawodowych najszerszych kręgów społeczeństwa. Bibliotekarzom wypadło działać na takim właśnie polu. Biblioteki decydują o przyspieszonym obiegu informacji oraz bezpośrednio wpływają na kształtowanie nowej świadomości społecznej, na podnoszenie kultury. Przypomnijmy w tym miejscu piękne określenie z ustawy z 1968 r., że biblioteki „są dobrem narodowym” i „służą rozwojowi nauki, kultury i gospodarki narodowej oraz socjalistycznemu wychowaniu społeczeństwa”.

Środowisko bibliotekarskie od dawna uczestniczy aktywnie we wszystkich przedsięwzięciach, które służą wzrostowi społecznej efektywności działania bibliotek. Ma w tym także walny udział Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Z ducha tej idei i dążeń zrodziła się inicjatywa Roku Bibliotek i Czytelnictwa, który został zainaugurowany w styczniu bieżącego roku we Wrocławiu. Sądzę, iż bardzo doniosłym akcentem Roku Bibliotek i Czytelnictwa jest *Program rozwoju bibliotekarstwa polskiego*² do roku 1990 opracowany na podstawie *Raportu o stanie bibliotek polskich* w Bibliotece Narodowej, na zlecenie Państwowej Rady Bibliotecznej. Po raz pierwszy w naszym bibliotekarstwie powstał program, który ujmuje najważniejsze zagadnienia całego bibliotekarstwa w perspektywie najbliższych 15 lat. Zaletą programu jest całościowe podejście do sprawy rozwoju bibliotek w tak długim okresie. *Program* obejmuje przede wszystkim zagadnienia, które dla rozwoju służby bibliotecznej w kraju mają znaczenie najważniejsze. Są to jednocześnie w większości te nie rozwiązane dotąd problemy, które stanowiły o dezintegracji bibliotek, niedostatku koordynacji podejmowanych działań w skali ogólnokrajowej sieci bibliotecznej, niemożności pozytywnego załatwienia spraw istotnych dla rozwoju i modernizacji polskiego bibliotekarstwa, wreszcie o przejawach partykularyzmu, indyferentyzmu i zbędnego dublowania kosztownych przedsięwzięć.

Podstawą wszystkich szczegółowych tez *Programu* jest założenie: wytyczenie kierunków, form i metod działania, by bibliotekarstwo polskie jeszcze silniej współuczestniczyło w dynamicznym rozwoju całego kraju, jego nauki, oświaty, kultury i gospodarki.

Program, wykorzystując bogaty dorobek polskiego bibliotekarstwa, ukazuje elementy modelu nowoczesnego bibliotekarstwa:

- spełniającego znacznie bogatsze funkcje, zwłaszcza informacyjne,
- realizującego politykę biblioteczną ściśle związaną z polityką naukową, kulturalną, oświatową i gospodarczą,
- zbudowanego i funkcjonującego na zasadach znacznie bardziej racjonalnych,
- dążącego do optymalnych rozwiązań dzięki stopniowemu zastosowaniu mechanizacji i automatyzacji.

Program odchodzi od tradycyjnego modelu biblioteki i prezentuje obraz nowoczesnej placówki bibliotecznej jako ważnego ogniwa ogólnokrajowych systemów: informacji, oświaty i nauki.

W opinii światowej, zwłaszcza w licznych uchwałach i publikacjach UNESCO, utrwala się pogląd, że kraj bez nowoczesnego bibliotekarstwa jest krajem nierozwiniętym. Dlatego też we wszystkich krajach rozwiniętych i rozwijających się zagadnienia bibliotekarstwa w ostatnim dziesięcioleciu uzyskały bardzo wysoką rangę i są rozwiązywane z wielkim rozmachem. Tak jest przede wszystkim w Związku Radzieckim. Pragnę przypomnieć uchwałę Komitetu Centralnego KPZR z 1974 r.

² Projekt wstępny. Warszawa 1975.

o podniesieniu roli bibliotek w komunistycznym wychowaniu ludzi pracy i w postępie naukowo-technicznym. Uchwalała ta kompleksowo ujmując główne kierunki i określiła formy organizacyjne dalszego rozwoju bibliotekarstwa radzieckiego. Obserwujemy również szybki rozwój bibliotek w innych krajach socjalistycznych. Istotne zmiany zachodzą także w bibliotekach rozwiniętych krajów kapitalistycznych.

Pozwólcie Szanowni Delegaci, że z uwagi na ograniczone ramy referatu w skrócie powtórzę najważniejsze tezy modernizacji polskiego bibliotekarstwa zawarte w *Programie*. Są one następujące:

- ujednoczenie krajowej polityki gromadzenia zbiorów w bibliotekach wszystkich typów,
- opracowanie racjonalnego planu specjalizacji bibliotek,
- radykalne usprawnienie zaopatrywania bibliotek, zwłaszcza Biblioteki Narodowej w egzemplarz obowiązkowy,
- znacznie bardziej racjonalnie zorganizowana współpraca z księgarstwem w celu właściwego zaopatrzenia bibliotek w nowości oraz druki antykwaryczne,
- optymalna realizacja centralnie ustalonej polityki zakupów publikacji zagranicznych,
- zasadnicza rewizja dotychczasowego, anachronicznego systemu ewidencji i opracowania dokumentów,
- opracowanie ogólnokrajowej polityki wprowadzenia mikroform do zbiorów bibliotecznych,
- podjęcie energicznych kroków w sprawie właściwej konserwacji zbiorów,
- rozwiązanie poważnego zagadnienia dubletów i druków zbędnych przez opracowanie wytycznych ogólnopństwowej polityki w tej dziedzinie,
- udoskonalenie, unowocześnienie i rozszerzenie usług informacyjnych bibliotek wszystkich typów w ramach narodowego systemu informacji,
- integracja funkcjonalna (nie organizacyjna) bibliotek, zwłaszcza naukowych, z placówkami inte i archiwami,
- stopniowa automatyzacja procesów informacyjnych bibliotek,
- znacznie szersze wyposażenie bibliotek w środki łączności, w sprzęt reprograficzny i mikroreprograficzny,
- podniesienie i rozszerzenie roli Biblioteki Narodowej jako księżnicy narodowej, ośrodka informacji centralnej o dokumentach polskich i dotyczących Polski oraz o piśmiennictwie zagranicznym znajdującym się w zbiorach polskich, jak również jako instytucji naukowej w zakresie szeroko pojętej nauki o książce i nauki o informacji,
- stworzenie warunków organizacyjnych pozwalających na centralne programowanie i sterowanie rozwoju bibliotek przy zachowaniu resortowej przynależności bibliotek różnych typów,
- powołanie w tym celu organu do spraw bibliotecznych, stanowiącego centralny organ wykonawczy ministra kultury i sztuki dla ogólnokrajowej sieci bibliotecznej, który jednocześnie współdziałałby z Centrum INTE w tworzeniu krajowego systemu informacji, a zwłaszcza był pomocny dla Centrum w zakresie włączenia bibliotek do tego systemu,
- doskonalenie organizacji i bezpośredniego zarządzania bibliotekami (normowanie pracy, stopniowa centralizacja i koncentracja wielu funkcji, kształtowanie nowych modeli organizacyjnych, modernizacja technik i metod działania),
- znaczne podwyższenie kwalifikacji pracowników bibliotek, zwłaszcza zwiększenie liczby bibliotekarzy z wyższym wykształceniem ze względu na wzrost znaczenia usług informacyjnych,
- utrwalenie obecnego systemu kształcenia bibliotekarzy w szkołach wyższych,
- konieczność centralnego zajęcia się sprawą budownictwa bibliotecznego (m.in.

opracowanie projektów elastycznych zestawów zespołów funkcjonalnych gmachów bibliotecznych),

— postulat zorganizowania zaopatrzenia bibliotek w meble i sprzęty, co już dawno zostało rozwiązane w wielu krajach,

— rozszerzenie programu badań w zakresie bibliotekoznawstwa, zwłaszcza nad potrzebami użytkowników bibliotek, organizacyjnym funkcjonowaniem bibliotek i zakresem ich udziału w krajowym systemie informacji, społeczną efektywnością pracy bibliotek i formami doskonalenia ich usług.

To selekcyjne wyliczenie podstawowych tez *Programu* ukazuje, jak szeroki powinien być front działania. Takim właśnie celom służyć ma w naszym kraju *Program rozwoju bibliotekarstwa polskiego*. *Program* ten nie może pozostać tylko jeszcze jednym dokumentem, oderwanym od rzeczywistości, po prostu katalogiem naszych bibliotekarskich życzeń. Autorzy *Programu*, całe środowisko bibliotekarskie, środowiska naukowe, oświatowe a także działacze gospodarczych wyrażają przekonanie, że program ten w ciągu 15 lat — a więc w trzech kolejnych planach pięcioletnich — może być zrealizowany.

Zrozumiałe jest, że program na piętnastoletnie nie może zawierać treści i projektów rozwiązań szczegółowych, właściwych planom obejmującym krótsze okresy. Posiadając charakter generalnego studium głównych i pożądaných kierunków rozwojowych polskiego bibliotekarstwa *Program* daje podstawę do opracowania konkretnych i szczegółowych planów działania na krótsze okresy, głównie przez poszczególne resorty oraz przez postulowany w nim centralny organ do spraw bibliotek.

Realizacja tego *Programu* będzie zależęć od życzliwej pomocy wszystkich instancji partyjnych, sprawności działania odpowiednich organów administracji państwowej, centralnych i terenowych, od aktywności instytucji związanych z bibliotekami, jak szkoły wyższe, instytuty naukowe, szkoły ogólnokształcące i zawodowe, przedsiębiorstwa państwowe, związki zawodowe, spółdzielczość, szpitale i inne. Przede wszystkim jednak zależy od nas samych, od bibliotekarzy, od poziomu naszych aspiracji ideowych i kwalifikacji oraz od siły oddziaływania na całe nasze otoczenie. Może brzmieć to nieco tradycyjnie, ale powiem, że tajemnica naszych sukcesów i naszych niepowodzeń zależy od tego, jak głębokie jest nasze powołanie do zawodu bibliotekarskiego. Na Drugim Zjeździe Bibliotekarzy Polskich, który odbył się w 1929 r. w Poznaniu, Franciszek Smolka w referacie *Zadania bibliotekarza naukowego*, w tak charakterystyczny i gorzki sposób powiedział o ideale bibliotekarza i jego realizacji: „musi [...] być piękny i wielki, ażeby mógł ich [bibliotekarzy] do wielkich wysiłków zapalić. Mam to przekonanie, że każdemu zawodowi musi tego rodzaju ideał przyświecać, jeśli z nieuchronną psychologiczną i społeczną koniecznością nie ma się stać w praktyce zawodem drugo- lub trzeciorzędny, tj. zawodem, do którego będą się zgłaszali, a w każdym razie pozostaną w nim, tylko ludzie drugo- lub trzeciorzędni, ludzie o patologicznej wprost bezradności wobec trudności życia, albo, co gorsze, o niezbyt górnych celach życia”⁸. W tych słowach ukryta była bolesna refleksja na temat ówczesnego rozumienia powołania bibliotekarza.

Dziś, w tak odmiennych warunkach ustrojowych, przed zawodem bibliotekarza stają coraz to większe zadania, a przez to wzrasta jego prestiż społeczny. Zgodzicie się jednak, Szanowni Delegaci, że mną, że daleko nam jeszcze do osiągnięcia tej pozycji, na jaką bibliotekarstwo zasługuje. Prestiżu nie osiąga się deklaracjami, błędny i fałszywy byłby pogląd, że same tylko intencje mogą być siłą napędową. Godność i prestiż danego zawodu jest wyłącznie rezultatem należyte pełniących przez niego funkcji społecznych. Dlatego sprawa realizacji wielkiego programu roz-

⁸ *Prz. bibliot.* 1929 R. 3 z. 3 s. 262.

woju bibliotekarstwa polskiego ściśle powiązana jest z aspiracjami polskich bibliotekarzy.

Stymulatorem i organizatorem tych aspiracji powinno być nasze Stowarzyszenie. Wprawdzie Stowarzyszenie zrzesza bibliotekarzy, ale cele jego działania — zarówno w przeszłości, jak i obecnie — daleko wybiegają poza sprawy pracownicze. Dlatego też Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich — ze względu na cele — przyrównać można do wielu innych organizacji działających w naszym kraju, jak na przykład do Stowarzyszenia Architektów Polskich, Stowarzyszenia Urbanistów Polskich, do stowarzyszeń sfederowanych w Naczelnej Organizacji Technicznej. Organizacje te — zrzeszając określonych specjalistów zatrudnionych w różnych działach gospodarki narodowej — kształtują określone postawy zawodowe swych członków i ich poglądy na rozwój danej dziedziny życia społecznego, spełniają funkcje doradcze dla organów władzy i administracji Państwa, wpływają na rozwiązywanie poważnych zagadnień o znaczeniu państwowym.

Integralny charakter działań społecznych w różnych dziedzinach wynikający z faktu, że wszelkie dobra stanowią ogólnospołeczną własność kształtowaną i doskonaloną ku pożytkowi całego społeczeństwa, stwarza konieczność integralnego działania w każdej dziedzinie i w pełnym jej powiązaniu z innymi dziedzinami działalności społecznej. I taką właśnie integrującą funkcję spełniają wyżej wymienione organizacje. Działając w słabo sformalizowanych strukturach organizacyjnych, zrzeszając na zasadzie dobrowolności określone grupy specjalistów stają się one faktycznymi reprezentacjami określonych dziedzin działań rozproszonych w różnych strukturach organizacyjnych administracji państwowej. Koncentrując problemy określonych dziedzin stają się faktycznie współuczestnikami kształtowania polityki działań w tych dziedzinach.

Również Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich od 60-ciu już lat wywiera istotny wpływ na kształtowanie się i realizację polityki bibliotecznej Państwa. Przedstawia organom państwowym i opinii publicznej sprawy wymagające rozwiązania, wskazuje kierunki optymalizacji rozwoju bibliotekarstwa, konieczne z punktu widzenia potrzeb całego społeczeństwa. Tak było w okresie międzywojennym, kiedy Stowarzyszenie aktywnie walczyło o ustawę biblioteczną; tak jest w Polsce Ludowej. Stowarzyszenie jest inicjatorem oraz uczestnikiem wielu ważnych przedsięwzięć państwowych w zakresie bibliotekarstwa.

Okresowe zjazdy Stowarzyszenia stanowią właściwe forum i właściwą okazję do refleksji nad sprawami samego Stowarzyszenia. Zastanawiamy się wówczas, co należy uczynić w naszej organizacji, aby mogła ona spełniać swoje cele jak najlepiej. Każda organizacja społeczna żyje dzięki aktywności swych członków zaangażowanych w realizację celów Stowarzyszenia. I tu od razu obiektywnie możemy stwierdzić, że dotychczas życie naszego Stowarzyszenia opierało się wyłącznie na aktywności pewnego grona działaczy, wobec bierności znacznego odsetka członków tej organizacji.

Należałoby zatem zastanowić się nad przyczynami tego stanu, przeanalizować błędy tkwiące w formach organizacyjnych i w metodach pracy Stowarzyszenia. Przyznać należy, i chyba w tym wszyscy jesteśmy zgodni, że nawet same cele Stowarzyszenia — w dotychczas obowiązującym statucie — określane były zbyt ogólnikowo. Nowy statut, który na tym Zjeździe pragniemy uchwalić, przedstawia wyraźniej i bardziej zrozumiałe cele Stowarzyszenia. Ma to być organizacja kształtująca i upowszechniająca nowoczesną myśl bibliotekarską, aktywna w socjalistycznym wychowaniu społeczeństwa, w służbie nauki, oświaty, kultury i gospodarki narodowej. Jaśniej przedstawiony cel wyraźniej określa zadania Stowarzyszenia. Nie jest ono organizacją zbliżoną do związków zawodowych, aczkolwiek pewne sprawy pracownicze wchodzą również w zakres działania Stowarzyszenia i w tym zakresie Stowarzyszenie powinno ściśle współdziałać z tymi związkami zawodowymi, które

skupiają najwięcej bibliotekarzy, a także z Centralną Radą Związków Zawodowych. Ale reprezentacja interesów zawodowych bibliotekarzy nie jest głównym celem działania Stowarzyszenia. Jest nim natomiast doskonalenie bibliotekarstwa polskiego w służbie dynamicznie rozwijającego się społeczeństwa socjalistycznego.

Realizacja tak szeroko zarysowanych zadań Stowarzyszenia wskazuje na zasadność i konieczność otoczenia tej działalności szerszą niż dotychczas opieką Państwa. Chodzi tu o różne formy pomocy, zarówno o dotowanie finansowe działalności Stowarzyszenia, pomoc w przedsięwzięciach wydawniczych, ewentualne zezwolenie na prowadzenie pewnej działalności gospodarczej w zakresie urządzeń bibliotecznych. Taka pomoc Państwa staje się niezbędnym warunkiem uzależniającym właściwe realizowanie ogólnospołecznych celów działania Stowarzyszenia i o taką pomoc będziemy zabiegać.

Szeroko zakreślone cele Stowarzyszenia wskazują na konieczność objęcia naszą organizacją możliwie jak najliczniejszych rzesz osób wykonujących zawód bibliotekarski. Natomiast bibliotekarze nie zrzeszeni w Stowarzyszeniu mogą i powinni korzystać z różnych form jego działalności, zwłaszcza działalności szkoleniowej; mogą również przyjmować na siebie pewne zobowiązania, na przykład obowiązki członka wspierającego.

W powszechnym odczuciu zarówno bibliotekarzy, jak i pracowników ośrodków inte istnieje konieczność silniejszego zbliżenia pracowników obu tych, właściwie takich samych, służb. To, co nas dzieli, jest znacznie mniejsze niż to, co nas łączy. Coraz częstsze są przypadki wstępowania pracowników ośrodków inte do Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Wychodzą naprzeciw tym tendencjom i odczuciom projekt statutu SBP wyraźnie określa, że Stowarzyszenie zrzesza bibliotekarzy, bibliografów oraz pracowników ośrodków informacji naukowej. My zaś ze swej strony oczekiwać możemy, że właśnie m.in. i to może wpłynąć na korzystną zmianę struktury członkowskiej naszego Stowarzyszenia, w którym — jak dotychczas — dominująco reprezentowani są pracownicy bibliotek publicznych.

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich powinno szerzej niż dotychczas współdziałać z organami centralnej i terenowej administracji państwowej, z różnymi instytucjami państwowymi i organizacjami społecznymi. Bowiemy — jak już wyżej powiedzieliśmy — realizacja *Programu rozwoju bibliotekarstwa polskiego* w poważnym stopniu zależy od tych organów i instytucji.

Jeżeli uznajemy konieczność dynamizowania wszelkich działań naszego Stowarzyszenia, to również musimy dokonać istotnych zmian w organizacji i metodach naszej pracy. Zarząd Główny, jego komisje i sekcje skupiają działaczy społecznych, którzy — w miarę jak rozwija się działalność Stowarzyszenia — wykonują nie tylko prace typu merytorycznego, ale również wiele czynności administracyjnych. Dlatego też w celu usprawnienia pracy tych organów należy szereg czynności typu administracyjnego wykonywać przy szerszej pomocy pracowników Biura Stowarzyszenia. Dyrektor Biura powinien mieć także szersze uprawnienia do występowania na zewnątrz w sprawach merytorycznych. Takie uprawnienia dyrektora Biura Stowarzyszenia korzystnie przyczyniałyby się do związania działań administracyjnych Biura Stowarzyszenia z działalnością merytoryczną Zarządu Głównego i skupionych przy Zarządzie komisji oraz sekcji.

Działalność Zarządu Głównego oraz jego komisji i sekcji powinna być ściśle powiązana z działalnością tych organów administracji państwowej i instytucji, które będą realizowały *Program rozwoju bibliotekarstwa polskiego*. Szczegółowe opracowanie planów realizacji *Programu* w poszczególnych resortach powinno nastąpić w ścisłym współdziałaniu z przedstawicielami naszego Stowarzyszenia. Nie trzeba szeroko uzasadniać, że szczególnie ważną będzie kontynuacja naszego ścisłego współdziałania z Ministerstwem Kultury i Sztuki oraz z Państwową Radą Biblioteczną. Obserwowana od kilku lat prężna i ambitna działalność kierownictwa Departamen-

tu MKiSz zajmującego się sprawą bibliotek rokuje nadzieje, że w realizowaniu *Programu* (do czasu powołania centralnego organu do spraw bibliotek) będziemy znajdować w Ministerstwie dobrego sojusznika. Ministerstwo Nauki, Techniki i Szkolnictwa Wyższego powinno uzyskać pomoc, jak również inspirację od zespołu bibliotekarzy naukowych zrzeszonych w naszym Stowarzyszeniu. Podobnie Ministerstwu Oświaty i Wychowania powinni pomóc bibliotekarze szkolni. Centrum Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej, jako realizator polityki państwowej w zakresie służb informacyjnych, powinno również uznawać w Stowarzyszeniu swego cennego partnera. I odwrotnie — uznajemy udział Centrum jako niezbędny w realizacji naszego *Programu*. Przyszły Zarząd Główny musi w tym zakresie opracować konkretny i szczegółowy program działania oraz w sposób uporczywy i konkretny go realizować.

W związku ze zmianami w podziale administracyjnym kraju uległa już zmianie i podlega procesom dalszego doskonalenia nowa struktura organizacyjna naszego Stowarzyszenia. Zlikwidowano oddziały powiatowe, tworząc w ich miejsce koła terenowe SBP oraz zwiększono z 22 do 49 liczbę wojewódzkich okręgów SBP. Wskutek tej zmiany Zarząd Główny kontaktuje się bezpośrednio z większą liczbą ogniw terenowych, które z kolei działając na mniejszym terytorium mają dogodniejsze warunki kontaktowania się z członkami bezpośrednio lub poprzez zarządy kół SBP. Zmiany te winny wpłynąć na usprawnienie działalności całej naszej organizacji; spowoduje to również wzrost liczby aktywnych działaczy Stowarzyszenia skupionych wokół zarządów okręgowych oraz w zarządach kół. Trzeba jednak podkreślić, że nie wypracowaliśmy jeszcze w Zarządzie Głównym nowych, sprawniejszych form i metod komunikowania się z większą liczbą okręgów, a również, że okręgi są ciągle w poszukiwaniu nowych metod pracy. Wydaje mi się, że realizacja *Programu rozwoju bibliotekarstwa* w skali kraju jest znów dobrą okazją do poszukiwania nowych sposobów działania Stowarzyszenia. Zarząd Okręgu skupiający czołowych działaczy bibliotecznych z bibliotek wszystkich typów powinien uważać się za miejscową reprezentację polskiego bibliotekarstwa i znacznie ożywić oraz zacieśnić kontakty z odpowiednimi organami administracji państwowej. Wytyczne *Programu rozwoju bibliotekarstwa polskiego* dotrą do terenowych organów administracji państwowej drogą służbową, ale doświadczenie uczy, że tylko gorący i żarliwi działacze w terenie będą decydować o tempie i skali realizacji tego *Programu*. Co jednak najważniejsze w tych kontaktach, to oferowanie odpowiednim organom konkretnych usług bibliotecznych, a zwłaszcza informacyjnych. Trzeba w tym celu wpływać na miejscowe biblioteki, aby służyły swoją informacją adresowaną do poszczególnych organów administracji lub nawet zjednoczeń czy przedsiębiorstw. Wówczas bowiem użyteczność funkcji bibliotek jest sprawdzalna bezpośrednio w praktyce i wytwarza się klimat poparcia dla bibliotek jako cennych partnerów.

Niezmiernie ważnym ogniwem organizacyjnym Stowarzyszenia staje się jego podstawowa komórka — koło SBP. Dotychczasową formą kontaktu były przede wszystkim zebrania i konferencje. W świadomości bardzo wielu członków Stowarzyszenia istniało przeświadczenie o obowiązku regularnego wpłacania składek i możliwości uczestniczenia w pewnych zebraniach naukowych, szkoleniowych i organizacyjnych. Przy czym z możliwości tych korzystali bynajmniej nie wszyscy członkowie. W takich warunkach działania Zarządu Głównego i zarządów okręgów, oparte na pracy aktywistów, nie są dostatecznie adekwatne w stosunku do rzeczywistych odczuć, poglądów i oczekiwań członków całej organizacji. Dlatego też należałoby organizować i umacniać pracę członków SBP w środowiskowych kołach SBP. Koło powinno zapewnić łączność informacyjną każdego członka z Zarządem Okręgu i jego komisjami oraz sekcjami; powinno również reprezentować Stowarzyszenie w konkretnym środowisku pracy, wobec kierownictwa biblioteki oraz innych orga-

nizacji działających na terenie biblioteki. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich jest przeciw organizacją reprezentującą całą służbę biblioteczną w społeczeństwie. Służba ta wyraża się przede wszystkim w działalności instytucji bibliecznych, a zatem najmniejsze ogniwo Stowarzyszenia stanowi rzeczywistość więź pomiędzy działaniem Stowarzyszenia i działaniem bibliotek. Tu właśnie, w konkretnych warsztatach pracy bibliotekarskiej powinny kształtować się różnego rodzaju inicjatywy bibliotekarskie i poglądy — które po przedyskutowaniu w różnych ogniwach Stowarzyszenia powinny być realizowane przez Stowarzyszenie. Podobnie jak w pracy Zarządu Głównego i zarządów okręgów, sprawa realizacji *Programu rozwoju bibliotekarstwa polskiego* powinna stać się osią działania poszczególnych kół. Koła działające w siedzibach gmin mają tu szczególne zadania. Ich prężność, energia i promieniowanie na całe otoczenie mogą rozstrzygać o sukcesie realizacji Programu. Potrzeby naszego społeczeństwa są bardzo różnorodne, front intensywnych starań jest rozległy, kolejność zaspokajania potrzeb w większości wypadków zależy od energii miejscowych działaczy w danej dziedzinie. Każda placówka biblieczna powinna znajdować moralne i praktyczne poparcie i pomoc miejscowego Koła Stowarzyszenia oraz Zarządu Okręgu. Aktywiści Stowarzyszenia ze swej strony powinni również umieć doradzić każdej bibliotece, by jej funkcje, zwłaszcza informacyjne, stale rosły i okazywały się niezbędne dla całego środowiska. Biblioteki mogą znajdować różne sposoby pobudzania ruchu umysłowego w swoim środowisku, mogą pogłębiać znajomość kultury narodowej. Po prostu biblioteki muszą znacznie więcej znaczyć jako placówki życia naukowego i kulturalnego w swoich środowiskach. Koła Stowarzyszenia powinny tu okazać wielką i skuteczną pomoc bibliotekom.

Stowarzyszenie posiada dość dobrze rozwinięte formy kształtowania poglądów bibliotekarskich oraz przekazywania informacji wewnątrz całego środowiska bibliotekarskiego. Temu celowi służą od kilkadziesiątu już lat trzy nasze podstawowe czasopisma. Organizacja pracy w redakcjach, terminowość ukazywania się tych czasopism, a przede wszystkim ich treściowa zawartość — z pewnością będą przedmiotem jednego ze specjalnych posiedzeń nowego Zarządu Głównego. Dziś możemy powiedzieć chyba tylko tyle, że pomimo poważnych osiągnięć czasopisma te wykazują jeszcze wiele braków. Mało jest na łamach naszych czasopism śmiałych, nawet kontrowersyjnych wypowiedzi oraz żywych dyskusji problemowych. Czasopisma nasze powinny wyraźniej odzwierciedlać życie naszej organizacji, aktywniej uczestniczyć w rozwoju bibliotekoznawstwa, w doskonaleniu pracy bibliotek i bibliotekarzy. Szczególnie ważne jednak jest wyrównanie zaległości i wydawanie terminowe publikacji zarówno ciągłych, jak i zwartych. Właśnie nam, ludziom książki, zwłaszcza bibliografom, wypada dawać przykład edytorskiej dyscypliny.

Nie wyczerpałem wszystkich wewnętrznych spraw naszego Stowarzyszenia, nie taki zresztą był cel tego referatu. Stanowi on przede wszystkim otwarcie szerokiej dyskusji na tym Zjeździe oraz po Zjeździe — w okręgach i na łamach czasopism bibliotekarskich.

Myślą przewodnią moich rozważań była idea podwyższenia aspiracji ideowych bibliotekarzy oraz usprawnienia metod i form organizacyjnych naszego Stowarzyszenia.

Program rozwoju bibliotekarstwa polskiego jest naszym wkładem w przyspieszenie rozwoju we wszystkich dziedzinach życia narodu i Państwa.

**SPRAWOZDANIE ZARZĄDU GŁÓWNEGO
STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH
za okres 1.10.1972-20.6.1976**
złożone przez sekretarza generalnego kol. Janinę Cygańską

Na Ogólnokrajowym Zjeździe Delegatów Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, obradującym w dn. 29-30.9.1972 r. w Bydgoszczy, dokonano wyboru władz na trzyletnią kadencję. Okres jej trwania uległ przedłużeniu ze względu na konieczność przystosowania struktury organizacyjnej Stowarzyszenia do nowego podziału administracyjnego kraju.

Ogólnokrajowy Zjazd Delegatów w Bydgoszczy wybrał przewodniczącego Zarządu Głównego kol. Witolda Stankiewicza, dyrektora Biblioteki Narodowej oraz 16-osobowe Prezydium, które w dniu 17 X 1972 r. ukonstytuowało się w sposób następujący: I wiceprzewodniczący — kol. Edward Assbury, wiceprzewodniczący kol. kol.: Stanisław Badoń, Stefan Rosołowski, Hanna Uniejewska, Zbigniew Żmigrodzki; sekretarz generalny — kol. Janina Cygańska, z-ca sekretarza generalnego — kol. Hanna Zasadowa; skarbnik — kol. Tadeusz Bruszewski, z-ca skarbnika — kol. Władysław Wasilewski; członkowie — kol. kol.: Władysław Bartoszewski, Cecylia Duninowa, Jadwiga Kołodziejska, Franciszek Łozowski, Mieczysław Mazurkiewicz, Ewa Pawlikowska, Wanda Pindłowa.

W skład Głównej Komisji Rewizyjnej weszli kol. kol.: Witold Pawlikowski (przewodniczący), Stanisław Jeżyński, Alicja Halpernowa, Aleksandra Misiowa, Jadwiga Tatjewska; zastępcy — Krystyna Lisowska, Zofia Piotrowska, Piotr Wasilewski. Główny Sąd Koleżeński wybrany został w składzie: kol. kol.: Maria Hudymowa (przewodnicząca), Jan Pasierski, Henryk Sawoniak; zastępcy — Bogumił Kupść, Piotr Stasiak.

Zarząd Główny powołał na przewodniczących sekcji, komisji i referatów w okresie swej kadencji następujących kolegów: Sekcja Bibliotek Naukowych — kol. Jadwiga Cwiekowa, Sekcja Bibliotek Publicznych i Związkowych — kol. Mieczysław Mazurkiewicz, Sekcja Bibliotek Fachowych — kol. Zbigniew Dobrowolski, Sekcja Bibliotek Szkolnych i Pedagogicznych — kol. Władysława Wasilewska, Sekcja Bibliotek Muzycznych — kol. Maria Prokopowicz, Sekcja Bibliotek Szpitalnych — kol. Wanda Kozakiewicz, Komisja Współpracy w Zakresie Gromadzenia Zbiorów — kol. Bolesław Świderski, Komisja Katalogowania Alfabetycznego — kol. Wanda Sokółowska, Komisja Informacji Naukowej — kol. Hanna Uniejewska, Komisja Mechanizacji i Racjonalizacji Pracy Bibliotecznej — kol. Zbigniew Żmigrodzki, Komisja Kształcenia i Doskonalenia Kadr — kol. Stanisław Kubiak, Komisja Budownictwa i Wyposażenia Bibliotek — kol. Zdzisław Piszczek, Komisja Spraw Międzynarodowych — kol. Stanisław Badoń, Komisja Statystyczna — kol. Jerzy Maj, Komisja Wydawnicza — kol. Bernard Olejniczak, Referat ds. Okręgów — kol. Franciszek Łozowski, Referat Wydawniczy — kol. Władysław Bartoszewski.

Opiekę nad poszczególnymi okręgami objęli: Białystok — Władysława Wasilewska, Bydgoszcz — Hanna Zasadowa, Gdańsk — Jadwiga Kołodziejska, Katowice — Hanna Uniejewska, Kielce — Stefan Rosołowski, Koszalin — Stanisław Badoń, Kraków miasto i Kraków woj. — Władysław Bartoszewski, Lublin — Zbigniew Żmigrodzki, Łódź miasto i Łódź woj. — Mieczysław Mazurkiewicz, Olsztyn — Władysław Bartoszewski, Opole — Janina Cygańska, Poznań miasto i Poznań woj. — Cecylia Duninowa, Rzeszów — Wanda Pindłowa, Szczecin — Edward Assbury, Warszawa miasto — Witold Stankiewicz, Warszawa woj. — Ewa Pawlikowska, Wrocław miasto i Wrocław woj. — Franciszek Łozowski, Zielona Góra — Stanisław Badoń.

W okresie sprawozdawczym z Prezydium ustąpił kol. Stefan Rosołowski, co spowodowało zmniejszenie składu Prezydium. Nie podjęła działalności Komisja Budownictwa Bibliotecznego. Jej przewodniczący kol. Zdzisław Piszczek zrzekł się tej funkcji, włączając się do prac Komisji Mechanizacji i Racjonalizacji Pracy Bibliotecznej. Natomiast na wniosek Sekcji Informacji Naukowej obradującej w ramach VII Zjazdu Bibliotekarzy Polskich przystąpiono do zorganizowania Komisji Mikrofilmowania i Zabezpieczania Zbiorów. Przewodnictwo tej Komisji objął kol. Konrad Zawadzki, a pierwsze organizacyjno-programowe zebranie odbyło się 19 maja 1976 r.

Ustępujący Zarząd Główny działał w okresie dużego ożywienia społeczno-politycznego, które nastąpiło po 1970 r., a zwłaszcza po VI Zjeździe PZPR. Uchwały VI Zjazdu nakreślające szeroki program rozwoju społeczno-gospodarczego kraju stworzyły sprzyjające warunki również dla działania i rozwoju bibliotek. Jeszcze mocniej sprawy kultury i nauki oraz ich rolę i znaczenie dla rozwoju społeczeństwa budującego socjalizm stawiane były na VII Zjeździe PZPR.

Biblioteki, które stanowią ważne ogniwo w systemie oświaty, nauki, kultury i gospodarki narodowej, aktywnie muszą uczestniczyć w przemianach dokonujących się w naszym kraju. Wobec tego istnieje konieczność przekształcenia bibliotek w nowoczesne placówki. Na forum II Kongresu Nauki Polskiej (czerwiec 1973 r.) w obradach Podsekcji Informacji i Dokumentacji Naukowej kol. Witold Stankiewicz w referacie pt. „Stan i perspektywy rozwojowe informacji i dokumentacji naukowej” stwierdził, że optymalne wykorzystanie osiągnięć nauki dla jej dalszego rozwoju, jak również powiązanie działalności praktycznej z nauką zależy w dużej mierze od zmodernizowania i zautomatyzowania procesów bibliotecznych i znacznego usprawnienia systemu informacji. Uchwały II Kongresu Nauki Polskiej postulowały pilną potrzebę dalszego, efektywnego rozwoju bibliotek polskich.

Aktualny stan bibliotekarstwa i określenie jego węzłowych zadań oraz wysunięcie postulatów dotyczących udoskonalenia i modernizacji bibliotek przedstawiony został w *Raporcie o stanie bibliotek polskich* (1973), który stanowił podstawę do opracowania *Programu rozwoju bibliotek polskich* (1975). Zagadnienia dotyczące unowocześnienia bibliotek znalazły się w centrum uwagi VII Zjazdu Bibliotekarzy Polskich.

W okresie sprawozdawczym przypadło kilka ważnych dla kraju rocznic, które zaktywizowały społeczno-kulturalną działalność naszej organizacji. Znalazło to odbicie w interesujących inicjatywach podejmowanych przez poszczególne okręgi z okazji Roku Nauki Polskiej, Roku Kopernikowskiego, 200-lecia Komisji Edukacji Narodowej a przede wszystkim XXX-lecia PRL.

Ożywienie w sprawach polityki bibliotecznej i zwiększone zainteresowanie władz problematyką bibliotek przyczyniły się do rozwiązania niektórych spraw o doniosłym znaczeniu dla naszego środowiska. Dotyczy to zarówno warunków działania bibliotek, jak i spraw bytowych bibliotekarzy.

KIERUNKI DZIAŁALNOŚCI ZARZĄDU GŁÓWNEGO

Program działalności Zarządu Głównego Stowarzyszenia uwzględniając wnioski uchwalone na Ogólnokrajowym Zjeździe w Bydgoszcy obejmował następujące główne kierunki:

- 1) podjęcie prac nad programem modernizacji bibliotek;
- 2) kontynuowanie starań o realizację jednolitej polityki bibliotecznej w kraju,
- 3) zapewnienie właściwego miejsca i roli bibliotek w ogólnokrajowym systemie informacji naukowej;

4) reprezentowanie interesów całego bibliotekarstwa polskiego i współpraca z instytucjami oraz organizacjami politycznymi, społecznymi i społeczno-zawodowymi;

5) starania o poprawę sytuacji lokalowej bibliotek;

6) podejmowanie starań w sprawie dalszej poprawy sytuacji materialnej bibliotekarzy oraz poprawy warunków pracy bibliotek;

7) zwiększenie liczby członków Stowarzyszenia;

8) kontynuowanie działalności wydawniczej Stowarzyszenia w zakresie literatury fachowej;

9) dalsza współpraca z zagranicznymi organizacjami bibliotekarskimi.

Wiodącym problemem w działalności Stowarzyszenia w obecnej kadencji było zagadnienie modernizacji pracy bibliotecznej, unowocześnienie warsztatów pracy, przygotowanie do wprowadzenia mechanizacji wielu podstawowych czynności bibliotecznych, usprawnienie systemu organizacji zarządzania, ulepszanie struktury organizacyjnej oraz wyposażenia bibliotek. Tej problematyce poświęcony był VII Zjazd Bibliotekarzy Polskich zorganizowany z okazji XXX-lecia Polski Ludowej pod hasłem „O dalszą modernizację bibliotek polskich”.

VII ZJAZD BIBLIOTEKARZY POLSKICH

Podejmując organizację VII Zjazdu Bibliotekarzy Polskich Zarząd Główny — zgodnie z głównymi kierunkami swej działalności — ukierunkował jego tematykę pod kątem unowocześniania pracy bibliotek.

Wstępny projekt sporządziła Komisja Racjonalizacji i Mechanizacji Pracy Bibliotecznej. Przygotowanie referatów dla poszczególnych Sekcji Zjazdu powierzono odpowiednim komisjom Zarządu Głównego pod przewodnictwem kol. kol.: H. Uniejewskiej, Z. Zmigrodzkiego i S. Kubiaka. Ogólny nadzór merytoryczny i redakcyjny nad referatami objął kol. Andrzej Kłossowski.

Program Zjazdu uzyskał aprobatę władz partyjnych i państwowych, a przedstawiciele Prezydium zostali przyjęci przez: członka Biura Politycznego KC PZPR wicepremiera i ministra kultury i sztuki Józefa Tejchmę, kierownika Wydziału Kultury i Sztuki KC PZPR Lucjana Motykę oraz podsekretarza stanu w Ministerstwie Kultury i Sztuki i przewodniczącego Państwowej Rady Bibliotecznej Józefa Fajkowskiego.

W okresie przygotowań do Zjazdu Prezydium pozostawało w ścisłych i roboczych kontaktach z Departamentem Domów Kultury, Bibliotek i Stowarzyszeń Regionalnych, który udzielił Stowarzyszeniu pomocy finansowej i organizacyjnej. VII Zjazd Bibliotekarzy Polskich odbył się w Zielonej Górze w dn. 6-8 czerwca 1975 r. Zjazd zaszczycili swą obecnością wicepremier J. Tejchma, wiceminister J. Fajkowski, wiceminister Janusz Górski oraz przedstawiciele miejscowych władz wojewódzkich. W Zjeździe uczestniczyło ok. 400 osób: bibliotekarze reprezentujący różne sieci i specjalności (w tym ok. 120 przedstawicieli wybranych przez poszczególne Zarządy Okręgów) oraz przedstawiciele władz politycznych, poszczególnych resortów, związków zawodowych, organizacji społecznych i kulturalnych oraz prasy. Bibliotekarstwo zagraniczne reprezentowali dr Ljubomir Durkovič (Belgrad) oraz dr Günther Meyer (Berlin). W czasie Zjazdu minister kultury i sztuki J. Tejchma udekorował odznaczeniami państwowymi zasłużonych bibliotekarzy, działaczy naszego Stowarzyszenia oraz wręczył dyplomy uznania laureatom nagrody im. Heleny Radlińskiej. Zostały też wręczone odznaki „Zasłużony Działacz Kultury” i odznaki „Za zasługi dla województwa zielonogórskiego”.

Na sesji plenarnej referat nt. „O dalszą modernizację bibliotek polskich” przedstawił przewodniczący Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich doc. dr hab. W. Stan-

kiewicz. Wystąpienie przewodniczącego Państwowej Rady Bibliotecznej dra. J. Fajkowskiego nt. „Stan i perspektywy bibliotekarstwa polskiego” oraz przemówienie programowe wiceministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki prof. J. Górskiego rozszerzyły podstawę dyskusji plenarnej.

Obrazy sekcji obejmowały następujące referaty:

Sekcja Informacji Naukowej — dr. H. Uniejewska: O miejsce bibliotek w krajowym systemie informacji naukowej; mgr Anna Romańska: Zasoby informacji naukowej; mgr Mirosława Kocięcka, dr Krystyna Wyczańska: Warunki skuteczności informacji.

Sekcja Organizacji i Metod Pracy w Bibliotece — dr Anna Sitarska, mgr Stefan Czaja, mgr Julian Gałczyński: Problemy mechanizacji i automatyzacji pracy bibliotek; dr Z. Zmigradzki, mgr Jan Janiak, mgr Janina Ligman: Problemy organizacji pracy w bibliotece.

Sekcja Kształcenia i Doskonalenia Kadr — dr Kazimiera Ankudowiczowa: Kształcenie i doskonalenie bibliotekarzy na poziomie średnim; prof. dr hab. S. Kuźbiak: Kształcenie bibliotekarzy i pracowników informacji na poziomie wyższym; mgr Jacek Szambelan: Stan oraz perspektywy kształcenia i doskonalenia pracowników bibliotek szkolnych i pedagogicznych; mgr Krystyna Kuźmińska: Uwagi o rozmieszczeniu oraz kształceniu kadr bibliotekarskich i pracowników ośrodków informacji; dr Jan Sójka: Biblioteka naukowa — definicja, struktura kadr (komunikat).

W dyskusji dominowały problemy dotyczące unowocześniania metod i form pracy, organizacji i zarządzania bibliotekami, modernizacji bazy materialnej, wyposażenia bibliotek, poprawy i usprawnienia usług biblioteczno-informacyjnych oraz automatyzacji podstawowych procesów pracy bibliotecznej i bibliograficznej. Wiele miejsca poświęcono sprawie integracji działalności informacyjnej bibliotek w ramach ogólnokrajowego systemu informacji.

W uchwale Zjazdu podkreślono ważną funkcję społeczną bibliotek w dziedzinie rozwoju gospodarki, nauki, oświaty i kultury, a także konieczność rozszerzenia zakresu działalności bibliotek o nowe funkcje i bardziej odpowiedzialne zadania, ściśle sprzężone ze zmianami w nauce, w upowszechnianiu jej wyników w gospodarce narodowej oraz z przemianami zachodzącymi w systemie oświaty i kultury.

Postulowano ogłoszenie roku 1976 Rokiem Bibliotek i Czytelnictwa w związku z 30 rocznicą ogłoszenia *Dekretu o bibliotekach i oświeceniu nad zbiorami bibliotecznymi*. Celem Roku ma być m. in. zwiększenie współdziałania społeczeństwa na rzecz bibliotek oraz stworzenie organizacyjno-technicznych warunków dalszej ich modernizacji.

Tematyka Zjazdu, jego wnioski i uchwały znalazły odzwierciedlenie w prasie zawodowej, jak też ogólnej i społeczno-kulturalnej. Materiały zjazdowe wnoszą poważny wkład merytoryczny do programowania rozwoju i modernizacji bibliotek. VII Zjazd Bibliotekarzy Polskich przyczynił się też do zaprezentowania ważnych i niezmiernie aktualnych dla zawodu bibliotekarskiego problemów na szerszym forum, jak też wpłynął na zwiększenie konsolidacji wszystkich środowisk w kraju.

Uczestnicy Zjazdu wzięli udział w otwarciu nowego budynku WiMBP oraz Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Zielonej Górze.

KONFERENCJE I NARADY PROBLEMOWE

Jednym z ważnych zadań statutowych Stowarzyszenia jest podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz rozwijania wiedzy bibliotekarskiej przez organizowanie narad i konferencji fachowych. W okresie sprawozdawczym — oprócz VII Zjazdu Bibliotekarzy Polskich — odbyło się 8 konferencji ogólnokrajowych, organizowanych głównie przez sekcje i komisje, a mianowicie:

- Konferencja poświęcona biblioterapii (Kraków 26 IV 1973),
- Narada nt. problemów aktywizacji okręgów Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (Warszawa 28 IV 1973),
- IV Krajowa Konferencja Bibliotekarzy Muzycznych (Szczecin 15-16 VI 1973),
- Rozszerzone zebranie Prezydium nt. O szybki rozwój czytelnictwa i unowocześnienie bibliotek w regionie krakowskim (Kraków 20 IV 1974),
- Konferencja nt. Perspektywy rozwoju bibliotek na wsi (Puławy 23-24 V 1974),
- Międzynarodowe Sympozjum Bibliotekarzy Bibliotek Sławistycznych (Warszawa 20-25 V 1974),
- II Ogólnopolskie Sympozjum Bibliotekarzy Muzycznych (Kraków 21-23 X 1974),
- Sympozjum nt. Psychoterapeutyczne oddziaływanie poprzez sztukę (Cieplice 18-20 III 1975).

Konferencje i narady wzbudziły zainteresowanie bibliotekarzy specjalistów a także osób spoza naszego zawodu. Dotyczy to zwłaszcza konferencji organizowanych przez Sekcję Bibliotek Szpitalnych, w której oprócz bibliotekarzy brali udział lekarze, muzycy, plastycy, psychologowie. Szczegółowe sprawozdania z wyników konferencji wraz z ich programami przedstawione zostały w relacji poszczególnych komisji i sekcji.

Wiele uwagi zwrócono w obecnej kadencji na problemy czytelnictwa i organizacji bibliotek publicznych wobec zmian przeprowadzonych w terenowej administracji państwowej oraz nowych koncepcji życia kulturalnego w środowisku. Sprawy te były przedmiotem wielu narad, konferencji i wystąpień.

SPRAWY SOCJALNE

Głównym problemem w zakresie spraw socjalnych w obecnej kadencji była regulacja płac bibliotekarskich. Mimo pewnych tendencji do odrębnego unormowania płac bibliotekarzy w niektórych resortach, w wyniku starań Stowarzyszenia i organizacji związkowych oraz Ministerstwa Kultury i Sztuki utrzymano jednolite zasady uposażenia bibliotekarzy.

W 1966 r. na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów wprowadzona została tabela uposażeń bibliotekarskich, ustalająca jednolite w ogólnokrajowej sieci stanowiska bibliotekarskie, wymagania kwalifikacyjne oraz uposażenia w grupie pracowników służby bibliotecznej oraz bibliotekarzy dyplomowanych. Od tej zasady odstąpiono w 1971 r. w stosunku do bibliotekarzy dyplomowanych zatrudnionych w szkołach wyższych (Karta praw i obowiązków nauczyciela), a w 1973 r. w resorcie nauki, szkolnictwa wyższego i techniki podjęto dalsze prace nad regulacją płac dla pracowników służby bibliotecznej tego resortu.

Przy przygotowywaniu i opiniowaniu projektów rozporządzeń w sprawie uposażeń bibliotekarzy bibliotek szkół wyższych Prezydium ZG Stowarzyszenia ściśle współdziałało z Zarządem Głównym ZNP.

Dużym osiągnięciem było objęcie *Rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie uposażeń pracowników placówek upowszechniania kultury, archiwów państwowych, pracowni reprograficznych i FilMOTEKI Polskiej z dnia 16 VIII 1974 r.* bibliotekarzy szkół wyższych oraz rozciągnięcie rozporządzenia na bibliotekarzy również innych resortów na podstawie wytycznych ministra pracy, płac i spraw socjalnych oraz zarządzenia sekretarza naukowego PAN.

Tak więc doprowadzono do faktycznego ujednoczenia zasad uposażeń i wymagań kwalifikacyjnych w ogólnokrajowej sieci bibliotecznej. Podkreślić też trzeba, że w wyniku decyzji czynników politycznych i władz państwowych bibliotekarze otrzymali korzystną i perspektywiczną tabelę płac. Określono wymagania kwalifikacyjne dla kadry kierowniczej i innych stanowisk wynikających z potrzeb organizacyjnych biblioteki.

Jesteśmy pewni, że kompleksowe uregulowanie uposażeń jednolitej grupy zawodowej przyczyni się do racjonalnej gospodarki kadrami fachową, ciągle zbyt małą na potrzeby bibliotek.

Wspomniane rozporządzenie doprowadziło do uporządkowania wielu zasadniczych problemów kadrowych bibliotekarzy, jak też zlikwidowało rażące dysproporcje w placach.

Przedstawiciele Stowarzyszenia brali udział w konsultacjach w czasie przygotowywania zarządzeń wykonawczych do wymienionego wyżej zarządzenia. Ostatnio — w związku ze zmianami administracji — konsultowano również projekty skorygowanych przepisów dla placówek resortu kultury i sztuki.

WSPÓŁPRACA Z WŁADZAMI PAŃSTWOWYMI I INSTYTUCJAMI

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, jako organizacja fachowa reprezentująca ogół bibliotekarzy, niejednokrotnie występowało do władz, jak również opiniowało sprawy dotyczące naszego zawodu. Współpraca z instytucjami oraz opiniowanie materiałów dotyczących naszego środowiska jest statutowym obowiązkiem Zarządu Głównego.

Najczęstsze kontakty, niejednokrotnie w trybie roboczym, łączyły Prezydium z urzędowym opiekunem Stowarzyszenia, Ministerstwem Kultury i Sztuki. Na pierwszym spotkaniu z nowo ukonstytuowanym Prezydium (26 X 1972 r.) kierownictwo Ministerstwa zadeklarowało gotowość okresowego omawiania spraw bibliotek i bibliotekarzy. Na spotkaniu tym Prezydium przekazało ministrowi wnioski uchwalone przez Walny Zjazd Delegatów, szczególnie postulat powołania w Ministerstwie Kultury i Sztuki samodzielnej jednostki organizacyjnej ds. bibliotek dla koordynacji programowania ogólnokrajowej sieci bibliotecznej nadzorowanej przez ministra kultury i sztuki. Jest to niezbędny warunek usprawnienia działalności bibliotek i umożliwienia im właściwego wypełniania zadań. Niejednokrotnie jeszcze sprawa ta była poruszana w resorcie przez przedstawicieli Stowarzyszenia. Mamy nadal nadzieję, że powołanie w resorcie kultury i sztuki samodzielnej jednostki ds. bibliotek jest tylko kwestią czasu.

W memoriale (VI 1974) skierowanym do wicepremiera J. Tejchmy Prezydium przedstawiło swoją opinię dotyczącą spraw łączenia bibliotek publicznych z innymi instytucjami. Instytucjonalne wchłonięcie bibliotek np. przez gminne czy powiatowe ośrodki kultury bądź domy kultury, sprzeczne zresztą z ustawą o bibliotekach, uznano za niekorzystne. Podkreślano natomiast potrzebę i możliwość programowego współdziałania z domami kultury w realizacji wspólnych zadań, w zakresie upowszechnienia wiedzy i kultury, propagandy czytelnictwa oraz organizacji wolnego czasu.

Prezydium ZG Stowarzyszenia było w stałym kontakcie z Departamentem Dórm Kultury, Bibliotek i Stowarzyszeń Regionalnych. Kierownictwo Departamentu z wielką przychylnością odnosiło się do inicjatyw i przedsięwzięć Stowarzyszenia udzielając w szerokim zakresie pomocy. Stowarzyszenie włączane było też do wszelkich spraw podejmowanych przez resort oraz Państwową Radę Biblioteczną, konsultowane w początkowym etapie przygotowania różnych przepisów i zarządzeń dotyczących zarówno sieci bibliotek publicznych, jak też ogólnokrajowej sieci bibliotecznej.

W Państwowej Radzie Bibliotecznej reprezentuje Stowarzyszenie 4 członków, biorących udział w pracach różnych sekcji Rady. Kol. Jan Baumgart jako przedstawiciel Stowarzyszenia przewodniczył w l. 1969-1974 Sekcji Zbiorów. Przechodząc na emeryturę prof. J. Baumgart zgłosił rezygnację z członkostwa w Radzie. Nowym członkiem Rady z ramienia SBP został kol. Z. Żmigrodzki, wiceprzewodniczący Za-

rzędu Głównego SBP. Ponadto w składzie Rady znajduje się wielu innych działaczy Stowarzyszenia. Aktywne uczestnictwo członków Stowarzyszenia w pracach PRB uważamy za ważny wkład naszej organizacji w kształtowanie polityki biblioteczeń w kraju.

Stowarzyszenie reprezentowane jest też w Komisji Nagrody im. Heleny Radlińskiej. Z inicjatywą ustanowienia tej nagrody wystąpiła — jak wiadomo — przed kilku laty nasza organizacja. Zarząd Główny ma prawo zgłaszania kandydatów do nagrody. Z wielką przyjemnością trzeba zaznaczyć, że wśród laureatów nagrody znaleźli się wieloletni działacze SBP, zasłużeni dla rozwoju bibliotek oraz szkolenia kadr, inicjatorzy i realizatorzy szeregu nowatorskich poczyną bibliotekarskich w Polsce.

Spośród zgłoszonych przez Stowarzyszenie kandydatów do Nagrody im. H. Radlińskiej w 1975 r. komisja przyznała jednomyślnie nagrodę I stopnia kol. E. Assburmu, a w 1976 r. nagrodę I stopnia kol. J. Baumgartowi.

Zarząd Główny Stowarzyszenia reprezentowany jest również przez swych przedstawicieli w:

- Komisji Egzaminacyjnej dla Bibliotekarzy Dyplomowanych, w której do 1974 r. uczestniczyła kol. Helena Kozerska, a od 1975 r. kol. Alojzy Tujakowski,
- Komisji Egzaminacyjnej dla Dyplomowanych Pracowników Dokumentacji Naukowej — kol. H. Zasadowa,
- Podkomisji Informacji Naukowej, Bibliotek i Archiwów Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego — kol. H. Zasadowa,
- Radzie Naukowej Centrum INTE — kol. E. Assbury.

W okresie sprawozdawczym przedstawiciele Zarządu Głównego uczestniczyli w obradach Sejmowej Komisji Kultury i Sztuki (styczeń 1974) oraz Zespołu Sejmowej Komisji Nauki i Postępu Technicznego (październik 1974), poświęconych stanowi i perspektywom rozwoju bibliotek publicznych i naukowych.

Postulaty środowiska bibliotekarskiego na posiedzeniu Sejmowej Komisji Kultury i Sztuki przedstawił przewodniczący Stowarzyszenia kol. W. Stankiewicz kładąc nacisk na wzrost funkcji społecznych bibliotek, zwłaszcza w zakresie procesów kulturotwórczych i edukacji narodowej. Jako sprawy wymagające pilnego rozwiązania wskazał:

- a) wprowadzenie regulacji plac o charakterze perspektywicznym,
- b) konieczność planowej i systematycznej poprawy warunków lokalowych oraz rozmieszczenia terenowego bibliotek, przy wykorzystaniu środków spółdzielczości mieszkaniowej,
- c) opracowanie programu szkolenia kadr bibliotekarskich.

Z całą satysfakcją musimy powiedzieć, że działalność bibliotek zarówno przedstawiona przez Najwyższą Izbę Kontroli, jak też przez poszczególnych posłów, oceniona była wysoko. Podkreślono znaczny rozwój czytelnictwa, zwłaszcza literatury współczesnej na wsi.

Na wniosek posła Wojciecha Żukrowskiego Komisja postanowiła przekazać bibliotekarzom podziękowanie i słowa uznania za pełną poświęcenia i oddania pracę dla upowszechnienia książki.

Referat o stanie bibliotek naukowych dla Zespołu Komisji Nauki i Postępu Technicznego, po przedyskutowaniu go w gronie przedstawicieli SBP i ZNP, przygotowała kol. H. Romańska — przewodnicząca Komisji Bibliotekarzy i Dokumentalistów ZNP. Referentka wykazała istniejące dysproporcje między wzrostem potrzeb nauki, do obsługi których biblioteki naukowe są zobowiązane, a możliwościami tych bibliotek. Postulowała też konieczność doprowadzenia do znacznego wzrostu sprawności informacyjnej bibliotek i do rozszerzenia ich udziału w procesie badawczym.

Postulaty środowiska bibliotekarskiego dotyczyły m.in.:

- 1) powołania organu wykonawczego dla ustalenia ogólnokrajowego planu specjalizacji zbiorów w oparciu o biblioteki centralne,
- 2) budowy kilkunastu największych bibliotek wraz z nowoczesnym ich wyposażeniem,
- 3) konieczności opracowania etapowego ogólnokrajowego planu automatyzacji bibliotek,
- 4) stałego wzrostu przydziału dewiz na zakup książek i czasopism w zakresie odpowiadającym obecnym i przyszłym potrzebom nauki,
- 5) zapewnienia bibliotekom udziału w międzynarodowych systemach informacji w celu szybkiego przekazywania i pobierania informacji z systemów wytwarzanych w innych krajach,
- 6) rozwijania różnych form kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji, zwłaszcza kształcenia akademickiego,
- 7) wzrostu liczby pracowników bibliotek naukowych oraz znacznego podwyższenia ich kwalifikacji.

Problemy bibliotek szkół wyższych Prezydium ZG SBP (w osobach: kol. kol. W. Stankiewicz, H. Uniejewska przy udziale kol. A. Romańskiej jako przedstawicielki Komisji Bibliotekarzy i Dokumentalistów ZNP miało okazję przedstawić prof. J. Górkowskiemu, wiceministrowi w resorcie nauki, szkolnictwa wyższego i techniki, wysuwając następujące propozycje:

- 1) zwołanie konferencji przedstawicieli bibliotek szkół wyższych, poświęconej analizie sytuacji tych bibliotek i ich roli w krajowym systemie informacji naukowej,
- 2) opracowanie resortowego programu rozwoju bibliotek szkół wyższych,
- 3) reaktywowanie Komisji ds. Bibliotek i Informacji Naukowej Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego,
- 4) reaktywowanie komórki organizacyjnej sprawującej nadzór nad bibliotekami resortu.

Zarząd Główny zobowiązany przez Zjazd do starań o przyspieszenie rozpoczęcia budowy gmachu Biblioteki Narodowej kilkakrotnie występował w tej sprawie do najwyższych władz partyjnych i państwowych. Zapowiedzi o przyspieszeniu tempa budowy Biblioteki Narodowej tow. Józefa Kępy na VII Zjeździe PZPR oraz tow. Piotra Jaroszewicza na spotkaniu przedwyborczym do Sejmu i rad narodowych z mieszkańcami Warszawy dały środowisku pełną satysfakcję i nadzieję na ostateczne i pomyślne załatwienie sprawy siedziby dla centralnej ksiąźnicy narodowej.

ROK BIBLIOTEK I CZYTELNICTWA

Realizując uchwałę VII Zjazdu Bibliotekarzy Polskich Prezydium zwróciło się z prośbą do wicepremiera J. Tejchmy o ogłoszenie roku 1976 Rokiem Bibliotek i Czytelnictwa i objęcie nad nim patronatu. Uroczysta inauguracja Roku odbyła się 29 stycznia 1976 r. we Wrocławiu.

Z tej też okazji Prezydium Państwowej Rady Bibliotecznej i Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich dn. 15 I 1976 r. zostały przyjęte przez sekretarza KC tow. Wincentego Kraśkę, przedstawiając program Roku Bibliotek i Czytelnictwa, kierunki działania Stowarzyszenia i Państwowej Rady Bibliotecznej oraz najważniejsze potrzeby bibliotekarstwa polskiego. Tow. W. Kraśko wysoko ocenił działalność bibliotek w polityce kulturalnej państwa oraz dorobek i wkład bibliotekarzy. Mocno również podkreślił zasadniczą, podstawową rolę książki zarówno w edukacji spo-

leczeństwa, jak też upowszechnianiu wiedzy oraz rozwoju kultury. Sekretarz KC zainteresował się również propozycją wysuniętą przez przewodniczącego Stowarzyszenia w sprawie przygotowania uchwały rządowej w sprawie bibliotek i czytelnictwa.

Rok Bibliotek i Czytelnictwa w swoim założeniu ma przyczynić się do wzrostu zainteresowania opinii publicznej problemami bibliotek i rolą, jaką pełnią one we współczesnym życiu narodu. Wynikiem działań podejmowanych w Roku Bibliotek i Czytelnictwa powinna być dalsza modernizacja bibliotek, rozwój budownictwa, jak też wzrost aktywności samych bibliotek w środowisku. Zarząd Główny i wszystkie ognia terenowe przygotowały programy działania, zawierające wiele interesujących propozycji i inicjatyw szeroko propagujących sprawy bibliotek w społeczeństwie. Za wcześniej jeszcze na ocenę i podsumowanie tych przedsięwzięć. Można jedynie powiedzieć, że są one realizowane z dużym zaangażowaniem, starannie przygotowywane i wzbudzają zainteresowanie środowiska.

Zarządy okręgów współpracują z władzami administracji państwowej w organizowaniu Roku, wysuwając propozycje w zakresie potrzeb bibliotek własnego środowiska. Mamy też swój udział w inspirowaniu prasy, radia i telewizji w upowszechnianiu działalności bibliotek.

STYPENDIA

Szczególnie przyjemnym dla Stowarzyszenia faktem było dwukrotne w naszej kadencji przekazanie darów pieniężnych przez prof. dra Władysława Tatarkiewicza na nagrodę dla bibliotekarza. Prezydium, jak i uprzednio, przeznaczyło te fundusze na stypendia imienia Profesora dla młodych bibliotekarzy, szczególnie wyróżniających się w pracy, umiłowaniu zawodu, życzliwości i uczynności dla czytelników, a zarazem troszczących się o stałe podnoszenie swych kwalifikacji. Stypendia w wysokości po 5000 zł z nadesłanych przez okręgi propozycji w 1973 r. otrzymali kol. kol.: Irena Nitsche (Biblioteka Śląska), Tadeusz Matyjaszek (PiMBP w Słupsku), a na Zjeździe w Rzeszowie zostały wręczone stypendia trzem następującym wyróżniającym się bibliotekarzom: Władysławowi Mikście z Ostrołki (Biblioteka Publiczna), Urszuli Paskiewicz z Warszawy (Biblioteka Uniwersytecka) oraz Elżbiecie Kłosińskiej z Częstochowy (Biblioteka NOT).

Dla uczczenia pamięci Józefa Grycza w dwudziestą rocznicę Jego śmierci Prezydium otrzymało do dyspozycji kwotę w wysokości 10 000 złotych, przeznaczoną na stypendium dla bibliotekarza młodszego pokolenia, szczególnie wyróżniającego się w pracy naukowo-badawczej. Stypendium to przyznane zostało kol. A. Sitarskiej.

REORGANIZACJA OGNIW TERENOWYCH STOWARZYSZENIA

Przeprowadzona w 1975 r. reorganizacja administracji państwa spowodowała również konieczność wprowadzenia zmian w strukturze organizacyjnej ogniw terenowych Stowarzyszenia. Na posiedzeniu Prezydium ZG dn. 27 czerwca 1975 r. ustalono: powołanie okręgów SBP we wszystkich województwach, likwidację oddziałów powiatowych, organizowanie — w miarę potrzeby — kół grupujących bibliotekarzy danego terenu lub określonej biblioteki.

We wrześniu 1975 r. Prezydium rozesało do okręgów wstępne zalecenia określające zasady i tryb przeprowadzania zmian organizacyjnych w okręgach. Do dyrektorów wydziałów kultury i sztuki wszystkich nowo utworzonych województw

Prezydium skierowało pisma z informacją o powołaniu okręgu Stowarzyszenia, załączając krótką notatkę o zadaniach i kierunkach działalności naszej organizacji.

Organizacja zebrań wyborczych w nowych okręgach powierzona została poszczególnym zarządom okręgów na terenach ich dotychczasowej działalności. Zarządy okręgów zadanie to podejmowały z całą odpowiedzialnością, nie szczędząc trudów, nawiązując kontakty z miejscowymi władzami oraz aktywnym bibliotekarskim. Sprawy organizacyjne, jak też podział funduszy dokonywano biorąc pod uwagę indywidualne potrzeby poszczególnych jednostek. Do 1 czerwca 1976 r. we wszystkich województwach — oprócz ciechanowskiego i piotrkowskiego — zostały utworzone okręgi Stowarzyszenia. W zebraniach organizacyjno-wyborczych uczestniczyli przedstawiciele Prezydium, w miarę możliwości opiekunowie danego okręgu. Zebrania organizowane były zarówno z inicjatywy środowiska bibliotekarskiego (okręgi, b. oddziały, aktywni miejscowi) lub z inicjatywy władz lokalnych (wydziały kultury i sztuki). Przebieg zebrań miał charakter uroczysty z udziałem zaproszonych gości, przedstawicieli instancji partyjnych oraz dyrektorów wydziałów kultury i sztuki.

Dokonana zmiana struktury organizacyjnej Stowarzyszenia przyczyniła się do ożywienia działalności szerokiego środowiska bibliotekarskiego, do pogłębienia współpracy bibliotekarzy różnych sieci, zmobilizowała do poszukiwań coraz ciekawszych kierunków działania oraz wpłynęła na wzbogacenie form służących podnoszeniu kwalifikacji zawodowych bibliotekarzy.

DZIAŁALNOŚĆ SEKCJI, KOMISJI I REFERATÓW

Sekcje, komisje i referaty jako merytoryczne jednostki organizacyjne Stowarzyszenia w swej różnorodnej działalności skupiały szerokie grono współpracowników i aktywistów, rozwijając bogatą działalność. Wiele wysiłku włożono w organizowanie narad roboczych i konferencji problemowych, które niejednokrotnie wskazywały kierunki i zadania zmierzające do udoskonalenia i usprawnienia pracy bibliotecznej. Były one platformą wymiany doświadczeń zarówno w kręgu naszego środowiska, jak też wśród przedstawicieli różnych innych zawodów zainteresowanych podejmowanymi przez nasze Stowarzyszenie problemami, współpracowały z wyspecjalizowanymi ośrodkami krajowymi i zagranicznymi oraz opracowały szeregi ekspertyz i opinii. Inicjatywy te przyczyniły się do dalszej integracji bibliotekarzy różnych sieci, do wzmocnienia działalności w okręgach. Szczególnie podkreślić należy, że całą tę bogatą działalność realizowali społecznie członkowie Stowarzyszenia, poświęcając na ten cel wiele czasu i starań.

Sekcja Bibliotek Naukowych nawiązała stałą współpracę z Sekcją Nauki Zarządu Głównego ZNP. W wyniku tych kontaktów kol. Jadwiga Cwiekowa, przewodnicząca Sekcji, weszła do Zarządu Komisji Bibliotekarzy i Dokumentalistów powołanej w ZNP. W ramach tej współpracy zorganizowano w dniach 17—18 II 1976 r. w Warszawie Seminarium dla młodej kadry dydaktycznej nt. Nowoczesna dydaktyka na użytek studiów wyższych bibliotekarstwa i informacji naukowej. W seminarium uczestniczyli przedstawiciele ośrodków kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej oraz niektórzy przedstawiciele szkolenia prowadzonego w bibliotekach. W dyskusji dominowały następujące zagadnienia: potrzeby wprowadzenia nowych metod i materiałów dydaktycznych, przygotowania podręczników na poziomie akademickim i przewodników metodycznych dla studentów studiów zaocznych oraz wymiany doświadczeń i pracy dydaktycznej.

Kol. J. Cwiekowa współpracowała również przy opiniowaniu kilku projektów zarządzeń dotyczących regulacji płac pracowników bibliotek.

Sekcja współpracowała z okręgowymi sekcjami bibliotek naukowych w zakresie organizacji form doskonalenia zawodowego.

Sekcja Bibliotek Publicznych i Związkowych zajmowała się problemami organizacji i działalności bibliotek publicznych w nowej strukturze administracyjnej kraju. Duże znaczenie dla tej problematyki miała konferencja w Puławach, którą Sekcja zainicjowała i przygotowała, a organizacji podjął się Okręg Lubelski SBP i WiMBP w Lublinie. Konferencja odbyła się w dn. 23–24 V 1974 r., a tematem jej były „Perspektywy rozwoju bibliotek na wsi”. Referaty przygotowali kol. kol.: Jerzy Maj (Biblioteka Narodowa): Podstawy teoretyczne optymalizacji struktury przestrzennej sieci bibliotecznej w gmixie; Stefania Jarzębowska (WiMBP w Lublinie): Funkcja biblioteki powiatowej wobec placówek sieci (wybrane problemy); Jan Burakowski (WiMBP w Olsztynie): Próba realizacji „modelu gminnego” bibliotek na wsi w woj. olsztyńskim.

Przyjęte przez uczestników wnioski dotyczyły głównie spraw związanych z zapewnieniem dobrej obsługi bibliotecznej mieszkańcom wsi. Zwrócono uwagę na konieczność dostosowania sieci bibliotek publicznych na wsi do wzrastających zadań w zakresie rozwoju czytelnictwa i informacji, na potrzeby podjęcia starań o ilościową i jakościową poprawę stanu kadr bibliotek większych oraz wprowadzenie miesięcznych opłat za prowadzenie większych punktów bibliotecznych. Postulowano również spopularyzowanie i upowszechnienie metody opracowanej przez kol. J. Maja w sprawie ustalenia struktury przestrzennego rozmieszczenia placówek bibliotecznych na obszarze gminy. Metoda ta, oparta na badaniach naukowych, powinna stać się podstawą do opracowania perspektywicznych i bieżących planów rozwoju placówek bibliotecznych na wsi.

Rozwijając problematykę przedstawioną na konferencji puławskiej kol. M. Mazurkiewicz, przewodniczący Sekcji, opracował i wygłosił dn. 27 VI 1974 r. na zebraniu plenarnym Zarządu Głównego referat pt. Zadania bibliotek powiatowych w organizacji pracy bibliotek terenowych.

Nowe koncepcje organizacji życia kulturalnego w terenie, jak też miejsce w nim bibliotek publicznych były przedmiotem ożywionej dyskusji Sekcji. Wyrazem ich było opracowanie materiałów dotyczących współpracy bibliotek publicznych z domami kultury. Materiał ten stał się podstawą dla opracowania memoriału adresowanego do wicepremiera i ministra kultury i sztuki J. Tejchmy.

Sekcja Bibliotek Fachowych pracowała nad problematyką szkolenia pracowników tych bibliotek. Współpracowała z POKKB przy opracowywaniu programu kursu oraz organizacji praktyk. Biorąc pod uwagę wieloletnie doświadczenia, Sekcja postulowała kontynuowanie w ramach POKKB kursów z uwzględnieniem specyfiki pracy bibliotek fachowych. Kol. Zbigniew Dobrowolski, przewodniczący Sekcji, opracował normatywy czasu pracy niektórych czynności bibliotekarskich oraz podjął badania nad ustaleniem zasad i kryteriów zatrudniania pracowników bibliotek fachowych.

Przewodniczący jako członek Państwowej Rady Bibliotecznej niejednokrotnie prezentował na tym forum problemy bibliotek fachowych i ich pracowników. Były to głównie sprawy dotyczące płac w związku z ogólną regulacją.

Sekcja Bibliotek Szkolnych i Pedagogicznych w planie pracy zakładała współdziałanie z Zarządem Sekcji Bibliotekarskiej ZNP. Wspólnie opracowano w 1973 r. dla Zarządu Głównego ZNP wnioski i postulaty dotyczące stanu a także trudności bibliotek szkolnych wynikających z nowych zadań stojących przed szkolnictwem i związaną z tym potrzebą zwiększenia efektywności pracy bibliotek. Dla Ministerstwa Oświaty i Wychowania przygotowano wystąpienie w sprawie potrzeby wydawania dla bibliotekarzy szkolnych czasopisma przedmiotowego.

Ważnym zagadnieniem dla bibliotek szkolnych jest przygotowanie odpowiednich kadr, gdyż ciągle jeszcze w wielu bibliotekach zatrudnia się personel bez odpowiedniego przeszkolenia.

Sekcja zorganizowała dn. 15 II 1974 r. konferencję poświęconą programom kształcenia bibliotekarzy szkolnych, w której wzięli udział oprócz członków Sekcji przedstawiciele Instytutu Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych oraz pracownicy dydaktyczni Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Warszawskiego. Uczestnicy narady przyjęli skierowane do władz wnioski dotyczące kierunku i zakresu szkolenia bibliotekarzy szkolnych.

Sekcja przygotowała memoriał (maj 1976 r.), skierowany do ministra oświaty i wychowania w sprawie rewizji i unowocześnienia przepisów określających podstawy organizacyjne działalności bibliotek szkolnych. W obecnych bowiem ramach biblioteki te — mimo niewątpliwych osiągnięć — nie tylko nie nadążają za rewolucyjnością nowych koncepcji programowych szkolnictwa, ale nawet nie zawsze mogą realizować w pełni zadania uznane za tradycyjne. Postulaty przedstawione ministrowi oświaty i wychowania dotyczyły: 1) zmian w ustaleniu obsady personalnej w bibliotekach, 2) zwiększenia norm lokalowych, co umożliwiłoby tworzenie czytelní, 3) zwiększenia funduszy na zakup wydawnictw, 4) podjęcia starań w sprawie produkcji mebli bibliotecznych, 5) organizowania systematycznego szkolenia kadr, 6) centralnego zaopatrywania w pomoce metodyczne i biblioteczne, 7) zorganizowania informacji bibliograficznej o wydawnictwach, stanowiącej pomoc w kształtowaniu zbiorów.

Ponadto Sekcja Bibliotek Szkolnych i Pedagogicznych podjęła usilne starania o zaopatrywanie bibliotek szkolnych w adnotowane karty katalogowe Biblioteki Narodowej, które są znakomitą pomocą przy zaopatrywaniu zbiorów, spełniając również funkcje informacyjne. Dzięki dużemu zrozumieniu ze strony Biblioteki Narodowej oraz Departamentu Inwestycji i Wyposażenia Szkół MOiW Sekcja ma nadzieję, że uda się tę ważną sprawę załatwić pozytywnie.

Sekcja Bibliotek Muzycznych przejawiała dużą aktywność skupiając w swych szeregach wszystkich bibliotekarzy tej specjalności. Sekcja organizowała konferencje i sympozja, zainicjowała opracowanie przewodnika po zbiorach muzycznych oraz nawiązała szerokie kontakty z odpowiednimi bibliotekami zagranicznymi, a zwłaszcza z bibliotekami krajów demokracji ludowej.

W okresie sprawozdawczym Sekcja zorganizowała 2 ogólnokrajowe spotkania bibliotekarzy muzycznych. W dn. 15—16 VI 1973 r. odbyła się w Szczecinie IV Krajowa Konferencja Bibliotekarzy Muzycznych. Głównym tematem Konferencji było opracowanie nagrań dźwiękowych (przeważnie płyt i taśm) w różnego typu fonotekach. Referaty przygotowane zostały przez kol. kol.: Barbarę Brzezińską (BN), Ewę Sztytę-Mrygoniową (PRITV), Lidie Baranowską (PWSM w Katowicach) oraz Wiesławę Dziechciowską (WiMBP Szczecin). W wyniku dyskusji postanowiono, aby autorki referatów wraz z kol. K. Bielską z Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi przygotowały projekt instrukcji katalogowania nagrań dźwiękowych. Ponadto na konferencji kol. A. Mrygoń przedstawił nową wersję polskiej instrukcji katalogowania druków muzycznych XIX i XX w. dostosowaną do przepisów AIBM.

W dn. 21—23 X 1974 r. Sekcja zorganizowała w Krakowie II Ogólnopolskie Sympozjum Bibliotekarzy Muzycznych. Problematyka Sympozjum dotyczyła polskiej bibliografii muzycznej (jej rozwoju i osiągnięć w l. 1954—1974) oraz polskiego drukarstwa muzycznego w perspektywie historycznej. Referaty opracowali: doc. dr Maria Samecka (Uniwersytet im. B. Bieruta we Wrocławiu), doc. dr Zygmunt Szwejkowski (Instytut Muzykologii UJ), red. Teresa Chylińska (PMW Kraków) oraz mgr Teresa Parzyńska (Kraków). Uczestnicy Sympozjum mieli możliwość zapoznać się z cennymi zbiorami muzycznymi Biblioteki Jagiellońskiej oraz zasobem

archiwum I. J. Paderewskiego. W wyniku dyskusji przyjęto wnioski dotyczące starań o zwiększenie liczby placówek upowszechniających zbiory muzyczne w bibliotekach publicznych, intensyfikacji opracowania cennych i rzadkich zbiorów muzycznych w bibliotekach, opracowania przewodnika po bibliotekach i zbiorach muzycznych w Polsce.

Realizując wnioski Sympozjum krakowskiego w celu zebrania materiałów do przewodnika rozesłano ankietę informacyjną do 42 bibliotek. Zebrane materiały zredagowane zostały przez kol. kol.: Karola Musioła (biblioteki wyższych szkół muzycznych), A. Mrygonia (biblioteki uniwersyteckie i katedr muzykologicznych) oraz M. Prokopowicz (zbiory innych bibliotek naukowych i bibliotek publicznych).

W okresie sprawozdawczym Sekcja rozszerzyła działalność o współpracę międzynarodową w wyniku utworzenia Polskiej Grupy Narodowej w AIBM. Dotychczasowe kontakty bibliotek polskich z AIBM polegały głównie na dostarczaniu opisów adnotowanych do międzynarodowej bibliografii bieżącej literatury o muzyce RILM (Repertoire International de la Littérature Musicale). Konieczne jest rozszerzenie tej współpracy na opracowanie materiałów do międzynarodowej bibliografii źródeł muzycznych RISM (Repertoire International des Sources Musicales) obejmującej materiały od najdawniejszych czasów do końca XVIII w. W wyniku starań opracowanie materiałów do RISM-u zostało włączone do planu prac Zakładu Muzycznego Biblioteki Narodowej.

Zapoczątkowana została stała współpraca bibliotek muzycznych krajów socjalistycznych. W październiku 1974 r. odbyło się w Martinie (Słowacja) I Sympozjum tych bibliotek. Celem spotkania było zorganizowanie systematycznej współpracy bibliotek muzycznych w zakresie dokumentacji i informacji. Następne sympozjum zorganizuje Polska we wrześniu 1976 r.

Kontynuowane są kontakty z grupą zawodową bibliotek muzycznych NRD. We wrześniu 1975 r. kol. kol. Aniela Kolbuszewska (z Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu) oraz K. Musioł (dyrektor Biblioteki PWSM w Katowicach) wzięli udział w konferencji w Weimarze wygłaszając referaty poświęcone sytuacji bibliotek muzycznych w Polsce oraz ich zasobom.

Sekcja Bibliotek Szpitalnych przejawiała w swej działalności różnorodność form, jak np. organizacja konferencji, wystąpienia do władz w sprawie uregulowania stanu organizacyjnego tych bibliotek, informowanie władz o kierunkach działalności bibliotek, akcje propagandowe oraz kontakty z zagranicznymi organizacjami.

Sekcja Bibliotek Szpitalnych zorganizowała w Krakowie dn. 26 kwietnia 1973 r. ogólnopolską konferencję poświęconą biblioterapii z głównym referatem kol. Danuty Gostyńskiej.

W dniach 18-20 marca 1975 r. Sekcja zorganizowała w Cieplicach konferencję przy współudziale WiMBP we Wrocławiu oraz Zakładu Muzykologii PWSM we Wrocławiu poświęconą psychoterapeutycznej funkcji sztuki. W konferencji wzięli udział oprócz bibliotekarzy lekarze, psycholodzy, muzykolodzy i plastycy. Referaty na temat leczniczego oddziaływania różnorodnych gałęzi sztuki wygłosili: prof. Tadeusz Natanson (muzyka), dr Anna Drozdowska (choreografia), dr Andrzej Janicki (plastyka), mgr W. Kozakiewicz i dr Ludmiła Pęska (literatura). Uczestnicy konferencji postulowali kontynuowanie nawiązanych kontaktów, co może się przyczynić do wzbogacenia form oddziaływania psychoterapeutycznego.

W dalszym ciągu czyniono starania o przyspieszenie wydania zarządzenia wykonawczego do *Ustawy o bibliotekach* oraz o jego realizację. Zarządzenie ministrów zdrowia i opieki społecznej oraz kultury i sztuki w sprawie obsługi biblioteczej w zakładach opieki zdrowotnej zamkniętej i w domach pomocy społecznej ukazało się 4 I 1974 r. Podjęto również starania o poprawę sytuacji bibliotek szpitalnych. Z inicjatywy Sekcji wystosowane zostały pisma do Głównego Komitetu Naro-

dowego Funduszu Ochrony Zdrowia w sprawie uwzględnienia potrzeb bibliotek szpitalnych w podziale funduszu. Sekcja przedstawiła też Ministerstwu Kultury i Sztuki projekt ankiety, którą Ministerstwo przesłało do bibliotek wojewódzkich oraz do wydziałów zdrowia w całym kraju w celu zebrania materiałów dotyczących zakresu realizacji wspomnianego zarządzenia. Zarząd Główny Stowarzyszenia natomiast wysłał w lipcu 1974 r. do wszystkich wydziałów zdrowia i opieki społecznej pismo w sprawie bibliotek przeznaczonych dla chorych w danym województwie. Otrzymano odpowiedzi z Łodzi, Poznania, woj. wrocławskiego i woj. szczecińskiego, z których wynikało, że w województwach tych doceniany jest problem czelnicstwa chorych.

Dn. 25 IX 1975 r. przewodnicząca Sekcji uczestniczyła w posiedzeniu Prezydium Państwowej Rady Bibliotecznej, które obradowało nad realizacją Zarządzenia z 4 I 1974 r. w sprawie obsługi bibliotecznej w zakładach lecznictwa zamkniętego. Kol. W. Kozakiewicz jako przedstawicielka Stowarzyszenia uznała, że sytuacja tych bibliotek jest nadal nieuregulowana i nie we wszystkich województwach są zorganizowane biblioteki szpitalne dla chorych. Ze względu na terapeutyczną rolę książki konieczna jest szybsza i pełniejsza realizacja postanowień wymienionego zarządzenia.

Przewodnicząca Sekcji kol. W. Kozakiewicz, niestrudzona propagatorka spraw bibliotek szpitalnych, wygłosiła na różnych zebraniach i konferencjach szereg referatów, m. in. w Olsztynie na 2-dniowej Sesji poświęconej sytuacji bibliotek szpitalnych w tamtejszym województwie, w Opolu w związku z otwarciem biblioteki w zespole szpitali psychiatrycznych, w Świebodzicach (woj. wrocławskie) oraz w Toruniu prelekcję nt. Biblioteki szpitalne jako nowy teren działalności bibliotek publicznych.

Sekcja utrzymywała kontakt z Podsekcją Bibliotek Szpitalnych IFLA przekazując materiały informacyjne o działalności tych bibliotek w Polsce. W ramach tej współpracy sporządzono wykaz wydawnictw polskich (książki i artykuły) dotyczących spraw bibliotek szpitalnych i biblioterapii do międzynarodowej bibliografii poświęconej tej tematyce.

Komisja Współpracy Bibliotek w Zakresie Gromadzenia Zbiorów przeprowadziła badania nad napływem bieżących czasopism zagranicznych z krajów kapitalistycznych do bibliotek w Polsce. Artykuł w opracowaniu kol. B. Swiderskiego pt. *Czasopisma zagraniczne importowane z krajów kapitalistycznych do Polski w 1971 roku* ukazał się w *Roczniku Biblioteki Narodowej*. Analiza ta jest kontynuacją pracy prowadzonej w poprzednich latach.

Komisja zajęła się również sprawą gospodarki dubletami w Polsce. Referat na ten temat wygłosił na zebraniu członków Komisji kol. Janusz Dunin (Łódź) uwzględniając niepublikowane materiały ankiety przeprowadzonej przez MKiS.

Komisja Katalogowania Alfabetycznego koncentrowała się przede wszystkim na: pracach związanych z przygotowaniem polskiej instrukcji, współpracy z Komitetem Katalogowania IFLA (Committee on Cataloguing), opinowaniu projektów polskich norm bibliograficznych.

W związku z przejęciem przez Bibliotekę PAN w Warszawie prac nad redakcją instrukcji katalogowania alfabetycznego zasadniczej zmianie musiał ulec charakter prac Komisji. Ustalono, że do zadań Komisji należy opiniowanie projektów instrukcji przygotowywanych przez redakcję oraz informowanie poszczególnych środowisk bibliotekarskich o zmianach, jakie w stosunku do dawnych przepisów katalogowania przyniesie nowa instrukcja. W związku z takim tokiem prac Komisji odbył się szereg zebrań dyskusyjnych w gronie członków Komisji. Przedstawiciele Komisji wygłaszali referaty i wykłady na tematy związane z problematyką katalogowania alfabetycznego, a w Warszawie zorganizowano (przy współpracy Sekcji Bibliotek

Naukowych ZO) seminarium poświęcone w całości zagadnieniom katalogu alfabetycznego (IX 1972—VI 1973).

Współpraca z Komitetem IFLA polegała na informowaniu Sekretariatu Komitetu o pracach nad polską instrukcją oraz na opiniowaniu materiałów przysyłanych przez Komitet. W okresie sprawozdawczym opracowano: opinie o projektach międzynarodowego zalecenia dotyczącego opisu bibliograficznego wydawnictw zwartych (kol. kol. Maria Lenartowicz i J. Pelcowa) i wydawnictw ciągłych (kol. Krystyna Pieńkowska), uwagi dotyczące problemów autorstwa korporatywnego, uzupełnienie wykazu organów polskich władz ustawodawczych i wykonawczych (W. Sokołowska).

Przedstawicielki naszego kraju uczestniczyły w konferencjach organizowanych przez Komitet Katalogowania IFLA. Kol. M. Lenartowicz brała udział w konferencji poświęconej opisowi bibliograficznemu wydawnictw zwartych (ISBD(M) Revision Meeti., g. Grenoble 23-24 VIII 1973) a kol. K. Pieńkowska — poświęconej opisowi bibliograficznemu wydawnictw ciągłych (ISBD(S) Revision Meeting, Paryż 21-22 X 1975).

Komisja Katalogowania włączała się też do prac normalizacyjnych związanych z zagadnieniami katalogowania prowadzonych przez Bibliotekę Narodową i Instytut INTE opiniując projekty odpowiednich norm i biorąc udział w posiedzeniach komisji normalizacyjnych.

Niewątpliwym osiągnięciem Komisji jest jej wkład pracy przy normalizacji opisu katalogowego oraz konsekwentne dążenie do ujednoczenia przepisów polskich z ustaleniami międzynarodowymi. Dużą wagę przykładała Komisja do popularyzacji wprowadzanych przepisów, do stopniowego przyzwyczajania bibliotekarzy polskich do koniecznych zmian w zasadach katalogowania zachodzących w całym świecie.

Komisja Informacji Naukowej w obecnej kadencji głównie zajmowała się przygotowaniem obrad Sekcji Informacji Naukowej VII Zjazdu Bibliotekarzy Polskich, Komisja ustaliła program, zaproponowała dobór referentów oraz przedyskutowała tezy i konsepty referatów.

Ponadto zaopiniowała kolejny (z 1973 r.) projekt kierunków rozwoju inte, wyśuwając konieczność uwzględnienia w większym stopniu problemów dotyczących księgozbiorów, ich organizacji i zaopatrzenia. Okazją do szerszego omówienia kierunków rozwojowych informacji naukowej w Polsce była XIV Krajowa Narada Przedstawicieli Placówek Informacyjnych, która odbyła się 25 kwietnia 1974 r. w Warszawie. Miejsce i rolę bibliotek w systemie informacji naukowej podkreślił w referacie wprowadzającym prof. dr Jan Kaczmarek, ówczesny minister nauki, szkolnictwa wyższego i techniki. Problem ten podejmowali również w dyskusji uczestnicy konferencji. W naradzie wzięła udział przewodnicząca Komisji, wielu jej członków oraz liczne grono bibliotekarzy.

Komisja aktywnie włączyła się do prac nad programem Światowid, współpracując w badaniach potrzeb użytkowników informacji naukowej. Komisja wystąpiła do Głównego Urzędu Statystycznego w sprawie rozszerzenia w sprawozdawczości danych statystycznych z zakresu działalności informacyjnej bibliotek.

Komisja Kształcenia i Doskonalenia Kadr pracę swą skoncentrowała nad projektem jednolitego kształcenia bibliotekarzy i jego programu oraz nad przygotowaniem obrad Sekcji Kształcenia i Doskonalenia VII Zjazdu Bibliotekarzy Polskich.

Komisja metodą ankiety zebrała opinię poszczególnych środowisk Stowarzyszenia o „Projekcie jednolitego kształcenia bibliotekarzy”, inicjując w ten sposób szeroką dyskusję nad przyszłością kształcenia kadry bibliotekarskiej w kraju. Wnioski i uwagi nadesłane przez 13 okręgów stanowiły podstawę do opracowania ogólnych założeń organizacji kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej, w których postulowano:

— skoncentrowanie problematyki kształcenia bibliotekarzy w resorcie nauki,

szkolnictwa wyższego i techniki, a zwłaszcza w powołanej przez to Ministerstwo Komisji Programowej,

— uznanie matury za minimum wykształcenia ogólnego kwalifikującego do zdobycia zawodu bibliotekarskiego,

— ustalenie przez Komisję Programową ogólnych ram programowych kształcenia bibliotekarzy,

— organizowanie kształcenia na 4 poziomach:

a) poziom średni (szkoły pomaturalne równomiernie rozmieszczone w poszczególnych województwach),

b) poziom wyższy uniwersytecki (studia na uniwersytetach i w WSP),

c) doskonalenie podyplomowe dla absolwentów niebibliotekarskich kierunków studiów,

d) studia doktoranckie.

Przeprowadzono również dyskusję nad nowym programem studiów bibliotecznych. Komisja dla ustalenia stanowiska w tej sprawie zasięgała opinii różnych środowisk zawodowych. Uwagi Komisji przekazano Zespołowi Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej przy Ministerstwie Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki.

Komisja Mechanizacji i Racjonalizacji Pracy Bibliotecznej pracowała w trzech zespołach:

— opracowania programu modernizacji bibliotek,

— dla spraw sprzętu i wyposażenia,

— propagandy problemów mechanizacji i racjonalizacji.

Na zebraniach Komisji przedyskutowano wstępnie:

— program racjonalizacji pracy i ogólnej modernizacji bibliotek w ramach Krajowego Systemu Informacyjnego w opracowaniu kol. Józefa Czerniego (Kraków),

— program racjonalizacji pracy w bibliotekach polskich opracowany przez kol. Z. Żmigrodzkiego (Częstochowa).

Ponadto w ramach prac nad modernizacją bibliotek kol. Zofia Skwarnicka (Kraków) przeprowadziła w bibliotekach pedagogicznych badania uwzględniające problemy racjonalizacji pracy.

Komisja podjęła się utworzenia centralnego zasobu informacyjnego dotyczącego sprzętu i wyposażenia bibliotecznego. Pracami tymi kierował kol. Z. Piszczek (Warszawa). Materiały, które różnymi drogami Komisja zdobyła, zgromadzone są w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie. Zawierają one głównie prospekty, oferty, rysunki ujęte w następujące grupy: 1) biblioteczny sprzęt meblowy, 2) urządzenia reprograficzne, zwłaszcza urządzenia do powielania kart katalogowych, 3) maszyny i urządzenia introligatorskie i konserwatorskie, 4) wyposażenie materiałowe, 5) wykazy adresów wydawców oraz dystrybutorów krajowych i zagranicznych.

Trzeci kierunek działania Komisji to upowszechnianie problemów racjonalizacji pracy bibliotecznej i uświadamianie bibliotekarzom, że mechanizacja pracy niesie ze sobą zmiany w strukturze organizacyjnej bibliotek. Postanowiono wprowadzić na łamy czasopism zawodowych systematyczne informacje o racjonalizacji pracy bibliotecznej. Realizację tych zamierzeń rozpoczęto od *Bibliotekarza*. Redagowania nadsyłanych do Komisji materiałów podjął się kol. Henryk Sawoniak. W okresie sprawozdawczym w miesięczniku tym ukazało się kilka artykułów, głównie dotyczących powielania kart katalogowych (J. Czerni, Z. Piszczek). Inną formą realizacji tego planu było inicjowanie przez Komisję powoływania w okręgach SBP zespołów i komisji dla tych zagadnień oraz wygłaszanie prelekcji i referatów, np. Z. Żmigrodzki nt. Modernizacja bibliotek polskich — w Łodzi (1974) i w Sosnowcu, kol. Z. Piszczek nt. Najnowsze techniki i urządzenia reprograficzne w pracy informacyjnej — w Częstochowie (1974) oraz kol. Barbara Ochranowicz nt. Mechanizacja pracy we współczesnym bibliotekarstwie — w Olsztynie (1974).

W ramach prac związanych z VII Zjazdem Bibliotekarzy Polskich Komisja przygotowała wstępny projekt tematyki całego Zjazdu oraz zajęła się organizacją przebiegu obrad Sekcji Organizacji i Metod Pracy w Bibliotekach.

Komisja Wydawnicza opracowała tekst ankiety w sprawie dotychczasowej i przyszłej polityki wydawniczej SBP. Jej celem było wysondowanie opinii na temat zapotrzebowania społecznego w tym zakresie. Ankieta została skierowana imiennie do działaczy SBP i do bibliotekarskiego aktywu kierowniczego, a za pośrednictwem miesięczników zawodowych — do ogółu bibliotekarzy. Wyniki ankiety, opracowane przez kol. kol. B. Olejniczaka i W. Pawlikowskiego, zostały przedstawione (w formie powielonej) członkom Zarządu Głównego Stowarzyszenia.

Głównym zadaniem Komisji jest zatwierdzanie planów wydawniczych Stowarzyszenia, które coraz bardziej ulegają zmniejszaniu. Po przeanalizowaniu potrzeb i możliwości produkcji wydawniczej na 1975 r. przedstawionych przez kol. W. Bartoszewskiego, kierownika Referatu Wydawniczego, Komisja stwierdziła katastrofalną w tym zakresie sytuację. Z inicjatywy Komisji Zarząd Główny przyjął wniosek o konieczności interwencji przewodniczącego Stowarzyszenia w kierownictwie resortu kultury i sztuki w sprawie przydziału dla Stowarzyszenia odpowiedniej puli papieru i kartonu dla właściwego wypełniania statutowych obowiązków Stowarzyszenia w zakresie zaopatrywania środowiska bibliotekarskiego w piśmiennictwo fachowe.

Referat ds. Okręgów w planach swoich przyjął współdziałanie z okręgami dla zaktywizowania członków oraz zwiększenia ich liczby. Realizując te zadania zorganizowano w kwietniu 1973 r. naradę poświęconą działalności okręgów z prelekcją przewodniczącego Referatu kol. F. Łozowskiego pt. Problemy aktywizacji okręgów Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. W naradzie uczestniczyli przewodniczący i sekretarze okręgów. Materiały z narady posłużyły do próby ustalenia praktycznych rozwiązań w dziedzinie usprawnienia działalności okręgów. Referat zajmował się również sprawą przystosowania struktury organizacyjnej SBP do nowego podziału administracyjnego kraju, opowiadając się za powołaniem kół nie tylko w większych miastach, ale także w gminach jako podstawowych ogniw działania Stowarzyszenia.

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

Udział w pracach IFLA

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich jako członek narodowy IFLA bierze czynny udział w jej pracach. Corocznie delegacja polska uczestniczy w sesjach IFLA. Nie jest ona liczna, wobec czego nie udaje się zapewnić uczestnictwa naszych przedstawicieli w obradach zespołów specjalistycznych. Na każdej bowiem sesji IFLA oprócz obrad plenarnych odbywają się posiedzenia ponad 25 różnych sekcji i komisji, na których przedstawiane są i dyskutowane najbardziej aktualne problemy bibliotekarstwa światowego.

W ciągu okresu sprawozdawczego odbyły się 3 sesje: w 1973 r. w Grenoble z udziałem 7-osobowej delegacji polskiej (kol. kol.: E. Assbury, J. Baumgart, J. Kołodziejska, I. Morsztynkiewiczowa, W. Stankiewicz — przewodniczący, H. Uniejewska, Jerzy Wierzbicki), w 1974 r. w Waszyngtonie z 2-osobową delegacją (kol. kol. I. Morsztynkiewiczowa, W. Stankiewicz — przewodniczący) oraz w Oslo w 1975 r. z udziałem 5 osób (kol. kol.: J. Kołodziejska, M. Majewska, I. Morsztynkiewiczowa, Edward Paliński, W. Stankiewicz — przewodniczący). Wkład reprezentacji polskiej do obrad sesji był w miarę naszych możliwości stosunkowo znaczny. W pracach IFLA jako sekretarz Komisji Teorii i Badań Bibliotekoznawczych bierze udział kol. J. Kołodziejska, która na Sesji w Oslo została desygnowana na przewodniczącą tejże Komisji. Do 1973 r. sekretarzem Komisji Budownictwa był inż. arch. dr

J. Wierzbicki. Ponadto członkami komitetów doradczych różnych komisji i sesji IFLA z ramienia Polski są kol. kol.: J. Baumgart (Podsekcji Bibliotek Uniwersyteckich), J. Kołodziejska (Sekcja Szkół Bibliotekarskich), I. Morsztynkiewiczowa (Sekcja Bibliotek Specjalnych oraz Komisji Statystyki i Norm), W. Stankiewicz (Podsekretarz sekcji Bibliotek Narodowych).

W ostatnich latach na sesjach IFLA należy zanotować następujące wystąpienia naszych delegatów:

— w Grenoble w Sekcji Bibliotek Specjalnych kol. H. Uniejewskiej nt. Bibliotek społeczno-ekonomiczne w Polsce i ośrodki informacji naukowej w zakresie tej specjalności oraz na Komisji Budownictwa Bibliotecznego kol. J. Wierzbickiego nt. Standardy dla bibliotek publicznych i uniwersyteckich,
— w Waszyngtonie w Sekcji Bibliotek Narodowych i Uniwersyteckich kol. W. Stankiewiczowa nt. Rola biblioteki narodowej w programowaniu i planowaniu badań bibliotekoznawczych (referat opracowany przy udziale kol. M. Kocięckiej).

Wzrost liczbowy IFLA, która zrzesza już ponad 620 stowarzyszeń z 97 krajów (dorczone sesje gromadzą ok. 1000 uczestników) wymaga sprawnie funkcjonującego aparatu organizacyjnego. Zmianom ma ulec struktura organizacyjna IFLA. Powołane zostaną duże działy (divisions) skupiające ściśle współpracujące ze sobą komisje lub sekcje, ma być też ograniczona liczba uczestników dorocznych sesji, przewiduje się również organizowanie (w ustalonych odstępach czasu) kongresów.

Sprawy statutowo-organizacyjne IFLA były w ostatnich latach przedmiotem obrad poszczególnych sesji, jak też konsultacji w ramach państw krajów demokracji ludowej. Uzgodnienia takie miały miejsce w Moskwie w 1973 r. (23-29 XI) z udziałem kol. Rafała Kozłowskiego oraz w Berlinie w 1976 r. (9-10 II), gdzie Stowarzyszenie reprezentowała kol. J. Kołodziejska.

W ramach prac IFLA organizowane są konferencje specjalistyczne lub grup roboczych. W okresie sprawozdawczym reprezentanci bibliotekarstwa polskiego wzięli udział:

1) W spotkaniu redaktorów czasopism bibliotekarskich krajów socjalistycznych w Sofii (1-7 X 1972) poświęconemu ustaleniu form współpracy w zakresie informacji o rozwoju bibliotekarstwa w poszczególnych krajach (kol. J. Kołodziejska, redaktor *Bibliotekarza*);

2) W Międzynarodowym Sympozjum nt. europejskich systemów bibliotecznym zorganizowanym w dn. 27 XI-2 XII 1972 r. z inicjatywy IFLA w Pradze. Polskę reprezentowała 3-osobowa delegacja w składzie kol. kol.: W. Stankiewicz, E. Pawlikowska, J. Kołodziejska. Do materiałów zjazdowych zostały włączone opracowania kol. W. Stankiewicz o funkcji bibliotek narodowych oraz kol. E. Pawlikowskiej o systemie bibliotecznym w Polsce. W rezolucji Sympozjum podkreślono konieczność zacieśnienia kompleksowej współpracy bibliotekarstwa europejskiego w celu stworzenia ogólnoeuropejskiego systemu służb bibliotecznym i informacyjnych w dziedzinie nauki, techniki i kultury;

3) w konferencji Komisji Statystycznej w Lozannie (22-24 VIII 1973 r. — kol. Jerzy Maj, który wystąpił z referatem Informacja o pracach nad wykorzystaniem statystyki bibliotek publicznych w Polsce w latach 1971-1973 oraz I. Morsztynkiewiczowa — referat: Stan organizacji statystyki bibliotecznej w Polsce);

4) w konferencji Komisji Katalogowania Alfabetycznego w Grenoble (27-29 VIII 1973 r. — kol. Maria Lenartowicz);

5) w Seminarium Międzynarodowym nt. budownictwa współczesnych bibliotek narodowych (3-6 IX 1973 r. w Rzymie — kol. kol. W. Stankiewicz i J. Wierzbicki jako współorganizator);

6) w spotkaniu Komitetu Doradczego Sekcji Szkół Bibliotekarskich IFLA w Wilnie (27-31 I 1975 r. — kol. J. Kołodziejska).

W Warszawie natomiast 14-15 XII 1973 r. odbyło się spotkanie Komitetu Do-

radczego Komisji Teorii i Badań Bibliotekoznawczych, które organizowała kol. J. Kołodziejaska, sekretarz Komisji.

Zaznaczyć trzeba, że bezpośrednie kontakty z odpowiednimi komisjami IFLA nawiązane zostały przez Sekcję Bibliotek Szpitalnych, a liczna korespondencja robocza łączy Komisję Katalogowania Alfabetycznego Stowarzyszenia z Komisją Katalogowania IFLA.

Międzynarodowe Sympozjum Bibliotekarzy Bibliotek Sławistycznych

Prezydium Zarządu Głównego zorganizowało z okazji Międzynarodowych Targów Książki w dn. 20-25 maja 1974 r. Międzynarodowe Sympozjum Bibliotekarzy Bibliotek Sławistycznych. W Sympozjum udział wzięło 10 bibliotekarzy z Anglii, Belgii, Danii, Finlandii, Francji, Kanady, Nowej Zelandii, Szwecji, Stanów Zjednoczonych oraz Związku Radzieckiego. Reprezentowali oni głównie biblioteki narodowe i uniwersyteckie. Założeniem programowym Sympozjum było nawiązanie kontaktów między zagranicznymi bibliotekarzami gromadzącymi planowo polonica, jak też ożywienie międzynarodowej wymiany wydawnictw.

Międzynarodowe Targi Książki stanowiły doskonałą okazję do zaprezentowania uczestnikom Sympozjum współczesnej polskiej produkcji wydawniczej. Na program Sympozjum złożyły się referaty i komunikaty, przegląd ekspozycji XIX MTK oraz zwiedzanie bibliotek warszawskich i krakowskich.

Podstawowe referaty Sympozjum zostały wygłoszone przez kol. Leona Marszałka pt. Ruch wydawniczy w Polsce oraz kol. E. Pawlikowską pt. System biblioteczny w PRL. Komunikaty o zasobach sławistycznych ze szczególnym uwzględnieniem poloników podali: Michael Atkins (British Museum), Paul Flandrup (Det Kongelige Bibliotek), Françoise Kaczorowski (Bibliothèque de Documentation Internationale Contemporaine) oraz Lennart Kjelberg (University Library of Uppsala). Obrady Sympozjum odbywały się w języku polskim zrozumiałym dla naszych gości. Z wypowiedzi uczestników wynika, że spotkania takie są dla nich korzystne i pożyteczne nie tylko ze względów zawodowych, ale i dlatego, że przyczyniają się do zawarcia znajomości z bibliotekarzami o pokrewnej specjalności.

Kontakty z zagranicznymi organizacjami zawodowymi

1. Na zaproszenie Stowarzyszenia Bibliotekarzy RFN (Verein Deutscher Bibliothekare) kol. Z. Zmigrodzki wziął udział w dorocznym zjeździe tego Stowarzyszenia w Konstancji, który obradował 20-24 maja 1975 r. pod hasłem „Centralne i społeczne działanie na rzecz bibliotek naukowych”. Tematyka obrad obejmowała problemy centralizacji niektórych prac bibliotekarskich oraz współpracy bibliotek naukowych.

W czerwcu 1976 r. w zjeździe VDB, który odbył się w Münster, uczestniczył kol. F. Łozowski.

2. Żywe kontakty nawiązała Sekcja Bibliotek Muzycznych z różnymi organizacjami bibliotekarstwa muzycznego w krajach demokracji ludowej uczestnicząc w specjalistycznych konferencjach w NRD i Czechosłowacji. Sekcja Bibliotek Muzycznych jako grupa narodowa AIBM włącza się do prac tej międzynarodowej organizacji bibliotek muzycznych.

3. W okresie sprawozdawczym mieliśmy przyjemność gościć bibliotekarzy fińskich i angielskich, których wycieczki do Polski organizowały ich stowarzyszenia. Przedstawiciele Prezydium brali udział przy opracowywaniu programu merytorycznego tych wycieczek, a rolę gospodarzy pełniły zarządy okręgów: stołecznego, kra-

kowskiego, lubelskiego i poznańskiego. Zorganizowały one zwiedzanie bibliotek, ciekawszych obiektów zabytkowych oraz spotkania z bibliotekarzami polskimi. Z wypowiedzi naszych gości (artykuły w ich czasopismach bibliotekarskich) wiemy, że pobyt w Polsce był dla nich udany i pozostawił dobre wrażenia.

WYDAWNICTWA SBP. PRACE REFERATU WYDAWNICZEGO

W okresie sprawozdawczym (od 1 maja 1972 r. do 30 kwietnia 1976 r.) ukazały się nakładem Stowarzyszenia 22 książki i broszury w łącznej objętości 345,45 ark. druk. (325,42 ark. wyd.), w globalnym nakładzie 142 099 egzemplarzy sprzedażnych (149 520 wraz z egzemplarzami gratisowymi — zob. tab. 1).

W porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym, obejmującym wszakże tylko 36 miesięcy wobec 44 obecnie, działalność wydawnicza SBP w zakresie wydawnictw zwartych utrzymała się w normie pod względem liczby wydanych tytułów, ich objętości i łącznego nakładu. Stwierdzić trzeba jednak wyraźną tendencję zniżkową w okresie objętym sprawozdaniem. Wynika to przede wszystkim z ograniczeń przydziału papieru (w 1972 r. przydział papieru wynosił 12 ton, w 1973 r. 17 ton, w 1974 r. tylko 10 ton, a w 1975 r. 7 ton). Podejmowane w tej sprawie kilkakrotnie zabiegi w Min. Kultury i Sztuki nie dały — niestety — wyniku wobec ogólnokrajowego charakteru tych ograniczeń.

Dalszej poprawie uległ zbyt bieżącej produkcji, który uznać można — z nielicznymi wyjątkami — za całkowicie zadowalający. Spośród 22 tytułów wydawnictw zwartych 13 sprzedanych zostało całkowicie (zob. tab. 1). Zarysowujące się zasadnicze trudności zbytu odbitki *Literatura Piękna dla Dzieci i Młodzieży* spowodowały zawieszenie tego wydawnictwa, doprowadzonego do rocznika 1971. Ostatnio wystąpiły nieoczekiwane trudności ze zbytem adnotowanego rocznika bibliograficznego *Literatura Piękna*: nie sprzedano 20% nakładu rocznika za 1972 r. wydanego w 1975 r.

Wzmocniono starania o planowe i celowe upłynnienie remanentów z produkcji lat dawnych, zabiegając szczególnie w drodze ofert o zainteresowanie odbiorców tytułami nadal użytecznymi dla bibliotekarzy. W konsekwencji wartość remanentów produkcji dawnej (sprzed 1972 r.) znacznie się obniżyła i wynosi 130 000 zł.

Do najważniejszych osiągnięć wydawniczych okresu sprawozdawczego zaliczyć trzeba — obok kontynuacji *Informatora Bibliotekarza* i *Księgarza* i adnotowanych roczników bibliograficznych *Literatura Piękna* — wydanie książek: J. Korpały *O bibliografiach i informatorach. Poradnik dla wszystkich*, Z. Żydanowicz *Bibliografie narodowe bieżące. Przewodnik*, R. Przelaskowski *Zagadnienia teoretyczne organizacji bibliotek*, a także wznowienie pracy zbiorowej pod redakcją I. Stachelskiej *W bibliotece dla dzieci* oraz J. Grycza i Wł. Borkowskiej *Skróconych przepisów katalogowania alfabetycznego* (wyd. 6).

Z żywym zainteresowaniem spotkały się prace L. Bilińskiego, E. Gruberskiej i K. Podhorskiego *Zbiór przepisów prawnych dla bibliotek publicznych*, S. Jeżyńskiego *Z książką za pan brat. Quizy i wieczory literacko-muzyczne* oraz (również w środowiskach pozabibliotekarskich) biografia adnotowana W. Kiedrzyńskiej *Powstanie warszawskie w książce i prasie*.

Pozycje znajdujące się w produkcji drukarskiej oraz w tece redakcyjnej ilustruje tab. 3 (Zestawienie produkcji wydawniczej w toku).

Plany wydawnicze SBP akceptowane są w ostatecznej formie przez Komisję Wydawniczą, w skład której wchodzi kol. kol.: J. Dunin, Karol Głombowski, J. Korpała, B. Olejniczak (przewodniczący), E. Pawlikowska, W. Pawlikowski oraz z urzędu: E. Assbury (I wiceprzewodniczący), J. Cygańska (sekretarz generalny), W. Bartoszewski i W. Wasilewska.

Zaznaczyć trzeba, że trudności związane z zaopatrzeniem w papier i z produkcją drukarską zmuszają Referat Wydawniczy w niektórych przypadkach do odstępowania od przyjętych założeń.

Czasopisma

Nakłady czasopism SBP nie uległy w okresie sprawozdawczym zasadniczym wahaniom, aczkolwiek notuje się w stosunku do punktu wyjścia (1972) wyraźną tendencję wzrostu nakładów, w praktyce ograniczoną limitem zużycia papieru. Natomiast z przyjemnością trzeba zanotować duży wzrost nakładu *Przeglądu Bibliotecznego*. Jest to wynik działania i starań współwydawcy *Przeglądu* — Biblioteki PAN w Warszawie. Dokładne wahania nakładów czasopism w l. 1972-1976 ilustruje poniższe zestawienie.

	Nakłady				
	1972 r.	1973 r.	1974 r.	1975 r.	1976 r.
<i>Bibliotekarz</i>	6200	7200	7300	7900	8200
<i>Poradnik</i>					
<i>Bibliotekarza</i>	10900	11000	11000	11700	11500
<i>Przegląd</i>					
<i>Biblioteczny</i>	1600	2140	3000	3500	5000

Globalne wpływy z prenumeraty czasopism za pełne lata kalendarzowe 1972-1975 (a więc okres pokrywający się tylko w przybliżeniu z kadencją ZG objętą sprawozdaniem) wynosiły zł 3 472 801, globalne koszty (brutto) zł 3 248 349. Wyjaśnić przy tym należy, że kwoty te dotyczą wyłącznie miesięczników *Bibliotekarz* i *Poradnik Bibliotekarza*. Natomiast uczestnictwo w kosztach wydawania kwartalnika naukowego *Przegląd Biblioteczny* wynoszą za lata 1972-1975 — 247 577 złotych.

Zgon kol. Romany Łukaszewskiej w maju 1975 r. i związana z tym konieczna reorganizacja redakcji *Poradnika Bibliotekarza* spowodowały odroczenie szczególnej dyskusji o dalszej koncepcji pism w większym gronie. Przez kilka miesięcy kierownictwo redakcji *Poradnika Bibliotekarza* sprawowały wspólnie kol. kol. Jadwiga Czarnecka i Ewa Pawlikowska, począwszy od marca 1976 r. Prezydium ZG powierzyło redakcję naczelną *Poradnika* kol. W. Wasilewskiej.

W 1975 r. dokonana została — na zlecenie Min. Kultury i Sztuki — szczegółowa ocena (na piśmie) na podstawie roczników 1972 i 1974 treści i sposobu redagowania miesięczników *Bibliotekarz* i *Poradnik Bibliotekarza* przez kol. kol. M. Mazurkiewicza i J. Burakowskiego oraz kwartalnika *Przegląd Biblioteczny* przez kol. J. Durnina. Ocena ta jest przedmiotem rozważań zainteresowanych kolegów redakcyjnych oraz Prezydium ZG.

Do najwęższych, zasadniczych bolączek przy wydawaniu miesięczników Stowarzyszenia — podniesionych również krytycznie z całkowitą słuszością w obu wymienionych ocenach — należą drastyczne opóźnienia ich produkcji poligraficznej, co mimo wielomiesięcznego przygotowywania materiałów redakcyjnych, zmniejsza poważnie merytoryczną użyteczność miesięczników w pracy bibliotekarzy. Opóźnienia w wykonywaniu miesięcznika *Bibliotekarz* przez Zakład Graficzny Biblioteki Narodowej sięgają już prawie trzech kwartałów. Opóźnienia w produkcji *Poradnika Bibliotekarza* nieco mniej — ale również dotkliwe ze względu na instrukcyjno-metodyczny charakter pisma — wahają się w granicach 3-4 miesięcy.

Liczne zabiegi podejmowane w tej sprawie wielokrotnie w dyrekcjach różnych zakładów graficznych, jak też i życzliwe pośrednictwo Departamentu Domów Kultury, Bibliotek i Stowarzyszeń Regionalnych nie przyniosły do tej pory niestety zadowalającego rezultatu.

Zywotna z punktu widzenia interesów bibliotekarstwa sprawa opracowania i realizowania planu perspektywicznego wydawnictw zwartych uległa w okresie minionej kadencji pewnemu zahamowaniu ze względu na zasadnicze zmniejszenie zakresu działalności wydawnictwa. Trudności zaopatrzenia w papier i poligraficzne nie mogą być traktowane w oderwaniu od trudności gospodarki ogólnej w tej dziedzinie, w której na wyraźną poprawę trzeba jeszcze poczekać. W ramach obecnych limitów możliwe będzie kontynuowanie edycji *Informatora Bibliotekarza i Księgarza* oraz wydanie 2-3 innych pozycji średnionakładowych (a więc mało opłacalnych) rocznie. Ten stan rzeczy nie pozostawia oczywiście pola dla realizacji jakichkolwiek koncepcji rozwojowych, a ponadto rzutuje ujemnie na całą gospodarkę SBP. Wydawnictwa przestając być źródłem dochodu, są co najwyżej w stanie — i to z trudem — pokryć własne koszty, utrzymując ciągłość działalności oświatowo-szkolniczej SBP.

GOSPODARKA FINANSOWA

Sprawozdanie z gospodarki finansowej oraz stanu majątkowego SBP za okres I i 1972-31 XII 1975 sporządzono na podstawie rocznych bilansów kontrolowanych w czasie trwania kadencji obecnego Zarządu Głównego przez aparat rewizyjny Wydziału Finansowego, Główną Komisję Rewizyjną SBP oraz bieglego księgowego.

Działalność finansowa w tym okresie prowadzona była w oparciu o własne wygospodarowane środki pieniężne uzyskiwane głównie z działalności wydawniczej oraz ze składek członkowskich i drobnych subwencji przekazywanych przez rady narodowe i związki zawodowe dla okręgów.

W całości kształcie gospodarki finansowej SBP orientują podane niżej skrócone zestawienia kwot preliminowanych, zrealizowanych wpływów i wydatków, funduszków (obrotowy, inwestycyjny, specjalny), remanentów wydawnictw książkowych i czasopism.

Bilans poszczególnych lat zamyka się po stronie aktywów i pasywów następującymi sumami:

rok 1972 —	1 025 842
1973 —	948 480
1974 —	1 133 000
1975 —	1 297 780

Wyniki poszczególnych lat działalności wydawniczej przedstawiają się następująco:

rok 1972 —	zysk 98 340 zł
1973 —	" 418 645 zł
1974 —	" 146 029 zł
1975 —	" 385 373 zł

Ogółem wynik 4-letniej działalności finansowej wyraża się zyskiem 1 048 387 zł, który przeszedł na fundusz obrotowy, pokrywając częściowo koszty działalności pozawydawniczej.

Na zmniejszenie funduszków w środkach obrotowych rzutują duże koszty działalności pozawydawniczej, a stosunkowo małe wpływy na tę działalność oraz dopłata do planowanych strat kwartalnika naukowego *Przegląd Biblioteczny*. Zyski osiągnięte w poszczególnych latach na działalności wydawniczej (głównie wydawnictwa książkowe) nie są w stanie pokryć w pełni niedoboru w funduszu obrotowym. Ostateczny niedobór na dzień 31 XII 1975 r. wyraża się kwotą 45 172 zł.

Poważną pozycją majątkową Stowarzyszenia są remanenty wydawnictw zwartych i czasopism, które w okresie sprawozdawczym wynosiły:

na dzień 31 XII 1972 r. —	960 785 zł
1973 r. —	707 969

1974 r. — 606 266

1975 r. — 793 674

PLANOWANE DOCHODY

Rok	Składki	Sprzedaż wydawnictw	Inne wpływy	Razem
1972	355,5	3 022,8	—	3 378,3
1973	373,7	2 370,6	15,0	2 759,3
1974	500,0	2 792,5	38,0	3 330,5
1975	565,0	2 471,5	20,0	3 056,5
Razem	1794,2	10 657,4	73,0	12 524,6

DOCHODY FAKTYCZNE

Rok	Składki	Sprzedaż	Zyski nadzwyczajne	Zadania zlecone	Inne dochody	Razem
1972	361 606	2 228 463	3 750	69 880	25 994	2 689 693
1973	363 808	2 160 165	3 137	34 411	83 488	2 645 009
1974	473 803	1 945 005	45 983	499 268	86 137	3 050 196
1975	498 288	2 368 919	11 537	180 899	108 304	3 167 947
Razem	1 697 505	8 702 552	64 407	784 458	303 923	11 552 845

PLANOWANE KOSZTY

Rok	Zarząd Główny Okręgi Wydatki administr.	Działalność wydawnicza	Razem
1972	992,6	2 346,7	3 339,3
1973	967,7	1 883,1	2 850,8
1974	1 127,7	2 258,6	3 386,3
1975	1 386,6	1 971,1	3 357,7
Razem	4 474,6	8 459,5	12 934,1

KOSZTY FAKTYCZNE

Rok	Zarząd Główny Okręgi Koszty administr.	Działalność wydawnicza	Straty nadzw. Podatek obrotowy	Dopłata do Przeglądu Bibliot.	Podatek dochod.	Zadania zlecone	Łącznie
1972	778 493	2 001 610	48 880	83 383	9 020	69 880	2 991 266
1973	583 889	1 703 146	41 511	—	4 917	34 412	2 367 875
1974	697 167	1 742 246	42 199	60 514	50 236	499 267	3 091 629
1975	895 313	1 861 751	39 672	93 660	11 871	180 899	3 083 166
Razem	2 954 862	7 308 753	172 262	237 557	76 044	784 458	11 533 936

FUNDUSZE STOWARZYSZENIA

Stan na 31 XII	Obrotowy	Inwestycyjny	Specjalne	Razem
1972	-418 011	15 200	—	-402 811
1973	-461 182	15 200	—	-445 982
1974	-275 982	15 200	18 122	-242 660
1975	-430 545	15 200	19 180	-396 165

Wartość katalogowa wydawnictw zwartych wydanych w okresie sprawozdawczym wyraża się kwotą 5 619 700 zł, zaś remanenty tych pozycji na dzień 30 IV 1976 r. stanowią wartość 202 804 zł, czyli 27% wartości ogółu remanentu. Pozostała część to pozycje wydane w latach poprzednich. Największą pozycję remanentów czasopism stanowi *Przegląd Biblioteczny* z lat 1946-1971 o wartości katalogowej 99 250 zł.

W wyniku zmiany w 1973 r. wysokości stawek składek członkowskich — w porównaniu z rokiem 1972 — notuje się z tego tytułu pewien wzrost wpływów (ok. 137 000). Nie osiągnął on jednak kwot planowanych.

Duże odchylenia widoczne są także w dochodach z działalności wydawniczej — ok. 1 900 000 zł, co tłumaczy się zmniejszeniem puli papieru oraz brakiem mocy produkcyjnych.

Z tego też względu Zarząd Główny zmuszony był w poważnym stopniu ograniczyć udzielanie subwencji okręgom, co w wielu przypadkach utrudniało im szerszą działalność. W omawianym okresie udzielono dotacji 6 okręgom na ogólną kwotę 78 900 zł. Ta pozornie niewielka kwota stanowi jednak ok. 14% wpływu z tytułu składek przekazywanych do Zarządu Głównego.

Ze względu na narastające trudności finansowe, a tym samym ograniczone możliwości szerszego działania Stowarzyszenia, Prezydium ZG wystąpiło w 1975 r. do MKIS o przyznanie dotacji. Sprawa ze względów formalnych nie mogła być w 1975 r. załatwiona, wobec czego Prezydium ZG ponownie wystąpiło do Ministerstwa o dofinansowanie działalności SBP.

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI OKRĘGÓW SBP W LATACH 1972-1975

Jednym z punktów planu pracy Prezydium ZG na okres ostatniej kadencji było zwiększenie liczby członków poprzez szeroką propagandę zadań i celów Stowarzyszenia.

W l. 1972-1974 znaczniejszy wzrost liczby członków można odnotować w: Białymstoku (58 osób), Bydgoszczy (60), Kielcach (68), Lublinie (122), Łodzi m. (37), Olsztynie (57), Warszawie woj. (101). W paru okręgach zaznaczył się jednak niewielki zresztą regres w tym zakresie, tak że do końca 1974 r. przybyło ogółem ponad 1000 członków.

Rok 1975 przyniósł dalszy wzrost szeregów SBP. Dane liczbowe na dz. 31 XII 1975 nie są jednak precyzyjne i trudno porównywalne z latami poprzednimi, ponieważ w IV kwartale ub. r. rozpoczęła się — zgodnie z nowym podziałem administracyjnym — reorganizacja terenowa. Do końca roku powstało 19 okręgów SBP w nowych województwach, a na terenie dawnych przeprowadzono reorganizację (Kielce, Koszalin, Opole, Wrocław m. i woj., Zielona Góra). Jako pierwszy w nowym województwie powstał Okręg Radomski (27 X 1975 r.) a następnie w: Legnicy (30 X), Płocku (13 XI), Słupsku (15 XI), Koninie (21 XI), Lesznie i Pile (27 XI), Wałbrzychu (4 XII), Jeleniej Górze, Tarnowie, Chełmie Lub. i Sieradzu (10 XII),

Kaliszu (13 XII), Nowym Sączu (16 XII), Białej Podlaskiej i Suwałkach (17 XII), Częstochowie (18 XII), Elblągu (19 XII), Zamościu (20 XII).

Wg nadesłanych z okręgów danych Stowarzyszenie na dzień 30 IV 1976 skupia ogółem 12 072 członków, nie licząc danych z 2 Okręgów (Ciechanów, Piotrków Trybunalski), gdzie w tym czasie nie zostały powołane zarządy.

W okresie ubiegłej kadencji zebrania sprawozdawczo-wyborcze odbyły się — zgodnie ze statutem — we wszystkich okręgach. Sprawozdania ustępujących władz przedstawiając dotychczasową działalność umożliwiały ocenę pracy oraz wytyczenie planów na przyszłość. Zgłaszane w toku dyskusji wnioski i postulaty były przedmiotem pracy zarządów okręgów w nowej kadencji.

Działalność merytoryczną prowadziły okręgi głównie poprzez swoje sekcje i komisje problemowe, których liczba i kierunki zainteresowań zależały od specyfiki i potrzeb danego terenu. Do najczęściej spotykanych, tradycyjnych już, należą sekcje: bibliotek publicznych, szkolnych i pedagogicznych, naukowych, fachowych, rzadziej — bibliotek szpitalnych czy wojskowych.

W okręgach organizowane są również komisje i różne zespoły problemowe. Są one wyrazem rzeczywistych potrzeb i zainteresowań terenu, jak np.: komisje informacji naukowej, racjonalizacji pracy bibliotecznej, doskonalenia zawodowego, rzadziej powoływane są zespoły budownictwa bibliotecznego, ds. wydawnictw, historyczno-pamiętnikarskie i inne. Istnieją specyficzne zespoły działające w niektórych okręgach, jak Sekcja Bibliotek Morskich (Gdańsk), Zespół ds. Katalogów (Lublin), Sekcja Socjalno-Zawodowa (Wrocław), Zespół Historyczno-Pamiętnikarski (Warszawa m.). Należy tu zaznaczyć, że nazewnictwo tych komisji i zespołów traktowane jest jeszcze ciągle bardzo dowolnie, często różnie dla zespołów poświęconych tym samym problemom czy zagadnieniom.

Głównymi formami działalności okręgów, jak i w latach poprzednich, były: sesje (naukowe, popularyzacyjne, sympozja problemowe, imprezy o charakterze literackim itd.), zebrania odczytowo-dyskusyjne, seminaria oraz wycieczki szkoleniowe.

Wśród kilkudziesięciu zorganizowanych w omawianym okresie sesji, konferencji, sympozjów stanowiących poważny dorobek naukowy Stowarzyszenia — których nie sposób tu szczegółowo wyczerpać i omówić — można przykładowo wyróżnić kilka bardziej charakterystycznych grup:

a) konferencje poświęcone jednemu tematowi: Rola wychowawcza i kształcąca książki społeczno-politycznej (Poznań woj. 1972); Książka i czasopismo współczesnych Kielecjan (Kielce 1972); Rola wielkopolskich bibliotek i ośrodków informacji w regionie (Poznań m. 1973); Informacja naukowa, techniczna i ekonomiczna w regionie szczecińskim (Szczecin 1973); Literatura dla dzieci i młodzieży (Koszalin 1973); Bibliotekoznawstwo w świecie współczesnym (Wrocław m. 1974); Rozwój informacji i wynalazczości (Szczecin 1974); Informacja naukowa dla potrzeb rybołówstwa i transportu morskiego (Szczecin 1975).

b) konferencje dotyczące zagadnień jednej sieci lub jednego typu bibliotek: Biblioteki morskie (Gdańsk 1972); Rola i zadania WiMBP w ośrodku niuniwersyteckim (Zielona Góra 1972); jubileusz 25-lecia bibliotek publicznych na Pomorzu Zachodnim (Koszalin-Szczecin 1972); Miejsce i zadania biblioteki szkolnej w nowym systemie wychowawczo-dydaktycznym (Poznań m. 1974); Stan, zadania i perspektywy rozwoju informacji wojskowej (Warszawa m. 1974);

c) konferencje organizowane z okazji rocznic:

- 1) 200-jej rocznicy Komisji Edukacji Narodowej — 1973 r. (okręgi: Stołeczny, Bydgoszcz, Kielce, Poznań woj.),
- 2) 500-jej rocznicy urodzin M. Kopernika w 1973 r.: Kielce (oraz wycieczka szkoleniowa „Śladami Kopernika”); Rzeszów (seminarium pod hasłem Szlakiem Kopernika), Kraków m.;

- 3) Roku Nauki Polskiej w 1973 r.: Lublin, Poznań m., Poznań woj., Wrocław m., Rzeszów,
- 4) 30-lecia Ludowego Wojska Polskiego w 1973 r. (przy współpracy okręgów woj. skowych): Bydgoszcz, Toruń, Koszalin, Łódź m., Warszawa m., Wrocław woj.,
- 5) 30-lecia PRL w 1974 r.: Biblioteki na Rzeszowszczyźnie w 30-leciu PRL (Rzeszów); Książka w służbie społeczeństwa Białostocczyzny w okresie 30-lecia PRL (Białystok), Poezja polska w 30-leciu PRL (Kielce), Literatura 30-lecia (Koszalin) oraz konferencje poświęcone wybitnym bibliotekarzom i czytelnictwu w 30-leciu (Bydgoszcz), 30-lecie bibliotekarstwa na Ziemi Gdańskiej (Gdańsk), Działalność bibliotek na Pomorzu Środkowym (Koszalin), Książka w 30-leciu PRL na tle tradycji polskiej na Dolnym Śląsku (Wrocław m.).

Ponadto organizowane były sesje na tematy społeczno-polityczne i literackie (Bydgoszcz, Wrocław), z okazji jubileuszu SBP (40-lecie SBP na Ziemi Lubelskiej — 1975; 25-lecie SBP na Warmii i Mazurach — Olsztyn 1975), z okazji Międzynarodowego Roku Kobiet (Wrocław 1975), Dni Oświaty, Książki i Prasy (Wrocław 1974), konferencje poświęcone wybitnym bibliotekarzom (Koszalin 1973 — Joachimowi Lelewelowi), pisarzom, poetom itd.

Sesje naukowe były organizowane przez okręgi samodzielnie bądź przy pomocy i współpracy różnych instytucji, wydziałów kultury WRN, bibliotek wojewódzkich czy powiatowych lub miejskich, lokalnych stowarzyszeń kulturalno-naukowych, placówek Domu Książki i in.

Równie ważną formą działalności okręgów — podobnie jak sesje i konferencje naukowe — było organizowanie zebrań dyskusyjno-referatowych, przeznaczonych dla różnych środowisk o różnicowanych zainteresowaniach.

W minionej kadencji wygłoszono ponad 200 prelekcji, co dowodzi nie tylko dużego wkładu pracy zarządów okręgów, ale także bezinteresownego zaangażowania wielu naszych kolegów, którzy zechcieli przekazać swoją wiedzę i doświadczenia środowisku zawodowemu bibliotekarskiemu.

W przeciwieństwie do sesji, sympozjów i konferencji naukowych, których główne kierunki tematyczne można było — umownie zresztą i w dużym uproszczeniu — ogólnie określić, sprawa scharakteryzowania głównych grup tematycznych zebrań referatowych jest dużo trudniejsza i bardziej skomplikowana.

Zarejestrowane w sprawozdaniach tytuły referatów dotyczą najczęściej problemów teoretycznych i praktycznych zawodu, bibliotekarstwa współczesnego (krajowego i zagranicznego), tematów z historii książki i bibliotek, zagadnień informacji naukowej; nie brak jest również tematów ogólnokulturalnych, wykraczających poza sprawy bibliotekarskie jak: literackich, społeczno-politycznych, podsumowujących dorobek pewnego okresu czy regionu. Można wymienić tu jedynie niektóre tylko problemy, częściej występujące w referatach, jak:

- 1) ogólne problemy bibliotekarstwa polskiego: Bibliotekarstwo polskie. Stan obecny i główne kierunki rozwoju (H. Więckowska, Kraków m. 1973); Sprawy bibliotek na II Kongresie Nauki Polskiej (W. Stankiewicz, Lublin 1973); Bibliotekarstwo polskie: kierunki badań i najważniejsze postulaty (H. Więckowska, Łódź m. 1973); Najważniejsze zagadnienia rozwoju bibliotekarstwa w Polsce i w świecie (B. Ochranowicz, Olsztyn 1973); Raport o stanie bibliotek polskich (J. Kołodziejka, Kielce i Kraków m. 1974; H. Więckowska, Olsztyn 1974); Problematyka i organizacja badań w zakresie bibliotekoznawstwa (H. Więckowska, Olsztyn 1974); Bibliotekoznawstwo czy nauka o informacji (S. Kubiak, Szczecin 1974); Współczesne tendencje w budownictwie bibliotecznym i wyposażeniu bibliotek (J. Maj, Białystok 1975); Problemy badań nad książką i czytelnictwem (K. Migoń, Olsztyn 1975); Problemy optymalizacji działalności współczesnego bibliotekarstwa (T. Zarzębski, Lublin 1975);

- 2) zagadnienia szczegółowe bibliotekarskie, np.: Rozwój polskiej instrukcji ka-

talogowania (Z. Wcisło, Kraków m. 1973); Niektóre zagadnienia konserwacji zbiorów w BUW (Z. Piszczek, Olsztyn 1973); Pedagogiczna praca bibliotekarza w wojskowej bibliotece oświatowej (I. Nagórska, Łódź 1973); Nowe formy opracowywania bibliograficznego (Z. Schwartz, Koszalin 1975); Zasady opracowywania dokumentów życia społecznego w Bibliotece Jagiellońskiej (T. Smolarczyk, Kraków m. 1975); Problematyka mikrofilmowania zbiorów bibliotecznych (K. Zawadzki, Lublin 1975); Zbiory specjalne w bibliotece naukowej (M. Kuna, Łódź m. 1975); Problemy związane z opracowywaniem wydawnictw ciągłych (K. Pieńkowska, Lublin 1975); Nowe kierunki w zakresie alfabetycznego katalogowania zbiorów na podstawie przeglądu literatury niemieckiej (J. Grussowa, Poznań m. 1975); Biblioteki szpitalne i ich działalność (W. Kozakiewicz, Koszalin 1975); Książka środkiem psychoterapeutycznego oddziaływania na chorego (dr Zemler, Koszalin 1975); Psychologiczne problemy czytelnictwa w środowisku wojskowym (Koszalin 1975); Psychologiczne aspekty czytania (E. Wiśniewska, Wrocław m. 1975),

3) problemy informacji naukowej: Automatyzacja procesów bibliotecznych (G. Bogdan, Warszawa m. 1973); Biblioteka współczesna a problem informacji naukowej (Z. Żmigrodzki, Opole 1973); Zastosowanie komputerów w bibliotekach naukowych (M. Brykczyńska, Warszawa m. 1973); Biblioteki w krajowym systemie informacji naukowej i technicznej (H. Uniejewska, Kraków m. 1974); Działalność informacyjna w układzie resortowym z uwzględnieniem procesów informacyjnych (mgr Wyłupek, Kraków m. 1974); Prace badawcze i kształcenie kadr w zakresie informacji naukowej (W. Piróg, Poznań m. 1974); Funkcja informacji naukowej w szkole wyższej (A. Karpowicz, Poznań m. 1974); Informacja o miejscu przechowywania dokumentów i ich udostępnianie (J. Sójka, Poznań m. 1974); Ogólnokrajowy system informacji chemicznej (G. Bogdan i I. Frontczak, Warszawa m. 1974); System informacji w ramach RWPG (A. Górecki, Koszalin 1975), Problemy automatyzacji i prac informacyjnych w Głównej Bibliotece Lekarskiej (W. Tyłman-Gądek, Lublin 1975); Analiza systemów informacyjnych i Najnowsze tendencje w opisie katalogowym i bibliograficznym (A. Sitarska, Lublin 1975),

4) sprawozdania z podróży zagranicznych: Aktualny stan bibliotekarstwa na tle obrad 38 Sesji IFLA w Budapeszcie (J. Baumgart, Kraków 1973); Nowe prądy w bibliotekarstwie światowym — sprawozdanie z 39 Sesji IFLA w Grenoble (J. Baumgart, Kraków m. 1975); 40 Sesja Rady Generalnej IFLA w Waszyngtonie (I. Morsztynkiewiczowa, Kraków 1975);

5) opracowania dotyczące bibliotek zagranicznych: Współczesne bibliotekarstwo angielskie (B. Świdorski, Łódź 1973); Europejskie systemy biblioteczne (J. Kołodziej-ska, Lublin 1973); Z doświadczeń bibliotek niemieckich w NRD (M. Czujowa, Kraków m. 1973); Stan i rozwój informacji naukowej w bibliotekach NRD (M. Michałowska, Poznań 1974); Biblioteki we Francji (J. Kowalczyk, Lublin 1974); Organizacja i funkcjonowanie bibliotek we Francji (W. Michnal, Szczecin 1974); Macedonia i jej Biblioteka Narodowa (Z. Walczy i S. Pugaczewski, Kraków m. 1974); Automatyzacja procesów informacyjnych i bibliotecznych w Czechosłowacji (W. Pindlo-wa, Kraków m. 1975); Biblioteki w Holandii (F. Łozowski, Poznań woj. 1975); Rola Państwowej Biblioteki im. W. I. Lenina w kształtowaniu bibliotekarstwa radzieckiego (W. Stankiewicz, Warszawa 1975); Biblioteki naukowe w Kanadzie (M. Nowosielska, Kraków m. 1975);

6) relacje gości zagranicznych: Zagadnienie nowej instrukcji katalogowania w aspekcie międzynarodowych kodyfikacji (G. Sved — Chicago, Łódź m. 1973); Biblioteki w Jugosławii (L. Durković — Belgrad, Poznań m. 1973); Żywotne interesy bibliotekarstwa słowackiego (dyrektor Maticy Slovenskiej, Wrocław m. 1973); Moje metody konserwacji książek (K. Müller — Jena, Kraków m. 1973); O pracy z czytelnikiem dziecięcym w ZSRR (N. Miedwiediewa — Moskwa, Poznań m. 1973); Organizacja pracy informacyjnej w Bibliotece Uniwersyteckiej w Halle (K. Wah-

ter — Halle, Poznań m. 1974); Działalność polityczno-społeczna Biblioteki Uniwersyteckiej w Lipsku (dr Scholz — Lipsk, Poznań 1974); System INIS dotyczący zagadnień energii jądrowej (K. Balavaman — Indie, Kraków 1975); Biblioteka ONZ. (L. Vladimirov — Wilno, Kraków m. 1975); Automatyzacja procesów informacyjnych w naukach społecznych (S. A. Piszczalnikow — Moskwa, Poznań 1975);

7) opracowania historyczne: Olsztyński inkunabuł medyczny z księgozbioru Mikołaja Kopernika (B. Gomółka, Kraków m. 1974); Historia formy książki i jej artystycznej oprawy (R. Ziembka, Poznań m. 1974 i Kraków m. 1975); Biblioteki śląskie w średniowieczu (S. Solicki, Wrocław m. 1974); Miejska Biblioteka Publiczna przed 30 laty (J. Korpała, Kraków m. 1975); Rozwój drukarstwa w Rzeszowie w l. 1840-1939 (A. Jagusztyn, Rzeszów 1975); Początki prasy polskiej (K. Zawadzki, Warszawa m. 1975); Problemy rozwoju prasy polskiej w okresie Stanisława Augusta (J. Łojek, Warszawa m. 1975);

8) tematy historyczno-pamiętnikarskie: w Lublinie — wieczór wspomnień z pracy w okresie okupacji (1973); w Okręgu Stołecznym — z inicjatywy Zespołu Historyczno-Pamiętnikarskiego wieczory poświęcone pamięci: M. Łodyńskiego (1973), K. Maja (1973), R. Przelaskowskiego i A. Bachulskiego (1974), J. Grycza (1974 — w 20 rocznicę śmierci), B. Horodyskiego (1975 — w 10 rocznicę śmierci).

Ponadto, jak już wspomniano, organizowano również zebrania z referatami związanymi tematycznie z problematyką literacką, oświatową, społeczną jak też z prelekcjami poświęconymi aktualnym wydarzeniom życia kulturalnego państwa i regionu.

Ważnym odcinkiem pracy ogniw terenowych Stowarzyszenia jest akcja szkolenia i doskonalenia zawodowego. Działalność w tym zakresie koncentruje się głównie w następujących formach: kursy dla kandydatów na bibliotekarzy dyplomowanych, seminaria i zebrania szkoleniowe, wycieczki szkoleniowe.

Kursy przygotowawcze dla kandydatów na bibliotekarzy dyplomowanych prowadziły okręgi: Kraków m. (8 IX-1 XII 1973), Łódź m. (1973), Warszawa m. (22 IV-3 XII 1974), Katowice (14 IX-14 XII 1974).

Seminaria i zebrania szkoleniowe stanowiły najpopularniejszą formę doskonalenia zawodowego. Odczyły się one w większości okręgów, a programy obejmowały różnorodne zagadnienia. Różne też były ich formy i rozmiary czasowe. Organizowano: seminaria wyjazdowe do innych ośrodków, seminaria lub konferencje dla bibliotekarzy pracujących w bibliotekach różnych sieci, cykl wykładów monograficznych, akcje odczytowe na tematy naukowe i praktyczno-zawodowe, punkty konsultacyjne dla bibliotekarzy zdobywających kwalifikacje zawodowe, zebrania szkoleniowe poświęcone teorii i praktyce zawodowej.

Na specjalne podkreślenie zasługuje Konwersatorium Bibliotekoznawcze prowadzone od 1973 r. przez Okręg Stołeczny. Stanowi ono forum referatowo-dyskusyjne dla naukowego środowiska bibliotekoznawczego. W 1973 r. odbyło się 6 posiedzeń, w 1974 — 7, w 1975 — 5. Referaty wygłaszali wybitni znawcy poszczególnych zagadnień.

Popularną formą podnoszenia kwalifikacji zawodowych są nadal wycieczki szkoleniowo-turystyczne organizowane przez większość okręgów. Ich charakter, tematyka i zasięg terenowy jest bardzo różnorodny: są to odwiedziny w bibliotekach w obrębie jednego województwa, wycieczki do innych województw oraz wyjazdy do bibliotek zagranicznych. Najczęstszą formą były wycieczki do innych województw w celu wymiany doświadczeń, zapoznania się z pracą większych bibliotek uniwersyteckich czy specjalnych oraz ośrodków informacji. Były one zwykle łączone ze zwiedzaniem zabytków kulturalnych.

Specjalnym zainteresowaniem cieszyły się wycieczki zagraniczne organizowane przez liczne okręgi (Białystok, Bydgoszcz, Koszalin, Łódź m., Olsztyn, Rzeszów, Szczecin, Warszawa i in.) przede wszystkim do krajów demokracji ludowej (ZSRR, Czechosłowacji, NRD, Węgier). Dawały one — poza wrażeniami turystycznymi —

okazję do zapoznania się z pracą i osiągnięciami bibliotek sąsiednich krajów, pracujących w podobnych warunkach politycznych, społecznych i ekonomicznych. Wymiana doświadczeń, poznawanie warsztatów pracy przyczyniają się niewątpliwie do rozszerzenia poglądów na sprawy bibliotek i umożliwiają przeniesienie nowych metod pracy na własny teren.

W kręgu zainteresowań okręgów SBP znajdują się również sprawy wydawnicze. Poszczególne okręgi inicjują publikacje różnych wydawnictw fachowych współpracując przy ich przygotowaniu. W wielu wypadkach samodzielnie realizują różne prace. Do większych osiągnięć w tym zakresie należy zaliczyć opracowaną przez Okręg Stołeczny pracę zbiorową *Twórcy nowoczesnego bibliotekarstwa polskiego* (Ossolineum, 1973 seria *Książki o Książkach*), opublikowane przez Okręg Lubelski 2 prac nagrodzonych na konkursie (1973) pn. *Biblioteka — książka — czytelnik na Lubelszczyźnie w l. 1944-1973* i *Katalogu czasopism lubelskich* (obejmującego 800 tytułów) oraz przez Okręg Katowicki *Katalogu czasopism zagranicznych w woj. katowickim*.

Dzięki wysiłkom okręgów i pracy ich członków ukazał się również szereg informatorów o bibliotekach z danego terenu np.: *Informator o bibliotekach woj. koszańskiego*, *Informator o bibliotekach i ośrodkach inte woj. szczecińskiego*, *Ośrodek inte i biblioteki Olsztyna i woj. olsztyńskiego*.

Okręgi Stowarzyszenia włączyły się czynnie do organizowania i przeprowadzania różnych lokalnych i ogólnokrajowych konkursów i turniejów, a nawet je inicjowały. Udział okręgów zaznaczał się również w różnych imprezach kulturalno-oświatowych, wystawach okolicznościowych i problemowych.

Kontakty zagraniczne okręgów — poza wycieczkami — koncentrowały się na spotkaniach i przyjmowaniu bibliotekarzy przyjeżdżających do Polski. Najczęściej byli to goście z sąsiednich państw, ale odwiedzali Polskę również koledzy z krajów zachodnich.

Sprawy bytowe członków i ogółu bibliotekarzy leżały również w sferze zainteresowań ogniw wojewódzkich Stowarzyszenia. Dotyczyły one przede wszystkim spraw związanych z regulacją płac, typowaniem kandydatów do odznaczeń i nagród (państwowych, resortowych i lokalnych), jak też obejmowały sprawy awansów, uznania kwalifikacji, redukcji etatów itp.

Różne formy pracy społecznej okręgów uwzględniały zagadnienia dotyczące podniesienia rangi zawodu i naszej organizacji, usprawnienia warsztatów pracy, koordynacji poczynań różnych bibliotek i sieci resortowych. Obejmowały one np. poradnictwo w sprawach zawodowych (przechowywanie i ewidencja zbiorów, wyceńna księgozbiorów itp.), interpretację przepisów prawnych; zajmowano się również problemami norm czasowych i wydajności pracy, normalizacją druków i formularzy, wypożyczeń międzybibliotecznych i in. Były to zagadnienia o dużym znaczeniu dla codziennej pracy bibliotek.

Nie należy również zapominać, że zarządy okręgów, w dobrze rozumianym interesie bibliotek i bibliotekarzy, utrzymywały ścisłe kontakty z miejscowymi władzami politycznymi i administracyjnymi.

Jednym z głównych problemów organizacyjnych okręgów wojewódzkich była aktywizacja oddziałów powiatowych. Liczba ich (różna w poszczególnych rejonach) wynosiła w r. 1972 — 262, w 1973 — 283, w 1974 — 294. W okręgach działających na terenie miast wydzielonych tworzone czasami koła grupujące najczęściej pracowników jednej większej placówki bibliotecznej.

Trudność natury komunikacyjnej, finansowej, a przede wszystkim ograniczona liczebnie zawodowa kadra w miastach powiatowych nie sprzyjały rozwijaniu szerszej działalności. Oddziały powiatowe włączały się w różne akcje okręgów, korzystały z ich pomocy merytorycznej i doświadczeń, stanowiąc w pewnym sensie punkty transmisji dla miejscowych bibliotekarzy w przekazywaniu informacji i doświadczeń dużych ośrodków naukowych.

Nie mogąc na ogół podejmować samodzielnych inicjatyw, zarządy oddziałów, grupowały wokół siebie najaktywniejsze jednostki. Jak było to istotne i ważne dla całego Stowarzyszenia, ujawniła rozpoczęta w 1975 r. reorganizacja struktury SBP, gdy w 32 dawnych powiatach przystąpiono do tworzenia nowych okręgów. Miejscowy bowiem aktywny odegrał w większości przypadków decydującą rolę przy organizacji okręgów w nowych ośrodkach wojewódzkich.

*
* * *

W sprawozdaniu z działalności Stowarzyszenia w obecnej kadencji przedstawiony został przegląd głównych kierunków działania naszej organizacji oraz dokonano w dużym skrócie podsumowania osiągnięć poszczególnych ogniw Stowarzyszenia.

W minionym okresie Stowarzyszenie włączało się twórczo i aktywnie w wiele niezwykle ważnych dla rozwoju bibliotekarstwa polskiego działań. Z inicjatywy Stowarzyszenia w naszej kadencji podjęte zostały prace w zakresie modernizacji bibliotek. Zadaniem o dużym znaczeniu dla bibliotekarstwa polskiego była organizacja VII Zjazdu Bibliotekarzy Polskich. Podjęte na Zjeździe problemy, przyjęte wnioski i uchwały muszą stać się podstawą dalszej działalności Stowarzyszenia, właściwymi dla organizacji społecznej metodami.

Działanie Stowarzyszenia oparte o inicjatywy i prace wszystkich ogniw Zarządu Głównego i okręgów ograniczane było szczupłością środków finansowych. Wpływy ze składek i stałe malejące dochody z działalności wydawniczej nie mogą być już — jak wynika ze sprawozdania — podstawą naszego budżetu. Prezydium Zarządu Głównego poczyniło starania, które są jeszcze w toku, o przywrócenie dotacji Ministerstwa Kultury i Sztuki. W okresie obecnej kadencji Stowarzyszenie korzystało kilkakrotnie z dotacji docelowych przyznawanych przez Ministerstwo.

Zarząd Główny przedstawiając delegatom sprawozdanie ze swej ponad trzyletniej działalności pragnie zwrócić uwagę na niesłabnący wzrost aktywności naszej organizacji oraz na dalsze podnoszenie rangi Stowarzyszenia jako organizacji fachowej, reprezentującej ogół bibliotekarzy wobec władz partyjnych i państwowych.

Dużą siłą naszej organizacji jest postawa wszystkich bibliotekarzy zrzeszonych w Stowarzyszeniu wyrażająca się w dążeniu do integracji środowiska zawodowego i współpracy bibliotek oraz w poczuciu wspólnej odpowiedzialności za realizację celów i zadań Stowarzyszenia, w udoskonalaniu i usprawnianiu działalności bibliotek dla skutecznego służenia potrzebom czytelniczym społeczeństwa socjalistycznego.

Za to społeczne zaangażowanie w pracy Stowarzyszenia wszystkim działaczom naszej organizacji w imieniu Prezydium pragnę serdecznie podziękować.

Wyrazy serdecznej wdzięczności należą się wszystkim organizacjom i instytucjom, z którymi Stowarzyszenie współdziałało w wypełnianiu swoich statutowych zadań, szczególnie zaś Ministerstwu Kultury i Sztuki oraz Związkowi Nauczycielstwa Polskiego i Związkowi Zawodowemu Pracowników Kultury i Sztuki.

TABELA 1. ZESTAWIENIE KSIĄŻEK WYDANYCH W OKRESIE 1 V 1972—30 IV 1976

Lp.	Autor i tytuł	Ark. druk.	Ark. wyd.	Nakład	Remanent
1972					
1	<i>Literatura Piętna dla Dzieci i Młodzieży 1969</i>	5,25	6,00	5 200	—
2	<i>Literatura Piętna 1970</i>	28,75	37,50	6 000	229
3	<i>W bibliotece dla dzieci. Praca zbiorowa pod red. I. Sztachelskiej (wyd. 2)</i>	25,00	26,50	5 020	—
4	<i>Informator Bibliotekarza i Księgarza na rok 1973</i>	16,50	11,50	9 800	93

c.d. tabeli 1

Lp.	Autor i tytuł	Ark. druk.	Art. wyd.	Nakład	Remanent
5	W. Kiedrzyńska: <i>Powstanie Warszawskie w książce i prasie, Poradnik bibliograficzny</i>	10,25	13,50	5 000	1658
6	R. Przelaskowski: <i>Zagadnienia teoretyczne organizacji bibliotek</i>	7,25	8,00	2 200	—
7	<i>Z Doświadczeń Bibliotek Szkolnych i Pedagogicznych</i> . R. 10	12,50	13,30	3 200	892
	1973	105,50	116,30	36 420	
8	<i>Literatura Piękna dla Dzieci i Młodzieży</i> 1970	5,25	6,40	5 200	1864
9	S. Jeżyński: <i>Z książką za pan brat. Quizy i wieczory literacko-muzyczne</i>	26,25	26,25	6 000	—
10	<i>Literatura Piękna</i> 1971	28,20	26,30	6 000	—
11	<i>Informator Bibliotekarza i Księgarza na rok 1974</i>	10,00	13,00	9 800	—
12	Z. Zydanowicz: <i>Bibliografie narodowe bieżące</i>	7,00	7,10	4 200	1152
	1974	76,70	89,05	31 200	
13	<i>Literatura Piękna dla Dzieci i Młodzieży</i> 1971	5,50	6,40	4 000	—
14	L. Biliński, E. Gruberska, K. Podhorski: <i>Zbiór przepisów prawnych dla bibliotek publicznych</i>	19,50	26,04	7 700	—
15	T. Zarzębski: <i>Poradnik hieronika punktu bibliotecznego</i> (wyd. 3)	3,25	2,40	20 000	—
16	<i>Informator Bibliotekarza i Księgarza na rok 1975</i>	20,25	13,00	9 200	—
17	B. Białkowska: <i>Książki dla bibliotek. Literatura dla dzieci i młodzieży 1945—70</i>	25,25	33,00	5 000	—
	1975	73,75	80,84	45 900	
18	J. Korpala: <i>O bibliografiach i informatorach. Poradnik dla wszystkich</i>	16,00	14,40	8 000	—
19	<i>Literatura Piękna</i> 1972	31,00	39,00	5 500	1113
20	<i>O literaturze dla dzieci i młodzieży. Studia, rozprawy, szkice</i> . Praca zbiorowa pod red. H. Skrobiszewskiej	11,00	11,25	4 000	280
21	J. Grycz, W. Borkowska: <i>Skrócone przepisy katalogowania alfabetycznego</i> (wyd. 6)	12,50	9,00	9 000	—
22	<i>Informator Bibliotekarza i Księgarza na rok 1976</i>	19,00	14,50	9 500	140
		89,50	88,15	36 000	

TABELA 2 ZESTAWIENIE ZBIORCZE

Rok wydania	Liczba tytułów	Ark. druk.	Ark. wyd.	Nakład egz.
1972	7	105,50	116,30	36 420
1973	5	76,70	89,05	31 200
1974	5	73,75	80,84	45 900
1975	5	89,50	88,15	36 000
Razem	22	345,45	374,34	149 520

TABELA 3. ZESTAWIENIE PRODUKCJI WYDAWNICZEJ W TOKU

W drukarniach:

1. R. Przelaskowski, J. Cwlekowa: *Biblioteki naukowe w Polsce*
2. *Informator Bibliotekarza i Księgarza na 1977 r.*
3. St. Jeżyński: *Z książką za pan brat* (cz. 2)
4. *Literatura Piękna 1973.*
5. J. Pelcowa: *Polskie Normy bibliograficzne*

W tece redakcyjnej:

1. E. Assbury, T. Bruszewski: *Biblioteka fachowa*
2. J. Baumgart: *Bibliotekarstwo. Biblioteki. Bibliotekarze*
3. H. Sawoniak, J. Czarnecka: *Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiętna*. Wydanie skrócone dla potrzeb bieżącej bibliografii narodowej i bibliotek publicznych
4. *Literatura Piękna 1974.*

PROTOKÓŁ OGÓLNOKRAJOWEGO ZJAZDU DELEGATÓW SBP

W dniach 19-20 czerwca 1976 r. odbył się w Rzeszowie Ogólnokrajowy Zjazd Delegatów SBP.

W Zjeździe uczestniczyło 132 delegatów, członkowie Zarządu Głównego SBP, przewodniczący zarządów okręgowych SBP oraz zaproszeni goście, wśród nich; wiceminister kultury i sztuki, przewodniczący Państwowej Rady Bibliotecznej Józef Fajkowski, sekretarz Propagandy KW PZPR w Rzeszowie Bronisław Błażej, wicewojewoda rzeszowski Tadeusz Kunc, wicedyrektor Departamentu Bibliotek, Domów Kultury i Stowarzyszeń Regionalnych Ministerstwa Kultury i Sztuki Edward Paliński, przedstawiciel Głównego Zarządu Politycznego Wojska Polskiego kmr Feliks Kulej, przedstawiciel Centralnej Rady Związków Zawodowych Henryk Łukasik, wiceprzewodniczący Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Kultury i Sztuki Zygfryd Rekosz, przewodniczący Zarządu Głównego Stowarzyszenia Księgarzy Polskich Tadeusz Hussak.

19 VI 1976 R. — I DZIEŃ OBRAD

Otwarcia Zjazdu dokonał przewodniczący Zarządu Głównego SBP Witold Stankiewicz. Gorąco powitał zebranych oraz w imieniu Zjazdu powitał zaproszonych gości i serdecznie podziękował gospodarzom województwa rzeszowskiego za udzielenie gościny w Rzeszowie. Przypomniawszy zebranym, że idea Roku Bibliotek i Czytelnictwa zrodziła się z wcześniej organizowanego w tym województwie Roku Bibliotek Publicznych na Rzeszowszczyźnie. Poinformował Zjazd o wizycie, którą wspólnie z wicedyrektorem Edwardem Palińskim złożył I Sekretarzowi KW PZPR. W czasie tej wizyty przekazano informacje o zadaniach Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich oraz o roli tej organizacji w życiu kulturalnym kraju. Przewodniczący Zarządu Głównego SBP podkreślił w powitalnym wystąpieniu wyjątkową wagę obecnego Zjazdu, który został zwołany w okresie aktywnej realizacji wytycznych VII Zjazdu Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Przed bibliotekarstwem polskim postawiono nowe i odpowiedzialne zadania. Aktualnie obchodzony Rok Bibliotek i Czytelnictwa ma na celu ujawnienie naszych dążeń i postulatów w

zakresie rozwoju bibliotekarstwa, ma on również służyć aktywizacji szerokich rzesz pracowników bibliotek w doskonaleniu form i metod ich pracy w służbie społeczeństwu, w podnoszeniu poziomu wiedzy obywateli i poziomu kulturalnego całego kraju. Zjazd Delegatów SBP wytyczy kierunki rozwoju naszej organizacji na najbliższe lata oraz sformułuje zadania Stowarzyszenia w realizacji programu rozwoju bibliotekarstwa polskiego.

Na wniosek przewodniczącego ZG SBP Zjazd uczcił minutą milczenia pamięć członków SBP zmarłych w okresie po ostatnim Zjeździe.

Następnie przewodniczący przedstawił Zjazdowi wniosek Zarządu Głównego SBP o nadanie godności Członka Honorowego SBP kol. kol.: Janowi Baumgartowi, Józefowi Korpale, Józefowi Podgórczemu, Franciszkowi Sedlaczkiowi oraz Helenie Więckowskiej. Wniosek ten przyjęty został przez aklamację.

Na wniosek przewodniczącego ZG SBP jednogłośnie powołano Prezydium Zjazdu w składzie kol. kol.: Maria Bielawska (Tarnów), Janina Cygańska (Warszawa), Janusz Dembski (Poznań), Zdzisław Daraż (Rzeszów), Józef Korpała (Kraków), Karol Musioł (Katowice), Stanisław Siekowski (Skierniewice). Na przewodniczącego w pierwszym dniu obrad powołano kol. Karola Musioła, dyrektora Biblioteki Głównej Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Katowicach.

Przewodniczący Zjazdu przedstawił projekt obrad Zjazdu i poddał go pod głosowanie. Zjazd przyjął następujący porządek obrad:

19 VI 1976 r.

1. Otwarcie Zjazdu
2. Powołanie Prezydium Zjazdu
3. Wystąpienia okolicznościowe
4. Referat doc. dra hab. Witolda Stankiewicza pt. „Aktualne zadania Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich”
5. Przyjęcie protokołu Ogólnokrajowego Zjazdu Delegatów Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich odbytego w Bydgoszczy w dn. 29-30 IX 1972 r.
6. Zatwierdzenie regulaminu obrad Ogólnokrajowego Zjazdu Delegatów w Rzeszowie.
7. Wybór Komisji Zjazdowych:
  - mandatowej
  - wyborczej
  - skrutacyjnej
  - wnioskowej
  - statutowej
8. Sprawozdania:
  - sekretarza generalnego
  - skarbnika
  - Głównej Komisji Rewizyjnej
  - Głównego Sądu Koleżeńkiego
9. Dyskusja
10. Zatwierdzenie projektu Statutu SBP

20 VI 1976 r.

11. Dalszy ciąg dyskusji
12. Przyjęcie wniosków Głównej Komisji Rewizyjnej
13. Przyjęcie wniosków Komisji Mandatowej Zjazdu
14. Wybory do władz naczelnych SBP
15. Sprawozdanie Komisji Wnioskowej Zjazdu i podjęcie uchwał
17. Zamknięcie Zjazdu

21 VI 1976 r.

Wycieczka w Bieszczady

W wystąpieniach okolicznościowych jako pierwszy zabrał głos i serdecznie powitał uczestników Zjazdu w imieniu władz politycznych i administracyjnych województwa rzeszowskiego wicewojewoda tow. Tadeusz Kunc. Stwierdził on, iż wybór Rzeszowa na miejsce obrad Zjazdu jest dla bibliotekarzy tego regionu prawdziwym wyróżnieniem i formą uznania dla ich osiągnięć. Jest to także okazja dla zaprezentowania bibliotekarzom całej Polski zamierzeń gospodarzy na przyszłość. Mówca podkreślił, że biblioteki zajmują szczególne miejsce w życiu województwa rzeszowskiego. Nadążając za potrzebami środowiska kształtują jego nowe oblicze i odgrywają podstawową rolę w działalności oświatowej i kulturalnej regionu. Właśnie w Rzeszowie zrodziła się inicjatywa Roku Bibliotek i Czytelnictwa, ponieważ tu wcześniej już ogłoszono Rok Bibliotek Publicznych na Rzeszowszczyźnie. Przyniósł on województwu liczące się i wyraźne efekty: pobudził energię i inicjatywę bibliotekarzy, umocnił więź między placówkami pokrewnych sieci, wpłynął także na powiększenie w tym okresie bazy lokalowej bibliotek o ponad 10 tys. m² powierzchni. Dokonało się umocnienie pozycji społecznej bibliotek a tym samym wzrost ich rangi w społeczeństwie. Życzenia pomyślnych obrad Zjazdu uzupełnił mówca życzeniem, aby ogólnopolski Rok Bibliotek i Czytelnictwa przyniósł wszystkim bibliotekom polskim tyle wymiernych korzyści, ile ich osiągnęły biblioteki regionu rzeszowskiego.

Po tym wystąpieniu przewodniczący obrad Zjazdu odczytał teksty telegramów i listów skierowanych do Zjazdu:

„Z okazji Ogólnokrajowego Zjazdu Delegatów Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, w którym niestety nie mogę wziąć udziału, przesyłam wszystkim jego uczestnikom, a za ich pośrednictwem wszystkim bibliotekarzom polskim, najserdeczniejsze pozdrowienia. Polska Zjednoczona Partia Robotnicza wysoko ceni wkład pracowników bibliotek w przemiany społeczno-kulturalne zachodzące w naszym kraju, wasz udział w budowie Socjalistycznej Polski. Upowszechnienie książki było, jest i nadal pozostaje decydującym czynnikiem rozwoju naszej kultury narodowej. W procesie tym ogromną rolę odgrywa trud ludzi polskich bibliotek, zaangażowanie waszych serc i umysłów, wasza ofiarność, wasze wysokie kwalifikacje. Waszą systematyczną i wytrwałą pracą współtworzycie bezcenne wartości naszego społeczeństwa. Jest to patriotyzm i internacjonalizm, jego socjalistyczne, głęboko humanistyczne oblicze, jego nowa moralność, nowoczesny sposób myślenia i działania, jego wrażliwość na prawdę i piękno. W dniu inauguracji waszego Zjazdu życzę jego uczestnikom owocnych obrad, a wszystkim członkom Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich dalszych sukcesów w pracy zawodowej, satysfakcji z działalności społecznej oraz pomyślności w życiu osobistym”.

Sekretarz KC PZPR
Wincenty Kraśko

„Nie mogąc osobiście uczestniczyć w Ogólnokrajowym Zjeździe Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, pragnę przekazać Panu, pozostałym Członkom Zarządu Głównego oraz wszystkim Delegatom, najlepsze życzenia twórczych i owocnych obrad.

W okresie minionej kadencji Zarząd Główny podjął szereg cennych i skutecznych inicjatyw zmierzających do dalszego doskonalenia bibliotekarstwa polskiego, do modernizacji pracy bibliotek oraz uregulowania i poprawy sytuacji materialnej ich pracowników.

Z uznaniem należy odnotować fakt, że również biblioteki szkolne i pedagogiczne znajdują się w sferze zainteresowań Stowarzyszenia i Państwowej Rady Bibliote-

cznej. Uwagi i postulaty obu wymienionych instytucji, *Program rozwoju bibliotekarstwa polskiego* do r. 1990 oraz wnioski, które wynikną z podsumowania Roku Bibliotek i Czytelnictwa będą stanowić cenny materiał do wykorzystania zarówno w bieżących pracach resortu w tym zakresie, jak również przy opracowywaniu koncepcji bibliotek szkolnych i pedagogicznych w zreformowanym systemie edukacji narodowej.

Ministerstwo Oświaty i Wychowania liczy na dalszą współpracę i pomoc ze strony Stowarzyszenia, jako instytucji najbardziej kompetentnej i fachowej w sprawach bibliotek.

Wyrażając wysokie uznanie dla dotychczasowej działalności Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, dla społecznego zaangażowania jego członków, życząc Panu Przewodniczącemu oraz wszystkim Delegatom dalszych osiągnięć, dużo satysfakcji z pracy oraz pomyślności osobistej."

Wiceminister oświaty i wychowania
Jerzy Wołczyk

„Z okazji Ogólnokrajowego Zjazdu Delegatów Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Rzeszowie Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy przesyła Prezydium i Delegatom waszego Zjazdu najserdeczniejsze życzenia owocnych obrad. Mamy głębokie przekonanie, że to wysokie forum działaczy naszego środowiska podejmie uchwały i wnioski służące dalszemu rozwojowi bibliotekarstwa polskiego dla dobra kultury narodowej”.

Dyrektor
Stefan Durmaj

Po przerwie zabrał głos wiceminister kultury i sztuki Józef Fajkowski. Przekazał on Zjazdowi od Ministerstwa Kultury i Sztuki oraz Państwowej Rady Bibliotecznej najlepsze życzenia pomyślnego spełnienia statutowej funkcji Zjazdu oraz wnikliwej oceny dotychczasowej działalności Stowarzyszenia i wytyczenia głównych kierunków dalszego rozwoju. Mówca podkreślił, że rezultaty działalności Stowarzyszenia zasługują na pozytywną ocenę i uznanie społeczne. W ogóle dorobek polskiego bibliotekarstwa jest niemały, ale potrzeby bibliotek są ogromne; aktualnie w centrum uwagi Ministerstwa znajduje się cały kompleks spraw związanych z produkcją i upowszechnieniem książki. Realizacja tych zamierzeń wymagać będzie wielu nakładów i wysiłków, ale jest to konieczne — wynika z uchwał VI i VII Zjazdu Partii — i ma na celu stworzenie wszystkim obywatelom szerokiego uczestnictwa w kulturze. Szeroko rozumiane założenie sojuszu świata pracy z kulturą i sztuką zmusza nas do poszukiwania nowych form uczestnictwa klasy robotniczej i sztuka zmusza nas do poszukiwania nowych form uczestnictwa klasy robotniczej w kulturze, określenia kulturotwórczej roli klasy robotniczej. Rośnie rola wielkich zakładów przemysłowych jako mecenasów kultury. Bez takiej pomocy różne koncepcje i programy rozwoju urządzeń kulturalnych — w tej liczbie również i bibliotek — nie byłyby możliwe. Nie byłyby możliwy również „sojusz świata pracy” z twórcami kultury. A procesy te będą się jeszcze bardziej pogłębiać. Również rozszerzać się będzie społeczny zasięg działania bibliotek. Już wyraźnie obserwujemy zmiany dokonujące się w działalności bibliotek publicznych, które coraz szerzej spełniają funkcje dydaktyczne i informacyjne.

W centrum naszej uwagi znajdują się biblioteki gminne. Ukształtowanie tych bibliotek zgodnie z potrzebami i oczekiwaniami społecznymi wymagać będzie dużego wysiłku Państwa, ale również szerokiej pomocy społecznego ruchu kultural-

nego. Niezmiernie ważny jest również kompleks spraw obejmujących złożoną problematykę szerokiej współpracy bibliotek różnych typów i różnych resortów. Wiele miejsca tym sprawom poświęca raport o stanie bibliotek opracowany w Bibliotece Narodowej, są one również przedmiotem obrad w Sejmowej Komisji Kultury, dyskutowane były także na Zjeździe Bibliotekarzy Polskich w Zielonej Górze odbywającej się pod hasłem „O dalszą modernizację bibliotek polskich”. Zdajemy sobie sprawę, że warunki pracy wielu bibliotek nie są zadowalające, zwłaszcza warunki lokalowe. Stan ten będzie się jednak poprawiał. Ministerstwo zabiega o przyspieszenie budowy gmachu Biblioteki Narodowej oraz innych bibliotek, a także o modernizację i lepsze wyposażenie bibliotek w środki niezbędne w pracy współczesnego bibliotekarza.

Najważniejszym elementem w podwyższaniu efektywności pracy bibliotek jest kadra bibliotekarska. W tym zakresie podjęto wiele ważnych decyzji rządowych: ustalono w 1974 r. nową tabelę uposażeń bibliotekarzy, ustanowiono dla wyróżniających się w pracy bibliotekarzy nagrodę im. Heleny Radlińskiej, stworzono szersze możliwości przygotowania nowej kadry bibliotekarskiej. Zwłaszcza w ostatnich latach otwarto nowe ośrodki kształcenia bibliotekarzy na wyższych uczelniach. Już w piętnastu wyższych uczelniach zdobywają wiedzę bibliotekarską kandydaci do zawodu i czynni zawodowo bibliotekarze — w toku studiów dziennych, podyplomowych i zaocznych.

Na uwagę zasługuje dokonująca się integracja bibliotek ogólnokrajowej sieci bibliotecznej. Sprawy bibliotek różnych sieci są przedmiotem działań Państwowej Rady Bibliotecznej. Niemałą rolę integrującą biblioteki spełnia Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich podejmując różnego rodzaju przedsięwzięcia zarówno o charakterze regionalnym jak i ogólnokrajowym. Organizacja ta ma z pewnością wiele jeszcze niewyczerpanych możliwości integrowania środowiska bibliotekarskiego w naszym kraju i tą drogą podejmowania różnych inicjatyw służących doskonaleniu działalności bibliotek w służbie społeczeństwu.

Kolejnym mówcą był Zygfryd Rekosz. Przekazał Zjazdowi najlepsze pozdrowienia od Sekretariatu Centralnej Rady Związków Zawodowych i Komisji Kultury CRZZ oraz Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Kultury i Sztuki. Mówca życzył pomyślnych i konstruktywnych obrad. Zjazd stwarzając okazję do podsumowania działalności SBP w ubiegłej kadencji pozwala także z tej perspektywy spojrzeć na osiągnięcia polskiego bibliotekarstwa. Są one efektem właściwych warunków rozwoju stworzonych im przez władze. Wymownymi faktami tej polityki i sprzyjającego klimatu wytworzonego przez organy polityczne i państwowe są: postęp, modernizacja i integracja bibliotek, generalna regulacja płac bibliotekarzy, znaczne unowocześnienie form działania bibliotek. Aktywność i zaangażowanie środowiska bibliotekarskiego w rozwój społeczno-gospodarczy kraju były wielokrotnie podkreślane i oceniane są bardzo wysoko. Postęp w bibliotekarstwie polskim osiągnięty został przy czynnym współudziale Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Zarówno Stowarzyszeniu, jak i Związkowi Zawodowemu Pracowników Kultury i Sztuki przyświecają te same cele, które będą wspólnie realizowane także i w przyszłości.

Po tym wystąpieniu zabrał głos przewodniczący Zarządu Głównego Stowarzyszenia Księgarzy Polskich Tadeusz Husak. Przekazał on najlepsze życzenia w imieniu księgarzy, którzy uznają bibliotekarzy za swoich najlepszych i najważniejszych sojuszników oraz cennych doradców. Współdziałanie obu grup zawodowych wynika ze wspólnego podmiotu i przedmiotu działania. Mówca podkreślił, iż Rok Bibliotek i Czytelnictwa jest także dużym wydarzeniem dla księgarzy — bliski sobie duchowo i zawodowo współpracownicy znajdują tu wiele wspólnych spraw dla jego właściwej realizacji. Księgarze wyrażają duże zainteresowanie i serdeczne poparcie dla realizacji programu rozwoju bibliotekarstwa polskiego.

Referat programowy Zjazdu pt. „Aktualne zadania Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich” wygłosił przewodniczący Zarządu Głównego SBP doc. dr hab. Witold Stankiewicz¹.

Następnie uczestnicy Zjazdu zostali zaproszeni na uroczyste otwarcie wystawy sprzętu bibliotecznego, zorganizowanej przez Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną w Rzeszowie.

Po przerwie zabrał głos tow. kmdr Feliks Kulej, przedstawiciel Głównego Zarządu Politycznego Wojska Polskiego. Mówca stwierdził, że obecny Zjazd będzie miał duże znaczenie także dla bibliotekarstwa wojskowego. Wojsko polskie posiada szeroko rozwinięty własny potencjał w dziedzinie kultury, w którym istotną rolę pełni sieć bibliotek wojskowych. Cechuje je ciągła dążność do unowocześnienia metod pracy i rozwoju wyspecjalizowanych usług. Aktualnie działają trzy podstawowe grupy bibliotek wojskowych (biblioteki fachowe, oświatowe i naukowe), które zaspokajają potrzeby intelektualne i kulturalne żołnierzy. Szybko rosną zbiory i modernizuje się wyposażenie techniczne bibliotek, a kadra bibliotekarzy wojskowych to oddani i rzetelnie pracujący działacze. Od wielu lat istnieje i rozwija się współpraca bibliotek wojskowych z bibliotekami sieci ogólnokrajowej. Bibliotekarze wojskowi, stanowiąc część składową bibliotekarstwa polskiego, uważają się także za część składową Stowarzyszenia i są szczerze zainteresowani problemami dalszej integracji bibliotek oraz wzrostem prestiżu społecznego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Mówca przekazał Zjazdowi życzenia pomyślnych i owocnych obrad.

Po tym przemówieniu przystąpiono do głosowania nad przyjęciem protokołu Ogólnokrajowego Zjazdu Delegatów Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich odbytego w Bydgoszczy w dn. 29-30 IX 1972 r.² Protokół ten został przyjęty przez delegatów jednogłośnie.

Projekt *Regulaminu obrad Ogólnokrajowego Zjazdu Delegatów SBP w Rzeszowie*, którego tekst doręczony został wcześniej delegatom, poddany został pod dyskusję i głosowanie a następnie przyjęty przez aklamację.

Zgodnie z ustalonym porządkiem obrad Zjazdu przystąpiono do wyboru komisji zjazdowych. Przewodniczący obrad przedłożył zebranym projekt składu pięciu komisji. W wyniku przeprowadzonych wyborów i ukonstytuowania się komisji ustalono następujący ich skład:

Komisja Mandatowa: przew. Jolanta Pochodowicz (Białystok), członkowie: Zofia Jasińska (Lublin), Wanda Matwiejczuk (Opole), Ewa Zakrzewska (Ostrołęka).

Komisja Wyborcza: przew. Stanisław Kubiak (Poznań), członkowie: Juliusz Bernard (Wrocław), Zofia Piotrowska (Warszawa), Zofia Rybska (Kraków), Roman Sękowski (Opole), Stanisław Siadkowski (Szczecin), Zofia Stanisłowska (Rzeszów).

Komisja Skrutacyjna: przew. Franciszek Czajkowski (Toruń), członkowie: Elżbieta Dudzińska (Warszawa), Barbara Ochranowicz (Olsztyn), Helena Sędowska (Łódź), Łucja Zawila (Łuck).

Komisja Wnioskowa: przew. Janusz Dunin (Łódź), członkowie: Zofia Gaca-Dąbrowska, (Wrocław), Teresa Jasińska (Szczecin), Elżbieta Sawicka (Warszawa), Józef Zając (Kraków), Mieczysław Mazurkiewicz (Wrocław), Hanna Uniejewska (Warszawa).

Komisja Statutowa: przew. Franciszek Łozowski (Poznań), członkowie: Zbigniew Binerowski (Gdańsk), Elżbieta Hatko (Katowice), Irena Suchta (Olsztyn), Wiesława Żukowska (Warszawa).

Kolejny punkt porządku obrad wypełniły sprawozdania³ ustępującego Za-

¹ Tekst referatu zob. s. 165-172.

² Protokół został opublikowany w *Prz. biblot.* 1973 R. 41 z. 3 s. 371-387.

³ Tekst sprawozdania zob. s. 173-187.

rządu: a) sprawozdanie z działalności SBP za okres od 1 X 1972 do 20 VI 1976 sekretarza generalnego mgr Janiny Cygańskiej, b) sprawozdanie finansowe SBP skarbnika mgra Tadeusza Bruszewskiego.

Sprawozdanie Głównej Komisji Rewizyjnej złożyła kol. Alicja Halpernowa — członek Komisji.

Przewodniczący Głównego Sądu Koleżeńskiego kol. Maria Hudymowa poinformowała Zjazd, że w minionej kadencji nie było żadnej sprawy spornej.

DYSKUSJA ZJAZDOWA

W dyskusji zjazdowej wzięło udział 25 osób.

Dyskusję otworzyło wystąpienie kol. Romany Steczowicz (Biblioteka PAN, Warszawa), która w nawiązaniu do referatu przewodniczącego SBP wypowiedziała się na temat *Przeglądu Bibliotecznego*. Podkreśliła terminowość i znaczny wzrost nakładu pisma od momentu przejścia jego współwydawania przez Bibliotekę Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Planowany w bieżącym roku wzrost nakładu (zgodnie ze zgłoszonymi zamówieniami) osiągnął liczbę 5000 egz. Jakkolwiek istnieje możliwość przejścia całości finansowania *Przeglądu* przez PAN, to aktualnie koszty wydawnicze są pokrywane w połowie przez obu współwydawców. Dyskutantka poinformowała zebranych, iż z okazji 50-lecia istnienia *Przeglądu* uzyskano zgodę na opublikowanie spisu zawartości tego kwartalnika za l. 1927-1976.

Kol. Maria Brykczyńska (Biblioteka SGPIŚ, Warszawa) zwróciła uwagę na sprawy kształtowania i doskonalenia bibliotekarzy. Sprawy te stanowią bowiem decydujący element długotrwałego procesu modernizacji bibliotek. W tym zakresie zrobiono w naszym kraju bardzo wiele, pozostaje jeszcze jednak sporo spraw do uregulowania. Między innymi należałoby: stworzyć szersze możliwości podjęcia studiów zaocznych czynnym zawodowo bibliotekarzom, otworzyć średnie szkoły bibliotekarskie oraz pomaturalne studia bibliotekarskie, a dla absolwentów różnych kierunków studiów wyższych stworzyć warunki podjęcia podyplomowych studiów zaocznych. Nade wszystko konieczne jest ustalenie jednolitej i długofalowo realizowanej koncepcji kształcenia bibliotekarzy w różnych typach szkolnictwa średniego i wyższego. Również szerzej należałoby rozwijać różne formy doskonalenia zawodowego w naszej organizacji.

Kol. Zofia Gaca-Dąbrowska (Instytut Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego) wystąpiła z propozycją zmian w projekcie statutu SBP w celu wyraźniejszego określenia w statucie pracowników naukowo-dydaktycznych kształcących bibliotekarzy oraz stworzenia im odpowiednich form organizowania się w kołach SBP. Ze spraw ogólniejszych zwróciła uwagę na niepokojące bibliotekarzy zjawisko włączania bibliotek gminnych do tzw. gminnych ośrodków kultury. Należałoby rozważyć celowość takich decyzji z punktu widzenia prawidłowej działalności bibliotek oraz podjąć w tej sprawie odpowiednie decyzje na szczeblu centralnym administracji państwowej.

Kol. Wanda Sokołowska (przewodnicząca Komisji ds. Katalogowania Alfa-betycznego, Warszawa) przedstawiła aktualny stan prac nad przygotowaniem polskiej instrukcji katalogowania. Podstawowa część tej instrukcji ukaże się wkrótce, natomiast wydanie całości przepisów uzależnione jest od postępu prac w ramach Komitetu Katalogowania IFLA. Znormalizowany opis wydawnictw zwartych jest już zatwierdzony ale opis wydawnictw ciągłych jest nadal przedmiotem dyskusji. Dopóki sprawy te nie zostaną ustalone na szczeblu międzynarodowym, nie będzie można ich uporządkować w poszczególnych krajach.

Kol. Alina Janik (WiMBP, Wrocław) zwróciła uwagę na konieczność zreali-

zowania wniosku zgłoszonego na Zjeździe Delegatów SBP w Kielcach w 1969 r. dotyczącego tworzenia wojewódzkich centrów informacji dziecięcej. Rzecznikiem tej sprawy była niezjąca już kol. Janina Kelles-Krauz. Wnioskodawczyni postuluwała, aby ośrodek taki służył bibliotekom dziecięcym i szkolnym jako teren doświadczalny i jako miejsce bibliotecznego przysposobienia czytelników.

Kol. Jadwiga Kołodziejska (IKiCz BN, Warszawa) wystąpienie swoje w całości poświęciła sprawom i problemom kształcenia bibliotekarzy na poziomie wyższym. Dzięki energicznemu zabiegom Ministerstwa Kultury i Sztuki oraz Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich znacznie wzrosła w ostatnich latach liczba ośrodków kształcenia bibliotekarzy. Aktualnie mamy już 15 wyższych uczelni, w których realizuje się kształcenie bibliotekarzy. Optymistyczne to zjawisko niesie ze sobą jednak wiele problemów. Musimy je rozpoznać i sobie uświadomić, aby w porę przystąpić do ich rozwiązywania. Podstawowe zastrzeżenia budzi w chwili obecnej stan ilościowy i jakościowy kadry naukowo-dydaktycznej oraz wyposażenie tych ośrodków. W chwili obecnej brakuje około 200 nauczycieli akademickich ze specjalnością bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Braków tych nie da się wyeliminować bez uporządkowania spraw wynagradzania tej kadry oraz stworzenia jej odpowiednich warunków rozwoju. Nie bez znaczenia dla właściwego realizowania programów kształcenia bibliotekarzy w szkołach wyższych jest również wyposażenie techniczne tych ośrodków. Niektóre z nich nie mają nawet odpowiednich księgozbiorów bibliologicznych. W tej sytuacji należałoby skupić całą uwagę na właściwym zorganizowaniu już istniejących ośrodków i na razie nie otwierać następnych. Sprawom tym powinno również Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich poświęcać szczególnie wiele uwagi.

Kol. Józef Korpała (em., Kraków) wyraził wdzięczność za przyznanie mu godności Członka Honorowego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, co uważa za najwyższe uhonorowanie jego 50-letniej działalności bibliotekarskiej. Mówca proponował wprowadzenie kilku zmian w projekcie statutu SBP. Oceniając działalność Stowarzyszenia przedstawioną w sprawozdaniu Zarządu Głównego stwierdził, iż Stowarzyszenie dokonało wiele i „było wszędzie tam, gdzie być powinno”. Podobnie jak w każdym działaniu pozostało jeszcze sporo spraw do załatwienia, a wśród nich jako najpilniejsze — uporządkowanie terminowości ukazywania się obu miesięczników SBP oraz poprawa warunków pracy Biura ZG SBP. Mówca postuluwał, aby Zjazd udzielając ustawiającemu Zarządowi absolutorium wyraził mu uznanie i serdeczne podziękowanie.

Na zakończenie pierwszego dnia obrad, udzielono głosu przewodniczącej Komisji Mandatowej kol. Jolancie Pochodowicz, która odczytała protokół Komisji stwierdzający, że na 148 wybranych delegatów okręgów w Zjeździe uczestniczyło 138 delegatów, co zgodnie z postanowieniem statutu SBP oznacza pełną prawomocność obrad tego Zjazdu.

20 VI 1976 r. — II DZIEŃ OBRAD

Przewodniczył kol. Zdzisław Daraż, dyrektor Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Rzeszowie.

Dalszy ciąg dyskusji.

Kol. Władysław Michnal (WIMBP, Szczecin) wyraził uznanie dla władz Stowarzyszenia za podejmowanie różnych starań w sprawach kształcenia bibliotekarzy. W związku ze zmianą systemu kształcenia korespondencyjnego na poziomie średnim na system kształcenia zaocznego wystąpiły ostatnio pewne trudności organizacyjne. Absolwenci policealnego Studium Bibliotekarskiego nie otrzymali w tym roku jeszcze świadectw, a wykładowcy pracowali w ostatnich miesiącach społecz-

nie, bowiem POKKB nie uzyskało jeszcze nowego statutu ani też odpowiednich środków na działalność. Mówca postulował jak najszybsze załatwienie tych spraw⁴.

Kol. Witold Rumaszewicz (Biblioteka Główna ART, Olsztyn) nawiązał do wypowiedzi kol. Kołodziejskiej potwierdzając słuszność jej uwag o stanie, jakości oraz formach kształcenia bibliotekarzy w szkołach wyższych. Mówca postulował konieczność rozwijania różnych form kształcenia bibliotekarzy na poziomie średnim oraz organizowania studiów podyplomowych dla pracowników bibliotek — absolwentów studiów niebibliotekarskich. Uregulowania wymagają sprawy wynagradzania kierowników praktyk w bibliotekach oraz zmiany statusu magazynierów bibliotecznych, który uznać należy za niezadowolający.

Kol. Lubomira Janowska (Biblioteka WSI, Koszalin) wystąpiła z propozycją przekazania profesorowi Władysławowi Tatarkiewiczowi serdecznych pozdrowień i podziękowań od bibliotekarzy — uczestników Zjazdu za wyrazy uznania dawane bibliotekarzom oraz za ufundowanie stypendium dla młodych adeptów naszego zawodu. Jako była uczennica Profesora podkreśliła, iż sprawa bibliotek i bibliotekarzy była dla Niego zawsze sprawą osobiście bliską i wielkiej wagi. Na wniosek przewodniczącego obrad upoważniono autorkę wniosku do sformułowania tekstu takiego wystąpienia.

Kol. Józef Czerni (Biblioteka Główna Politechniki Krakowskiej) ustosunkował się do przedstawionych materiałów sprawozdawczych oraz referatu programowego. Ukazały one dokonania bibliotekarstwa polskiego, a także uświadomiły, jak wiele pozostało jeszcze do zrobienia. Sytuacja powtarzała się permanentnie — rzeczywistość zawodowa ciągle jeszcze nie nadąża za postępem. Referat programowy można by nazwać naszym „katalogiem życzeń” adekwatnych do potrzeb, dla zrealizowania którego niezbędna jest jednak pomoc naszych władz. Mówca wskazał na konieczność ożywienia działalności Stowarzyszenia poprzez wprowadzenie w jego szeregach wszystkich pracujących w tym zawodzie. Zgodnie z informacjami statystycznymi takich potencjalnych kandydatów na członków SBP byłoby ok. 100 000. Działalność informacyjna bibliotek na niektórych odcinkach także budzi pewne zastrzeżenia. Istotą naszego zawodu powinno być nadążanie za nowymi systemami i formami działania. Jest już zatwierdzony krajowy system informacji naukowej, technicznej i organizacyjnej (SINTO), ma on być już od 1980 r. realizowany powszechnie, tymczasem jego założenia nie są jeszcze dostatecznie szeroko znane, a przeciw podstawowemu ogniwem tego zintegrowanego systemu będą właśnie biblioteki. Mówca apelował do władz Stowarzyszenia o wyeliminowanie trudności w rytmicznym ukazywaniu się czasopism bibliotekarskich i w ogóle w rozwoju działalności wydawniczej Stowarzyszenia poprzez starania o przydział odpowiedniej ilości papieru oraz mocy przerobowych w drukarniach. Skierował on także apel pod adresem Ministerstwa Kultury i Sztuki o przyspieszenie budowy gmachu Biblioteki Narodowej⁵, która jak najszybciej powinna zacząć w pełni służyć krajowi. Sugerował także konieczność dokonania zmian personalnych w składzie Państwowej Rady Bibliotecznej podkreślając jej zbytnie „zadministrowanie się”, podczas gdy jej podstawowy trzon powinni stanowić bibliotekarze, wybitni praktycy.

Kol. Maria Werner (Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy) zwróciła uwagę na stosunkowo słabe zasilanie bibliotek publicznych przez absolwentów szkół wyższych. Podstawową grupą zawodową bibliotek tego typu pozostaną jeszcze długo bibliotekarze z wykształceniem średnim. Będą oni współtwórcami sukcesów tych bibliotek i inspiratorami wszelkiego w nich postępu. Konieczna więc wydaje się rozbudowa i wzmocnienie kształcenia kadr na poziomie średnim.

⁴ Por. Zarządzenie nr 37 ministra kultury i sztuki z dn. 18.9.1976 r. w sprawie utworzenia Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy w Warszawie; w załączeniu do zarządzenia podano statut Centrum. (Dz. urz. Min. Kult. 1976 nr 4 poz. 23).

⁵ Budowa gmachu Biblioteki Narodowej stanowi czołową inwestycję kulturalną w obecnym planie pięcioletnim uchwalonym przez Sejm PRL w grudniu 1976 r.

Kol. Władysława Wasilewska (biblioteka szkolna, Warszawa) podkreśliła konieczność opracowania modelu biblioteki szkolnej, ponieważ w ogólnokrajowej sieci bibliotecznej biblioteki te nie są równorzędnym partnerem w działaniu. Istnieje nadal wiele nie wykorzystanych możliwości rozwijania współpracy, zwłaszcza z bibliotekami publicznymi. Postulowała również, aby podręczniki i lektury szkolne wykonane były w wyższym standardzie, co znacznie przedłużyłoby ich użytkowanie. Czasopisma SBP stanowiące ważną pomoc metodyczną dla bibliotekarzy szkolnych powinny być wydawane przy znacznej pomocy (także materialnej) Ministerstwa Oświaty i Wychowania.

Kol. Cecylia Duninowa (Biblioteka PWSSP, Łódź) poświęciła swoją wypowiedź pozycji młodych w zawodzie. Wszyscy są zgodni, że sprawy najmłodszych pracowników bibliotek należy obdarzyć większą uwagą, zarówno ze strony naszej organizacji jak i bezpośrednich ich zwierzchników. W praktyce jednak start w zawodzie bibliotekarskim jest wyznaczony głównie indywidualną „siłą przebicia”, widoczną zwłaszcza przy realizacji ambitnych planów studiowania czy dokształcania się. Uzyskane wyniki są w końcu sumą indywidualnych wyrzeczeń, wypadkową odporności fizycznej, psychicznej i zasobności kieszeni. Biblioteki nie zawsze oceniają ten wysiłek i nie jest regułą otaczanie tej młodzieży serdeczną wyrozumiałością i opieką. W Stowarzyszeniu od kilku lat postuluję się zorganizowanie kilkudniowego wakacyjnego sympozjum dyskusyjnego, będącego terenem konfrontacji postaw i poglądów młodego i starszego pokolenia. Wszystko wskazuje na dalszą aktualność tego postulatu. Warto pamiętać, że młodzież bibliotekarska — kontynuatorzy naszych dzisiejszych poczynań a często i marzeń — będą bibliotekarzami XXI wieku i nie może być nam obojętne, jacy to będą bibliotekarze.

Kol. Klementyna Helis (Biblioteka WSP, Kielce) jako młody członek Stowarzyszenia nawiązując do poprzedniej wypowiedzi próbowała wyjaśnić, czym kierują się młodzi bibliotekarze wstępując w szeregi Stowarzyszenia. Stwierdziła, że organizacja ta jest dla nich jedyną platformą, gdzie mogą podejmować problemy wspólne dla wszystkich typów bibliotek, uczyć się przechodzenia od projektów do działania. Także troska o podnoszenie poziomu naszej pracy ma szansę powodzenia jedynie wtedy, gdy będzie to wspólne działanie. W związku z tym Stowarzyszenie winno stworzyć młodym bibliotekarzom szersze możliwości wzajemnych kontaktów i wymiany doświadczeń.

Po tej wypowiedzi przewodniczący obrad udzielił głosu przewodniczącemu Komisji Statutowej Zjazdu kol. Franciszkowi Łozowskiemu, który odczytał protokół z posiedzenia Komisji uwzględniający poprawki do Statutu, zgłoszone w toku dyskusji oraz na piśmie przez delegatów niektórych okręgów. Postawił on formalny wniosek o przyjęcie tekstu Statutu w wersji zaproponowanej przez Komisję Statutową. Po krótkiej dyskusji (z udziałem kol. kol. B. Świderskiego, R. Sobczyka, A. Romańskiej oraz I. Morsztynkiewiczowej) — przewodniczący obrad przedstawił Zjazdowi formalny wniosek o uchwalenie Statutu z równoczesnym upoważnieniem Zarządu Głównego do wprowadzenia odpowiednich zmian w duchu wypowiedzi delegatów. Wniosek ten został jednogłośnie przyjęty przez Zjazd.

Następnie przewodniczący obrad odczytał wniosek Głównej Komisji Rewizyjnej o udzielenie absolutorium i podziękowanie ustępującemu Zarządowi. Wniosek został przyjęty przez aklamację.

W popołudniowej części obrad wznowiono dyskusję, w której głos zabrał kol. Alojzy Tuja k o w s k i (Książnica Miejska w Toruniu). Zainteresował się zebra- nych sprawą egzaminów na bibliotekarzy dyplomowanych. Postulował, aby wnikliwie rozpatrywać kandydatury i otoczyć zdających większą opieką. Konieczna jest dokładniejsza informacja dla podejmujących decyzję przystąpienia do egzaminów, jak również konieczne byłoby opracowanie dla nich wyczerpującej bibliografii le-

ktur. Należy podkreślić, że kandydaci nie mają do dyspozycji żadnych pomocy metodycznych. Kształcenie zaoczne bibliotekarzy na poziomie średnim wymaga z kolei jak najszybszego uporządkowania prawnego. Dużą rolę ma tu do spełnienia Stowarzyszenie. W imieniu Książnicy Toruńskiej kol. Tujakowski oferował pomoc drukarni dla referatu wydawniczego SBP. Bibliotekarzy niepokoi problem niedostatecznego zabezpieczenia pomieszczeń dla bibliotek w nowych osiedlach; jak najszybciej należałoby podjąć odpowiednie starania, ponieważ aktualnie ustalane są pięcioletnie plany inwestycyjne. Ważnym zagadnieniem dla bibliotekarzy jest także konserwacja cennych druków. Kosztowne, pracochłonne i bardzo wyspecjalizowane usługi mogą być podjęte tylko przez większe biblioteki zatrudniające odpowiednio wykwalifikowany personel. Nie załatwiona jest także od wielu lat sprawa ogólnej profilaktyki zbiorów, wymaga ona niemalże natychmiastowego rozwiązania.

Kol. Janina Staszkie wicz (MBP, Braniewo) zwróciła uwagę na pewne niekorzystne aspekty włączania miejskich bibliotek publicznych do struktury organizacyjnej miejskich ośrodków kultury. W założeniu miało to służyć usprawnianiu pracy bibliotek. W praktyce jest wręcz odwrotnie. Zwiększyła się liczba etatów administracyjnych w ośrodkach, ale nie w bibliotekach, które dalej wykonują różne czynności administracyjne. Są również i inne przyczyny wpływające niekorzystnie na poziom i zakres pracy oświatowej bibliotek w tych ośrodkach. Niekorzystne opinie bibliotekarzy o działaniu w ramach ośrodków kultury wskazują na konieczność szybkiego uregulowania tych spraw na szczeblu centralnym.

Kol. Tadeusz Zarzębski (IKiCz BN, Warszawa) nawiązał w swej wypowiedzi do wystąpienia kol. Helis. Jaka powinna być nasza organizacja? Temu zagadnieniu należałoby poświęcić szczególnie wiele uwagi. Każdy z nas przez swój zawód na trwałe związany jest z działalnością bibliotek w służbie społeczeństwu. Stowarzyszenie daje nam możliwość czynnego udziału w kształtowaniu zawodu bibliotekarskiego i całego bibliotekarstwa. Dlatego też organizacja ta stanowi naszą wspólną i ogólnospołeczną wartość, którą mamy obowiązek twórczo wzbogacać poprzez aktywne działanie w różnych formach organizacyjnych, a zwłaszcza w najniższych ogniwach Stowarzyszenia, tj. w kołach SBP. Zarząd Główny powinien — obok reprezentowania naszych spraw i problemów na zewnątrz — tworzyć jak najdogodniejsze warunki rozwijania aktywności członków wewnątrz organizacji. Należy podejmować różne przedsięwzięcia służące ożywieniu działalności Stowarzyszenia, jest to bowiem warunkiem autentyczności jego działania i rzeczywistego reprezentowania spraw zawodowych i spraw bibliotekarstwa polskiego. Mówca postulował konieczność upowszechnienia członkostwa wspierającego oraz wprowadzenia pewnych ograniczeń w uzyskiwaniu członkostwa zwyczajnego SBP. W imieniu Zarządu Okręgu Stołecznego mówca odczytał projekt uchwały Zjazdu w sprawie podjęcia starań o uznanie Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich za organizację wyższej użyteczności publicznej.

Kol. Hanna Uniejewska (Biblioteka SGPiS, Warszawa) zwróciła uwagę na sytuację bibliotek szkół wyższych stwierdzając, że biblioteki te w Roku Bibliotek i Czytelnictwa są w zasadzie poza tą ważną ogólnokrajową imprezą. Biblioteki szkół wyższych od lat są nie doinwestowane, działają w bardzo złych warunkach, czego koronnym przykładem jest sytuacja Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego. Od dłuższego czasu nie działa komórka resortowa do spraw koordynacji bibliotek tej sieci. Wzrastające potrzeby czytelnicze pogłębiają istniejący kryzys kadrowy, finansowy i dewizowy bibliotek uczelnianych; sytuacja tą powinien zainteresować się nowy Zarząd Główny SBP wspólnie z odpowiedzialną komórką Związku Nauczycielstwa Polskiego. Istotne jest także poświęcenie ze strony bibliotekarzy większej uwagi rozwojowi systemu informacyjnego SINTO obejmującego wszystkie kierunki władzy.

Kol. Irena Morsztynkiewiczowa (em., Warszawa) zauważyła, że w spra-

wozdaniu nie podjęto zupełnie spraw związanych z działalnością Komisji ds. Statystyki Bibliotecznej, co być może oznacza zawieszenie jej działalności. Ponieważ w dalszym ciągu brak jest jakiegokolwiek koordynacji międzyresortowej w tym zakresie, działalność takiego zespołu wydaje się wręcz konieczna. Zgłosiła formalną propozycję reaktywowania działalności Komisji. Następnie kol. Morsztynkiewiczowa poinformowała zebranych o działalności Zespołu Historyczno-Pamiętnikarskiego działającego przy Zarządzie Okręgu Stołecznego SBP. Zorganizował on szereg interesujących posiedzeń, a także gromadzi materiały, które powinny być opublikowane. Zgłosiła wniosek o reaktywowanie w nowej formie referatu informacyjno-prasowego ZG SBP.

Kol. Jerzy Ma j (IKiCz BN, Warszawa) wyraził pogląd, że w obecnej fazie rozwoju bibliotekarstwa działanie w ramach Stowarzyszenia jest niewystarczające dla rozwoju pewnych zakresów problematyki, a dotyczy to zwłaszcza takich zagadnień jak statystyka biblioteczna oraz budownictwo biblioteczne. Zarówno wymogi stawiane statystyce bibliotecznej (od której oczekuje się dostarczania informacji umożliwiającej uzyskanie wyższej efektywności pracy i lepszego wykorzystania nakładów finansowych), jak też potrzeby budownictwa bibliotecznego (które ma nam zapewnić szybsze i lepsze przystosowanie bazy lokalowej do nowych potrzeb) wymagają instytucjonalnych form działania. Rola Stowarzyszenia w tym zakresie powinna sprowadzić się do zainicjowania i nadzorowania nowych, zinstytucjonalizowanych form rozwiązywania konkretnych problemów w obydwu zakresach działania.

Kol. Janusz Dunin (Biblioteka Uniwersytecka, Łódź) w nawiązaniu do licznych wypowiedzi dotyczących spraw młodej kadry w zawodzie apelował, aby obok perspektywicznych planów rozwoju studiów wyższych zwrócono większą uwagę i przywrócono należną rangę pomaturalnemu kształceniu bibliotekarzy, ponieważ nadal pracownicy ze średnim ogólnym wykształceniem stanowią najliczniejszą kadre zawodową polskiego bibliotekarstwa. W trosce o stabilizację zawodową tej grupy pracowników należałoby upowszechnić różnorodne formy kształcenia i doskonalenia zawodowego na poziomie średnim. Przywrócenie właściwej rangi tym formom kształcenia zawodowego jest ważnym zadaniem Stowarzyszenia na dziś, bo jutro 16-letni maturzyści (bez żadnego przygotowania i z minimalną przydatnością do zawodu) zapełnią wolne etaty bibliotek, jako swego rodzaju poczekalnie przed życiową stabilizacją.

Kol. Roman Sobczak (WBP, Konin) stwierdził, iż problemy warunków pracy bibliotekarzy powinny być rozwiązywane przez organa administracji państwowej, a nie przez bibliotekarzy. Wysoce niepokojący jest fakt, że na Zjeździe zabrakło przedstawiciela Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, gdzie działa rozbudowana sieć bibliotek, a do kierowników tej sieci nie dotrą ani uwagi, ani zyczenia bibliotekarzy. Wiele można zrobić dla bibliotekarstwa polskiego, jeżeli resorty zechcą współdziałać ze sobą w najbardziej podstawowych sprawach. Doskonałe efekty daje taka współpraca w woj. konińskim.

Kol. Zofia Szumna (przewodnicząca ZO SBP w Wałbrzychu) w imieniu bibliotekarzy swego Okręgu złożyła na piśmie wniosek o wystąpienie do Ministerstwa Kultury i Sztuki w sprawie zweryfikowania zadań i zakresów działania bibliotek publicznych oraz domów kultury. W udokumentowanym wywodzie o zadaniach kulturalnych i oświatowych obu typów placówek określiła funkcje nowoczesnej biblioteki publicznej. Nakładanie na biblioteki obowiązków typowych dla domów kultury i świetlic (akcje imprezowo-rozrywkowe) źle wpływa na poziom podstawowych usług bibliotecznych, ponieważ ogranicza korzystanie z książki. „Biblioteki powinny dysponować nowoczesną techniką środków przekazu, wystarczającymi funduszami na zakup księgozbioru, nowoczesnymi lokalami na jego przechowanie i udostępnianie oraz znacznie większą liczbą wysoko kwalifikowanych pracowników.

Wtedy podołałyby zadaniom i funkcjom nowoczesnej biblioteki publicznej. A działalność odczytowo-impreszową powinny one już dziś oddać specjalistom. W dobie wyścigu ekonomicznego krajów, w dobie postępu i rewolucji naukowo-technicznej, porzućmy te XIX-wieczne formy pracy bibliotekarzy, nie zaniedbujmy dla innych zadań służby bibliotecznej, dostarczmy właściwej książki właściwemu czytelnikowi we właściwym czasie. Tylko w ten sposób najlepiej służymy krajowi. Tylko taki podział zadań jest zgodny z rachunkiem ekonomicznym⁶.

Na tym zakończono dyskusję zjazdową. Przewodniczący obrad odczytał zebrany projekt listu do prof. Władysława Tatarkiewicza. Tekst listu został przez Zjazd aprobowany. Po czym udzielono głosu kol. Januszowi Duninowi, przewodniczącemu Komisji Wniosekowej, który stwierdził, iż wszystkie zgłoszone przed i na Zjeździe szczegółowe wnioski środowiska bibliotekarskiego zostaną w formie protokołu przekazane nowemu Zarządowi do rozpatrzenia i ewentualnego opublikowania. Komisja przeanalizowała łącznie 127 wniosków i na tej podstawie przygotowała projekt Uchwały Zjazdu, Tekst Uchwały po odczytaniu poddany został pod głosowanie delegatów i przyjęty jednogłośnie⁶.

W tym momencie wpłynął z sali wniosek o wyrażenie podziękowania sekretarzowi generalnemu ZG SBP kol. Janinie Cygańskiej oraz dyrektorowi WIMBP w Rzeszowie kol. Zdzisławowi Darażowi za stworzenie niezwykle przyjemnej atmosfery, w jakiej toczyły się obrady Zjazdu, oraz ogromny wkład pracy w organizację tej wielkiej imprezy. Wniosek przyjęty został burzliwymi oklaskami.

WYBORY DO WŁADZ NACZELNYCH SBP

Na posiedzeniu przedpołudniowym przewodniczący Komisji Wyborczej kol. Stanisław Kubiak przedstawił Zjazdowi listy kandydatów do: Zarządu Głównego, Głównej Komisji Rewizyjnej i Głównego Sądu Koleżeńskiego. Listy kandydatów do władz naczelných SBP delegaci uzupełnili następującymi nazwiskami, które w głosowaniu jawnym uzyskały wymaganą liczbę 50% głosów:

- do Zarządu Głównego: kol. kol. Józef Czerni (Kraków), Adam Fudała (Sieradz), Jadwiga Kołodziejska (Warszawa), Roman Sękowski (Opole),
- do Głównej Komisji Rewizyjnej: kol. kol. Juliusz Bernard (Wrocław), Wanda Pindłowa (Kraków),
- do Głównego Sądu Koleżeńskiego: kol. Maria Hudymowa (Koszalin).

Delegaci zaproponowali także przesunięcie kandydatury kol. Mieczysława Mazurkiewicza (Wrocław) z Komisji Rewizyjnej do Zarządu Głównego, na co zainteresowany wyraził zgodę oraz także przesunięcie kandydatury kol. Henryka Sawonia (Warszawa) z Głównego Sądu Koleżeńskiego, czego zainteresowany nie zaakceptował.

Spośród kandydatów zgłoszonych przez Komisję Wyborczą kol. Aleksandra Miśiowa (Rzeszów) nie wyraziła zgody na kandydowanie do Głównej Komisji Rewizyjnej. Natomiast z kandydatów zgłoszonych przez delegatów: nie przyjęła propozycji wejścia do Zarządu Głównego kol. Jadwiga Kołodziejska (ze względu na terminowe i ważne obowiązki naukowe i zawodowe), kol. Juliusz Bernard nie wyraził zgody na kandydowanie do Głównej Komisji Rewizyjnej.

Na wniosek przewodniczącego Komisji Skrutacyjnej Zjazd postanowił wyłączyć kol. E. Dudzińską z pracy w tej Komisji, w związku z kandydowaniem do Zarządu Głównego oraz dokooptować do Komisji kol. M. Kałdowską.

Uzupełniona lista kandydatów do władz naczelných SBP została przekazana Komisji Skrutacyjnej w celu przygotowania i przeprowadzenia wyborów.

⁶ Tekst uchwały zob. s. 218-220.

Wyniki wyborów przedstawione zostały przez przewodniczącego Komisji Skrutacyjnej kol. Franciszka Czajkowskiego. W głosowaniu wzięło udział 129 delegatów. Wybrano władze naczelne SBP, w następującym składzie:

Zarząd Główny: Janusz Albin (Wrocław) — 123 głosy, Janina Cygańska (Warszawa) — 121 głosów, Józef Czerni (Kraków) — 101 głosów, Elżbieta Dudzińska (Warszawa) — 106 głosów, Cecylia Duninowa (Łódź) — 113 głosów, Stanisław Korman (Warszawa) — 106 głosów, Tadeusz Kozanecki (Warszawa) — 109 głosów, Stanisław Krzywicki (Szczecin) — 111 głosów, Franciszek Łozowski (Poznań) — 111 głosów, Mieczysław Mazurkiewicz (Wrocław) — 114 głosów, Karol Musioł (Katowice) — 94 głosy, Halina Pabisz (Wrocław) — 100 głosów, Elżbieta Sawicka (Warszawa) — 107 głosów, Roman Sękowski (Opole) — 99 głosów, Witold Stankiewicz (Warszawa) — 124 głosy, Hanna Uniejewska (Warszawa) — 109 głosów, Tadeusz Zarzębski (Warszawa) — 113 głosów. Do Zarządu nie weszło 4 kandydatów: Zdzisław Daraż (73 głosy), Adam Fudała (70 głosów), Maria Majewska (69 głosów), Danuta Ostaszewska (88 głosów).

Główna Komisja Rewizyjna: Edward Assbury (Warszawa) — 124 głosy, Stanisław Badoń (Poznań) — 116 głosów, Tadeusz Bruszewski (Warszawa) — 125 głosów, Alicja Halpernowa (Warszawa) — 120 głosów, Zofia Jasińska (Lublin) — 124 głosy, Wanda Pindłowa (Kraków) — 121 głosów, Marian Zuber (Rzeszów) — 114 głosów.

Główny Sąd Koleżeński: Zbigniew Binerowski (Gdańsk) — 127 głosów, Jan Engel (Wałbrzych) — 120 głosów, Maria Hudymowa (Koszalin) — 121 głosów, Jan Pasierski (Wrocław) — 121 głosów, Henryk Sawoniak (Warszawa) — 127 głosów.

Po ogłoszeniu wyników wyborów członkowie Zarządu Głównego, Głównej Komisji Rewizyjnej oraz Głównego Sądu Koleżeńskiego udali się na swoje pierwsze posiedzenie w celu ukonstytuowania się.

Skład Prezydium nowego Zarządu Głównego przedstawił zebrany kol. Witold Stankiewicz: przewodniczący — Witold Stankiewicz, I wiceprzewodniczący — Janina Cygańska, wiceprzewodniczący: Stanisław Korman, Franciszek Łozowski, Karol Musioł, Hanna Uniejewska. Dalsze ukonstytuowanie się Prezydium odłożono do najbliższego posiedzenia Zarządu Głównego SBP.

Główna Komisja Rewizyjna ukonstytuowała się następująco: przewodniczący — Edward Assbury, zastępca przewodniczącego — Tadeusz Bruszewski, sekretarz — Alicja Halpernowa, członkowie: Stanisław Badoń, Zofia Jasińska, Wanda Pindłowa, Marian Zuber.

Główny Sąd Koleżeński odłożył ukonstytuowanie się do najbliższego posiedzenia.

Nowo wybrany przewodniczący Zarządu Głównego doc. dr hab. Witold Stankiewicz podziękował Zjazdowi w imieniu koleżanek i kolegów powołanych do władz naczelnych SBP oraz wyraził przekonanie, że podobnie jak w poprzedniej kadencji Zarząd SBP pracować będzie nadal zgodnie i harmonijnie, bo tylko wtedy zdołamy sprostać tym wszystkim zadaniom, jakie stają przed Stowarzyszeniem w najbliższej kadencji. Podstawowym zadaniem będzie przede wszystkim aktywizacja młodych bibliotekarzy. Mimo, iż bilans naszej działalności jest dodatni, pozostaje nam jeszcze wiele do zrobienia. Musimy być świadomi, że postęp bibliotekarstwa związany jest z ogólnym rozwojem kraju, z wytwarzaniem nowych wartości społecznych, z wyższą wydajnością pracy. Dla zapewnienia sobie wyników musimy więc znacznie intensywniej współpracować z władzami, organizacjami i instytucjami społecznymi. Przewodniczący zapewnił do zebranych, aby jeszcze w okresie letnim w poszczególnych okręgach zwołali zebrania aktywu i poinformowali środowiska bibliotekarskie o przebiegu Zjazdu, o jego konstruktywnej atmosferze, ambitnych i odpowiedzialnych zadaniach, o których w ciągu pracowitych dni Zjazdu tyle dy-

skutowano. Żegnając zebranych przewodniczący raz jeszcze serdecznie podziękował organizatorom i gospodarzom Zjazdu. Skierował także słowa uznania pod adresem pracowników Biura ZG SBP podkreślając, w jak ciężkich warunkach wypełniają swoje zadania.

Obrazy Zjazdu zamknęło pożegnanie zebranych przez dyrektora WIMBP w Rzeszowie Zdzisława Daraża, który przekazał życzenia owocnej pracy nowym władzom Stowarzyszenia.

UCHWAŁA OGÓLNOKRAJOWEGO ZJAZDU DELEGATÓW SBP W RZESZOWIE 19-20 czerwca 1976 r.

Ogólnokrajowy Zjazd Delegatów Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich obradujący w Rzeszowie w dniach 19-20 czerwca 1976 roku — ogłoszonego Ogólnopolskim Rokiem Bibliotek i Czytelnictwa — wita z zadowoleniem spełnienie jednego z wieloletnich postulatów bibliotekarstwa polskiego: rozpoczęcie budowy Biblioteki Narodowej. Wyrażamy przekonanie, że władze oraz budowlani dołożą wszelkich starań, aby w miarę możliwości przyspieszyć zakończenie tej priorytetowej dla kultury narodowej inwestycji.

Bibliotekarze zrzeszeni w SBP za pośrednictwem zarządów okręgów i bezpośrednio na Zjeździe zgłosili ponad 120 wniosków zmierzających do podniesienia efektywności pracy bibliotek i służby informacyjnej w Polsce, które stanowią niezbędne ogniwo w rozwoju kultury, nauki i gospodarki kraju. Odbyty w ubiegłym roku VII Zjazd Bibliotekarzy Polskich w Zielonej Górze, poświęcony dalszej modernizacji bibliotek, dokonał wielkiej pracy zebrania problemów, które stoją przed naszym zawodem, a zwłaszcza wiele uwagi poświęcił sprawie integracji bibliotekarstwa i służby informacyjnej. W okresie przechodzenia naszego kraju do budowy rozwiniętego społeczeństwa socjalistycznego stoją nowe, wielkie zadania przed bibliotekami i ich pracownikami. Obecny Zjazd zobowiązuje nowy Zarząd Główny do dalszego wnikliwego przeanalizowania wniosków zgłoszonych na tym i poprzednich zjazdach, a zwłaszcza na VII Zjeździe Bibliotekarzy w Zielonej Górze. Wszystkie zgłoszone wnioski powinny być podane do publicznej wiadomości.

Szczególnej uwadze Zarządu Głównego poleca się najważniejsze wnioski ogólne, które powinny się stać wytycznymi do dalszego działania:

1. W zakresie ogólnokrajowej polityki bibliotecznej Zjazd ponawia wniosek o stworzenie międzyresortowego organu, który mógłby operatywnie kierować ogólnokrajową siecią biblioteczną, określać obowiązki władz wobec bibliotek, ustalać ogólnopolskie normy zatrudnienia, zaopatrzenia w literaturę, budownictwa bibliotecznego i wyposażenia bibliotek.

Do czasu powstania ogólnopolskiego organu należy zabiegać o wzmocnienie komórek nadzoru w poszczególnych resortach, a zwłaszcza w resortach oświaty i szkolnictwa wyższego.

Należy zabiegać, aby Ministerstwo Kultury i Sztuki na podstawie *Ustawy o bibliotekach* jasno i jednoznacznie określiło tryb i organizację bibliotek publicznych w nowym układzie administracyjnym kraju. Obowiązujące w tym względzie akty normatywne nie są w wielu wypadkach respektowane, co powoduje praktyczne wyłączenie bibliotek publicznych z ogólnokrajowej sieci bibliotecznej.

Zjazd nasz obradujący w 30 rocznicę *Dekretu o bibliotekach* apeluje o powrót do istotnych myśli tego aktu.

2. Za najważniejszą sprawę dla zawodu Zjazd uznaje problem młodej kadry Szeroki rozwój bibliotekarskiego szkolnictwa wyższego, który stał się faktem, nie

załatwia jeszcze w pełni potrzeb środowiska. Jest nadal dyskusyjny zakres i poziom tego kształcenia. Nie rozwiązana jest sprawa szkolenia bibliotekarzy na poziomie średnim. SBP powinno przedłożyć odpowiednim władzom swoje wnioski w sprawach szkolnictwa bibliotekarskiego.

Młodzi bibliotekarze przystępujący do pracy w zawodzie bibliotekarskim nie mają tak korzystnych warunków stabilizacji pracowniczej, jak w innych zawodach. Jest to problem, którym musi zająć się nowy Zarząd — nie zapominając, że ostatnie podwyżki uposażeń objęły przede wszystkim kadre już ustabilizowaną.

3. W zakresie zaopatrzenia bibliotek Stowarzyszenie winno zabiegać o to, by każda prawidłowo rozwijająca się placówka miała zapewniony rytmiczny dopływ literatury. Należy dbać nie tylko o fundusze, ale o uzyskanie wpływu bibliotek na politykę wydawniczą, księgarską, antykwarską i importową. Biblioteki potrzebują do swego rozwoju również pomieszczeń, sprzętu i odpowiednich materiałów pomocniczych — zgodnych z tym, czego wymaga współczesne bibliotekarstwo.

4. Zadaniem Stowarzyszenia jest reprezentowanie wszystkich bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej. Nowy Zarząd powinien odnosić się ze zrozumieniem do specyficznych problemów różnych grup wewnątrz naszego zawodu, zarówno personelu bibliotek naukowych i publicznych, jak i najliczniejszej kategorii pracowników bibliotek szkolnych i pedagogicznych, a także bibliotek instytutów naukowych, związków zawodowych, szpitali i innych instytucji. Należy nie ustawać w staraniach o integrację całego środowiska bibliotekarskiego oraz pracowników informacji naukowej. W tym celu, poza współpracą z resortem kultury i sztuki, konieczny jest stały kontakt władz Stowarzyszenia z Ministerstwami Oświaty i Wychowania oraz Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, z Polską Akademią Nauk, związkami zawodowymi, a zwłaszcza ze Związkiem Zawodowym Pracowników Kultury i Sztuki, Związkiem Nauczycielstwa Polskiego oraz wszystkimi organami i instytucjami zajmującymi się sprawami bibliotek i bibliotekarzy.

Autorytet Stowarzyszenia będzie tym większy, im bardziej potrafi ono zmobilizować swych członków do aktywnego uczestnictwa w realizacji zadań Stowarzyszenia, o ile będzie ono mogło efektywniej oddziaływać na profil bibliotekarstwa polskiego. W tym celu Stowarzyszenie musi być nadal forum wymiany doświadczeń bibliotekarzy, miejscem twórczym spotkań i kontaktów zagranicznych, żywym ośrodkiem wydawniczym i szkoleniowym. Tu szczególną rolę mogą odegrać mniejsze zespoły, jak np. koła terenowe oraz sekcje i komisje specjalistyczne. Należy zrobić wszystko, aby przezwyciężyć występujące ostatnio w tej dziedzinie słabości.

5. Aby osiągnąć zamierzone cele, Stowarzyszenie nie może liczyć tylko na własne siły i fundusze. Nowy Zarząd powinien zwrócić się ponownie do władz o pomoc w sprawie wydawnictw zwartych i prasy, o poparcie bibliotekarskich inicjatyw krajowych i kontaktów zagranicznych. Aby urealnić te postulaty, należy wszcząć starania o to, by zgodnie ze społeczną rolą naszego Stowarzyszenia został mu nadany status stowarzyszenia wyższej użyteczności publicznej.

KRONIKA KRAJOWA I ZAGRANICZNA

PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY 1977 2

KRONIKA KRAJOWA

PLENARNE POSIEDZENIE PAŃSTWOWEJ RADY BIBLIOTECZNEJ

Dnia 4 listopada 1976 r. odbyło się w Pałacu Rzeczypospolitej w Warszawie plenarne posiedzenie Państwowej Rady Bibliotecznej z udziałem wiceministra kultury i sztuki dra Józefa Fajkowskiego i wiceministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki prof. dra hab. Janusza Górskiego. Przedmiotem obrad były sprawy bibliotek naukowych podległych Ministerstwu Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki oraz Polskiej Akademii Nauk — ich stan obecny i perspektywy rozwoju.

WSPÓLNA NARADA RESORTÓW

Dnia 29 grudnia 1976 r. odbyło się spotkanie przedstawicieli Ministerstwa Kultury i Sztuki, Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki oraz Biblioteki Narodowej z kierownictwem instytutów i zakładów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej oraz członkami Zespołu Dydaktyczno-Wychowawczego Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej przy ministrze nauki, szkolnictwa wyższego i techniki. Obecny był też tow. Józef Prus z Wydziału Kultury i Sztuki KC PZPR. Tematem obrad były główne kierunki działalności bibliotek publicznych, związane z tym kierunki badań naukowych i program rozwoju bibliotekarstwa polskiego. Przedstawiciele kadry dydaktycznej otrzymali od ministra kultury i sztuki dyplomy uznania za osiągnięcia w upowszechnianiu kultury.

ZAMKNIĘCIE ROKU BIBLIOTEK I CZYTELNICTWA

W dniach 19-20 stycznia 1977 r. odbyło się w Będzinie (woj. katowickie) posiedzenie Prezydium Państwowej Rady Bibliotecznej i Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, na którym nastąpiło zamknięcie Roku Bibliotek i Czytelnictwa. Zebraniu przewodniczył wiceminister kultury i sztuki dr J. Fajkowski; obecny był kierownik Wydziału Kultury KC PZPR L. Motyka oraz przedstawiciele władz administracyjnych i partyjnych województwa katowickiego i miasta Będzina. W ramach tych uroczystości nastąpiło otwarcie nowo wybudowanej Biblioteki Miejskiej w Będzinie.

SESJA EGZAMINACYJNA DLA BIBLIOTEKARZY DYPLOMOWANYCH

W dniach 13-16 grudnia 1976 r. odbyła się w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu III sesja V kadencji Komisji Egzaminacyjnej dla Bibliotekarzy Dypl-

nowanych przy ministrze nauki, szkolnictwa wyższego i techniki. Do egzaminu przystąpiły 23 osoby. Tematy prac pisemnych: 1) Funkcje książki i biblioteki w komunikacji społecznej; 2) Użytkownicy bibliotek publicznych, formy ich obsługi oraz metody badania ich potrzeb; 3) Polskie biblioteki fundacyjne i ich znaczenie w życiu społecznym i kulturalnym narodu; 4) Najnowsze tendencje w organizacji i metodach pracy bibliotek i ośrodków informacji naukowej; 5) Polskie koncepcje teoretyczne w zakresie bibliotekoznawstwa, bibliografii i nauki o książce; 6) Zasoby archiwów i muzeów oraz biblioteczne zbiory specjalne, ich organizacja i funkcje. Egzamin ustny przeprowadzono w dwóch zespołach, którym przewodniczyli: doc. dr hab. Halina Chamerska i doc. dr Zbigniew Jabłoński. Egzamin zdało z wynikiem pozytywnym 20 osób; 11 osób korzystało z częściowych zwolnień przysługujących im z tytułu ukończenia studiów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, stopni doktora lub studiów poddyplomowych. Spośród zdających 16 osób reprezentowało biblioteki szkół wyższych, 3 osoby Polską Akademię Nauk, 1 osoba Centralną Bibliotekę Wojskową. Najbliższy termin sesji egzaminacyjnej przewidziany jest w kwietniu-maju. Podania przyjmuje Komisja Egzaminacyjna dla Bibliotekarzy Dyplomowanych pod następującymi adresami: Sekretariat Komisji, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, ul. Krakowskie Przedmieście 26/28 lub Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki w Warszawie, ul. Miodowa 6/8.

SESJA EGZAMINACYJNA DLA DOKUMENTALISTÓW DYPLOMOWANYCH

W dniach 8-10 listopada 1976 r. w Jabłonie k. Warszawy odbyła się sesja egzaminacyjna dla kandydatów na dyplomowanych pracowników dokumentacji naukowej. Do egzaminu przystąpiło 7 osób. Tematy prac pisemnych: 1) Rola i zadania placówek informacji w realizacji celów SINTO; 2) Typy i formy usług informacyjnych a potrzeby użytkowników; 3) Kształcenie pracowników informacji w Polsce — stan obecny i perspektywy rozwojowe. Cztery osoby zdały egzamin z wynikiem pozytywnym.

KONFERENCJA POLSKO-DUŃSKA

W dniach 16-17 listopada 1976 r. Biblioteka Narodowa zorganizowała w Warszawie konferencję polsko-duńską na temat elektronicznego przetwarzania danych bibliograficznych. Wygłoszono następujące referaty: Historia, stan obecny i perspektywy na przyszłość automatyzacji w Bibliotece Narodowej (doc. dr hab. Witold Stankiewicz); RC-3600 wielostanowiskowy system rejestracji danych (mgr inż. J. Wróblewski); Systemy elektronicznego przetwarzania danych (epd) zainstalowane w duńskich bibliotekach. Część A (mgr Hugo Hansen); Perspektywy rozwoju epd w duńskich bibliotekach. Część B (mgr inż. Svend M. Nielsen); Minikomputer RC-3600 w systemie informatycznym Biblioteki Narodowej (mgr Cz. Wrzesień); A/S Regnecentralen a plany rozwoju epd w nowych implementacjach bibliotecznych (mgr Hugo Blach). Odbyła się również demonstracja systemu RC-3600.

SESJA NAUKOWA W LUBLINIE

W dniach 13-14 stycznia 1977 r. odbyła się w Bibliotece Uniwersyteckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego sesja naukowa na temat „Problemy współczesnej biblioteki naukowej”. Wygłoszono następujące referaty: Kształtowanie koncepcji akademickich studiów bibliotekoznawstwa w l. 1945-1975 (prof. dr Helena

Więckowska); O kulturze bibliograficznej współczesnego bibliotekarza (doc. dr Helena Hleb-Koszańska); Pojęcie systemu informacyjno-wyszukiwawczego a bibliografia (dr Anna Sitarska); Funkcje centralnej biblioteki naukowej (mgr Ignacy Sieradzki); Biblioteki — antykwarjaty — bibliofile (dr Janusz Dunin); Księgozbiory prywatne w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej KUL (mgr Danuta Dzierzkowska); Formy udostępniania w bibliotekach naukowych (doc. dr Henryk Sawoniak); Ethos bibliotekarskie w epoce przemian (dr Zbigniew Żmigrodzki). Ks. dr Feliks Lenart i O. mgr Leander Pietras zainicjowali dyskusję na temat współpracy bibliotek kościelnych w Polsce. Odbyło się również spotkanie poświęcone uczczeniu pamięci O. doc. dra hab. Romualda Gustawa, dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej KUL w latach 1950-1975.

SEMINARIUM W INSTYTUCIE INTE

Dnia 22 listopada 1976 r. odbyło się w Instytucie Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej seminarium na temat „Główne kierunki prac naukowo-badawczych i projektowych dla SINTO w latach 1977-1980”. Wygłoszono referaty: Warunki realizacji prac naukowo-badawczych w systemie SINTO (prof. dr hab. Konrad Fiałkowski); Metodologia prac projektowych dla potrzeb SINTO (prof. dr hab. Jacek Bańkowski); Zagadnienia języków informacyjnych dla potrzeb SINTO (doc. dr hab. Mirosław Dąbrowski); Problemy projektowania i unifikacji formatów dla potrzeb SINTO (dr Henryk Rybiński); Doświadczenia w zakresie budowy zautomatyzowanych systemów specjalistycznych SYNABA i SAZAPS (mgr inż. Jarosław Dąbosz, dr inż. Bolesław Szymański).

SEMINARIUM OIN PAN

W dniach 7-8 grudnia 1976 r. odbyło się seminarium na temat działalności Instytutu Informacji Naukowej w Filadelfii. Przedstawiciel tej instytucji Radomir Dabanovič omówił jej wydawnictwa, a dyrektor Centrum INTE inż. M. Derentowicz wygłosił prelekcję pt. Wybrane problemy krajowego systemu informacji. Organizatorem seminarium był Ośrodek Informacji Naukowej PAN.

BEZPIECZEŃSTWO I HIGIENA PRACY W BIBLIOTEKACH

Dnia 10 listopada 1976 r. odbyło się zebranie Komisji Pracowników Informacji Naukowej Sekcji Nauki ZNP w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w bibliotekach (referat wygłosił mgr Jerzy Koziański z Biblioteki Jagiellońskiej). W zebraniu wzięli udział przedstawiciele Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, Zarządu Głównego SBP oraz rzecznik bhp w Zarządzie Głównym ZNP. Wysunięto postulat zaktualizowania i uzupełnienia istniejących w tej sprawie przepisów. Dla przygotowania szczegółowych wniosków powołano w Komisji zespół bhp, który będzie współpracował z odpowiednim organem SBP. Referat mgra J. Koziańskiego został opublikowany w *Bibliotekarzu*.

PLANY SPECJALIZACJI BIBLIOTEK

Problemy specjalizacji działalności bibliotek naukowych stały się tematem wspólnego zebrania Komisji Pracowników Informacji Naukowej oraz Zespołu Po-

lityki Naukowej ZNP dn. 22 listopada 1976 r. (referowały: mgr Anna Romańska z Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie i dr Hanna Uniejewska z Biblioteki Szkoły Głównej Planowania i Statystyki). Przedstawiciel Centrum INTE zapoznał zebranych ze stanem prac nad przygotowaniem planu specjalizacji bibliotek.

KONFERENCJA W POZNANIU

W dniach 15-16 grudnia 1976 r. odbyła się konferencja na temat informacji naukowej w nauce zorganizowana przez Bibliotekę Główną i Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Adama Mickiewicza oraz Oddział Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu. Obrady toczyły się w trzech sekcjach: 1) Informacja w procesie badań naukowych; 2) Bibliotekarstwo a informacja naukowa oraz zarządzanie nauką; 3) Źródła i narzędzia informacji naukowej.

WYSTAWA OSSOLINEUM

Dnia 20 stycznia 1977 r. została otwarta w Muzeum Górnośląskim w Bytomiu wystawa pod nazwą „Skarby narodowe w zbiorach Ossolineum”. Najpoważniejszy fragment wystawy stanowi „Skarbnica”. Przedstawiono tu najstarsze zachowane dokumenty (m.in. dokument Henryka Brodatego w 1229 r., dokument Kazimierza Jagiellończyka z 1456 r.), rękopisy średniowieczne (m.in. *Breviarum Romanum* — kodeks pergaminowy z XIV w., *Rachunki wydatków stołowych* Władysława Jagiełły z lat 1418-1420). Ciekawym rękopisem jest modlitewnik Kara-Mustafy zdobyty wraz z namiotem w czasie odsieczy wiedeńskiej w 1683 r. przez króla Jana III Sobieskiego. Prezentowane są również rękopisy od XVII do XX wieku: W. Potockiego, I. Krasickiego, A. Fredry, J. Słowackiego, C. K. Norwida, E. Orzeszkowej, H. Sienkiewicza, S. Żeromskiego, S. Przybyszewskiego i Witkacego, a także polskich pisarzy i poetów współczesnych. Szczególnie bezcenne są zachowane rękopisy Adama Mickiewicza: *Reduta Ordo* i *Konrad Wallenrod*. Rękopis *Pana Tadeusza* od miejsca pierwotnego przechowywania w Bibliotece Tarnowskich w Dzikowie zwany „Rękopisem dzikowskim”, znajduje się w szkatule bogato zdobionej scenami z poematu, wykonanej przez Józefa Brzostowskiego z Krakowa.

Dalszą część wystawy stanowią druki z XV-XIX w., zbiory kartograficzne, numizmatyka (m.in. denar Mieszka I, grosze, kwartniki, talary, tyńf Iwowski, złoty polski), sfragistyka (m.in. pieczęć koronna Zygmunta Starego, medale, plakiety), zbiory grafiki (m.in. miniatury portretowe, rysunki artystów polskich i obcych oraz ekslibrisy).

Zwiedzający wystawę mogą jednocześnie prześledzić historię Zakładu Narodowego im. Ossolińskich od momentu założenia (1817) do chwili obecnej.

STO LAT BIBLIOTEKI CZARTORYSKICH W KRAKOWIE

Dla uczczenia setnej rocznicy przeniesienia Biblioteki do Krakowa otwarto 18 listopada 1976 r. w Muzeum Narodowym w Krakowie wystawę pod nazwą „Piękna książka”. Poza cennymi starymi drukami zwłaszcza z XV-XVI wieku zgromadzone również pierwsze wydania utworów A. Mickiewicza, J. U. Niemcewicza, W. Pola, S. Wyspiańskiego.

XX-LECIE CENTRALNEJ BIBLIOTEKI ROLNICZEJ W WARSZAWIE

Dnia 17 listopada 1976 r. odbyło się w Bibliotece z okazji 20-lecia jej istnienia posiedzenie Rady Naukowej, na którym omówiono dorobek i kierunki dalszego rozwoju Biblioteki. Z okazji jubileuszu CBR otrzymała dyplom honorowy ministra kultury i sztuki.

SDI W AGH W KRAKOWIE

Biblioteka Główna Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie uruchomiła system informacyjno-wyszukiwawczy z zakresu metalurgii żelaza w oparciu o dane rejestrowane na taśmach magnetycznych, otrzymywane bieżąco z Instytutu Metalurgii Żelaza w Gliwicach. Oprogramowanie systemu przystosowane do eksploatacji na EMC ODRA 1300 zakupiono w Instytucie Maszyn Matematycznych — Oddział Śląski w Katowicach. Biblioteka Główna AGH zaadaptowała ten system i obsługuje obecnie ok. 40 użytkowników przysyłając im bieżącą informację zgodnie z ich zainteresowaniami. Oprócz bieżącej SDI możliwe jest także wyszukiwanie retrospektywne materiałów od 1973 r.

KRONIKA ZAGRANICZNA

42 SESJA RADY GŁÓWNEJ IFLA

Odbyła się ona w Lozannie, w dn. 23-28 sierpnia 1976 r. z udziałem ok. 450 uczestników, którzy jednogłośnie zaakceptowali nowy statut i strukturę Federacji. Według nowej organizacji IFLA głównym forum prac merytorycznych i dyskusji będą sekcje (sections). Kilka sekcji będzie tworzyło dział (division). Postanowiono powołać działy złożone z sekcji zajmujących się: a) poszczególnymi typami bibliotek (bibliotekami uniwersalnymi, specjalnymi, służącymi całemu społeczeństwu), b) różnymi formami działalności bibliotecznej (rejestracja bibliograficzna, zbiory i usługi, zarządzanie, kształcenie i prace badawcze), c) bibliotekarstwem w aspekcie regionalnym. W celu rozwiązywania określonych problemów tworzyć się będzie grupy robocze. Prowadzenie konkretnej działalności organizacyjnej będzie należało do specjalnie powoływanych w tym celu jednostek. Obecnie działają dwie takie jednostki — Międzynarodowe Biuro UBC i Biuro Wypożyczeń Międzynarodowych.

W 1977 r., w związku z 50-leciem powstania IFLA odbędzie się światowy kongres bibliotekarzy (Bruksela, 5-10 września) pod hasłem „Biblioteki dla wszystkich; jeden świat informacji, kultury i nauki”. Przed rozpoczęciem Kongresu bibliotekarze krajów rozwijających się spotkają się w Antwerpii (30 sierpnia-2 września) na seminarium poświęconym strategii planowania bibliotecznego.

FID News Bulletin 1976 Vol. 26 nr 10 s. 114
UNESCO Bulletin for Libraries 1976 Vol. 30 nr 6 s. 360

38 KONFERENCJA I ŚWIATOWY KONGRES FID

W 1976 r. doroczna Konferencja FID odbyła się w Meksyku w dn. 20-24 września. W Zgromadzeniu Ogólnym wzięło udział 36 delegatów z 36 krajów. Polskę re-

prezentował dyrektor IINTE prof. dr hab. Konrad Fiałkowski. Wybrano władze organizacji (przewodniczącym został ponownie prof. dr H. Arntz) oraz przyjęto jako nowych członków Grecję, Irak i Nową Zelandię.

Zgromadzenie Ogólne zaakceptowało również nowe zasady realizacji programu działalności FID. Utrzymano dotychczasowy podział na komitety, wprowadzono natomiast większą elastyczność w ich działaniu. Postanowiono, że podejmowane przez nie tematy mogą być zupełnie niezależne (np. nowe zastosowania UKD), stanowić fragmenty programu działalności FID, mogą też łączyć się z problematyką przyszłych kongresów Federacji, np. przewidzianego na 1978 r. kongresu pod hasłem „Nowe kierunki w dokumentacji i informacji”.

Światowy kongres FID odbył się również w Meksyku w dn. 27 września — 1 października 1976 r. i zgromadził ok. 700 uczestników. Jego temat przewodni brzmiał: „Informacja a rozwój”. Obrady toczyły się w czterech sekcjach: Informacja jako narzędzie rozwoju, Technika informacji, Informacja dla oświaty i nauki, Informacja dla produkcji i postępu technicznego.

FID News Bulletin 1976 Vol. 26 iss. 11 s. 125-126

WSPÓLPRACA PAŃSTW SKANDYNAWSKICH Z USA W DZIEDZINIE INFORMACJI

W Waszyngtonie zostało zorganizowane Skandynawskie Centrum Dokumentacji (Scandinavian Documentation Center — SCANDOC), którego główne zadanie polega na uzyskiwaniu i przekazywaniu do pięciu krajów skandynawskich (Danii, Finlandii, Islandii, Norwegii i Szwecji) dokumentów amerykańskich z dziedziny nauk ścisłych i techniki.

Centrum będzie również ułatwiać przekazywanie dokumentów skandynawskich odbiorcom w USA.

FID News Bulletin 1976 Vol. 26 iss. 12 s. 141

MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM NA TEMAT KATALOGOWANIA, KODOWANIA I STATYSTYKI MATERIAŁÓW AUDIOWIZUALNYCH

Symposium zorganizowane przez ISO/TC 46 pod patronatem IFLA i UNESCO odbyło się w Strasburgu w dn. 7-9 stycznia 1976 r. Ponad 40 uczestników spotkania reprezentowało przedsiębiorstwa handlowe, biblioteki, rozgłośnie radiowe, stacje telewizyjne, firmy wydawnicze i płytowe oraz inne instytucje zainteresowane rejestrowaniem i opisywaniem materiałów nieksiążkowych.

Różnorodność potrzeb i zainteresowań uczestników sprawiła, że obrady podzielono na trzy jednodniowe sesje dotyczące określonych aspektów rejestracji. Duże zainteresowanie wszystkich słuchaczy wywołał referat Donalda Ely (Center for the Study of Information and Education, Syracuse University, N.Y.) na temat obecnego stanu terminologii w dziedzinie materiałów audiowizualnych.

We wnioskach przyjętych na zakończenie sympozjum stwierdzono, że porozumienie między instytucjami zajmującymi się materiałami audiowizualnymi jest możliwe. UNESCO powinna: 1) zrewidować zalecenia dotyczące statystyki wydawnictw ze szczególnym uwzględnieniem materiałów audiowizualnych; 2) zbadać sprawę nieadekwatności terminu „materiały nieksiążkowe” i obmyślić inny — odpowiedni termin; IFLA natomiast powinna rozwinąć prace nad międzynarodowymi zasadami opisu omawianych materiałów i nad wprowadzeniem ich katalogowania w czasie produkcji.

IFLA Journal 1976 Vol. 2 nr 2 s. 112

TRZECIE SPOTKANIE DYREKTORÓW BIBLIOTEK NARODOWYCH

Kolejne spotkanie dyrektorów bibliotek narodowych odbyło się w Lozannie w dn. 20-21 sierpnia 1976 r. przy okazji sesji IFLA. Podstawą dyskusji był referat „Rola bibliotek narodowych w narodowych i międzynarodowych systemach informacyjnych” przygotowany przez dyrektora Działu Wypożyczeń Biblioteki Brytyjskiej M. Line'a.

Postanowiono podczas następnego spotkania w Brukseli w 1977 r. wystąpić z propozycją powołania formalnego Stowarzyszenia Bibliotek Narodowych.

National Library News 1976 Vol. 8 nr 5 s. 9-10

UNISIST INTERNATIONAL CENTRE FOR BIBLIOGRAPHIC DESCRIPTIONS

Międzynarodowe centrum UNISIST-u zajmujące się metodą sporządzania opisów bibliograficznych powstało w 1976 r. i zostało zlokalizowane w Bibliotece Brytyjskiej z zadaniem: 1) czuwania nad aktualnością materiałów zawartych w *Reference manual for machine readable bibliographic descriptions*, 2) upowszechniania zawartości tego podręcznika oraz 3) koordynowania prac związanych z opisem bibliograficznym publikacji z dziedziny nauk ścisłych i techniki.

Reference manual for machine readable bibliographic descriptions stanowi materiał podstawowy dla osób zajmujących się projektowaniem systemów i technicznym kierowaniem nimi, umożliwia bowiem projektowanie systemów tak, aby zbiory danych były wymienne z innymi systemami używającymi również formatu opisu opartego na tym źródle.

The British Library. 3rd annual report 1975-1976. London [1976] s. 25

IFLA Journal 1976 Vol. 2 nr 2 s. 128

PROBLEMY OPTIMALIZACJI DZIAŁALNOŚCI INFORMACYJNEJ
BIBLIOTEK RADZIECKICH

Konferencja na ten temat odbyła się w maju 1976 r. w Suzdalu i była poświęcona analizie drugiego etapu badań prowadzonych pod kierownictwem Biblioteki im. Sałytkowa-Szczedrina na temat „Biblioteka i informacja naukowa”. Wyniki badań pierwszego etapu zostały ogłoszone w publikacji *Spetsialist — biblioteka — bibliografja*.

Podczas konferencji w Suzdalu autorzy prac zaplanowanych na lata 1976-1980 referowali ich tematykę i przedstawiali problemy, którymi się zajmują. W podsumowaniu obrad uznano, że najważniejszym zadaniem tego etapu badań jest usprawnienie koordynacji prowadzonych prac i wdrażanie ich wyników.

Sovetskoe Bibliotekovedenie 1976 nr 5 s. 91-94

KONSERWACJA MATERIAŁÓW ARCHIWALNYCH

W dn. 17-19 maja 1976 r. odbyło się pierwsze posiedzenie Komitetu Konserwacji i Restauracji Międzynarodowej Rady Archiwów (Conservation and Restoration Committee of International Council of Archives). W skład Komitetu wchodzi 9 członków, jego przewodniczącym jest dr Marcello del Piazze (Włochy).

Główne kierunki działania przyjęte podczas spotkania dotyczą ustalenia właściwego dla materiałów archiwalnych środowiska, przechowywania, eksponowania i wykorzystywania dokumentów. Komitet będzie również popierał badania nad przyczynami zniszczeń, jakim podlega papier oraz metodami jego konserwacji i restauracji, a także opiniował programy szkolenia i przygotowywania innych form pomocy dla archiwistów. Będzie również wydawał specjalny biuletyn.

Przewiduje się ścisłą współpracę z pokrewnymi organizacjami, m.in. z IFLA.

UNESCO Bulletin for Libraries 1976 Vol. 30 nr 6 s. 360-361

WYDAWNICTWA OTRZYMANE

WYDAWNICTWA ZWARTE

- Fritz Funke, Gert Klitzke: 50 Jahre Internationale Buchkunst-Ausstellungen in Leipzig. Leipzig: Deutsche Bücherei 1976.
- Wirginia Hamilton: Illusion and reality. Washington: Library of Congress 1976.
- Krzysztof Migoń: Nauka o książce wśród innych nauk społecznych. Wrocław: Zakł. Narodowy im. Ossolińskich 1976. Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Seria A nr 188.
- Jan Sójka: Z dziejów drukarstwa w Poznaniu w XVII wieku. Drukarnia wolrabowska w latach 1636-1689 i jej produkcja. Warszawa: PWN 1976. Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Wydział Historii i Nauk Społecznych. Prace Komisji Historycznej t. 29.
- Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Statut. Warszawa: SBP 1976.

WYDAWNICTWA CIĄGŁE

- Citatel' 1976 R. 25 čís. 11-12
- Jahrbuch der Deutschen Bücherei 1976 Jg. 12
- Knižnice a Vedecké Informácie 1976 R. 8 čís. 4
- Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie 1975 R. 21

AUTORZY

- Irena BRACHEL, mgr
Janina CYGANSKA, mgr
Maria DEMBOWSKA, prof. dr hab.
Konrad FIAŁKOWSKI, prof. dr hab.
Barbara KARAMAĆ, mgr
Jadwiga KOŁODZIEJSKA, doc. dr hab.
Lilianna Manuela MOLL, mgr
Alicja OLEJNIK, mgr
Witold STANKIEWICZ, doc. dr hab.
Janina WILGAT, mgr
Kronikę krajową oprac.
Jadwiga KRAJEWSKA, dr
Kronikę zagraniczną oprac.
Mirosława KOCIĘCKA, mgr
Tłumaczenia angielskie:
Anna TROMBALA, mgr
- Biblioteka PAN w Warszawie
— Sekretarz Generalny SBP
— Zakład Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej WSP w Olsztynie
— Instytut Informatyki Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej
— Biblioteka Narodowa
— Biblioteka Narodowa
— Biblioteka Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Katowicach
— Biblioteka PAN w Warszawie
— Biblioteka Narodowa
— Biblioteka Narodowa
— Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie
— Biblioteka Narodowa
— Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie

PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY
Warunki prenumeraty

Cena prenumeraty rocznej zł 96.—

Cena prenumeraty półrocznej zł 48.—

Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch” oraz urzędy pocztowe i doręczyciele — w terminach:

— do 25 listopada na styczeń, I kwartał, I półrocze roku następnego i na cały rok następny,

— do dnia 10 miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty na pozostałe okresy roku bieżącego.

Jednostki gospodarki uspołecznionej, instytucje i organizacje społeczno-polityczne składają zamówienia w miejscowych Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch”.

Zakłady pracy i instytucje w miejscowościach, w których nie ma Oddziałów RSW, oraz prenumeratorki indywidualni zamawiają prenumeratę w urzędach pocztowych lub u doręczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę która jest o 50% droższa od prenumeraty krajowej, przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto PKO nr 1531-71 w terminach podanych dla prenumeraty krajowej.

Sprzedaż numerów bieżących i archiwalnych:

— w Księgarni Ośrodka Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych PAN sprzedaż gotówkowa i wysyłkowa numerów bieżących i archiwalnych; płatność gotówką, przelewem lub za zaliczeniem pocztowym.

Adres: OR PAN, Pałac Kultury i Nauki, 00-901 Warszawa, konto PKO 1531-912 I Oddział Warszawa.

Orders for this periodical from abroad can be placed with „Ars Polona” Krakowskie Przedmieście 7, 00-068 Warszawa, Poland or with:

— Kubon & Sagner, Inhaber Otto Sagner, D8 München 34, Postfach 68, Bundesrepublik Deutschland,

— Earls Court Publications Ltd., 130 Shepherd's Bush Centre, London W12, Great Britain,

— Licosa Commissionaria Sansoni, Via Lamarmora 45, 50 121 Firenze, Italy.

Zakład Narodowy im. Ossolińskich — Wydawnictwo. Wrocław 1977.

Nakład: 5 000 egz. Objętość: ark. wyd. 14,60, ark. druk. 7,75 + wkładka, ark. druk. 2, ark. A1-12. Papier druk. sat. kl. IV, 70 g, 70 × 100. Oddano do składu 9 III 1977. Podpisano do druku 20 VI 1977. Druk ukończono we wrześniu 1977. Wrocławskie Zakłady Graficzne.

Wrocław, ul. Olawska 11. Zam. 237/77 (G-11) Cena zł 24.—